ZATERDAG 31 OKTOBER 1992 109E JAARGANG — NO.: 252

AMIGOE

VANDAAG

LACLE ...krant...

Prèkè

Foutje van één miljoen: oliedom!

Onthulling Iran contrazaak komt Clinton goed uit

CNN-USA Today en Newsweek: dinsdag nek aan nek-race

WASHINGTON - De Democratische presidentskandidaat voor de Verenigde Staten Bill Clinton heeft vrijdag onmiddellijk munt geslagen uit de berichten dat president George Bush in 1986, toen hij vice-president was, wel degelijk op de hoogte was van geheime afspraken met Iran om wapens voor gijzelaars te ruilen. Uit een notitie uit 1986 van de toenmalige minister van Defensie Casper Weinberger, die vrijdag werd vrijgegeven, blijkt dat Bush de afspraken met Iran gesteund heeft. Bush heeft jarenlang beweerd dat de afspraken buiten hem om zijn gemaakt en dat hij niet op de hoogte was van de kritiek van Weinberger en de toenmalige minister van Buitenlandse zaken George Shultz op de *deal*. "Uit de notitie van Weinberger blijkt duidelijk dat president Bush niet de waarheid vertelde toen hij zei dat hij er buiten stond", betoogde Clinton op een persconferentie in Pittsburgh. "Deze onthulling weerspreekt niet alleen de bewering van de president, zij vermindert ook de geloofwaardigheid van de president".

■ *RUTHERFORD - Het laatste weekeinde van de verkiezingscampagne in de Verenigde Staten is ingegaan. Dinsdag gaan de Amerikanen naar de stembus om zich eventueel een nieuwe president aan te schaffen en een gedeeltelijk vernieuwd parlement. Tijdens een ochtendshow op de tv zag men een Bill Clinton met gebalde vuist. Naar eigen zeggen is hij op weg naar het Witte Huis en kan dit hem niet meer ontgaan.*

Clinton's kandidaat voor het vice-presidentsschap Al Gore voegde daar nog aan toe: "Dit rokende geweer wijst erop dat George Bush het Amerikaanse volk niet de waarheid heeft verteld over zijn persoonlijke betrokkenheid bij een van de ergste schandalen in de geschiedenis van het Amerikaanse buitenlands beleid". De affaire, die bekend staat als het Iran-contra-schandaal, betreft geheime wapenverkopen aan Iran. De opbrengsten zouden naar de contra's gaan, die tegen het linkse regime in Nicaragua vochten, hoewel steun aan de contra's door het congres verboden was.

De notitie kwam vrijdag boven water als bewijsmateriaal in een nieuwe aanklacht van een federale grand jury, die onderzoek of Weinberger tegen het congres heeft gelogen over de vraag of hij al dan niet aantekeningen had gemaakt die betrekking hebben op de affaire. Volgens de notitie steunde Bush een besluit van de toenmalige president Ronald Reagan om in te gaan op het Israelisch-Iraanse aanbod vijf Amerikaanse gijzelaars in Libanon vrij te laten in ruil voor de verkoop van vierduizend Tows (raketten) aan Iran via Israel. Shultz en Weinberger waren tegen, aldus de notitie.

In 1987 verklaarde Bush dat hij een ander standpunt in de wapenverkopen aan Iran zou hebben ingenomen als hij op de hoogte zou zijn geweest van de kritiek van Weinberger en Shultz. In 1988 zei hij zich niet te herinneren dat er tegenstand was op de vergadering van 7 januari en voegde daaraan toe "niet in het circuit te hebben gezeten".

De woordvoerder van het Witte Huis, Marlin Fitzwater, die met Bush' op verkiezingstoernee is in St. Louis reageerde op het nieuws met de opmerking: "Er komen geen nieuwe feiten aan het licht in deze notitie van Weinberger en de situatie over de betrokkenheid van de (toenmalige) vice-president is geen jota veranderd". Maar een bron betrokken bij het Iran-contra onderzoek zei dat Weinbergers notitie nog niet eerder bekend was.

De betrokken vergadering werd volgens de notitie buiten Weinberger verder bijgewoond door president Ronald Reagan, Bush, Shultz, CIA-directeur William Casey, minister van Justitie Edwin Meese en veiligheidsadviseur John Poindexter. De vergadering werd gehouden in de Ovale kamer van het Witte Huis en ging over het geheime programma raketten aan Iran te verkopen om daarmee de Amerikaanse gijzelaars in Libanon vrij te krijgen. "De president besloot door te gaan met Israel-Iran aanbod vijf gijzelaars vrij te laten in ruil voor de verkoop van vierduizend Tows aan Iran via Israel. George Shultz en ik waren tegen -- Bill Casey, Ed Meese en VP (vice-president Bush - red.) waren voor, evenals Poindexter."

GALLUP ENIGE

Volgens een opiniepeiling die CNN/USA-Today vrijdag publiceerde zat Bush Clinton vier dagen voor de verkiezingen overigens dicht op de hielen. Bush kon daarin rekenen op 41 procent van de stemmen, Clinton op veertig procent en de onafhankelijke kandidaat Ross Perot bleef steken op veertien. Het onderzoek is uitgevoerd onder geregistreerde kiezers die hebben laten weten dinsdag te zullen gaan stemmen. Van de geregistreerde kiezers die nog niet weten of ze de gang naar het stemhokje zullen maken, zei 42 procent Clinton te steunen, zes procent meer dan Bush.

Gallup kwam de afgelopen dagen als enig bureau met peilingen waarbij Bush en Clinton op een nagenoeg zelfde stemmenpercentage zouden kunnen rekenen. In de andere peilingen ligt Bush tussen de vijf en tien procent achter op de gouverneur van Arkansas. De Gallup-peiling bevestigt de dalende populariteit van Ross Perot. De onafhankelijke kandidaat zou nog maar veertien procent van de stemmen behalen, zes procent minder dan een week geleden.

Het opinieblad Newsweek maakt in een vrijdag openbaar gemaakt onderzoek eveneens gewag van een inhaalrace van Bush. De Republikeinse presidentskandidaat ligt volgens de peiling met 39 procent twee procent achter op Clinton (41 procent). Perot komt niet verder dan veertien procent. Newsweek ondervroeg ruim achthonderd geregistreerde kiezers die hebben verklaard op 3 november zeker hun stem uit te brengen. Uit het onderzoek komt naar voren dat twintig procent van de aanhang van Perot naar Bush zal overstappen als dinsdag blijkt dat de Texaanse miljardair geen kans maakt. Twaalf procent liet weten in dat geval op Clinton te zullen stemmen, terwijl 59 procent verklaarde Perot trouw te blijven. CBS kwam vrijdagavond met een nieuwe peiling waarin Clinton nog tien punten voor lag op Bush (45 tegen 35 procent). Perot kreeg daarin 15 procent.

KARAKTER

Bush, die de afgelopen dagen zijn Democratische tegenstanders uitgemaakt heeft voor domkoppen, gekken en wauwelaars, zei in St. Louis onder luid gejuich van het publiek dat er een nieuwe geest in het land heerst. "Die vertelt mij dat wij op 3 november herkozen worden voor vier jaar. Het komt allemaal neer op ervaring, en ja, het komt neer op karakter".

Clinton zei daarover in Pittsburgh: "Ik wil de komende vier dagen niet scheldend en mensen tegen elkaar opzettend doorbrengen. Laat Bush het maar hebben over clowns en domkoppen. Er is maar één persoon in deze race die echt voortkomt uit de grootse Amerikaanse middenklasse en de Amerikaanse droom begrijpt".

Weinbergers aantekening over de Iran-contra-zaak is het tweede bewijsstuk dat nadelig is voor Bush. In augustus kwam een notitie van een medewerker van Shultz naar buiten over een telefoongesprek dat zijn baas voerde met Weinberger. In dat gesprek lieten beiden blijken te twijfelen aan Bush' bewering dat hij niet op de hoogte was van hun standpunt. Weinberger wordt ervan beschuldigd vijf maal te hebben gelogen over de Iran-contra-affaire. Hij heeft de beschuldigingen ontkend. Zijn rechtszaak moet begin januari beginnen.

Veel pers bij koninklijk bezoek

WILLEMSTAD — De belangstelling van de media voor het koninklijk bezoek aan de Antillen van 7 - 19 november is groot. Op vrijdag 30 oktober is de mogelijkheid tot accreditatie definitief gesloten. Tot heden hebben zich voor de gehele Nederlandse Antillen 198 personen geaccrediteerd. Het betreft radio-, kranten- tijdschrift- en televisie journalisten, fotografen, cameramensen voor de verschillende televisiebedrijven, zowel lokale als internationale, en technici.

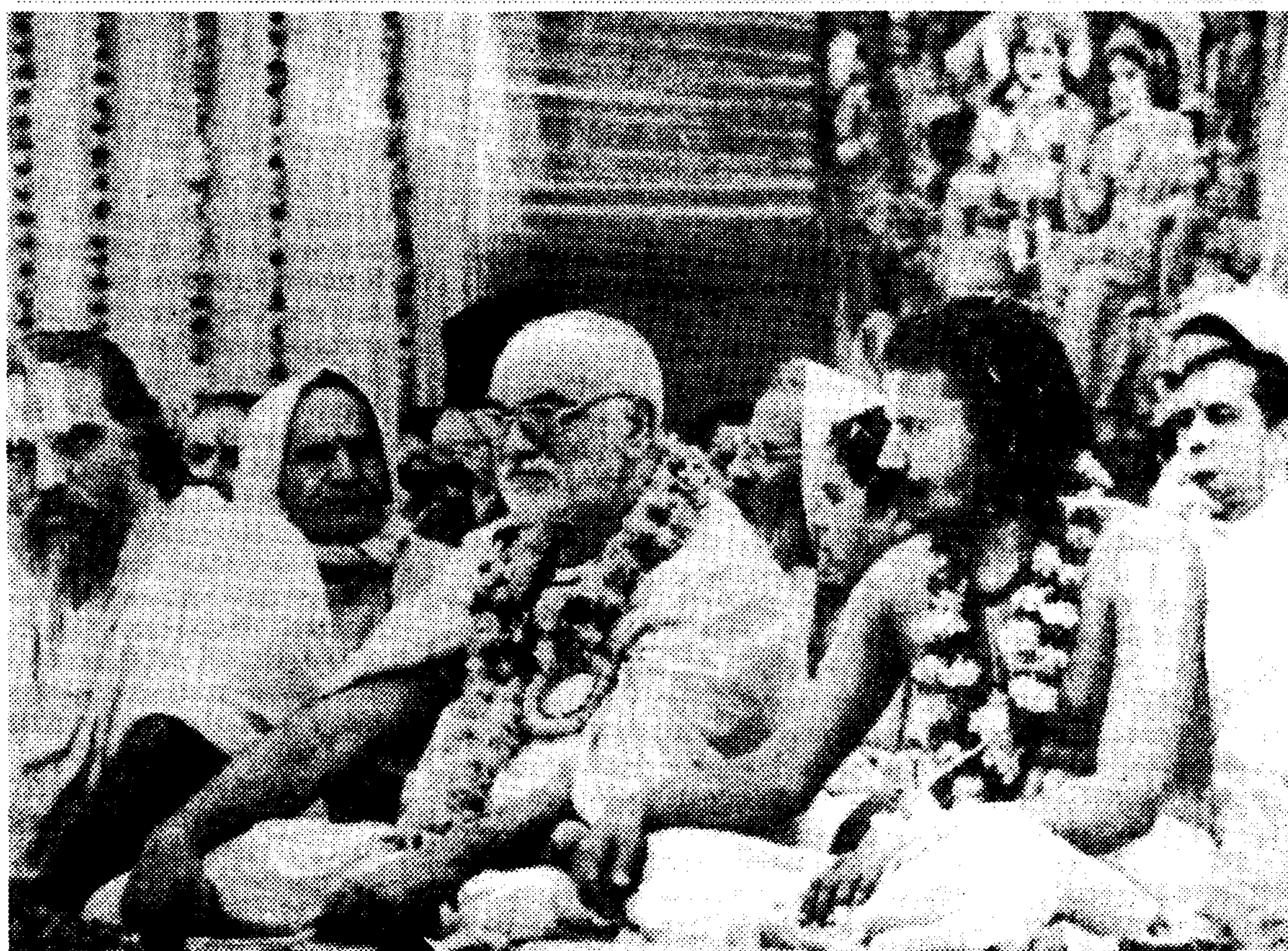
Specifiek voor Curaçao zijn momenteel 123 personen geaccrediteerd, zo maakt de voorbereidingscommissie bekend.

De commissie bestaat uit: drs E.N. Kleinmoedig voorzitter, E.K. Heerenveen vice-voorzitter, R. Singer lid, W. Blackman lid, K. de Haseth lid, mevr C. Rijke-Goijla lid, V. Salas lid, mevr E. de Windt-Ursula lid, R. Kook lid, mevr I. Henriquez lid.

SARAJEVO - In de belegerde Bosnische hoofdstad Sarajevo zijn zaterdagochtend felle gevechten uitgebroken. Het zou gaan om de hevigste straatgevechten in weken.

Zware artillerie-aanvallen werden uitgevoerd in de wijken Grbavica en Hrasno. Het offensief verplaatste zich steeds meer naar het centrum van de stad. Verscheidene mortiergranaten kwamen in de buurt van het parlementsgebouw en het naastgelegen Holiday Inn terecht.

Hindus zetten bouw tempel door

■ *NEW DELHI - De Hindus hervatten op 6 december de bouwwerkzaamheden aan de omstreden tempel voor hun god Rama in Ayodhya, in het noorden van India. Deze tempel is omstreden omdat hij opgetrokken moet worden op de plaats waar nu een moskee staat voor de Islamieten, een eerbiedwaardige moskee wegens zijn ouderdom en ook wegens de belangrijke status welke de moskee heeft in de Islamitische geschiedenis. Volgens de Hindus is op deze plaats echter Rama geboren en daarom moet de tempel daar verrijzen. Bij eerdere gelegenheden heeft dit bouwen aan de tempel al heel wat bloedvergieten geëist maar ook is er al een keer een regering in New Delhi om deze godsdienstige reden afgetreden. Het besluit tot hervatting van de bouw werd genomen tijdens een bijeenkomst van de Hindu's in hun godsdienstig parlement.* (AFP-satellietfoto)

Advocaat vindt:

'Contract zes maanden geeft weinig houvast'

WILLEMSTAD —In de bestrijding van de kleine criminaliteit zou de overheid ook iets moeten doen aan het verschijnsel 'arbeidscontract voor de duur van zes maanden'.

Dat bracht mr. Lieuw Kie Song gisteren naar voren in de verdediging van een jonge timmerman, die terecht stond voor inbraak. Heel vaak zijn die contracten door de werkgever aangegaan om aan de verplichtingen van de ontslagwet te ontkomen. Men neemt iemand in dienst voor zes maanden, de persoon wordt daarna enige tijd weggestuurd en vervolgens weer voor zes maanden aangenomen. In de periode dat de betrokkene zonder werk zit, valt hij in een psychologisch gat, heeft geen inkomen, verveelt zich, gaat drugs gebruiken en raakt op het slechte pad.

"Daarmee wil ik niet vrijpleiten wat mijn client heeft gedaan, want dat was verkeerd. Maar in de grond is hij niet crimineel", bracht de advokaat naar voren. Volgens Lieuw Kie Song zijn er meerdere personen die in wezen niet slecht zijn, maar door te weinig vastigheid in hun werkomstandigheden uitglijden.

Hoe groot het aantal mensen is, dat op Curacao een arbeidscontract voor zes maanden heeft en hoe zich dat verhoudt tot mensen die wel in vaste dienst zijn, is nog niet duidelijk. Het Centraal Bureau voor de Statistiek heeft hierover vragen gesteld tijdens de volkstelling in maart. Eind van dit jaar hoopt het CBS klaar te zijn met de verwerking van de gegevens uit de census. Volgens Benny Demei (MAN) wordt met name bij verschillende ondernemingen op Brievengat misbruik gemaakt van de zes-maandscontracten. Ook zouden volgens hem veel jongeren werkzaam in de *fast food*-industrie op oneigenlijke gronden worden ontslagen zodra zij tegen de 21 lopen; dat is de leeftijd waarop men in aanmerking komt voor het minimumloon.

Havana democratiseert:

Directe keuze helft parlement

HAVANA - Het parlement van Cuba heeft vrijdag een nieuwe wet aangenomen die rechtstreekse verkiezingen voor de helft van de parlementsleden introduceert.

Tot nu toe kozen de gemeenteraden het parlement, dat uit ongeveer vijfhonderd leden bestaat. Op grond van de nieuwe kieswet zullen de gemeenteraden voortaan de helft van het parlement kiezen. In de gemeenteraden zitten mensen die door buurtvergaderingen kandidaat zijn gesteld. In deze buurtorganisaties zijn traditioneel ook talrijke vertegenwoordigers van de Communistische partij actief.

De kiezers kunnen alleen stemmen op kandidaten van een lijst die door de communistische massa-organisaties zal worden opgesteld. De huidige parlementsleden zijn van mening dat bekende dissidenten of tegenstanders van het huidige eenpartijsysteem nauwelijks kans maken in het parlement-nieuwestijl gekozen te worden.

De eerstvolgende parlementsverkiezingen staan in de eerste helft van 1993 op het programma.

Surinaamse indianen in Frans Guyana:

Na ultimatum geen drinkwater meer

DEN HAAG - Enkele honderden Surinaamse indianen in Paddock-Paradis, een dorpje in Frans Guyana, zijn al vijf dagen bijna geheel verstoken van drinkwater nadat de Franse autoriteiten het water hebben afgesneden. Dit melden bronnen in Frans Guyana vrijdag.

Jacques de Korte van de Amsterdamse werkgroep Inheemse volkeren zei vrijdag dat de nood bijzonder hoog is en dat de indianen een beroep doen op de buitenwereld in te grijpen. Onder de indianen die door het gebrek aan vers drinkwater worden getroffen en die dat met de dood zouden kunnen bekopen, zijn bejaarden en babies die flessemelk nodig hebben, aldus zegslieden in het gebied. Waterputten in het dorp en omgeving zijn uitgedroogd of moeten steeds dieper gegraven worden, tot op diepten van tien tot twaalf meter. Water wordt nu met grote moeite en in kleine hoeveelheden kilometers ver gehaald.

Het afsnijden van het water wordt in verband gebracht met twee ultimatums die de Franse autoriteiten de indianen hebben gesteld om het land te verlaten. Het eerste ultimatum liep 31 september af en werd, aldus de zegslieden, niet opgevolgd omdat veel betrokken indianen niet de lichamelijke en geestelijke kracht kunnen opbrengen om na jaren verblijf onder primitieve omstandigheden in Frans Guyana weer vanaf nul te moeten beginnen

Bom aan begin Downing Street

LONDEN - Vlakbij de ambtswoning van de Britse premier Major, op de hoek van Downing Street, is vrijdagavond een bom ontploft in een auto.

De brandweer werd erbij geroepen, er waren geen meldingen van gewonden. Volgens de eerste onbevestigde berichten is een taxichauffeur gedwongen met de bom in de auto naar de hoek van Downing Street te rijden. Zware hekken versperren de weg daar voor publiek.

Treinen botsen bij Eindhoven: elf gewonden

EINDHOVEN - Bij een botsing tussen twee treinen bij het station Eindhoven, Nederland, zijn elf gewonden gevallen. Van wie er één ernstig aan toe is.

De machinist van de stoptrein is zwaar gewond in een ziekenhuis opgenomen. De tien anderen zijn licht gewond, aldus een woordvoerder van de Nederlandse Spoorwegen (NS). Deze noemde het ongeluk een lichte botsing. In de stoptrein zijn negen gewonden en in de Intercity-trein die heel langzaam reed twee. De aanrijding vond plaats aan de zuidzijde van het emplacement van het Centraal station Eindhoven. De stoptrein reed met lage snelheid het station uit, terwijl de Intercity-trein met lage snelheid het station binnenreed.

Ook Nederlandse media gaan (soms) de fout in

AMSTERDAM/WILLEMSTAD — In de berichtgeving over het begrotingsdebat over het Kabinet voor Nederlands-Antilliaanse en Arubaanse zaken (KabNA), zoals dat afgelopen dinsdagavond in de Tweede Kamervergaderzaal plaatsvond, zijn door de verschillende Nederlandse media fouten gemaakt. Verkeerde interpretatie, onjuiste weergave en incorrecte conclusies. Soms subtiel en weinig betekenend, maar helaas ook grove misvattingen met vergaande consequenties voor de beeldvorming bij de Nederlandse burgers. Een lijstje met gesignaleerde fouten:

Het ochtendblad *Trouw* schrijft woensdag dat Kamerlid Willem Vermeend (PvdA) vindt dat er 'gekeken moet worden naar het belastingklimaat in de Antillen, dat als erg mild wordt veroordeeld. Dat zou meer moeten aansluiten op de Europese maatstaven'. De Trouw-verslaggever heeft het niet begrepen. Het artikel wekt de indruk dat Vermeend pleit voor een hardere aanpak van het gunstige Antilliaanse belastingklimaat. Maar het tegendeel wordt bedoeld. Mede gezien de recente teruggang van de off shore en de verslechterde financieel-economische situatie wil Vermeend juist een gewijzigde fiscale relatie binnen het Koninkrijk ten gunste van de Antillen. Het doel van die operatie is: de versterking van de Antillen als fiscaal en financieel-economisch centrum. En dat op Europese leest geschoeid, omdat daar nieuwe mogelijkheden liggen.

Het avondblad *NCR Handelsblad* schrijft dat minister Hirsch Ballin het met PvdA-woordvoerder Vermeend eens was dat bij de sanering van de enorme overheidstekorten en -schulden, ook een artikel 12 procedure kan passen voor directe hulp en controle door het ministerie van Binnenlandse Zaken in Den Haag bij de begrotingsbewaking. Een artikel twaalf-procedure is een wet die van toepassing is op Nederlandse gemeenten over het onder financiële curatele plaatsen van het lokaal bestuur.

Twee fouten. De eerste: minister Hirsch Ballin reageerde juist afhoudend op het voorstel van Vermeend om de artikel 12-procedure in te voeren. De minister wilde de mogelijkheid wel bestuderen doch eerst de tekorten van de huidige Antilliaanse staatsregeling in kaart brengen. De tweede fout is een vervolg van de eerste: bij een eventueel onder curatele plaatsen zal dat niet onder toezicht van Binnenlandse Zaken gebeuren, maar gewoon onder het KabNA. De Nederlandse gemeenten vallen onder de verantwoordelijkheid van Binnenlandse Zaken, maar niet de Antilliaanse eilandgebieden.

Het landelijk avondblad uit Amsterdam, *Het Parool*, maakt het helemaal bont met het bericht dat minister Hirsch Ballin de Antilliaanse bestuurders onder curatele wil stellen. Het Parool schrijft letterlijk: "Minister Hirsch Ballin van Justitie en Antilliaanse Zaken komt begin volgend jaar met een plan om de Nederlandse Antillen onder curatele te stellen. Dit zei hij in de Tweede Kamer bij de behandeling van de begroting van Antilliaanse en Arubaanse Zaken". Het behoeft geen betoog dat deze gevolgtrekking onjuist is. Immers, de woorden van enkele Kamerleden zijn niet overgenomen door de bewindsman.

De persvoorlichter van KabNA, Wilfred Kortman, was het donderdag nog niet opgevallen dat verschillende Nederlandse kranten foutieve berichten hadden verspreid. Hij verwees naar de gemaakte stenogrammen van het debat. Daaruit zou moeten blijken wat er werkelijk gezegd was.

Overigens hebben sommige bladen wel correcte verslagen van het begrotingsdebat gepubliceerd. Zo schreef het Rotterdamse *Algemeen Dagblad* een kort maar foutloos verhaaltje. De grootste krant van Nederland, *De Telegraaf*, schreef een artikel dat inhoudelijk klopte. Hoewel de kop, zoals gebruikelijk met koeieletters, behoorlijk kort door de bocht was: 'Kamer wil schrappen in hulp aan Antillen'.

Het Algemeen Nederlands Persbureau (ANP) verzorgde juiste informatie met betrekking tot een mogelijk toelatingsbeleid voor Antillianen en Arubanen naar Nederland. Het ANP voorziet alle Nederlandse (en ook Antilliaanse) media van berichten via de telex of via het telefoonnet aangesloten op de computer.

De Radio-nieuwsdienst (veelal gevoed door het ANP) daarentegen meldde op dinsdagavond laat dat een kamermeerderheid de Nederlandse hulpgelden aan de Antillen terug zou willen trekken na de verhoging van de ambtenarensalarissen met veertien procent. Juist is dat het parlement, met name de VVD, zich ergerde aan de salarisverhoging nu de financiële situatie in de Antillen uiterst zorgwekkend is, maar daadwerkelijk tornen aan de ontwikkelingsgelden deed de Kamer niet. Hirsch Ballin op zijn beurt erkende zijn zorgen, het gaat inmiddels om een astronomische schuld van 2,5 miljard gulden, en legde de volksvertegenwoordigers uit dat voorgenomen salarisverhoging komt na jaren bevriezing van de ambtenareninkomens.

(M.W.)

Man geveld door stroom

WILLEMSTAD — Donderdagmiddag is op de Piscaderaweg een man van 36 jaar bijna geëlektrokuteerd bij het werken aan een zekeringenkast. De stroomstoot die hem trof sloeg hem bewusteloos. Met brandwonden op achterhoofd en ledematen werd hij naar het ziekenhuis gebracht.

Optimale telefoonservice Porto Paseo

WILLEMSTAD — Porto Paseo Hotel & Casino heeft een moderne telefooncentrale aangeschaft. Onlangs werd het contract getekend door vertegenwoordigers van de betrokken organisaties: mevrouw Karin Basilio, Sales Representative Business Communication Systems van Setel, William Soto, Senior Account Executive Caribbean Sales van Mitel Inc. (de leverancier van het systeem), Ferdinand Willemse, General Manager van TeleLease N.V. (de lease-maatschappij) en Eddy van Leeuwen, President van Porto Paseo.

Met het telefoonsysteem SX-50 kan Porto Paseo zijn gasten optimale service bieden. Eddy van Leeuwen is zeer tevreden over de eigenschappen van de centrale. 'Het is een relatief klein apparaat met ontzettend veel mogelijkheden. Alle kamers kunnen we bereiken en het systeem kan eenvoudig worden aangepast en uitgebreid. Daarbij kan ons personeel snel leren werken met de telefooncentrale', aldus Eddy van Leeuwen.

Porto Paseo least het telefoonsysteem via TeleLease N.V. een dochtermaatschappij van Setel. Een dergelijk contract heeft vele voordelen voor kleinere en grotere organisaties, zoals hotels. Ferdinand Willemse licht één en ander toe. 'Bij leasing blijft de leasemaatschappij economisch en juridisch eigenaar van de apparatuur. Porto Paseo huurt van ons het telefoonsysteem tegen een maandelijks bedrag voor een in het contract vastgelegde periode. Het risico is zo verschoven van de gebruiker naar de lease-maatschappij', aldus Ferdinand Willemse.

Foto: De vertegenwoordigers van de bedrijven die betrokken zijn bij de aanschaf van het moderne telefoonsysteem SX-50 door Porto Paseo Hotel & Casino tijdens de ondertekening van het contract. Van links naar rechts: mevrouw Karin Basilio, Sales Representative Business Communication Systems bij Setel, de heer William Soto, Senior Account Executive Caribbean Sales bij Mitel (de leverancier van SX-50), de heer Ferdinand Willemse, General Manager van TeleLease N.V. (de lease-maatschappij) en de heer Eddy van Leeuwen, President van Porto Paseo.

In Centrale Commissie

Oppositie ontevreden over antwoorden Metry

WILLEMSTAD — De vergadering van de centrale commissie over de voorgenomen verhoging van de leges en precariorechten is gisteren met het nodige gekrakeel verlopen. Omdat gedeputeerde Metry (Financien) op een aantal vragen van de eilandsraadsleden geen antwoord wilde geven, ging het er op een gegeven moment hard aan toe.

Aldus Benny Demei (MAN): "Metry vond dat de eilandsraadleden maar zelf de antwoorden op de vragen moesten zoeken, want dat dat niet zijn taak was. Maar hij heeft de gegevens. Volgens mij hebben eilandsraadleden recht op die gegevens."

Tijdens een persconferentie afgelopen week had de MAN al aangegeven pittige vragen te zullen stellen tijdens de centrale commissievergadering van vrijdag. Volgens Demei heeft Metry gisteren in elk geval toegegeven, dat op de voorgenomen verhogingen van leges en precariorechten gerekend kan worden op tien miljoen gulden in plaats van op twee miljoen, zoals in de eilandsbegroting 1993 wordt geraamd.

Demei: "Volgens Metry moet je altijd voorzichtig schatten, omdat er vaak minder binnenkomt dan wordt berekend. Hij gaf het voorbeeld van de leges: naar schatting had daar afgelopen jaren vier miljoen gulden op moeten binnenkomen, maar dit bleek niet meer dan 1 miljoen gulden te zijn. Dit is echter onjuist. Ik ben zelf nagegaan, dat alleen al het Bureau Bevolking en de dienst Openbare Werken meer dan een miljoen hebben opgebracht. Dat kon Metry toen niet ontkennen." Demei vindt dat de gedeputeerde best voorzichtige schattingen mag maken, maar dat de eilandsraad wel het recht heeft te weten op welke gronden hij dat doet.

Over de gisteren gepresenteerde cijfers is de opppostie nog niet tevreden. "De dienst Onderwijs is er bijvoorbeeld niet in opgenomen. De inkomsten uit de verhuur van leslokalen en dergelijke zijn niet terug te vinden. Dat brengt weliswaar niet zoveel op, maar het zijn toch inkomsten. De inkomsten van diensten die wel zijn opgenomen, zijn verkeerd berekend. Zoals die van de dienst Economische Zaken, van vestigingsvergunningen van bedrijven, en die van de DOW. Die zijn miljoenen te laag geraamd."

Maandagmorgen gaat de vergadering verder. Dan moeten ook de uitvoering van de kansspelbelasting en de motorrijtuigenbelasting aan de orde komen.

Bentoera in toespraak:

Overheid ook debet aan slechte sociale positie lokale mensen

WILLEMSTAD - Gedeputeerde Raymond Bentoera van Sociale Zaken en Volksgezondheid, vindt dat ook de overheid de hand in eigen boezem moet steken. Dit vanwege de slechte sociale situatie waarin de lokale bevolking op Curaçao zich bevindt. De gedeputeerde noemde cijfers van 7000 woningzoekenden en 15.000 werklozen die in de rijen staan voor gesubsidieerde zorg en hulpverlening. Bentoera heeft gisteren in het Holiday Beach hotel het forum "Welzijnswerk: aanpassen of veranderen" officieel geopend.

Dit forum werd door de jonge sociale- en welzijnswerkersorganisatie OTSU georganiseerd. Deze groepering poogt het beroep van sociaal- en welzijnswerkers meer diepgang te geven en het werkterrein beroepsmatig verder te ontwikkelen. Ook wil de OTSU de deskundigheid van de eigen beroepsgroep bevorderen.

UITZICHTLOOS

Veel lokale mensen bevinden zich in een uitzichtloze sociale positie. Ze hebben bij voorbeeld geen woning, terwijl veel jongeren gedoemd zijn tot een werkloos bestaan. Het is geen wonder dat velen aangewezen zijn op overheidsinstanties voor subsidies.

Gedeputeerde Bentoera verwoordde het als volgt in zijn openingstoespraak gisteren: "Als bestuurder steek ik de hand in eigen boezem en neem waar dat sinds tientallen jaren meer dan 7.000 landgenoten woningzoekend zijn. Er staan meer dan 15.000 werklozen in de rijen van de diensten Sociale Zaken, Arbeidszorg en de GGD. De schoolverlaters, zowel afgestudeerden als afvallers, hebben verder geen baan."

De gedeputeerde is dan ook stellig van mening dat "concepties en begrippen als sociale zorg, sociale bijstand en gezondheidszorg hun werk hebben gedaan en hun betekenis hebben gehad. In de moderne samenleving zijn die concepties en begrippen niet voldoende toereikend en ze zijn vlaggen geworden die de ladingen niet meer dekken."

DE REALITEIT

Met het gebruik van de term moderne samenleving wilde Bentoera echter niet zeggen dat de lokale samenleving een nieuwe maatschappij is geworden waarin de economische en technologische toepassingen overheersend waarneembaar zijn. Hij meent namelijk "dat de hedendaagse realiteit van het zorggebied zich aanmeldt in al haar verscheidenheid als een vat vol tegenstrijdigheden". Vandaar dat het beleid aanpassend en conceptief aan fundamentele veranderingen toe is, zo meent Bentoera.

Als uitleg hiervoor zei hij dat "de technologische toepassing in de lokale samenleving niet goed bestand en opgewassen blijken te zijn tegen de wil tot handhaving en instandhouding van oud cultureel gebruik en antropologische uiting van norm en waarde....Het besef dat simpele traditionele reorganisatie en herstructurering geen oplossing bieden aan doodgelopen taakuitvoering, aan absolute aanpak, vormen het fundament van mijn benadering van het welzijn in onze samenleving."

Hij juichte ten slotte het initiatief toe van de sociaal- en welzijnswerkersorganisatie OTSU die met het forum kwam. Bentoera wil dan ook gebruik maken van de resultaten van dit forum voor het eventueel aanpassen van zijn eigen sociaal beleid.

NIB-directie bij Wilsoe

WILLEMSTAD — Directieleden van de Nationale Investeringsbank (NIB) hebben een beleefdheidsbezoek afgelegd bij gezaghebber drs. Elmer Wilsoe.

Op de foto (vlnr) Marius Meurs (lokale directeur NIB), Marius Jonkhart (directeur Nederland) en gezaghebber Wilsoe.

Aanhouding

WILLEMSTAD — R.C. (33) probeerde vrijdag op de Bankwerkersweg een bamboe stoel te verkopen. Aan surveillerende agenten kon hij niet overtuigend uitleggen hoe hij aan de zetel kwam. De politie nam hem mee naar het recherchebureau. R.C. is al vaak met de politie in aanraking geweest.

Tweede operatournee o.l.v. prof. Boersma

WILLEMSTAD — Professor Peter Boorsma geeft van 8 tot 14 november met een operagezelschap optredens op zowel Aruba als Curaçao. De concerten zijn een initiatief van de dienst Culturele Zaken, KabNA en Boorsma zelf.

Op Curaçao worden de concerten op zondag 8 en op donderdag 12 november in het ITC gehouden. Zaterdag 14 november treedt het gezelschap op Aruba op.

De twee concerten op Curaçao zijn wat programma betreft geheel verschillend. In de concerten worden aria's, duetten en dergelijke ten gehore gebracht van onder andere Mozart, Donizetti en Van Gluck.

De culturele leiding is in handen van Jean Copland (Opera Forum). Voorts wordt medewerking gegeven door Lieuwe Visser (zang en presentatie), Hans Middelhuis (piano) en verschillende zangers en zangeressen, waaronder de winnares van het derde Christina Deutekom-concours, Angelina Ruzzafante.

Entreekaarten à tien gulden zijn verkrijgbaar bij de bekende voorverkoopadressen.

Bata treedt op in Luxor

WILLEMSTAD - De in Nederland welbekende Franklin Bata ofwel Mr. Soul is voor slechts één optreden op Curaçao. Hij zal op zondag een concert geven in het Luxor Theater dat gevestigd is in Salinja.

Bata zingt voornamelijk soul, rhythm and blues en funkmuziek. Hij is Curaçaoenaar, geboren op 9 mei 1953, en is al jaren woonachtig in Nederland.

Feffik op tv

WILLEMSTAD — De FEKKIK (Fundashon pa Edukashon i Formashon di Fishi i Kapasitashon) presenteert op maandag 2 november een programma over het International Advanced Automotive Trainingcenter te Brievengat. Het programma wordt uitgezonden via Telecuraçao. Zo maakt de eilandelijke p.r.dienst bekend. Hoe laat het programma begint, wordt niet vermeld.

Per 1 januari 1993:

Rijbewijstoerisme definitief ten einde

DEN HAAG/WILLEMSTAD/ORANJESTAD — Het omruilen van buitenlandse - ook Antilliaanse en Arubaanse - rijbewijzen in Nederlandse rijbewijzen wordt per 1 januari 1993 aan banden gelegd. De ministerraad heeft vrijdag ingestemd met een voorstel van minister Maij (Verkeer en Waterstaat) om het wegenverkeersreglement te veranderen. Door de nieuwe regels kunnen rijbewijzen uit een beperkt aantal landen nog worden omgeruild.

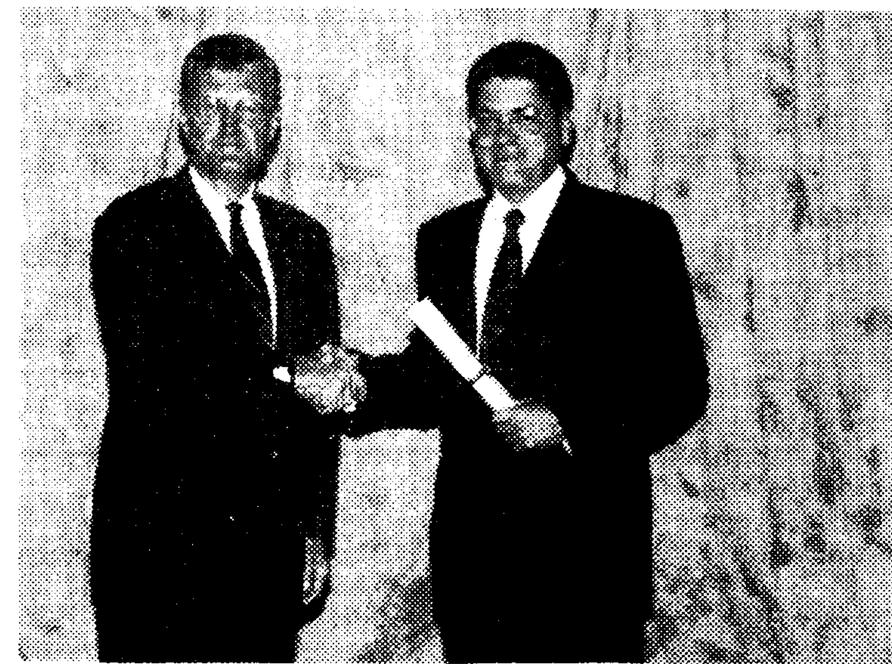
Een belangrijke wijziging is dat mensen, op de dag dat het rijexamen wordt afgenomen, wonen in het land waar dat gebeurt. Verder moet de examinandus in het jaar voorafgaande aan de afgifte van het rijbewijs, minstens zes maanden in het land hebben gewoond.

Deze regeling geldt voor de Nederlandse Antillen en Aruba, de EG-landen en landen die aangesloten zijn bij de Europese Vrijhandelsassociatie (EvA): Oostenrijk, Zweden, Zwitserland, Finland, Noorwegen, IJsland en Liechtenstein. Mensen met rijbewijzen uit andere landen moeten in Nederland opnieuw examen doen. Alleen als die landen een aparte overeenkomst hebben met Nederland, blijft omwisselen mogelijk.

De beperking wordt ingevoerd omdat "men vanuit Nederland onvoldoende kijk heeft op de kwaliteit van het rijexamen", zo meldt het ministerie van Verkeer en Waterstaat. Verder ontbreekt volgens het ministerie "inzicht in de echtheid" van sommige rijbewijzen.

Minister Hirsch Ballin van Nederlands-Antilliaanse en Arubaanse zaken zal bekijken in hoeverre door "intensivering van sociaal economische inspanningen" het wegvallen van rijbewijstoerisme op Saba en St. Eustatius kan worden opgevangen.

Door de nieuwe regels hoopt minister Maij ook tegen te gaan dat Duitsers die in hun land een rij-ontzegging hebben gekregen hun rijbewijs in Nederland omruilen en daarmee toch in Duitsland gaan rijden.

■*WILLEMSTAD — Felipe Croes, is toegelaten tot de Society of Chartered Property Casualty Underwriters (CPCU), in de Verenigde Staten. Zo heeft dr Norman A. Baglini, CPCU, CLU, AU, President en Chief Executive Officer, American Institute for Chartered Property Casualty Underwriters (AICPCU) bekend gemaakt.*

AICPCU verleent de CPCU bevoegdheid op landsniveau in de Verenigde Staten aan degene die een studie bestaande uit 10 verschillende examens heeft afgerond.

Felipe Croes is op Aruba geboren en heeft zijn verzekeringsopleiding in Den Haag genoten. Hij heeft van 1968 tot 1991 op Curaçao gewerkt in diverse leidinggevende functies in de verzekeringswereld. Tegenwoordig is hij als onafhankelijke verzekeringsconsultant op Curaçao gevestigd.

De officiële uitreiking van het desbetreffende diploma vond plaats op 12 october tijdens een landelijke ceremonie in San Francisco, California. De uitreiking viel samen met de jaarvergadering en seminars van "The Society of Chartered Property and Casualty Underwriters".

Ouders praten over beurzen

WILLEMSTAD — Op Steenen Koraal kunnen op 11 november vanaf 19:00 uur ouders praten over problemen met de studiefinanciering van hun kinderen. Het gaat om beurzen die door de Stichting Studiefinanciering worden verstrekt. De avond wordt georganiseerd door onderwijsvakbond Sitek samen met een groep verontruste ouders.

"Gewoon"

WILLEMSTAD — Op 10 augustus trokken E.F. en M.B. volgens hun verklaring 'gewoon' een kous met ooggaten over hun hoofd, stapten 'gewoon' een loterijkantoortje binnen, lieten de nummerverkoopsters een mes en een speelgoedpistool zien en vroegen 'gewoon' om geld.

Officier van Justitie Donker vindt dit echter helemaal niet zo gewoon. En rechter Hartsuiker vond het gistermorgen zelfs 'buitengewoon': "Je bent aan het werk en dan komen er twee mannen binnen met 'gewoon' een kous op hun kop, de ene heeft een mes en de andere een pistool, en die eisen geld. Het zal je maar gebeuren."

Het wapen was niet, zoals de verdachten beweren, een plastic speelgoedpistooltje. Gezien de diepe putten in het blad van de balie moet eerder worden gedacht aan een echt en zwaar vuurwapen, waarmee hard op het blad is geslagen om te imponeren. Dit bleven de verdachten ontkennen. Misschien hadden zij het wel een beetje hard op de balie neergezet, maar het wás een plastic speelgoedpistooltje, dat een van hen in de mondi had gevonden. "Voor het geval hij iemand zou tegenkomen die hem wilde laten schrikken, zodat hij iets had om dan die ander mee te laten schrikken." Hartsuiker: "Ja, en zo maakt iedereen elkaar aan het schrikken."

Beide verdachten zijn nooit eerder met het gerecht in aanraking geweest. Dat hun eerste overval meteen zo professioneel is voorbereid, speelde echter mee in de eis van de officier: gewoon twee jaar onvoorwaardelijk.

Curinta bouwt met spoed wachtpost squadron 336

WILLEMSTAD — Het interim management team van luchthavenbedrijf Curinta bouwt met spoed een bewakersonderkomen voor de kleine luchtmachtbasis (squadron 336) op Hato. Het wachthuisje had er al vorig jaar moeten staan maar de luchthavendirectie was niet in staat de bouw te realiseren.

Een aanmaning van de marine met een boeteclausule van duizend gulden per dag leidde er in augustus toe dat het interim management team de bouw zelf ter hand nam en de aanbestedingsprocedure liet voor wat zij was.

Curinta kreeg indertijd grond terug van de Koninklijke Luchtmacht voor de bouw van de loods van Hato Handling. In ruil daarvoor zou de wachtpost gebouwd worden. De oplevering zou plaats vinden in december 1991. Waarom de bouw een jaar op zich heeft laten wachten, heeft Edward Chirino niet bekend hemaakt. Chirino is lid en woordvoerder van het nieuwe management team dat geformeerd werd in de tijd dat exdirecteur Marcel Janzen een andere functie kreeg toebedeeld van de gedeputeerde voor luchthavenaangelegenheden Ruben Page.

Vrijdag werd het vat met spantenbier aangebroken wegens het bereiken van het hoogste punt. Chirino gaf de problemen rond de start van de bouw toe, maar wees ook op de voortvarendheid waarmee de interim directie de zaak wil afronden. In de eerste helft van november is de oplevering.

De wachtpost heeft een betonnen zoldering met daarboven een verhullend normaal dak en krijgt kogelvrijglas in de ramen, zoals defensie dat verlangt. Geraamde bouwkosten 300.000 gulden.

Zwaargewonde, bestuurder rijdt door

WILLEMSTAD — De politie is op zoek naar de persoon die gisteravond een voetganger aanreed en daarna doorreed. De voetganger is zwaar gewond opgenomen in het ziekenhuis.

Omstreeks half acht gisteravond reed de bestuurder van een goudkleurige bestelwagen van het merk Suzuki over de Caracasbaai in de richting van Caracasbaai, ter hoogte van de Kaya Brudernan di Brakapoti. Zonder enig aanwijsbare reden reed hij naar rechts de rijbaan af en raakte daarbij een voetganger, die op de rechterberm liep. De bestuurder reed vervolgens door.

Het slachtoffer liep een hersenschudding, vier gebroken ribben en twee gebroken vingers op. Een onderzoek door de patrouilles van Montagne en het bureau Verkeersdienst in de omgeving had geen resultaat. Een ieder die inlichtingen kan geven over de bestuurder of de toedracht van het ongeval, wordt verzocht contact op te nemen met de politie via tel.nr. 666110 of 114.

Meer aanhoudingen bij politie Sint Maarten verwacht

WILLEMSTAD/PHILIPSBURG — Het is niet uitgesloten dat er meer arrestaties zullen worden verricht en dat nog meer politieagenten op Sint Maarten zullen worden aangehouden. Dat zei hoofdcommissaris van politie op Sint Maarten Kramers gisterochtend op een persconferentie.

Donderdag werden in totaal vier personen aangehouden: de burgers R.F. en S.F. en de twee politiemensen H.G. en R.K.. Zij worden verdacht van verduistering, fraude en/of afpersing. Ook wordt niet uitgesloten dat zij betrokken zijn bij de handel in drugs, zo maakte Kramers bekend. De verdachten zijn donderdagavond naar Koraal Specht te Curaçao overgebracht.

Het onderzoek dat leidde tot de aanhouding van de verdachten, startte in juni na het binnenkomen van de tip dat er mogelijk politieagenten zijn betrokken bij het plegen van strafbare feiten. Het onderzoek wordt geleid door politiefunctionarissen Josepha, bijgenaamd Kojac, en Rodgers, en wordt uitgevoerd zonder bijstand van de marechaussee. "De marechaussee is op het eiland om de politie te assisteren, maar we denken dat we dit onderzoek zelf kunnen verrichten," aldus Kramers, die vertelde dat zij assistentie hadden gekregen van twee politiefunctionarissen uit Curaçao.

Kramers benadrukte, dat de gearresteerde agenten geen voorkeursbehandeling zullen krijgen. Minister van Justitie Römer heeft inmiddels in een aantal media gezegd dat deze aanhouding aantoont, dat het vervolgings- en opsporingsbeleid op de Antillen ongestoord zijn loop kunnen hebben.

Lek-inspectie aan boord van Swallow

WILLEMSTAD — De uit Nederland overgevlogen experts van Smit International hebben aan boord van de Swallow het lek in de tank met waterstoffluoride geïnspecteerd. Zij zullen proberen de afsluiter te repareren. Het schip blijft buitengaats, zolang het giftige gas ontsnapt.

WILLEMSTAD — Rechercheurs van de narcoticabrigade hebben samen met een speciaal arrestatieteam vrijdagmiddag doelgericht huiszoeking gedaan in vier volkswoningen in Seroe Fortuna. In de Kaya Lamper werden drugs gevonden. Vijftien bolletjes cocaïne en wat geld verkregen uit de handel deden S.A. (24) en J.A. (19) de das om; zij werden gearresteerd.

VBC: Geen vrije dag op 9 november

WILLEMSTAD — De Vereniging Bedrijfsleven Curaçao ziet het niet zitten om 9 november vrijaf te geven in verband met het bezoek van het koninklijk gezin. Dit in tegenstelling tot de overheid, die besloten heeft haar personeel een vrije dag te geven. De VBC echter laat in een persbericht weten dat "het bezoek van Hare Majesteit voor Curaçao een groots en eervol moment is doch dat dit gebeuren onvoldoende zwaar weegt om tot sluiting van bedrijven over te gaan".

"Op grond hiervan adviseert de VBC het bedrijfsleven in het algemeen en haar leden in het bijzonder om op 9 november a.s. normaal open te gaan", aldus het bericht.

Individuele leden zullen toch kunnen beslissen hun personeel die dag vrijaf te geven.

O.l.v. Harold Martina

Workshop voor pianisten

WILLEMSTAD — Op 2, 3, 4 en 6 november organiseert de Curaçaosche Kunstkring, in samenwerking met het Avila Beach Hotel, een workshop voor pianisten, onder leiding van Harold Martina. Een dergelijke workshop werd reeds eerder met succes gepresenteerd en wel in 1983, 1985 en 1990.

De workshop is toegankelijk voor alle geïnteresseerden. De voorgaande workshops bleken ook voor niet-pianisten buitengewoon leerzaam. Dit maal zal er ook muziek voor *quatremains* alsmede voor twee piano's ten gehore worden gebracht.

Aan deze workshops zullen vijf pianisten deelnemen, te weten Iman Landheer, Hendrick Kreijen, Otto Koolhaas, Annette Statius Muller en Johnny Kleinmoedig. Ieder brengt ongeveer een half uur aan muziek ten gehore. Deze muziek dient als uitgangspunt en wordt door Martina verder besproken en uitgediept: stylistisch, technisch, historisch etc. Martina is een voortreffelijk didact, die buitengewoon lucide en vaak zeer geestig formuleert.

De workshops worden gehouden in de zaal La Belle Alliance van het Avila Beach Hotel. Iedere avond wordt er om acht aangevangen. De workshop duurt iedere avond tot half elf. Entreeprijs bedraagt per avond tien gulden per persoon. Men kan ook een *passe-partout* aanschaffen voor alle avonden voor de prijs van dertig gulden.

Aansluitend vindt op zondag 8 november om elf uur 's ochtends een koffieconcert plaats waaraan de vijf deelnemers aan de workshop zullen deelnemen. Dit concert is ook in La Belle Alliance. Entreeprijs bedraagt f.17,50 per persoon. Na het concert zal er de traditionele koffie en gebak zijn.

Man schiet met scherp

WILLEMSTAD — Valselijk beschuldigd van inbraak en bovendien een fles amoniak nagemeten krijgen was vrijdagmiddag kennelijk te veel voor een man. Hij keerde met een pistool terug naar de Bargestraat en schoot met scherp op de snack-eigenaresse die hem naar zijn mening beledigd had. De twee schoten troffen geen doel.

Kieskeurig: magazine voor schoolverlaters

WILLEMSTAD — Kieskeurig, zo heet het nieuwe tijdschrift voor schoolverlaters en studenten. Het komt vier keer per jaar uit en geeft informatie over studeren hier en in het buitenland. Kieskeurig kan dank zij advertenties gratis worden verspreid.

Het eerste nummer is zojuist van de persen gerold. Daarin wordt een overzicht gegeven van de Nederlandse universiteiten. Verder wordt de opleiding tot onderwijzer belicht evenals het systeem van de Nederlandse OV-jaarkaart voor studenten. Andere onderwerpen zijn hoger beroepsonderwijs, huisvesting in Nederland en informatie over enkele specifieke opleidingen.

De redactie is in handen van Pedro Casimiri, die tevens hoofd is van het Bureau Studiebegeleiding en Beroepskeuze.

WILLEMSTAD — Om tien voor zes vrijdagochtend is een 26-jarige vrouw beroofd in een zaak te Santa Maria. Zij werd bedreigd door een man die een mes trok. Hij nam haar tas met 210 gulden en een bankboekje mee. Van de dader ontbreekt ieder spoor.

Een brief: telecommunicatie zonder problemen!

Venezolaanse opnames bij Plaza Betico

ORANJESTAD — Het showprogramma Sabado Sensacional van het Venezolaanse televisiestation Venevision zal op zaterdag 14 november voor het derde achtereenvolgende jaar vanaf Plaza Betico Croes worden uitgezonden.

De hele Venevision-ploeg zal ondergebracht worden in Holiday Inn, Tamarijn Beach en Dividivi Beach resorts, terwijl de Palm Tours en Hertz voor transport zorgen. De artiesten die Venevision ditmaal meebrengt, zijn onder andere: José Luis Rodriguez, Rocio Durcal, Kiara, Miguel Molly, Guillermo Davila, Fantasmas del Caribe en Ricky Marti. Aruba zal deelnemen met lokale artiesten en een carnavalsshow. Lokale artiesten die willen meedoen, kunnen inschrijven op donderdag 29 oktober tussen 19.00 en 22.00 uur bij Maybeline Arends en Romeo Thijsen.

AGENDA ARUBA

KANTOORUREN AMIGOE
open van 08.30-12.00/14.30-17.30 uur; zaterdag gesloten.

TELEFOON
24333. Voor spoedgevallen na kantoortijd: 21639, 22316 en 24508. **Pageboy 127-0379.**

TELEFAX: 22368.

BANKREKENINGNUMMER
10.815.445 Banco di Caribe.

POLITIE
11100 (centrale) en 11141 (informatie).

ALARMCENTRALE
115.

****

ZOEKERTJES verschijnen op dinsdag en vrijdag en kunnen iedere dag tussen 08.00-12.00/14.00-17.00 uur worden opgegeven; behalve op zaterdag. Alleen zoekertjes, die op maandag en donderdag vóór 10.00 uur binnen zijn, kunnen de dag daarop (dus dinsdag en vrijdag) verschijnen.

****

WACHTREGELING DOKTOREN
(van 18.00-07.00 uur)
Oranjestad, Madiki, Tanki Flip, Noord, Tanki Leendert, Paradera en Sta. Cruz: dokter B.A.R. Heinze, Nieuwstraat 11. Tel.: 32364. Pos Chiquito, Savaneta en San Nicolas: dokter D. Bislip via Centro Medico San Nicolas (tel.: 48833) of via Alarmcentrum (115).

****

BOTICA'S
(nachtdienst)
Pabao brug: Popular, Havenstraat 4 (Oranjestad). Tel.: 32147.
Pariba di brug: San Lucas, B. v/d Veen Zeppenveldtstraat (San Nicolas), tel.: 45119.

****

VOOR BRANDGEVALLEN, ongelukken of een of ander ongeluk gelieve Alarmcentrale (tel.: 115) op te bellen.

****

CENTRO MEDICO CARABOBO
(Engelandstraat 7, tel.: 21777)
De wacht heeft dra L.G. Beke-Martínez, tel.: 24696.

****

WIT GELE KRUIS ARUBA ZUIGELINGENBUREAU
(Koningstraat 22, tel.: 24444)
Dagelijks geopend van 07.30-12.00/13.50-17.00 uur; maandag te Paradera (tel.: 25543) van 08.00-11.00 uur; dinsdag: San Nicolas (45906)/Noord (23425) van 08.00-11.00 uur; woensdag: Santa Cruz 28288) van 08.00-11.00 uur; donderdag: Dakota (29008), Oranjestad (23168), Savaneta (47020) en Brazil (48301) van 08.00-11.00 uur.

****

ZWANGER? STICHTING CIZKA geeft informatie en brengt u in contact met leden die zwangerschapsbegeleiding, verloskundige hulp en kraamzorg bieden. Bel 37687.

****

INFORMATIECENTRUM KONINGIN WILHELMINA FONDS (voor de kankerbestrijding op Aruba)
Geopend van maandag t/m vrijdag van 08.30-11.30 uur - J.E. Irausquinplein 3 (juist achter de pastorie van Oranjestad).

****

NARCOTICS ANONYMOUS HELPLINE
Tel.: 38989 (24 uur per dag).

****

AIDS-HOTLINE
Vragen? Bel dan 23040/27352 tussen 07.30-12.00/13.00-16.30 uur.

****

FADA/PRIDE
(Van Walbeeckstraat 25, tel.: 32999)
Open van maandag tot en met vrijdag van 08.00-16.00 uur voor inlichtingen omtrent preventie alcohol/drugsmisbruik.

****

AMNESTY INTERNATIONAL ARUBA
P.O. Box 1029, tel.: 27808/48124.

****

DIERENARTSEN
P. Barendsen en T.J.M. Wools, tel.: 21720. Voor spoedgevallen buiten kantooruren tel.: 115.

****

BRIDGECLUB ARUBA ARIBA
(Tivoliclub, Wilhelminastraat 16)

Dinsdagavond om 19.30 uur speelavond. Voor opgave/informatie tel.: 24953.

****

TELEARUBA
ZATERDAG: 18.00 Cartoons; 18.30 3-2-1 Contact; 19.00 Small Wonder; 19.30 Elsa Klensch; 19.50 Big Story; 20.00 Life Most Embarrassing Moments; 20.50 CNN International News 21.10 Crossfire; 21.30 Movie; 23.30 Sports Tonight; 24. Sluiting.

ZONDAG: 16.00 Studio Sport; 17.00 After School Special; 17.45 Movie; 19.30 Show-Time; 20.15 CNN International News; 20.35 Health Week; 20.50 Week in review; 21.55 Movie; 23.30 Sports Tonight; 24.00 Sluiting.

****

MAANDAG
DIVERSEN
BIJBELMUSEUM: geopend op elke werkdag van 10.00-12.00 uur en zondag van 11.00-12.00 uur in de protestantse kerk.

MUSEO HISTORIKO ARUBANO: openingstijden maandag t/m vrijdag van 09.00-12.00/16.00-19.00 uur; zaterdag van 09.00-12.00 uur.

BUREAU LEVENS-, GEZINS- EN HUWELIJKSMOEILIJKHEDEN (Layex Building, Wilhelminastraat 19): iedere werkdag van 07.30-12.00/13.00-16.30 uur (ook mogelijk afspraak te maken via tel.: 23145 0f 25111).

BEGELEIDINGSCENTRUM GEESTELIJK GEHANDICAPTEN 'MAN NA OBRA': elke maandag en donderdag van 09.00-12.30 uur gelegenheid om produkten te kopen in het oude gebouw van Bibito Pin, t/o protestantse kerk, Piedra Plat.

****

KERKDIENSTEN
BRAZIL: zon.: 09.00 en 19.00 uur.
DAKOTA: zat. 19.00 uur; zon.: 08.00 en 18.00 uur.
EMANUELKAPEL: zat.: 19.00 uur.
NOORD: zat.: 19.00 uur; zon.: 07.30 en 18.00 uur.
ORANJESTAD: zat.: 19.00 uur; zon.: 06.30, 10.00 en 19.00 uur.
PARADERA: zat.: 19.00 uur; zon.: 10.00 en 17.30 uur.
POS CHIQUITO: zon.: 08.00 uur.
SAN NICOLAS: zon.: 08.30 en 18.30 uur.
SANTA CRUZ: zat.: 19.00 uur; zon.: 06.30, 09.00 en 18.30 uur.
SAVANETA: zat.: 19.00 uur; zon.: 17.30 uur.
TANKI LEENDERT: zon.: 09.00 uur.

****

PROTESTANTSE KERKDIENSTEN
ORANJESTAD: 10.00 uur ds A. van den Doel (crèche en zondagsschool).
SEROE COLORADO: 08.30 uur ds A. van den Doel.

****

Minister maakt verbetering sportfaciliteiten bekend

ORANJESTAD — Minister Croes, belast met sportzaken, kondigde gisteren aan dat de sporthal te Santa Cruz een nieuwe kunststofvloer krijgt, het Wilhelminastadion enige veranderingen zal ondergaan en dat er bij Savaneta een Olympisch zwembad zal worden aangelegd. De verbouwing van het Wilhelminastadion kost 3.2 miljoen florin, niet meegerekend de aan te leggen tribunes.

De Sporthal te Santa Cruz krijgt dit jaar nog een nieuwe vloer van kunststof en er zullen andere benodigde reparaties worden verricht. Met dit projekt is een bedrag van 200.000 florin gemoeid. De vloer wordt op 11 november geleverd door de firma Descol Kunststof Chemie b.v., te Deventer. Minister voor Sportzaken, Hendrik Croes, verklaarde dat de sporthal per 14 december geheel vernieuwd weer in gebruik zal worden genomen. Het Wilhelminastadion krijgt er een grasmat op het voetbalveld en een kunststofbaan voor de atletieksport bij. Dit werk zal hoogstwaarschijnlijk worden uitgevoerd door KWS-Sport uit Nederland, onder supervisie van de Nederlandse Sport Federatie (NSF). Volgens minister Croes is het de bedoeling om twee Cubaanse trainers aan te trekken voor de atletieksport. Het 40 jaar oude stadion wordt momenteel geheel verbouwd en volgens de minister zullen de meeste muren voor 15 november aanstaande zijn opgetrokken.

Het lang besproken Olympisch zwembad voor Aruba zal te Savaneta worden aangelegd op het terrein dat al jaren dienst doet als voetbalveld van sportvereniging La Fama, dat haar veld ter beschikking stelt voor aanleg van het zwembad. In ruil daarvoor heeft La Fama van de dienst Domeinbeheer een ander stuk terrein elders te Savaneta gekregen voor aanleg van haar voetbalveld met verlichting.

Croes maakte ook bekend, dat vandaag de tweede fase van verlichting van de sportvelden begint. In deze fase worden de volgende velden van het kunstlicht voorzien: Centro di Barrio Noord, Tanki Leendert, Brittania, San Luis Deportivo en Brazil Juniors. Voor de volgende fase, staan op de lijst: Riverplate, Unistars, Centro di Barrio Lago Heights, Winston veld en La Fama.
Nieuw Kiwanis-bestuur

Foutje van een miljoen

ORANJESTAD — De Ontvanger heeft contact opgenomen met Exxon/Lago om de ruim 1 miljoen florin, die de raffinaderij terugkreeg wegens teveel betaalde belasting over 1984, weer te retourneren. "Een en ander berust op een computerfout", zo liet minister ing. Roland Laclé van Financiën vrijdag horen. Hij kondigde tevens een strengere interne controle op het Ontvangerskantoor aan om herhaling van dit soort fouten in de toekomst te voorkomen.

Volgens de minister werd inderdaad ruim 1 miljoen florin aan Lago uitbetaald. "Maar geen van de ministers was hiervan op de hoogte. Toen ik het bericht in de kranten las, nam ik contact op met de Ontvanger. Deze bevestigde de uitbetaling maar ook hem kwam het vreemd voor dat de computer aangaf dat Lago zoveel geld terug zou krijgen". De Ontvanger beloofde een onderzoek in te stellen. Daaruit bleek dat eind 1985 een fout werd gemaakt door de computer een verkeerde code te geven, waardoor het bedrag van ruim 1 miljoen florin open bleef staan in het Lago-bestand. Volgens Laclé werd na de ontdekking van de fout contact opgenomen met de Ontvanger die vervolgens weer contact opnam met Lago om het geld terug te geven. Dat gebeurt volgens de minister één dezer dagen.

Waarschijnlijk rechtszaak regering tegen Interbank

ORANJESTAD — De regering overweegt een rechtszaak te beginnen tegen de Interbank en de advocaat van de eisende partij, mr. Ruud Offringa, in verband met de 1 miljoen dollar die vorig jaar bij de Interbank werd gestort en waarop beslag werd gelegd op verdenking van drugsgeld. Dit verklaarde minister van Justitie, mr. Hendrik Croes, gistermorgen.

Eind vorig jaar diende een rechtszaak, waarbij de rechter besliste dat de regering geen beslag had moeten leggen op het betrokken bedrag. Volgens Croes werden hierna bedragen van 125.000 florin en 750.000 florin opgenomen. Croes: "Nu is in hoger beroep de uitspraak gevallen dat de beslissing van de rechter in eerste aanleg fout was. De Arubaanse regering zal nu de Amerikaanse regering gaan uitleggen, wat er allemaal is gebeurd. We bestuderen momenteel of we een rechtszaak aanspannen tegen Interbank en advocaat Offringa voor de geleden schade vanwege de bedragen die werden opgenomen. Croes bracht in herinnering dat de Arubaanse regering vorig jaar op verzoek van de Amerikaanse regering beslag legde op 1 miljoen dollar die door Olga Contreras Leon en Manuel Noriega werd gestort bij de Interbank. Croes ten slotte: "Dit is dezelfde bank die met de gebroeders Contreras heeft gewerkt".

Geen geldboete in drugszaak

ORANJESTAD — In de zaak van de moeder en zoon, die bij drugshandel in Madiki waren betrokken, wees rechter mr. H. van de Griendt gistermorgen vonnis. De zoon J.H. tegen wie de officier drie jaar gevangenisstraf eiste, werd veroordeeld tot 2 jaar gevangenisstraf.

Zijn moeder J.H., tegen wie de officier een jaar had geëist, vonniste de rechter 12 maanden, waarvan 5 maanden voorwaardelijk met een proeftijd van 2 jaar. Hij hield daarbij rekening dat de vrouw voor haar bejaarde moeder moet zorgen. De door de officier tegen ieder van de verdachte geëiste geldboete van 10.000 florin, werd door de rechter niet overgenomen. Hij was van mening dat moeder en zoon door de gevangenisstraf reeds gestraft werden en dat een geldboete een extra straf zou zijn.

Helen Lejuez lijstrekster Corona-partij

ORANJESTAD — De nieuwe politieke partij Corona, onder leiding van ex-commissaris van politie en ex-MEP gedeputeerde Remy Zaandam, was gisteren de eerste politieke partij die bekend maakte wie de lijst bij de komende verkiezingen gaat aanvoeren. Dit wordt de advocate mr. Helen Lejuez.

De bekendmaking dat Lejuez de lijst gaat aanvoeren van Aruba's jongste politieke partij, kwam als een verrassing. Oorspronkelijk werd Lejuez genoemd als een van de sterke OLA-kandidaten, maar zij kon zich niet verenigen met de politiek van enige OLA-kandidaten en stelde zich niet beschikbaar voor die partij.

Helen Lejuez was vele jaren werkzaam op het parket van de officier van justitie, waar zij de laatste jaren de functie van officier vervulde. Toen bij vertrek van mr. Florencio Wernet een procureur-generaal benoemd moest worden, was zij een van de sterke kandidaten, maar de regering gaf er de voorkeur aan mr. Pieter Bos te benoemen. Voor mr. Lejuez was dit een zodanige teleurstelling, dat zij het OM verliet en als zelfstandig advocaat ging werken. Thans neemt zij ook deel aan de actieve politiek. Velen meenden dat Remy Zaandam lijsttrekker zou worden, maar voor Zaandam is de plaats op de Coronalijst niet zo belangrijk. Vermoedelijk wordt een lijst met twaalf namen ingediend. Corona wil pertinent veranderingen in politiek denkèn op Aruba brengen, het aanwijzen van een vrouw als lijsttrekker is daar een van de voorbeelden van.

ORANJESTAD — Hoofdverkoopster Mena Dirksz van Brenchie's Hardware Center te Oranjestad is geslaagd voor de gevorderde curus 'Hardware retailing'. Op de foto overhandigt managing-director Ebby Arends het diploma van de Amerikaanse National Retail Hardware Association.

Venezolaanse consul op Aruba

ORANJESTAD — *De Venezolaanse consul Jesus Enrique Marquez Moreno bracht een werkbezoek aan minister Fredis Refunjol. Hij besprak het culturele programma, waardoor Aruba kan profiteren van culturele uitwisselingen met Venezuela. Onder meer wordt volgend jaar in dit kader de Venezolaanse jeugdband op Aruba verwacht. Minister Refunjol overhandigde de consul een geschenk waarop deze een boek over Bolivar aan de bewindsman gaf. Bij het onderhoud was ing. Juan Lopez aanwezig die Aruba vertegenwoordigd in het consultatief overleg tussen Venezuela, de Nederlandse Antillen en Aruba.*

Arubaanse sancties tegen Haïti

ORANJESTAD — Uit het afkondigingsblad (Aruba 1992, nummer 100) blijkt dat minister ing. Eddy Briesen van Economische zaken, in overeenstemming met de ministerraad, economische sancties tegen de republiek Haïti heeft afgekondigd. Dit in verband met de op 11 oktober 1991 door de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties aanvaarde resolutie.

Door deze resolutie werden de lidstaten opgeroepen om maatregelen te nemen ter ondersteuning van de resoluties van de OAS om een bijdrage te leveren aan het herstel van de rechtsorde in Haïti. Het werd wenselijk geacht voor het Land Aruba voorschriften te geven met betrekking tot het economisch verkeer met Haïti. De afgelopen maanden werd enige malen kritiek geleverd dat schepen, afkomstig uit Aruba, olie in Haïti afleverden en zich dus niet aan dit verzoek van de VN hielden.

Ingevolge artikel 6 van de landsverordening in- en uitvoer, is het verboden om enig goed, afkomstig uit Haïti op Aruba in te voeren, via Aruba door te voeren of Aruba uit te voeren. "Voorts is het verboden enige goed, niet zijnde een eerste levensbehoefte of een geneesmiddel, dat bestemd is voor invoer in of doorvoer via de republiek Haïti vanuit Aruba uit te voeren of via Aruba door te voeren", zo meldt het afkondigingsblad. Deze ministeriële regeling van 15 oktober 1992 is inmiddels in werking getreden.

Vijf maanden voor poging tot doodslag

ORANJESTAD — Vijf maanden gevangenisstraf luidde het vonnis dat mr. Vroom wees tegen E.M. (23) die terecht stond, verdacht van poging tot doodslag, door met zijn auto op A.D. in te rijden. De officier eiste 12 maanden, waarvan 5 maanden voorwaardelijk en in beslagname van de auto.

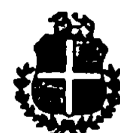
Op 15 augustus jl reed E.M., die een woordewisseling met A.D. had, met zijn auto op A.D. in, die opzij kon springen. De ruzie ontstond omdat E.M. niet tevreden was over de service van een publieke vrouw en zijn geld terug wilde hebben. Barbeheerder A.D. zette de regels van het huis uiteen, dat geen terugbetaling kon volgen, waarmede een verbolgen verdachte niet accoord ging. Getuigen verklaarden dat E.M. liet horen, dat de zaak hiermee niet was afgedaan. Officier mr., Lugo was van mening dat het hier een ernstige zaak betreft, die niet toegestaan kan worden.

Raadsman van verdachte, mr. John van der Kuyp, die de getuigen liet horen die ook bij de politie waren gehoord, wees erop dat de getuigenverklaringen voor de rechter anders waren dan die voor de politie. Volgens Van der Kuyp had de politie de verklaringen geformuleerd. Van der Kuyp, die ter plaatse was gaan kijken en de situatie opnam, stelde dat de hoge snelheid die de officier noemde, niet mogelijk was. Voorts was de auto niet van voren maar aan de zijkant beschadigd. Poging tot doodslag kon zijn cliënt niet ten laste worden gelegd, mogelijk niet opletten in verkeer. De rechter wees direct vonnis en hield daarbij rekening met het feit dat de verdachte voor de eerste maal terecht stond alsmede zijn jeugdige leeftijd.

Gedetineerden naar stembus

ORANJESTAD — De regering probeert nog voor 7 november een wijziging door te voeren, die het mogelijk maakt dat ook de gedetineerden hun stem kunnen uitbrengen op de verkiezing van 8 januari 1993.

Deze wijziging dient volgens de wet minstens twee maanden voor de verkiezingsdag te geschieden. Minister van Justitie, mr. Hendrik Croes, zei, dat de regering over deze wijziging op advies van de Raad van Advies wachten. Opdat de gedetineerden op 8 januari hun stem kunnen uitbrengen, zullen er stemlokalen worden ingericht in het KIA en in de politiewachten te San Nicolas en Oranjestad.

De Minister van Publieke Werken en Volksgezondheid maakt bekend, dat een ingekomen verzoekschrift ter verkrijging van een **Koffiehuis- en Restaurantvergunning A** ter exploitatie in het perceel **Paradera 166,** ingaande 2-11-'92 gedurende 14 dgn op het Bestuurskan. Cen.Bur.Jur. en Alg. Zaken ter inzage ligt. Bedoelde vergunningen geven recht tot verkoop in het klein van o.a. sterke drank en spijzen voor gebruik ter plaatse vor welke de vergunningen gelden. Gedurende genoemde termijn van 14 dagen heeft een ieder het recht schriftelijk zijn bezwaren tegen verlening der vergunning kenbaar te maken.

Tuincentrum Banda Ariba

Op de weg naar Montagne, tel. 671793/674342

De eerste Kerstrozen zijn binnen en verder weer volop Mini Roosjes, Anthuriums, Kalanchoe, Aphelandra, Hedera's, Varens, Cactusjes. Verder Keramiek potten vanaf 5 cm tot een meter hoog. **Zondag open!**

AANBIEDINGEN GEVRAAGD

Groep investeerders vraagt **goed gesitueerde historische panden in Punda/Otrabanda** om deze in oude luister te herstellen.
Dat de panden door DROV als monument worden aangemerkt is een pré maar zeker geen voorwaarde. Mogelijkheid tot deelname door eigenaar zeker niet uitgesloten.
Aanbiedingen, voorzien van relevante gegevens, worden voor 7 november ingewacht bij **postbus 4215** (Groot Kwartier) en zullen zeker worden beantwoord.

NIEUW * NIEUW * NIEUW OP CURAÇAO

van Otterdijk Bestratingen Kòrsou

O T K

Kaya Moises 39
Tel. 678002
Fax 678002

Voor bestratingen van terrassen, paden, opritten, trottoirs

Bonaire Weekends Aboard Sailing Ship Insulinde

Scuba, snorkel, swim, jeep-tour the island, or simply relax and soak up Bonaire's tranquil daytime atmosphere in readiness for a night of lively entertainment on Kralendijk's waterfront. All this followed by a fine down-wind sail home.

Departing Willemstad: 20.00 hours Fridays
Returning Willemstad: 20.00 hours Sundays

Round Trip Fare: US $ 195,=

Tel. Sailing Ship Insulinde **601340** or Peter at **371757**

"SPIRIT"

Schilderen?
Huis een opknapbeurt geven voor de komende feestdagen? Geen probleem!

Bel 'Spirit' Schildersbedrijf:
Tel: 603324 of Fax 374746
(Pss. Snij me uit en bewaar me, je weet maar nooit!)

MEDEDELING

Setel N.V. deelt mee, dat op **zaterdag 31 oktober en zondag 1 november 1992**, uitbreidingswerkzaamheden verricht zullen worden op haar telefoonnet in de wijken Rooi Catootje en Cas Cora.

Hierdoor kunnen onderbrekingen ontstaan in het telefoonverkeer.

Wij bieden onze verontschuldigingen aan voor eventueel ongemak.

SETEL
Servisio di Telekomunikashon

AANMELDING STUDIERICHTING

LOGOPEDIE

Studiejaar 1993/1994

De opleidingen in Nederland maken bekend dat de **aanmeldingen voor LOGOPEDIE** voor de kandidaten van de Nederlandse Antillen **door het Departement van Onderwijs** te Sta. Rosa 48, Curacao, worden gecoördineerd.

Criteria: De kandidaat moet in het bezit zijn van minimaal HAVO-diploma of een daarmee gelijkgesteld diploma.

De kandidaten worden via het Departement van Onderwijs Curacao, op één van de opleidingen in Nederland voorlopig geplaatst, nadat zij alle test met positief resultaat hebben afgelegd.

Aanmeldingsformulieren zijn verkrijgbaar bij:

Bonaire	: Departement van Onderwijs, Kaya General M. Piar 9
Curacao	: Departement van Onderwijs, Sta. Rosa 48
Bovenwinden	: Departement van Onderwijs, Camille Richardson Rd 13

SLUITINGSDATUM: vrijdag, 27 november 1992.

De Onderwijsdirekteur

Witch Way Saturday? TO THE CACTUS CLUB

The spooky CACTUS CLUB family invites you to celebrate halloween night with them.

S.B.N. van Staverenweg Tel.: 371600

It's going to be frightingly cozy!

Happy Halloween FROM US ALL AT CACTUS CLUB

ennia

ENNIA Caribe N.V. is de toonaangevende verzekeringsmaatschappij op de Nederlandse Antillen en Aruba. ENNIA werkt op alle eilanden voor de afzet van schade- en levensverzekeringen nauw samen met professionele onafhankelijke tussenpersonen.
Een servicegerichte mentaliteit staat daarbij centraal.

Ten gevolge van een gestadige groei van onze totale organisatie hebben wij nu op Aruba plaatsingsmogelijkheid voor een:

CHEF DE BUREAU

Tot zijn takenpakket zal o.a. behoren de dagelijkse leiding van de binnendienst, het verrichten van underwriting werkzaamheden en het periodiek rapporteren aan het lokale management.

Gelet op het accent dat in deze functie wordt gelegd op het gebied van leiding geven en verzekeringstechniek, gaan onze gedachten uit naar een kracht die kan bogen op een ervaring van tenminste 5 jaar op dit vlak en die naast een opleiding op H.B.O. niveau in het bezit is van minimaal het Assurantie B diploma, waarbij onze duidelijke voorkeur uitgaat naar kandidaten die in het bezit zijn van het Assurantie A diploma of deelcertificaten daarvan.

Wij bieden een uitstekend pakket arbeidsvoorwaarden aan.

Uw schriftelijke sollicitatie kunt u binnen 10 dagen richten aan het Hoofd Personeelszaken van ENNIA Caribe N.V., Caya G.F. (Betico) Croes 85, Aruba.

BETALEN MET EEN CHEQUE EN DE ZEKERHEID HEBBEN DAT HET WORDT GEACCEPTEERD ! KAN DAT ? JA, DAT KAN MET DE GEGARANDEERDE CITCO-CHEQUE

CITCO Bank Antilles N.V.
DRIEHONDERD EN VIJFTIG GULDEN
CURIOSITY
ANG 250
WILLEMSTAD
9-9-91
JANSEN, Mr. JAN
11.899999.5570.004 000001

ALLE GEGARANDEERDE CITCO-CHEQUES WORDEN TOT MAXIMAAL ANG.250,- DOOR CITCO BANK GEHONOREERD.

ALS GEBRUIKER BENT U ER ZEKER VAN DAT IEDEREEN UW GEGARANDEERDE CITCO-CHEQUE ACCEPTEERT.

ALS ACCEPTANT BENT U ER ZEKER VAN DAT U UW GELD ONTVANGT, ZONDER DAT U DAARVOOR EXTRA KOSTEN IN REKENING WORDT GEBRACHT.

EEN GEGARANDEERDE CITCO-CHEQUE IS BIJNA HETZELFDE ALS ANG. 250,- CASH GELD !!!

CITCO Bank Antilles N.V.

MORE THAN JUST A BANK

RENTOOL N.V. - Tel.: 601762

Breekhamer
Muurfrees
Generator
Trilplaat
Trilnaald
Tapijtreiniger
Lastransformator
Is kopen te duur?
Huur.

Grondboormachine

VERHUIZING

Hierbij deelt Setel N.V. mee dat haar afdelingen **Business Communication Center in de Madurostraat** en **Data Sales & Support in het I.T.C. vanaf maandag 2 november 1992 verhuisd zijn naar Pietermaai 20A**

Beide afdelingen zullen bereikbaar zijn op het telefoonnummer **155.**

Tevens deelt Setel N.V. mee dat haar **Telebutik** in de **Madurostraat**, waar men terecht kon voor o.a. betalingen **tot nader order gesloten zal zijn.**

SETEL
Servisio di Telekomunikashon

UPSTAIRS DOWNSTAIRS

Bloempot Shopping Center 2 Zuikertuintjeweg

Wij bieden u:

* Goebels nieuwste **porseleinen kinderfiguren**, Nina en Marco 1992, ook **decoratieve figuren en bloemen.**
* Italiaanse **Kenzia tassen**, heel mooi!
* **Zeon horloges**, ontzettend kleurrijk.

Upstairs Downstairs, altijd met iets aparts!

Tel: 370884

Slechte Schoolresultaten voor Wis- en Natuurkunde?

Wilt u het proberen op te halen?
Probeer het met Dijles!

Tel: 53256

DEPARTEMENT VAN ONDERWIJS

Het Departement van Onderwijs maakt hierbij bekend dat degenen die in april 1993 aan de examens:

STAATSPRAKTIJKDIPLOMA VOOR BEDRIJFSADMINISTRATIE (S.P.D.)
en
ACCOUNTANTS-ADMINISTRATIE-CONSULENTEN (A.A.C)

wensen deel te nemen, zich uiterlijk 16 november 1992 dienen aan te melden.

De aanmeldingen te richten aan het Departement van Onderwijs.

Op Curacao	: Sta. Rosa 48
Op Bonaire	: Kaya General Carlos Manuel Piar 9-11
Op de Bovenwinden	: Camille Richardson Road 13, St. Maarten

De belanghebbenden ontvangen t.z.t. een inschrijfformulier.

De Onderwijsdirekteur

KUNT U EEN ALLROUND MANAGER GEBRUIKEN?

met de volgende profielschets

* *een creatief en ondernemende generalist van 39 jaar*
* *die een beleidsfilosofie opbouwt waarbij de continuiteit en het rendement van het bedrijf over een reeks van jaren centraal staat*
* *een onafhankelijk maar praktisch groepsdier is*
* *graag en goed op democratische wijze met anderen omgaat*
* *eigenwijs is als het gaat om kostenbewust, resultaatgericht en gewetensvol werken*
* *veel waarde hecht aan een juiste mentaliteit en inzet alsook de benodigde kennis en vaardigheden, ofwel een professionele aanpak*
* *funktioneert als een coach, klankbord, collega en vriend*
* *georienteerd is op verandering, innovatief, maar oog heeft voor tradities*
* *hoger beroepsopleidingsniveau (SPD/CBE/Commercieel en Algemeen Management)*
* *meer dan 10 jaar succesvol in financieel, commercieel en algemeen management.*

dan zie ik uw reactie graag per omgaande tegemoet.

Adriaan van Beesten, Waterput 3
1511 JA Oostzaan/Nederland

Van 29 oktober tot 5 november op Curaçao aanwezig in Van der Valk Plaza Hotel, kamer 914,
Tel: 612500 (tussen 17.00 en 19.00 uur).

AGENDA SPORT

SENTRO DEPORTIVO KORSOU
(zwembad)
open van 09.00-12.00/14.00-17.00 uur; dinsdag- en donderdagmorgen gesloten.

PISINA BENNIE LEITO
(Gouverneur Van Slobbeweg z/n, Rif)
open voor publiek-zwemmen (toegang kinderen t/m 14 jaar één gulden en volwassenen twee gulden): vrijdag van 20.00-22.30 uur; zaterdag van 14.00-17.00/20.00-22.00 uur en zondag van 12.00-17.00 uur.

SENTRO DI BARRIO JANWE
(dammen)
elke donderdag van 15.00-18.00 uur damles en -training voor de jeugd vanaf acht tot achttien jaar.
(Schaakvereniging Janwé)
elke zaterdag van 09.00-12.00 uur schaakles en -training voor de jeugd vanaf zeven tot 23 jaar.

DAMACOR BOWLING CLUB
(Chuchubiweg)
openingstijden: maandag t/m donderdag van 17.00-02.00 uur; vrijdag en zaterdag van 16.00 uur tot na 02.00 uur; zondag vanaf 13.00 uur.

RUST & BURGH
(Schaakvereniging Curaçao)
iedere maandagavond om 20.00 uur gelegenheid tot schaken.

****

ZATERDAG
JEUGDBASKETBAL
(Organisashon di Basketball pa Hubentut)
pupillen
18.00 uur George Pire College vs St. Thomas College
junioren
19.00 uur MIL vs Montaña Boys;
20.00 uur International School vs Tera Cora Boys;
21.00 uur Peter Stuyvesant College vs Laufferschool - Suvek-terrein.

****

ZONDAG
BASEBALL
(Liga Vruminga)
10.00 uur STP vs Free Port;
12.00 uur Princess Beach vs Las Palmas;
14.00 uur Budget Video vs Nederex - Sta. Maria Little League Ballpark, Juan Haloweg.
(Federashon di Besibòl di Kòrsou)
(A-klasse)
best-of-5
10.00 uur CPS vs Mahuma Tigers - Tio Daou Ballpark.

VOETBAL
(Fedrashon Futbòl Kòrsou)
eerste divisie
play-off
17.00 uur Jong Colombis vs Jong Holland -Sentro Deportivo Kòrsou.

JEUGDBASKETBAL
(Organisashon di Basketball pa Hubentut)
pupillen
14.00 uur Peter Stuyvesant College vs Mgr. Nieuwindt College;
junioren
15.00 uur Kapataz vs Sta. Maria King;
16.00 uur Radulphus College vs International School;
17.00 uur Seru Fortuna Boys vs MIL;
18.00 uur Tera Cora Boys vs Montaña Boys - Suvek-terrein.

VOLLEYBAL
(Curaçaose Volleyball Bond)
16.00 uur (dames-A) Shuatanari vs Sithoc;
16.00 uur (heren-A/P.A.) Xaverianen vs Wata;
17.00 uur (dames-A) Bids Olympia vs Watakeli;
17.00 uur (heren-A/P.B.) Sithoc vs OSF;
18.00 uur (heren-hoogklasse) Xaverianen vs Birds Olympia;
18.00 uur (heren-hoogklasse Watakeli vs Stakamahachi- sportzaal Sentro Deportivo Kòrsou.

SOFTBAL
(Curaçaose Softball Bond)
dames
best-of-7
15.30 uur Pichingolo vs Blue Angels - Softballpark Muizenberg.

STRANDVOLLEYBAL
(Tele-Strea)
07.00-19.00 uur op het strand van Santa Cruz.

****

MAANDAG
SPORTPARK MARIE PAMPOEN
15.00-17.00 uur voetbal.
15.00-18.00 uur dammen.

Lewis weigert dopingtest

LONDEN - De zwaargewichten Donovan "Razor" Ruddock en Lennox Lewis, die zaterdagnacht in Earl's Court tegenover elkaar in de ring staan, zijn donderdag al in gevecht geraakt over de controle vooraf op anabolicagebruik.

De Canadees Ruddock stak de lont in het kruitvat door tijdens de toch al opgewonden persconferentie te eisen dat zijn Britse opponent een dopingtest ondergaat.

Dat was de aanleiding tot een partijtje verbaal oorlogvoeren, waar zelfs Jose Sulaiman nauwelijks een woord tussen wist te krijgen.

"Anabole steroiden zijn door de WBC niet duidelijk gedefinieerd als verboden drugs", zei Sulaiman. Hij voegde er nog aan toe dat de WBC een op anabolicagebruik betrapte bokser alleen beboet, maar hem niet een eventuele kampioensgordel zal afpakken.

Hij schopte daarmee Ruddock hard tegen de schenen. "Niets mee te maken", brulde de Canadees. "Ik verbied het. Ik loop in die ring rond. In het contract staat dat iedereen, die tegen Razor in actie komt, van te voren een dopingtest ondergaat. Als hij het niet doet, moet ie eens zien hoe snel ik in het vliegtuig naar huis zit."

Zettenverloop 26ste partij

BELGRADO - Boris Spasski heeft de 26ste partij in de tweekamp met oud-wereldkampioen Bobby Fischer gewonnen.

De Fransman, die met wit speelde, bracht zijn achterstand daarmee terug tot 5-9. Fischer gaf zich op de 58ste zet gewonnen. De schaker die het eerst tien partijen heeft gewonnen, verdient vijf miljoen gulden.

De remises, tot nu toe twaalf in getal, tellen niet mee. De 27ste partij staat voor zaterdag (vandaag) op de agenda. Fischer speelt dan met wit.

Wit: Spasski (Fra).
Zwart: Fischer (Vst).

1. d2-d4, Pg8-f6, 2. c2-c4, c7-c5, 3. d4-d5, d7-d6, 4. Pb1-c3, g7-g6, 5. e2-e4, Lf8-g7, 6. Lf1-d3, 0 - 0, 7. Pg1-f3, Lc8-g4, 8. h2-h3, Lg4xf3, 9. Dd1xf3, Pb8-d7, 10. Df3-d1, e7-e6,

11. 0 - 0, e6xd5, 12. e4xd5, Pf6-e8, 13. Lc1-d2, Pd7-e5, 14. Ld3-e2, f7-f5, 15. f2-f4, Pe5-f7, 16. g2-g4, Pf7-h6, 17. Kg1-g2, Pe8-c7, 18. g4-g5, Ph6-f7, 19. Ta1-b1, Tf8-e8, 20. Le2-d3, Ta8-b8,

21. h3-h4, a7-a6, 22. Dd1-c2, b7-b5, 23. b2-b3, Tb8-b7, 24. Tb1-e1, Te8xe1, 25. Tf1xe1, Dd8-b8, 26. Ld2-c1, Db8-d8, 27. Pc3-e2, b5xc4, 28. b3xc4, Pc7-e8, 29. h4-h5, Tb7-e7, 30. h5-h6, Lg7-h8,

31. Lc1-d2, Te7-b7, 32. Te1-b1, Dd8-b8, 33. Pe2-g3, Tb7xb1, 34. Dc2xb1, Db8xb1, 35. Ld3xb1, Lh8-b2, 36. Kg2-f3, Kg8-f8, 37. Kf3-e2, Pf7-h8, 38. Ke2-d1, Kf8-e7, 39. Kd1-c2, Lb2-d4, 40. Kc2-b3, Ld4-f2,

41. Pg3-h1, Lf2-h4, 42. Kb3-a4, Pe8-c7, 43. Ka4-a5, Ke7-d7, 44. Ka5-b6, Kd7-c8, 45. Lb1-c2, Ph8-f7, 46. Lc2-a4, Kc8-b8, 47. La4-d7 Pf7-d8, 48. Ld2-c3 Pc7-a8†, 49. Kb6xa6 Pa8-c7†, 50. Ka6-b6 Pc7-a8†,

51. Kb7-a5 Kb8-b7, 52. Ka5-b5 Pa8-c7†, 53. Kb5-a4 Pc7-a8, 54. Ka4-b3 Kb7-c7, 55. Ld7-e8 Kc7-c8, 56. Lc3-f6 Pa8-c7, 57. Le8xg6 h7xg6, 58. Lf6xd8.

Zwart geeft zich gewonnen.

Strijd barst los in lokale damcompetitie

WILLEMSTAD - De vijfde ronde van de lokale damcompetitie van de Curaçaose Dambond resulteerde gisteravond in een hard bevochten ronde, waarin slechts drie remises werden geregistreerd. Drie dammers trokken veel aandacht gisteravond in de IPK-zaal aan de Conscientiesteeg in Otrabanda. Gibi Panneflek won alweer en is nog ongeslagen. Rudsel Wolf blijkt op het moment de schrik van de buurt te zijn in de damwereld en Felipe Fernandez vond het noodzakelijk om wat te doen aan de ongeslagen status van Winchi Panneflek.

Het was een bewogen vijfde ronde in de IPK-zaal. Van de achttien verspeelde wedstrijden, eindigden slechts drie in een remise. De andere vijftien partijen kenden interessante spelmomenten, terwijl de winnaars bijna allen aan de verwachtingen voldeden om te winnen.

Alleen de jonge dammer Felipe Fernandez bleek anders te denken over de ongeslagen status van zijn tegenstander Winchi Panneflek. Hij bracht dan ook verandering daarin door Panneflek zijn eerste nederlaag toe te brengen. Beide dammers zijn hevig verwikkeld in de huidige strijd tussen de lokale dammers om een finaleplaats. Fernandez heeft nu een record van een remise, drie gewonnen partijen en een verloren wedstrijd en dit is goed voor zeven punten uit vijf gespeelde partijen.

Gibi Panneflek vond het jammer voor zijn broer Winchi en keek daarom goed uit tegen zijn eigen tegenstander Ciro Felicia. Als ongeslagen dammer wil namelijk iedereen wat proberen. Felicia bleek echter niet in staat te zijn om voor een verrassing te kunnen zorgen waardoor Panneflek uiteindelijk beide winstpunten voor zich opeiste.

Rudsel Wolf blijkt in de damcompetitie hard op weg naar de finalestrijd. Iedereen die in zijn weg komt, lijkt hem te vrezen en iedereen hoopt eigenlijk stilletjes dat hij zich opnieuw gaat bezig houden met schaken. Wolf wil echter niets daarvan weten, hij bezoekt zijn schaakvereniging Janwé zeer zelden en wil alleen maar dammen. Nadat hij vorige week Roland Melfor versloeg, kwam hij gisteravond opnieuw met boze plannen om zijn tegenstander een les te geven. Ruben Guiamo moest er dan ook aan geloven, hoewel hij toch de nodige en tevens te verwachten tegenstand bood.

De geregistreerde uitslagen van de andere gespeelde wedstrijden in deze semi-finale zijn als volgt: Gibi Emerenciana keerde blij terug naar huis toen hij van Marvin Leocaria won. Henry Bernadina versloeg Anthony Canchano. Johan Koster remiseerde met Edgar Gibbs. Victor Minguel kon het ook niet nalaten om remise overeen te komen met Edsel Barbara. Eugène Britt had geen problemen met Rignald Trinidad en won. Rudy Elisabeth boekte een zege ten koste vaan Eddy Engelhardt. Marco Viceisza wees Erwin Allee gewoonweg terug. Juan Camelia won van Michael Koko en Ronny Melfor kon niets beginnen tegen Norman Meulens.

De uitslagen in de B-klasse: Ronny Da Costa Gomez-Signald Sluis 2-0, Hensley Christophor-Boy Lasten 2-0, Nel Martinus-Plons Euson 1-1, Maikel Melfor-Ruben Angel 2-0 en Leonardo Cadeau-Pino Wilson 2-0. De lokale competitie wordt maandag voortgezet met de zesde ronde in de IPK-zaal in Otrabanda. Alle damliefhebbers zijn welkom om van de strijd tussen de dammers te genieten.

PAARDESPORT / MAASTRICHT - Het internationale concours hippique jumping indoor Maastricht krijgt van 5 tot en met 8 november bezoek van twee Olympische kampioenen. De Duitse ruiter Ludger Beerbaum neemt deel aan de springwedstrijden met zijn nieuwe aanwinst Ratina Z, waar Piet Raymakers in Barcelona successen mee boekte.

Mogelijkheid voor tweekamp Fischer - Judith Polgar

Spasski verlengt verblijf in Belgrado door winstpartij: 9-5

BELGRADO - Voormalig wereldkampioen Boris Spasski heeft zijn verblijf in Belgrado, waar de schaaktweekamp tegen zijn oude Amerikaanse rivaal Bobby Fischer wordt beslist, nog even weten te rekken.

De Franse grootmeester dwong zijn opponent, die na 25 partijen met 9-4 voorstond, donderdagavond op de 58ste zet tot opgave. De witte h-pion dreigde te promoveren.

Fischer heeft overigens nog slechts een winstpartij nodig om de hoofdprijs van vijf miljoen gulden te incasseren. Daar kan nog het nodige bijkomen als de wereldvreemde Amerikaan ingaat op een uitnodiging voor een tweekamp tegen het zestienjarige Hongaarse wonderkind Judit Polgar.

Volgens toernooidirecteur Janos Kubat heeft een Nederlandse sponsor 2,5 miljoen dollar (4,25 miljoen gulden) over voor die match die begin 1993 zou moeten worden gehouden.

Aanvankelijk werd 2 december als startdatum van de tweekamp, die over twaalf partijen moet gaan, genoemd. De organisatoren willen Fischer echter wat meer tijd geven zich voor te bereiden op de Hongaarse, de getalenteerdste van de drie schakende Polgar-zusjes.

JUDITH POLGAR

Judit Polgar kan bogen op een ELO-rating van 2575, vijftien punten meer dan Spasski, en mag zich sinds een jaar internationaal grootmeester noemen, de jongste aller tijden. Fischer bereikte die status eveneens op zijn vijftiende, maar een maand later dan Polgar. Het record van de Amerikaan stond 33 jaar.

In de 26ste partij liet de wereldkampioen van 1972, die de Ben Oni-verdediging koos, zich in de tang nemen door Spasski. Tot de zesde zet werd de zestiende partij gecopieerd die Fischer won. Met 6. Ld3 in plaats van Lg5 verbeterde de Fransman zich volgens de kenners aanzienlijk. Na zestien zetten zei commentator Dragutin Sahovic: "Fischer is de betere speler, maar nu heeft Spasski de betere stelling."

Spasski profiteerde ten volle van een riskant besluit van Fischer al vroeg een loper te ruilen tegen een paard. De Amerikaan werd langzaam maar zeker in het nauw gedreven en via "zetdwang" tot capitulatie gebracht. "Boris speelde erg goed", was de traditioneel korte analyse van Fischer.

Tyson niet naar begrafenis vader

NEW YORK - Mike Tyson, de oud-wereldkampioen boksen in het zwaargewicht die momenteel een gevangenisstraf van zes jaar uitzit in de staat Indiana, mag niet naar de begrafenis van zijn woensdag overleden vader Jimmy Kirkpatrick.

"Tyson was geschokt toen het overlijden van zijn vader hem werd medegedeeld", aldus Kevin Moore, woordvoerder van de strafinrichting waar de oud-bokser verblijft wegens verkrachting.

"De wet bepaalt echter dat een gevangene voor een dergelijk vergrijp veroordeeld de staat niet mag verlaten," aldus Moore.

De familieband tussen Tyson en zijn vader schijnt overigens niet erg sterk te zijn. Kirkpatrick verliet zijn echtgenote Lorna en drie kinderen in 1968, Mike Tyson was toen nog geen twee jaar oud.

Tyson zag zijn vader pas in 1982, bij de begrafenis van zijn moeder, weer terug. Vervolgens kwam het in 1990 bij het overlijden van een zuster van Tyson tot een nieuwe ontmoeting.

Country Club Catharina actief in tenniswereld

WILLEMSTAD - Sport en Country Club Santa Catharina blijkt zeer actief te zijn in het organiseren van tenniswedstrijden. Naast een tot nu toe succesvol tennistoernooi voor de jeugd spelen de wat oudere tennissers ook regelmatig op de tennisbanen van de club. Zo werden vorige week maar liefst acht partijen afgewerkt tussen zestien teams met oudere tennissers.

Net als in de tenniscompetitie voor de jeugd wordt in dit tennistoernooi ook in drie pools gespeeld. De diverse teams worden verder ook door verschillende commerciële bedrijven gesponsord. Een gesponsord team speelt dan al zijn teamwedstrijden onder de naam van die sponsor.

De tennissers van PPM hadden vorige week uitstekend gespeeld en versloegen het team gesponsord door Mau-A-Sam Travel met de score van 6-0. Dit was de enige tennispartij in de A-groep.

In de B-groep werden drie partijen afgewerkt. In de eerste ontmoeting stonden de spelers van Floralux en Thomas Look tegenover elkaar. Het treffen tussen deze twee teams resulteerde in een eenzijdige vertoning waarin Thomas Look met 6-0 zegevierde.

De andere twee teamwedstrijden in de B-groep hadden een meer acceptabeel verloop. The Gipsies en Softex waren even sterk in hun spel en speelden gelijk. De eindstand was 3-3. Mau-A-Sam Travel, dat maar liefst drie teams (één in elk groep) sponsort, moest opnieuw toezien hoe de eigen spelers aan het korste eind trokken. Deze keer boden de tennissers wat meer tegenstand, maar dat bleek niet genoeg. Ze verloren uiteindelijk met 2-4.

In de C-groep stelden de tennissers hun sponsor Mau-A-Sam Travel opnieuw teleur. In hun wedstrijd tegen de spelers van Coopers & Lybrand werden ze totaal overspeeld. De score was 6-0 voor Coopers & Lybrand. De twee andere teams die eveneens een 6-0 overwinning behaalden over hun tegenstanders waren Radio Holland en de selectie van TFC. Ze wonnen respectievelijk van het Dino-team en van de EMCC/Huibo-selectie. De laatst gespeelde wedstrijd ging tussen de teams gesponsord door Optica Antilliana en de Regales Tennis School. De tennissers die uitkomen voor de brillenmakers zegevierden met 4-2.

De competitie in deze afdeling voor de wat oudere tennissers wordt volgende week voortgezet met partijen op maandag-, dinsdag-, woensdag- en donderdagavond. In de jeugdcompetitie wordt vanavond en op zondagavond gespeeld. Alle partijen vinden plaats op de tennisbanen van Sport en Country Club Santa Catharina.

FIFA wil actie voor 18 november

Bankgarantie geëist van Sevilla voor Maradona

ZUERICH - De internationale voetbalfederatie heeft van Sevilla geëist dat voor 10 november in Italië een bankgarantie wordt afgegeven voor bijna acht miljoen gulden.

Het is het bedrag dat nog uitstaat voor de transfer van Diego Maradona van Napoli naar de Spaanse club.

Sevilla heeft reeds vijf miljoen gulden naar Zuid-Italië overgemaakt, maar in de transferovereenkomst is vastgelegd dat het restant, dat in twee jaar moet worden afbetaald, door een bankgarantie veilig gesteld is.

Aan die verplichtingg is nog niet voldaan. De FIFA ging niet in op het verzoek van Napoli's voorzitter Corrado Ferlaino de Argentijnse speler te schorsen tot zijn nieuwe club aan zijn verplichtingen heeft voldaan.

De FIFA heeft Bayern München tevens verboden Maradona te laten spelen in een vriendschappelijke wedstrijd tegen Lazio Rome op 11 november.

Bayern had Maradona daarvoor uitgenodigd nadat de Argentijn zijn schorsingsperiode van vijftien maanden had afgesloten met een vriendschappelijke wedstrijd van Sevilla tegen Bayern.

De voetbalfederatie stelt zich op het standpunt dat gastoptredens slechts toegestaan worden bij benefietwedstrijden, of wanneer de betrokken speler serieus onderhandelt over een transfer met de club waarvoor hij eenmalig wil optreden.

VALENCIA - Guus Hiddink (foto) geniet het vertrouwen van de spelersgroep van Valencia.

De voetballers spraken zich unaniem uit tegen de plannen van voorzitter Arturo Tuzon om de Nederlandse trainer te vervangen door Roberto Gil.

Aanvoerder Fernando, Roberto en de Bulgaar Penev willen dat Hiddink blijft. Tuzon heeft ontkend dat de positie van Hiddink staat of valt met de resultaten.

Valencia bezet na acht speeldagen de negende plaats in de Spaanse competitie.

Spelers voor Guus Hiddink

Volleybal voor scholen verloopt voorspoedig

WILLEMSTAD - De School Volleybal Competitie die gehouden wordt door de afdeling Schoolsport van de eilandsdienst Onderwijs, verloopt zeer voorspoedig. De Stella Maris Mavo was afgelopen donderdag in zowel de heren- als dameskIasse niet te verslaan.

In de herenklasse leek het alsof de volleyballers van Stella Maris Mavo geen coördinatie in hun spel hadden. Het zestal van de Marnix Mavo won de eerste set dan ook gemakkelijk met 15-2. Om de volgende dag niet uitgelachen te worden op school door klasgenoten, besloten de spelers van de Stella Maris Mavo om serieuzer te werk te gaan. Eerst revancheerden zij het verlies in de eerste set door de tweede met 15-3 te winnen. De partij werd ten slotte met een overwinning in de derde set (15-13) door het zestal van Stella Maris Mavo gewonnen.

In de tweede herenwedstrijd van afgelopen donderdag in het sportcomplex van SDK, stonden de zestallen van de PLTS en de Sint Jozef Mavo tegenover elkaar. De lts-ers wonnen in twee sets van hun tegenstanders. De setstanden waren 15-13 en 15-12.

In de dameskIasse toonden de volleybalsters van de Stella Maris Mavo geen medelijden met de dames van de Nilda Pinto Huishoudschool. Het team van Stella Maris won gemakkelijk en boekte de setstanden 15-6 en 15-9. De tweede wedstrijd in de dameskIasse ging tussen de International School en de Marnix Mavo. Deze laatste overspeelde het team van de International School. De setstanden waren 15-8 en 15-0.

De School Volleybal Competitie wordt maandag voortgezet met wedstrijden in beide klassen. Alle partijen worden in het SDK-sportcomplex gespeeld. De eerste twee wedstrijden beginnen om half drie.

Holm schakelt Jim Courier uit in toernooi Stockholm

STOCKHOLM - Jim Courier is in de derde ronde van het met 2,2 miljoen gulden gedoteerde tennistoernooi in Stockholm, waar een groot deel van de wereldtop is neergestreken, uitgeschakeld.

De 22-jarige Amerikaan, aanvoerder van de mondiale ranglijst en dus ook in Zweden favoriet, verloor kansloos van de als zestiende geplaatste Henrik Holm. De twee jaar oudere Zweed, die onlangs in Tokyo haast achteloos Boris Becker van de baan veegde, zegevierde in twee sets: 6-4 6-3.

Becker bereikte de kwartfinales wel. De Duitser, die in Stockholm de titel verdedigt, had de handen vol aan de Israeliër Amos Mansdorf. De eerste set werd door Becker in de tiebreak beslist, nadat zijn 27-jarige opponent uit Tel Aviv tweed kansen op winst van 7-5 onbenut had gelaten.

De tweede ging met 7-5 naar de drievoudig Wimbledon-kampioen, die zeventien aces sloeg zonder daarmee superieur te zijn. De topspin-passeerslagen met de backhand maakten Mansdorf zeker gelijkwaardig. Diens break voor 4-3 kwam echter te vroeg. Becker maakte zich nog een keer flink boos en ontsnapte toch.

Zijn landgenoot Michael Stich verliet het toernooi geruisloos en kan een lucratief optreden bij de ATP-finale in Frankfurt wel vergeten. Peter Korda was daarvoor verantwoordelijk. De Tsjechoslowaak hoefde daarbij zeker niet tot het uiterste te gaan.

Goran Ivanisevic had alleen in de eerste set veel te stellen met de Zweed Magnus Gustafsson, wiens verweer daarna te wensen overliet: 7-6 6-3. Pete Sampras bereikte de laatste acht ten koste van Thomas Muster. De Oostenrijker had weinig in te brengen tegen de lange Amerikaan: 2-6 4-6.

* * * * *

WATERPOLO / HILVERSUM - Ab Eilander, coach van het mannen waterpoloteam van HZCV/De Robben is door het bestuur van zijn club op non-actief gezet. De club behaalde in de eerste twee wedstrijden van het seizoen geen. Dick Nieuwenhuizen neemt de coaching voorlopig waar.

INGEZONDEN

Schulden aan APNA worden niet afgelost

ER ZIT nagenoeg geen vaart in de aflossing van de schulden van de overheden aan het APNA. Integendeel, doordat er helemaal geen aflossing plaatsvindt door het eilandgebied St. Maarten, het eilandgebied Bonaire een kleinigheid heeft afgelost en het eilandgebied Curaçao met een bank een akkoord heeft bereikt voor een verwisseling van de APNA-schuld op lange termijn (vijf jaar) tegen acht procent rente (conversielening), is er eerder sprake van een toename dan van een afname van de APNA-schuld.

Ik heb wel eens gehoord dat als er één instantie is die schulden mag hebben, dan is dat de regering van een land. Eveneens heb ik ook wel eens gehoord dat als er een instantie is die zich begrotingstekorten kan permitteren, dan is dat wel de regering van een land. Dat betekent echter niet dat een regering een vrijbrief heeft om in het wilde weg en lukraak schulden te maken en nog minder om een financieel beleid te voeren dat monsterachtige begrotingstekorten in de hand werkt, omdat een regering/overheid ook failliet kan raken of verklaard kan worden. Om die reden alleen al kan geen enkele regering/overheid zich de luxe permitteren om enorme schulden te hebben en nog minder om exhorbitante begrotingstekorten te hebben, zoals dat het geval is met de overheden van de eilandgebieden van de Nederlandse Antillen.

Laten wij alleen maar eens kijken naar de schulden die de eilandgebieden al jaren hebben aan het APNA. Gebaseerd op de laatste berichten van een radio-station in het nieuws van dinsdagmiddag 20 oktober kan ik niet tot een andere conclusie komen dan dat het APNA het voorlopig kan vergeten en niet veel te verwachten heeft van de aflossing van de overheidsschulden, indien de debiteuren niet daadwerkelijk en serieus een aanvang maken van de terugbetaling van hun schulden. Is dat niet gebeurt, is dat een serieuze dreiging niet voor de actuele gepensioneerden maar wel voor alle actieve overheidswerknemers die niet in de naaste toekomst of, binnen langere tijd deelgenoten van het fonds zullen moeten worden.

De enige debiteur die de schuld aan het APNA aan het aflossen is, is de centrale overheid die de schuld terug-gebracht zou hebben tot een kleine 4 miljoen.

Het eilandgebied Bonaire met een schuld aan het APNA van 23,2 miljoen heeft een kleinigheid afgelost namelijk Nafl.600.000. Als deze aflossingstrend gevolgd wordt, betekent dat op jaarbasis dat het meer dan 35 jaar zal duren voordat de schuld geheel zal zijn afgelost.

Het eilandgebied St. Maarten dat een schuld aan het APNA heeft van 13.8 miljoen, heeft tot op heden geen rooie cent afgelost. Het is te hopen dat deze zaak in het kader van de Algemene Maatregel van Rijksbestuur ook meegenomen wordt en de aandacht en prioriteit geniet, niet alleen van de centrale regering als de instantie belast met het hoger toezicht, voor welks behoud de regering zo hard gepleit heeft bij de invoering van de maatregel voor St. Maarten in juli, maar ook van ons parlement die de regering dient te controleren.

Het eilandgebied Curaçao spant de kroon met een APNA-schuld van niet minder dan 200 miljoen en het is ondertussen bekend voor welke oplossing is gekozen. Ondertussen is de schuld per eind augustus 1992 gegroeid tot 239 miljoen en naar alle waarschijnlijkheid zal deze per eind december 1992 265 miljoen bedragen. Toch wel bedragen om van wakker te liggen.

Een eenvoudige lagere school berekening leert mij dat de tweehonderd miljoen schuld, exclusief de additionele 65 miljoen af te lossen in 5 jaar ingaande januari 1993, met jaarlijkse annuiteiten van veertig miljoen dient te geschieden. Met bijtelling van de 65 miljoen inclusief rente zal de eilandelijke overheid Curaçao meer dan driehonderd miljoen in totaal in vijf jaar moeten dokken. Er moet een wonder gebeuren, rekening houdende met nog eens een begrotingstekort van meer dan honderd miljoen. Ofschoon ik wil kan ik niet nalaten hardop te denken aan het bekende 'onbehoorlijk bestuur' dat als motief heeft gediend voor de Algemene Maatregel van Rijksbestuur. Alleen hoop ik dat het niet zo ver zal hoeven te komen voor de andere eilanden van de N.A.

F.C. WILLEM
Algemeen Adviseur UPAH/ADPU
Curaçao.

■ *WILLEMSTAD — Gezaghebber drs. Elmer Wilsoe en gedeputeerde Abel Arrindell hebben een delegatie van de corperatie van werknemers in de oliesector ontvangen. Voorzitter Mathilda was vergezeld van dr. Armando Tovar Parada, de voorzitter van de organisatie van de overkoepelende coöperaties van het Amerikaanse continent. Mogelijk wordt het volgende congres van die organisatie op Curaçao gehouden.*

Jonge Wacht 55 jaar oud

WILLEMSTAD —De stichting Jonge Wacht viert morgen zijn 55-jarig bestaan. Van 9.00-10.00 uur is er een Heilige Mis in de kerk van Sta. Familia. Om 10.30 uur zullen geüniformeerde groepen als de politie, de VKC, douane en jeugdbewegingen door Otrobanda en Punda naar de Kaya Jonge Wacht lopen. Om half twaalf is daar een vlaggeceremonie en worden er toespraken gehouden, gevolgd door een *brindis* en een tractatie voor de kinderen. Van 13.00-14.00 uur zullen verschillende drumbands een show geven.

Lekepredikant brengt duizenden op de been

WILLEMSTAD — Niet alleen pastoor Ricardo van Groot Kwartier, maar alle tweeduizend, vooral rooms katholieke aanwezigen in Isla Verde op 27 en 28 oktober, konden het beamen: Nog nooit hadden ze een leek zo horen spreken en dan nog zo bijbels gefundeerd. Het ging om Salvador Gomez, 39 jaar, getrouwd, vader van vier kinderen, woonachtig in Guatemala. Hij staat bekend als katholiek lekepredikant (geen priester of religieus), een man die met een unieke begaafdheid, met uitzonderlijke stem en expressie en grondige kennis van de bijbel én van het dagelijks leven, de luisterende menigte een uur lang op het puntje van hun stoel wist te houden. Wie zei daar ook weer, dat de moderne mens niet langer dan acht minuten geconcentreerd kan luisteren, en zeker niet naar een preek?, aldus de enthousiaste organisatoren.

Gomez' thema was dinsdagavond "Erfgenamen van een grote rijkdom" en woensdag "Hier ben ik, Heer, zend mij maar", thema's geheel passend in het kader aan wat het Tweede Vaticaans Concilie al 25 jaar geleden verkondigde: het uur van de leek in de kerk is aangebroken. De pyramide van de voormalige hiërarchische kerk staat op zijn kop: de leken, het Volk Gods bovenaan, de paus, die zich "Dienaar der dienaren Gods" noemt en de andere geestelijke leiders onder aan, als dienaren. Zo hoort het ook.

Het gebeuren in Isla Verde zal hopelijk het zelfgevoel van de leek in de Antilliaanse Kerk een geweldige stimulans gegeven hebben. Men zal zijn eigen getuigplicht, via woord maar ook via muziek, zang en ritme, duidelijker begrepen hebben. Onze liturgische vieringen en gebedsbijeenkomsten hoeven niet saai te zijn. Ze kunnen tallozen trekken en begeesteren.

Katholieke leken hebben het gepresteerd en hoe! De organisatie, publiciteit, transport tot in de verste uithoeken van het eiland, stijlvolle en indrukwekkende versiering, betrokkenheid van de jongeren, hostesses, zangleiding, alles lag in capabele handen. En als een speciale verdienste van de leiding van de charismatische beweging: een tweedaags feest voor allen die geloven, al waren dat lang niet altijd mensen die aangetrokken worden door de stijl van de charismatische beweging. Iedere gelovige heeft ervaren de rijkdom van het christelijk geloof en de urgente opdracht om de vreugde hierom naar buiten uit te dragen. (Cassette-opnamen zijn bij het Service Team verkrijgbaar.)

Twee wensen: a) een follow up in de vorm van korte retraites of bezinningsdagen, opdat het vuur geen vuurwerk bleek; b) wanneer begint de katholieke gemeenschap op het eiland met de vorming van lekepredikers? Alle, paters dominicanen, predikbroeders van professie! Hier ligt uw kans!

.....*SALVADOR GOMEZ*....

van nieuwe geloofsverdieping en evangelisatie.

Niet alleen deze lekepredikant, maar de hele omvangrijke organisatie die in handen van leken lag, de lekemusici en.... het gering aantal priesters, duidden voor het eerst op Curaçao

EHBO-cursus

WILLEMSTAD — Het Rode Kruis maakt bekend dat de EHBO-cursus, die op 3 oktober moest beginnen, nu op 31 oktober van start gaat op het Medisch Centrum Montagne Abao. De totale duur van de cursus is ongeveer zestien middagen, waarbij twee uur les gegeven wordt, één uur voor theorie en één uur voor praktijk, van drie tot vijf uur 's middags.

Belangstellenden kunnen zich gedurende de ochtenduren inschrijven op het Medisch Centrum Montagne Abou van maandag tot en met vrijdag van 08.30-11.00/14.00-15.00 uur bij mevrouw Varlack tegen vooruitbetaling van het cursusgeld dat honderd gulden bedraagt.

Gewenst: meer cultuurstudie

WILLEMSTAD — Er moet meer wetenschappelijke studie gemaakt worden van de Antilliaanse historie.

Dit meent de Asosiashon Kultural Uní (AKU). Dat is de organisatie die onlangs drie lezingen over de slavernij en de slavenopstand van 1795 verzorgde. Volgens de AKU moeten historici zich niet alleen verdiepen in de geschreven maar ook in de orale geschiedenis. AKU streeft naar een sterker nationaal zelfbewustzijn onder de bevolking en wil meer lezingen houden.

Plataforma Otrobanda: rondleiding voor Beatrix

WILLEMSTAD — Tijdens de voorbereidingen voor haar bezoek aan Curaçao heeft koningin Beatrix belangstelling getoond voor Otrobanda en de renovatie van dit stadsdeel.

Als gevolg hiervan werd Plataforma Otrobanda benaderd om een rondleiding te organiseren voor het koninklijk gevolg.

Het is een enorme voldoening voor iedereen die betrokken is bij Otrobanda dat koningin Beatrix belangstelling heeft getoond voor dit unieke stadsdeel. Als geen ander beseft de koningin dat de renovatie van het hart van Curaçao een belangrijke zaak is en de moeite van een bezoek zeker waard, zo maakt Plataforma Otrobanda bekend.

V-raad verlengt mandaat waarnemers in Luanda

Savimbi roep tot op bestand in heropgelaaide Angola-oorlog

NEW YORK - De Veiligheidsraad (V-raad) van de Verenigde Naties (VN) heeft vrijdag het mandaat van de VN-waarnemers in Angola met een maand verlengd tot 30 november. De raad heeft daarnaast de hervatting van de vijandelijkheden door de verzetsbeweging UNITA (Unie voor de totale onafhankelijkheid van Angola) "streng veroordeeld".

De V-raad riep de partijen in Angola met nadruk op "onmiddellijk een eind te maken aan deze acties" en de uitkomst van de verkiezingen in september te aanvaarden. De leider van UNITA, Jonas Savimbi, weigert tot nu zijn nederlaag bij de verkiezingen te erkennen en heeft de regering van fraude beschuldigd. Volgens de VN-waarnemers in Angola zijn de verkiezingen echter vrij en eerlijk verlopen.

Donderdag en vrijdag werden gevechten van UNITA-strijders gemeld in de provincie Huambo en rond het vliegveld van Luanda. Bij gevechten in een voorstad van Luanda vrijdag kamen vijftien mensen om het leven. In een tiental steden zou gevochten worden. De gevechten leken zich steeds meer uit te breiden zodat er vanmorgen werd gesproken als een volledige oorlog.

BOTHA ONTKENT

De V-raad, die onderstreepte dat de "territoriale integriteit van Angola behouden moet blijven", riep alle staten op af te zien van acties die de uitvoering van de vredesakkoorden in Angola kunnen bemoeilijken.

De Zuidafrikaanse minister van Buitenlandse Roelof Botha had enkele uren eerder ontkend dat troepen uit Zuid-Afrika deze week Angola binnengetrokken waren, zoals de plaatselijke pers gemeld had. Zuid-Afrika was jarenlang een bondgenoot van UNITA in de burgeroorlog.

Savimbi heeft zijn manschappen bevolen een staakt-het-vuren in te stellen in de gevechten tussen UNITA en de regeringstroepen in de stad Huambo, zo heeft de radiozender van UNITA vrijdag gemeld.

MONROVIA - In Liberia blijken vijf Amerikaanse vrouwelijke religieuzen, die al enige tijd vermist werden, te zijn vermoord. Dit heeft aartsbisschop Michrael Francis zaterdag bekendgemaakt.

De missiezusters raakten verstrikt in de gevechten die plaatshadden in Gardnersville, een buitenwijk in het noorden van de Liberiaanse hoofdstad Monrovia die wordt bezet door opstandelingenleider Charles Taylor

Stalin-slachtoffers herdacht

MOSKOU - Moskovieten met brandende kaarsen in hun hand hebben de slachtoffers herdacht van de onderdrukking in de Stalin-periode. Dit gebeurde bij het KGB-hoofdkwartier. Zij kozen daarvoor 30 oktober als Internationale dag van de politieke gevangenen. Meer dan twintig miljoen mensen zijn onder Stalin om het leven gekomen bij verschillende progroms en zuiveringen. (AFP-satellietfoto)

MOSKOU krijgt nog een internationale luchthaven. De Russische vice-premier Georgi Schischa tekende een contract om de huidige luchthaven voor het binnenlandse verkeer Vnoekovo ten zuidwesten van de hoofdstad om te bouwen tot een internationale luchthaven. Nu wordt het internationale vliegverkeer alleen afgewikkeld via het overbelaste vliegveld Sjeremetjevo.

BONN - Pas in het jaar 2050 verhuist het Duitse parlement van Bonn naar Berlijn en niet in 1993 zoals de Bondsdag vorig jaar met krappe meerderheid besloten heeft.

Met deze onverwachte uitspraak in Der Spiegel neemt kanselier Helmut Kohl een voorschot op het rendement van de investering van ongeveer driehonderd miljoen gulden, die de bouw van het "Glaspaleis aan de Rijn" gekost heeft. De schepping van Gunther Behnisch bevat een ronde grote zaal voor de 662 leden van de Duitse Tweede Kamer, terwijl er nog druk gewerkt wordt aan het afwerken en inrichten van een toren met kantoren en werkruimtes voor de afgevaardigden.

Oproep V-raad aan beide partijen:

Vredesakkoord Salvador moet beter nageleefd

NEW YORK - De V-raad van de Verenigde Naties (VN) heeft vrijdag beide partijen in de Middenamerikaanse staat El Salvador, regering en verzet, met klem gevraagd zich "gewetensvol" aan de verplichtingen te houden die in het vredesakkoord van januari dit jaar zijn afgesproken. In een unaniem aanvaarde resolutie heeft de raad ook het mandaat voor de VN-vredestroepen verlengd.

Vrijdag leverden zo'n zestienhonderd leden van de voormalige guerrillabeweging FMLN onder toezicht van de VN hun wapens in. Hierdoor is zestig procent van de circa achtduizend verzetsstrijders ontwapend. Volgens het vredesakkoord hadden dit weekeinde alle opstandelingen gedemobiliseerd moeten zijn.

De secretaris-generaal van de VN, Boutros Boutros-Ghali, stelde voor de overgangstermijn te verlengen tot 15 december omdat ook de regering van de conservatieve president Alfredo Christiani lang niet al haar verplichtingen is nagekomen. De V-raad nam het voorstel over.

De Salvadoraanse regering heeft inmiddels verklaard met de demobilisatie en de hervorming en inkrimping van het leger te zullen stoppen als niet alle wapens van het FMLN-verzet worden vernietigd.

LOME - Togo heeft de eerste ronde van de vrije parlementsverkiezingen uitgesteld die voor zaterdag gepland waren. Dit hebben diplomaten en regeringsfunctionarissen vrijdag gezegd.

Het is de derde keer dat ze uitgesteld worden. Nog geen 24 uur voor het begin van de stemming heeft de regering echter nog niet officieel bevestigd wat met het uur duidelijker wordt: Dat er helemaal nog geen voorzieningen voor de verkiezingen zijn getroffen.

Een Westerse diplomaat meende dat de verkiezingen "voor onbepaalde tijd" zijn uitgesteld, anderen denken dat ze begin volgend jaar gehouden zullen worden, vooral om zodoende meer tijd te hebben de kiezerslijsten te checken.

Serviërs bezetten Jajce, Travnik volgt

V-raad is ontzet over beschieten vluchtelingen

NEW YORK - De Veiligheidsraad (V-raad) van de Verenigde Naties is "ontzet" over de berichten dat Servische milities duizenden vluchtelingen uit de Bosnische stad Jajce hebben aangevallen. De V-raad heeft vrijdag deze mogelijke schending van de mensenrechten onder de aandacht gebracht van de VN-commissie over oorlogsmisdaden, die geleid wordt door de Nederlandse hoogleraar Frits Kalshoven.

In een verklaring die werd voorgelezen door voorzitter Jean-Bernard Merimee eiste de V-raad dat de aanvallen op de vluchtelingen "onmiddellijk" worden gestaakt. Het overwegend door Moslims bewoonde Jajce werd donderdag na een belegering van vijf maanden ingenomen door Servische milities. Een functionaris van de VN verklaarde vrijdag dat meer dan vijfduizend vluchtelingen bestookt zijn door Servisch artilleriegeschut.

De vluchtelingen brachten de nacht van vrijdag op zaterdag door op de weg, omdat zij wegens de Servische artillerie niet terug konden keren naar Jajce en niet door konden reizen naar het veilige nabijgelegen Travnik. De VN-functionaris kon de berichten dat bij de beschietingen een vrouw is gedood en verscheidene mensen gewond zijn geraakt niet bevestigen.

Het Bosnische Servische persbureau SRNA meldde overigens dat de schietpartijen niet het werk zijn van Servische milities omdat er zich geen Servische eenheden binnen vier kilometer van de vluchtelingen bevinden. "Het is waarschijnlijk een nieuw conflict tussen Moslims en Kroaten", aldus SRNA.

MEERT VLUCHTELINGEN

Een medewerker van het Hoge commissariaat voor de vluchtelingen van de VN (UNHCR) deelde mee dat er behalve de vijfduizend vluchtelingen die vastzitten in de buurt van Travnik nog eens twintig- tot dertigduizend vluchtelingen op weg zijn naar de stad. Travnik is het belangrijkste vertrekpunt van hulpkonvooien en Bosnische versterkingen sinds het beleg van Jajce begon. In Travnik verblijven al rond 26.000 vluchtelingen.

Bosnische officieren vrezen dat na de val van Jajce, een belangrijk succes voor de Bosnische Serviërs, Travnik spoedig aangevallen zal worden.

STRENGERE SANCTIES

De bemiddelaar van de EG in het voormalig Joegoslavië, Lord Owen, dreigt Servië met zwaardere sancties als Belgrado een vreedzame oplossing van het conflict in Bosnië blokkeert. Owen, die met VN-bemiddelaar Cyrus Vance onlangs Bosnië bezocht, ziet de Servische president Slobodan Milosevic als het grootste probleem bij een vredesregeling. Diens droom van een "Groot-Servië" is niet te verwezenlijken, zegt de Britse politicus in een vraaggesprek dat het tijdschrift Der Spiegel deze week publiceert. Owen zegt over de president van rest-Joegoslavië, Dobrica Cosic: "Hij is de absoluut centrale figuur, de enige die Milosevic provoceren kan".

AGENDA BONAIRE

POLITIE: 8000
BRANDWEER: 8222
TAXICENTRALE: 8845
HOSPITAAL: 8900

LANDFILL te Lagoen: maandag t/m vrijdag van 07.00-16.00 uur; zaterdag van 08.00-12.00 uur; zondag gesloten.

OPENBARE BIBLIOTHEEK
(**openingstijden** voor het publiek)
maandag en donderdag van 14.00-18.00 uur; dinsdag en vrijdag van 08.00-12.00/14.00-20.00 uur; zaterdag van 10.00-12.00 uur.
(**openingstijden** voor lezers)
woensdag van 14.00-19.00 uur.

POSTSLUITING: maandag t/m vrijdag aangetekende stukken om 15.30 uur; gewone stukken om 16.30 uur.

SERVICE CLUBS
Lions: informatie H. van Bommel, tel.: 8896.
Rotary: woensdag 12.00 uur - Restaurant Beefeater.

GALERIA DI ARTE BONAIRE (Kaya Grandi 70): openingstijden: maandag t/m vrijdag van 08.00-12.00/14.00-18.00 uur; zaterdag van 08.00-12.00 uur.

POLITIECLUB (Weg naar Willemstoren): open op vrijdag van 20.00-24.00 uur; zaterdag van 12.00-24.00 uur.

LVV: **openingstijden Slachthuis** i.v.m. afwezigheid van de keurmeester zal tot nader order uitsluitend op donderdagen en vrijdagen geslacht en gekeurd worden.

STICHTING DIERENASIEL BONAIRE (Bonaire Animal Shelter Foundation, Lagunweg 26. Tel.: 8080): **openingstijden** maandag t/m zaterdag van 08.00-12.00/15.00-17.00 uur.

****

KLACHTEN(BEZORGING)
Shon Ma Carolina, Bld. J. Abraham 15, tel.: 8204 (na 18.00 uur tel.: 8342).

****

Tweede KLM-Bonaire vlucht enorme bijdrage aan toerisme

KRALENDIJK — De niet aflatende pogingen van ALM en KLM-vertegenwoordiger op Bonaire, Hugo Gerharts, om de KLM-top te bewegen Bonaire in haar schema op te nemen, heeft binnen anderhalf jaar gezorgd voor een tweetal vluchten van Schiphol naar Bonaire. Daarmee heeft Gerharts bewezen een vooruitziende blik te hebben gehad, want de eerste vlucht bleek nauwelijks voldoende om aan de grote belangstelling vanuit Nederland te voldoen.

Het feest was in feite al gevierd op de eerste vlucht van 20 april 1991 toen voor de eerste maal de KLM op de luchthaven van Bonaire landde. Aangezien niemand echter verwacht had, dat een tweede vlucht op Bonaire zo spoedig gerealiseerd zou worden, besloot de KLM in samenwerking met Hugo Gerharts toch enige aandacht te besteden aan dit feit.

Bij de officiële ontvangst van de bemanning van de DC-10 afgelopen woensdag benadrukte gedeputeerde van Toerisme Ramoncito Booi, de noodzaak van deze tweede vlucht. Hij toonde zich vooral tevreden dat de KLM de onontbeerlijke medewerking verleende om het aantal Europese toeristen voor Bonaire aanzienlijk te vergroten. Hij waardeerde vooral het vele werk dat Hugo Gerharts verzet had om deze tweede vlucht te realiseren.

De directeur van het Bonaireaanse toeristenbureau (TCB) Ronny Pieters zei dat de beslissing van de KLM om op Bonaire te vliegen commercieel een juiste was geweest. Dat leidde ten slotte tot deze tweede vlucht. Hij meende daaruit te mogen concluderen, dat de Nederlandse maatschappij ook voldoende vertrouwen had in Bonaire. 'Een confirmatie van het vertrouwen dat we eigenlijk zelf al hadden in de toeristische toekomst van Bonaire', aldus Pieters. Steve Littman sprak namens de Vereniging van Bedrijfsleven (VBB) en ook hij dankte de KLM dat Bonaire nu op de wereldmap een plaatsje had gevonden. Hij verzekerde de KLM, dat de toeristen een warm onthaal zouden vinden op Bonaire, waar genoten kan worden van de gastvrijheid en de vriendelijkheid van de Bonaireaan.

Ten slotte bood de waarnemend voorzitter van de Bonhata Raphael Rodriguez gezagvoerder Drijvers en bemanning van de DC-10 een herinnering aan in de vorm van een fotoboek van Bonaire.

■*KRALENDIJK— Ook minister Rudi Ellis behoorde tot de delegatie van Bonaire. Hij maakte tijdens de elf uur durende vlucht een praatje met enkele bevriende correspondenten. Vlnr Stanley Balentien, Carlos Abdul, Charly Anthony, Hubert Linkels en Ruman Ellis.*

■*KRALENDIJK — Afgelopen woensdag begon de KLM met de tweede vlucht van Amsterdam naar Bonaire. Ter gelegenheid daarvan werden enkele politici en de lokale correspondenten van de media uitgenodigd. In Nederland kreeg de delegatie een rondleiding aangeboden op Schiphol, terwijl de president-directeur van de Bonaire Trading Company (BTC) Hugo Gerharts een lunch aanbood.*

Met deze vlucht is Bonaire nu tweemaal per week verzekerd van een verbinding met Nederland. Op de woensdagen vrijdagvlucht is er een tussenlanding in Caracas.

Op de foto de Bonaireaanse delegatie op Schiphol. Vlnr: Papi Antoin (Extra), Ibi Piar (Noticiero), Cai Mercera (fraktievoorzitter UPB), Hugo Gerharts (KLM-vertegenwoordiger), Hubert Linkels (Amigoe), Stanley Balentien (Ultimo Noticia), Rodger Gijsbertha (fraktievoorzitter Paboso), Charly Anthony (Bala) en Carlos Abdul (La Prensa).

Festival van St. Bernardusgroep

KRALENDIJK — Om over enige financiën te beschikken voor een reisje naar Aruba, zullen verkenners en welpen van de St. Bernardusgroep samen met hun ouders een festival organiseren in de aula van de Scholengemeenschap (SGB). De groep heeft al enige ervaring met reizen, want kortgeleden bezochten Bonaireaanse welpen en verkenners Curaçao.

De verkennersbeweging wordt door de St. Bernardusgroep beschouwd als een mogelijkheid om jongelui tussen 7 en 18 jaar te vormen. Leiders en ouders zijn zich bewust, dat welpen en verkenners de leiders van morgen zullen zijn. Steeds worden er pogingen gedaan om de belangstelling van de jeugdigen op te wekken en de Bernardusgroep doet dat door de organisatie van reisjes naar de andere eilanden.

Comcabon met triathlon

KRALENDIJK — Op 8 november wordt door de Comcabon de traditionele kwart triathlon georganiseerd. De start is zoals gewoonlijk om halfzeven's morgens. Inschrijvingen zijn mogelijk op 7 november vanaf 14.00 uur en bij de inschrijving wordt ook het rijwiel gecontroleerd.

De start vindt plaats ter hoogte van Players bar en daar gaan de deelnemers in het water voor een kilometer lange zwemwedstrijd in noordelijke richting (dus in de richting van Sunset Beach hotel) en terug. Dan wordt de fiets gepakt en moet er 40 kilometer gefietst worden. Eenmaal terug, dan wacht de deelnemers nog een loopje van 10 kilometer.

De finish en de start zijn op dezelfde plaats. De wedstrijd wordt gesponsord door de Maduro & Curielsbank en de ABN-Amrobank. De wedstrijd is zoals gewoonlijk interinsulair, aangezien een grote belangstelling is uit Curaçao en Aruba. Aan de automobilisten wordt medewerking gevraagd door rekening te houden met de deelnemers aan de triathlon.

Bonaire viert cap'tan Don week

KRALENDIJK — Een uitgebreid programma is voor de komende week samengesteld door de Tourism Corporation Bonaire (TCB) in samenwerking met een groot aantal sponsors om gezamenlijk te vieren dat de Amerikaanse zeezeiler Don Stewart 30 jaar op Bonaire woont. De grote bijdrage van Stewart aan de ontwikkeling van de toerisme maar vooral de faam die hij heeft opgebouwd als 'piraat cap'tan Don Stewart' was reden voor het TCB aandacht te vragen voor Stewart en daardoor ook voor Bonaire.

Het is de grote naamsbekendheid die Don Stewart heeft in Amerika, waar hij al meer dan 25 jaar bekend staat als de grote stimulator van het Bonaireaanse duiktoerisme, die menig Amerikaan deed besluiten naar dat avontuurlijke, nauwelijks bewoonde eiland te komen om er zijn vakantie door te brengen. Mondreclame en vooral de legio artikelen in vakbladen hebben Bonaire een uitstekende naam gegeven. Daar maakt nu de TCB gebruik van in het voordeel van Bonaire. Er zijn vele concurrerende eilanden, die vrijwel alle hetzelfde produkt leveren. Daarom is een man als Don Stewart een trekpleister van eerste orde.

Het één week durende feestprogramma begint zondag en duurt de gehele week door. Elke dag zijn er vele activiteiten waarbij de lokale bevolking, maar vooral de toeristen betrokken worden. Zondag is de officiële opening van een tentoonstelling over Cap'tan Don Stewart. Deze tentoonstelling wordt gehouden in het regattakantoor. Van 12.00 tot 18.00 uur is er feest op Lac. Muziek, dansen en lekker eten zijn de ingredienten waarmee luister bijgezet zal worden aan Dons feest. Tussen alle lokale hotels en Lacbaai zullen bussen rijden die de toeristen vervoeren.

Om 15.00 uur is het officiële begin van de Don Stewart week en om 16.00 uur is er een show op Lac. De organisatie van het geheel ligt in handen van de TCB en verantwoordelijk voor de gang van zaken is Lilian Stewart-De Geus.

Marine helpt onderwaterpark

KRALENDIJK — Tijdens het verblijf van het marineschip De Pelikaan gedurende de Sailingregatta is door de mariniers weer alle medewerking verleend voor het leggen van boeien. Het is duidelijk, dat deze boeien een grote bescherming bieden voor de onderwaterwereld, aangezien afmeren op een anker veel schade kan veroorzaken.

Hoewel er al een aanzienlijk aantal boeien is gelegd, bleek dat ter hoogte van Lacbaai ook dringend behoefte was aan afmeermogelijkheden. Onder leiding van Itz De Jonge besloot de bemanning van De Pelikaan naar Lacbaai te gaan en daar een viertaal boeien te plaatsen. Uiteraard werd deze geste van de Nederlandse marine zeer op prijs gesteld door het bestuur van het Bonaire Marine Park.

***

De industriele produktie in het westen van DUITSLAND is in augustus per werkdag een procent groter geweest dan in juli, toen er sprake was van een vermindering met 1,5 procent. In de maanden juli en augustus was de produktie 1,5 procent groter dan in de twee maanden ervoor.

Broertje Janga:

'Slechte gewoonten door UPB met de paplepel ingegeven'

KRALENDIJK — Volgens ex-partijvoorzitter van de Bonaireaanse Arbeiderspartij Broertje Janga is het een bekend feit, dat een overheid in schulden ook de bevolking met schulden belast. Naar zijn mening heerst er bij sommigen een geest van 'après nous le déluge', maar eerlijke mensen wensen niet dat het water van de zondvloed de problemen zal wegwassen'. Waar gaan we op Bonaire heen? Moeten we ook nog onze rust opofferen', aldus de vraag van de ex-leider van de POB.

Tot zijn spijt zegt Janga te zien, dat vele zaken het Bestuurscollege uit de hand lopen. Hij attendeert ook op de vervuiling van het eiland, waar iedereen maar doet wat hem goed dunkt. Wat Janga ook bezorgd maakt, is dat de boodschapper op Bonaire altijd gestraft wordt. Hij zegt dat de overheid zelf niets doet om orde op zaken te houden. Naar zijn mening kan dat ook niet, aangezien het juist de partijleiders zijn die naar zijn mening fout op fout stapelen.

"Het beleid van de UPB is altijd geweest om de fouten van hun 'eigen' mensen met de mantel der liefde te bedekken. Onderzoeken werden niet ingesteld, en verkeerde handelingen werden zelfs getolereerd. Al was het maar om aan de macht te blijven", aldus Janga. Wat de ex-partijleider evenmin bevalt is het grote aantal Europese Nederlanders dat aangetrokken wordt, die (voor de Bonaireaanse overheid) goedkoop werken terwijl de Antilliaan gedwongen is werkloos toe te zien. Voor Janga een goedgeplaveide weg om aan de drugs te raken.

Naar de mening van het ex-Statenlid heeft het UPB-bestuurscollege de bevolking geleerd om hun schulden niet te betalen. 'Wie in de schulden zit, zal eerder op de UPB stemmen', zegt Janga. Hij vindt dat de slechte gewoonten door de UPB met de paplepel zijn ingegeven: wonen zonder huur te betalen, zonder zijn vuil op te ruimen en vooral geen enkele arbeidsprestatie te leveren.

Janga: "Dat zijn de slechte overheidsgewoonten, die de bevolking heeft overgenomen en dezelfde overheid, die om stemmen te winnen tijdens de verkiezing de bevolking geen belasting liet betalen, heeft nu een andere modus gevonden om achterstallige belastingen te innen. Het is de UPB en met name gedeputeerde Booi, die de Ontvanger verplicht meer geld binnen te halen, zodat Booi meer kan reizen". De ex-POB-leider vraagt zich echter af, wat er nu eigenlijk is gedaan met al het geld dat betaald moest worden aan autobelasting, grondbelasting, erfpacht, bouwrechten, en al het andere geld dat betaald werd om vergunningen te krijgen.

Met algemen stemmen aangenomen

Paboso wil uitvoering motie over criminaliteit

KRALENDIJK — Tijdens de op 29 juli 1991 door de Paboso met medewerking van de PDB aangevraagde vergadering van de Eilandsraad over criminaliteit werd een motie ingediend door de beide oppositiepartijen. In de motie werd met nadruk gewezen op het onderzoek naar eventuele politiemishandeling van verdachten. Tijdens de vergadering beaamde fraktieleider Nochi Willem van de Paboso, dat het agendapunt niet onder de competitie van de Eilandsraad of het Bestuurscollege zou vallen.

Een feit waaraan Willem geenszins voorbij wilde gaan. Toch meende hij dat het juist was, indien in de vergadering van de Eilandsraad gediscussieerd zou worden over deze belangrijke materie. Van groot belang achtte partijleider Willem het, dat bij de competente autoriteiten het standpunt van Bonaire bekend zou zijn. Ten overvloede meent de Paboso, dat wanneer de gehele mensheid zou leven naar de Tien Geboden, er geen criminaliteit zou zijn. De praktijk leert echter, dat er wel criminaliteit is die zelfs hand over hand toeneemt. Aan het einde van genoemde vergadering, werd door de fraktie van de Paboso en de fraktie van de PDB een motie aangeboden.

Onder punt 5 werd het Bestuurscollege gevraagd een commissie in te stellen die concrete plannen naar voren zou kunnen brengen om misdaad te voorkomen en de goede relatie tussen politie en gemeenschap weer te herstellen. De overheid zou daarvoor de fondsen beschikbaar moeten stellen.

Met de uitvoering van de motie is de Paboso in het geheel niet tevreden. In een verklaring zegt waarnemend fraktieleider Rodger Gijsbertha, dat nu na een jaar het Bestuurscollege de aangenomen motie niet heeft uitgevoerd. Toch kan geconstateerd worden, dat de criminaliteit op het eiland blijft stijgen. Reden voor de Paboso om het BC dringend te verzoeken de met algemene stemmen aangenomen motie op korte termijn uit te voeren.

Als slachtoffers Bijlmerramp:

67 Illegalen maken kans op verblijfsvergunning

AMSTERDAM - De gemeente Amsterdam heeft nog elf namen toegevoegd aan de zogenaamde Kosto-lijst. Dat heeft een woordvoerder van de gemeente Amsterdam vrijdag bekendgemaakt.

Op de Kosto-lijst staan de namen van illegale vreemdelingen die als slachtoffer van de vliegramp in de Bijlmer worden beschouwd, omdat zij hebben kunnen aantonen dat zij ten tijde van de ramp in de onmiddellijke nabijheid van de getroffen flats hebben gewoond. Op grond daarvan komen zij in aanmerking voor een Nederlandse verblijfstitel. In totaal staan nu de namen van 67 illegale vreemdelingen op de lijst.

In het Novotel-hotel in Amsterdam verblijven op dit moment nog 214 mensen die zeggen door de ramp dakloos te zijn geworden. Van deze mensen is 165 inmiddels vervangende woonruimte toegezegd. Zij mogen in het Novotel blijven, tot die vervangende woonruimte is geregeld. De overige 49, die volgens de gemeente Amsterdam niet hebben kunnen aantonen dat zij door de vliegramp zijn getroffen, moeten zaterdag om 12.00 uur het hotel verlaten.

Russische onder-minister over Balticum:

Bij gebrek rekruten vertraging bij repatrieren van soldaten

MOSKOU - De Russische vice-minister van Defensie Boris Igromov heeft vrijdag gezegd dat het terugtrekken van Russische troepen uit de Baltische staten Letland, Litouwen en Estland wel zeven jaar in beslag zou kunnen nemen. Oorzaak: Gebrek aan soldaten.

Dit meldde het Russische persbureau Itar-Tass na een persconferentie in Moskou. Donderdag kondigde de Russische president Jeltsin stopzetting van de terugtrekking aan. Hij heeft gezegd dat die terugtrekking tegen 1994 voltooid kan zijn. De vertraging komt volgens Gromov door het feit dat de ontmanteling van legermateriaal langer zal gaan duren door het gebrek aan recruten.

De NAVO is bezorgd over de beslissing van Rusland, een pauze in te lassen in de terugtrekking van de voormalige Sovjet-troepen uit de inmiddels onafhankelijke staten langs de Oostzee. Ze dringt er bij Rusland op aan, onverwijld door te gaan met de terugtrekking van zijn troepen uit Estland, Letland en Litouwen. Dit is vernomen op het hoofdkantoor van de Noordatlantische verdragsorganisatie in Brussel.

President Boris Jeltsin van Rusland maakte donderdag bekend dat de terugtrekking van de troepen is stopgezet omdat de Russische minderheden in de Baltische staten bescherming behoeven tegen de 'inheemse' bevolking. Eerder was er vertraging in de terugtrekking ontstaan, omdat er geen huizen en werk voor de terugkerende militairen waren.

JOHANNESBURG - Zuid-Afrika en Namibia hebben vrijdag bekendgemaakt dat zij zondag beginnen aan een gezamenlijk bestuur van de enclave Walvisbaai.

"Wij zijn het eens geworden over een akkoord over het samen besturen van Walvisbaai", zo staat in een verklaring van de ministers van Buitenlandse zaken van beide landen. Er is een Namibische en een Zuidafrikaanse functionaris benoemd in de tweekoppige leiding van het nieuwe bestuur. Walvisbaai, de enige haven aan de Namibische westkust, was een Britse kolonie, toen Namibia (Zuidwest-Afrika heette het toen) nog bij Duitsland hoorde. Groot-Brittannie droeg het over aan Zuid-Afrika, dat het bleef besturen na de onafhankelijkheid van Namibia in 1990.

Eerste Kamervoorzitter: Aandacht voor fundamentele problemen

Lubbers: Koninklijk paar staat in hart natie en geeft natie een hart

DEN HAAG - In de Grote of Sint Jacobskerk in Den Haag is vrijdagmiddag op sobere wijze het koperen jubileum van koningin Beatrix gevierd. De vorstin werd toegesproken door premier Lubbers, Eerste-Kamervoorzitter Tjeenk Willink en emeritus-hoogleraar geschiedenis Kossmann. Er waren niet alleen lovende woorden voor de koningin, ook prins Claus werd geprezen om zijn aandeel in dit koningschap en zijn bijzondere maatschappelijke betrokkenheid.

Het koninklijk paar heeft zich steeds gegeven met warmte en inzet, aldus de minister-president. "Een koninklijk paar in het hart van onze natie, en zo ook het abstracte begrip natie een hart gevend." Lubbers bood de koningin een boek aan met een selectie van redes die zij en prins Claus hebben gehouden, de troonredes uitgezonderd. Ondanks de ministeriele verantwoordelijkheid wordt volgens Lubbers duidelijk dat de koningin "gemotiveerd is om werkelijk iets te zeggen". "Daaraan ligt een grote betrokkenheid met hart en hoofd ten grondslag, en ook een zich grondig verdiepen in de vraagstukken van de samenleving."

De koningin is meer dan de tolk van haar ministers, aldus de minister-president. "Wel blijft zij te allen tijde niet alleen staatshoofd, maar samen met de ministers vormt zij ook de regering waarbij zij, staatsrechtelijke verhoudingen respecterend, wel degelijk een stimulerende rol kan vervullen. Een royale, en geen angsthazige interpretatie van de ministeriele verantwoordelijkheid blijkt de moeite waard. Dat wordt ons duidelijk in tal van redevoeringen. Daarbij blijft het boeiend dat, hoezeer ook ministers altijd politiek verantwoordelijk blijven, toch vaak voelbaar is dat koningin en prins juist iets extra's in hun redevoering weten te leggen."

INHOUD

Inhoud was het sleutelwoord in de speech van Eerste-Kamervoorzitter Tjeenk Willink. Inhoud is volgens hem nodig om tegemoet te komen aan de hoge eisen die het koningschap van nu stelt. "Waar roeping steeds meer een persoonlijke aangelegenheid is geworden en populariteit een onzekere basis biedt, is inhoud een noodzakelijk element voor het voorbestaan van, in de woorden van de koningin, deze functie waar niemand om vragen zou."

Tjeenk Willink drukte namens de volksvertegenwoordiging grote bewondering en dankbaarheid uit "voor de wijze waarop U dit koningschap werkelijk inhoud geeft door kennis van zaken, menselijke betrokkenheid en waardigheid. Met deze vervulling van het koningschap heeft U zich met prins Claus gezag verworven, ook het gezag om publiekelijk aandacht te vragen voor fundamentele problemen die de levensduur van een kabinet of generatie overschrijden en de partijpolitieke grenzen doorbreken." Tjeenk Willink doelde daarmee speciaal op milieu, welvaartsverdeling in de wereld en Europese integratie. Tjeenk Willink zei verder dat het gezag van politieke instellingen en partijen is aangetast, maar dat het gezag van de koningin is gegroeid.

LEVENDE DEMOCRATIE

Volgens de Eerste-Kamervoorzitter kan een erfelijk staatshoofd ook wel degelijk bijdragen aan een levende democratie. "Een levende democratie wordt gekenmerkt door publieke betrokkenheid bij wat ons gemeenschappelijk raakt, door politieke aandacht voor nieuwe ontwikkelingen, door het overstijgen van deelbelangen en door het erkennen van de menselijke maat. De koningin levert een onmisbare bijdrage aan elk van deze vier kenmerken."

Beatrix draagt aan die levende democratie ook bij door goed gebruik te maken van haar recht om geinformeerd te worden, te waarschuwen en te bemoedigen, stelde Tjeenk Willink vast. "Zij doet dat van hoog tot laag, van links tot rechts, bij allochtonen en autochtonen, binnenskamers en publiek, hier en overzee."

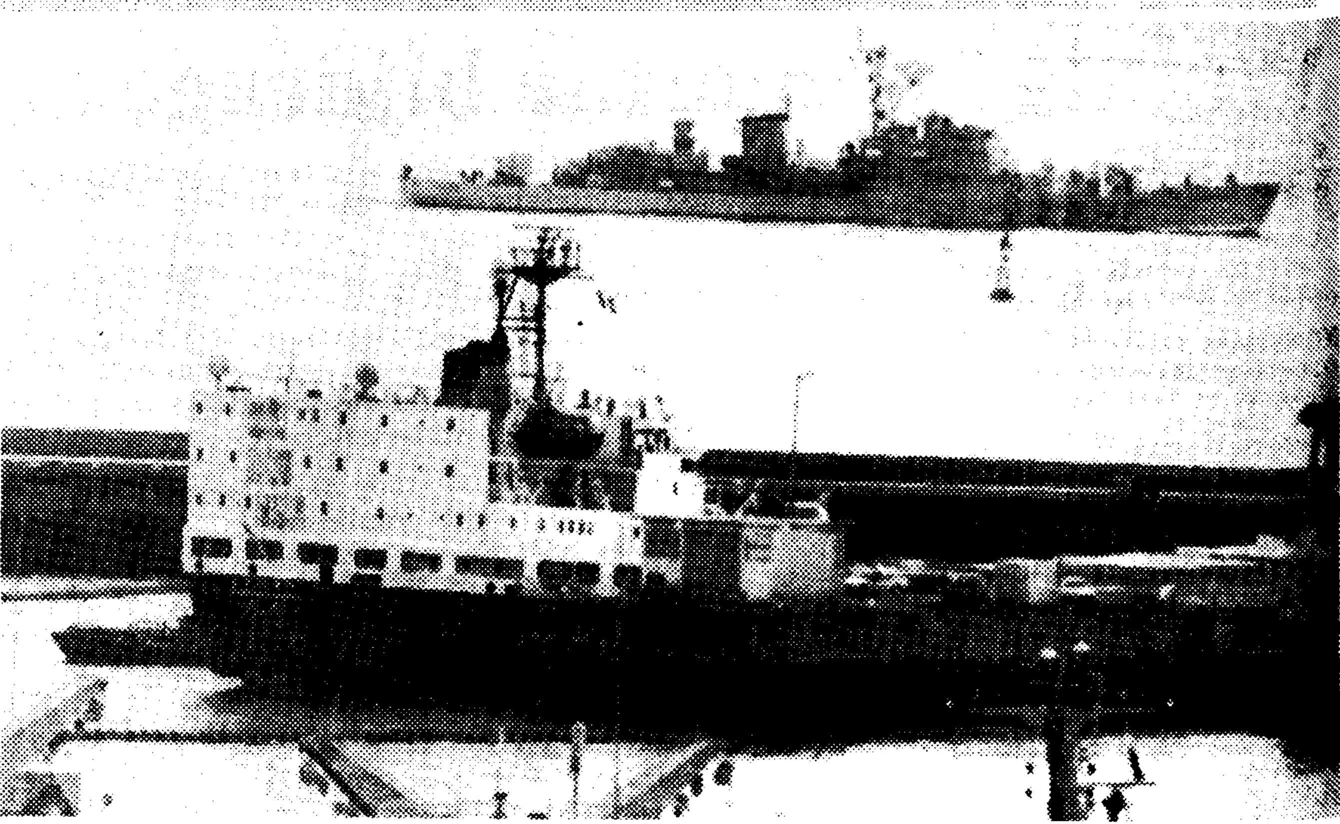
De koningin kan haar functie vervullen dank zij en niet ondanks de grondwettelijke beperkingen, denkt Tjeenk Willink. "Deze beschermen haar tegen al wat het leven van ministers tekent: De verbinding met een partij, de noodzaak verkiezingsbeloften waar te maken, de verantwoordelijkheid voor de resultaten van het beleid", zei hij. Volgens Tjeenk Willink heeft een goed functionerend koningschap ministers nodig die niet bang zijn om kritiek op te vangen. En telkens opnieuw zullen ministers zich moeten afvragen of wel voldoende gebruik wordt gemaakt van de kennis en ervaring die deze koningin en prins beschikken, aldus de Eerste-Kamervoorzitter.

SPANNEND

De historicus Kossmann ging in op de betekenis van de monarchie voor Nederland in de afgelopen eeuw. Over het moderne koningschap zei hij: "Dank zij het brede vertrouwen dat het in de bevolking bezit, de energie van de persoonlijkheden die het dragen, de zwier en deskundigheid waarmee het ambt wordt uitgeoefend, verschijnt het in onze maatschappij in een nieuwe vorm van glorie." Het is volgens de vroegere hoogleraar "bepaald spannend om te zien hoe zich in Nederland aan een zo oud instituut zelfs in onze tijd nog frisse betekenissen blijken te kunnen hechten."

Volgens Kossmann is de boodschap van het koningschap "wel nationaal, maar verre van nationalistisch". De monarchie geeft al sinds jaren steun aan een herschikking van de politieke verhoudingen in en buiten Europa, aldus Kossmann, waardoor de nationale kaders worden verzwakt. "In de geschiedenis van de Europese integratie presenteert zij zich als een krachtig stimulerende, in het geheel niet remmende factor. Het is hoogst opmerkelijk dat zij dit zonder enige zelfverloochening doet en kan doen."

Japanse plutonium-vervoerder

■ *BREST - Het Japanse vrachtschip Akatsuki Maru (op voorgrond) voor anker in de haven van Brest, Frankrijk. Het schip wordt door de Franse marine bewaakt omdat het internationale bekendheid heeft gekregen daar het een partij in Frankrijk bewerkt plutonium komt ophalen om dit naar Japan te brengen waar dit plutonium in eerste instantie al werd gebruikt voor het aanmaken van atoomenergie. In verschillende landen is geprotesteerd tegen dit plutoniumvervoer. Een van de vragen welke de milieu-beschermers en andere bezorgde burgers stellen was: Hoe wil de Japanner voorkomen dat het schip wordt geënterd en zijn vracht wordt gestolen. Op het ogenblik lijkt die kans niet zo groot, gezien de Franse militaire belangstelling. Deze geldt echter meer eventuele acties van Greenpeace. Bij Greenpeace ligt nog vers in het geheugen hoe de Franse geheime dienst indertijd geweld niet schuwde tegen Greenpeace's vlaggeschip en een andere milieu-missie verivulde. Daarbij viel zelfs een dode aan Greenpeace-kant.* (AFP-satellietfoto)

Bij acties van Sikhs zeventien Hindus gedood

LUDHIANA - Militante Sikhs hebben in de buurt van Ludhiana in de Noordindiase deelstaat Punjab zeventien Hinduïstische werknemers van een boerderij vermoord.

Dat heeft de politie zaterdag bekendgemaakt. Drie of vier Sikhs maakten de werkers vrijdag wakker, dreven hen bijeen op de binnenplaats van de boerderij bij Ludhiana en schoten hen zonder plichtplegingen dood met automatische wapens. Drie mensen raakten gewond. Het bloedbad is de derde grote aanslag sinds politiecommandant K.P.S. Gill van Punjab eerder deze maand verklaarde dat de ordetroepen zeventig procent van de verzetsstrijders in de deelstaat hadden vermoord.

***

Voor de ZWEEDSE staal- en kogellagerproducent SKF zijn de eerste negen maanden van dit jaar uitgemond in een verlies van 167 miljoen kroon (Nf 48,4 miljoen). De omzet kwam uit op 19,9 miljard kroon (Nf 577 miljoen). In 1991 en 1992 schrapte het concern al 10.000 arbeidsplaatsen. Volgend jaar verdwijnen er nog eens 3000. In 1990 werkten er 49.300 mensen bij SKF.

In laatste dagen voor VS-stembus:

Weinig te beleven in Wall Street

NEW YORK - Evenals eerder deze week was er vrijdag weinig te beleven op de effectenbeurs van New York. De Dow Jones-index van de dertig toonaangevende fondsen eindigde op 3226,26 punten en dat was 20,01 punten lager dan op donderdag. De omzet kwam uit op 198 miljoen aandelen na een omzet van 205 miljoen op de voorgaande dag. De handel was kalm met het oog op de naderende presidentsverkiezingen.

Al vrij snel na het begin van de handel zat de index op een verlies van vijftien punten. Dat verlies werd nog iets groter en op dat peil bleef de beursindex vrijwel de hele dag door hangen. Het negatieve sentiment kwam voort uit de vermindering van de verkoop van eengezinswoningen in de VS en uit de daling van de index van inkoopdirecteuren in Chicago tot onder de vijftig procent. Een dergelijk lage index wijst op een verslechtering van de economie. De zwakke gegevens hadden tot een stijging in de obligatiehoek moeten leiden, maar het tegendeel was het geval. De aandelen ondervonden daar de nadelen van.

De dollar stond tegen het einde van de handel op de valutamarkt in New York op Nf 1,7350 na een koers van Nf 1,7300 op donderdag. De stemming was zeer nerveus nu president Bush lijkt in te lopen op zijn rivaal Bill Clinton en bovendien was de handel uitermate dun. Veel banken waren afwezig omdat de boeken voor de maand oktober al waren gesloten.

Donorlanden bijeen in Tokyo:

Studie per GOS-staat naar behoefte aan hulp

TOKYO - Onder auspiciën van de Wereldbank komen er twaalf commissies, die per lidstaat van het Gemenebest van onafhankelijke staten (GOS, de vroegere Sovjetunie) de behoefte aan hulp in kaart gaan brengen en kijken in hoeverre de hervormingen worden gerealiseerd. Dit is besloten op de derde donorconferentie voor het GOS, die deze week in Tokyo gehouden is.

Eerder had de donorconferentie een systeem opgezet, waarbij men met groepen per sector werkte, die in kaart brachten wat de behoeften waren in de zin van technische en medische hulp, op de terreinen van huisvesting en energie enz.

Op de conferentie in Tokyo maakte Japan bekend dat het 170 miljoen gulden noodhulp aan het GOS geeft, die vooral bedoeld is voor het Verre Oosten van Rusland en de vijf Centraalaziatische republieken. Minister Lawrence Eagleburger van de VS bood 700 miljoen gulden Amerikaanse hulp aan, waarvan meer dan de helft in de vorm van voedselhulp en medicamenten.

De Europese Gemeenschap, die bijna drie-kwart levert van de internationale hulp aan de voormalige SU, heeft in Tokyo geen extra hulp aangekondigd. Aan de derde ronde van de donorconferentie namen zeventig landen, negentien internationale organisaties en de EG deel.

Gedwongen ontslagen niet uitgesloten:

Tulip computers: beduidend verlies

DEN BOSCH - Bij Tulip computers in Den Bosch verdwijnen negentig van de 420 arbeidsplaatsen. De reorganisatie is een gevolg van tegenvallende ontwikkelingen op de Europese PC-markt, die op korte termijn naar verwachting geen krachtig herstel zal laten zien.

Met de reorganisatie is een bedrag van Nf 10 miljoen aan voorzieningen gemoeid. Als gevolg daarvan verwacht de directie voor 1992 een "beduidend verlies", zo heeft de onderneming vrijdag bekendgemaakt. Gedwongen ontslagen zijn niet uitgesloten. Bij Tulip wilde de directie vrijdagmiddag geen enkel commentaar geven.

De tegenvallende ontwikkelingen op de PC-markt gaan volgens een summier persbericht gepaard met prijsverlagingen en margeverkrapping. Tulip wil door middel van de reorganisatie "een meer flexibele en slagvaardige organisatie verkrijgen, die gelijktijdig een aanzienlijke kostenreductie met zich mee zal brengen." De prijzen voor PC's staan al bijna twee jaar sterk onder druk. Ook in Nederland zijn de prijzen voor bepaalde types computers in deze periode met ongeveer zeventig procent gedaald. Tal van PC-fabrikanten kwamen daardoor in grote problemen.

Financieel Nieuws

Financiële analisten: Is slechts topje ijsberg

Japanse banken: Nf 56 miljard aan oninbare leningen geteld

TOKYO - Het bedrag aan slechte leningen in de boeken van de 21 grootste banken in Japan is in de eerste helft van het op 1 april begonnen financiële jaar met 54 procent gestegen tot 12,3 biljoen yen (Nf 173 miljard). Daarvan moet ongeveer vier biljoen yen (Nf 56 miljard) als oninbaar worden beschouwd en worden afgeschreven omdat er geen onderpand is.

Zo heeft het Japanse ministerie van Financien vrijdag bekendgemaakt. De banken kondigden dezelfde dag een initiatief aan om het groeiende probleem aan te pakken. Minister van Financien Tsutomu Hata zei vrijdag dat het probleem "beheersbaar" is voor de banken en maakte duidelijk dat de regering niet zal bijspringen. Financiele deskundigen wijzen er echter op dat de situatie nog veel ernstiger is dan uit de cijfers blijkt.

Het ministerie gaf een half jaar geleden voor het eerst cijfers over de omvang van de slechte leningen bij de 21 belangrijkste banken, waaronder de acht grootste ter wereld zijn. Daartoe was besloten om een eind te maken aan de groeiende bezorgdheid over het tot dan toe niet gekwantificeerde probleem. De afzonderlijke banken hoeven geen informatie over de kwaliteit van hun kredietportefeuilles te geven, maar de autoriteiten hebben erop aangedrongen dat wel te doen bij de publikatie van hun resultaten.

ONROEREND GOEDSECTOR

Bij de slechte leningen gaat het vooral om kredieten voor de volledig ingestorte onroerend-goedsector. De regeringscijfers omvatten leningen waarover zes maanden of langer geen rente is betaald. Kredieten waarvoor de rente is verlaagd of kwijtgescholden zijn niet opgenomen, evenals leningen waarover de rentebetalingen korter zijn uitgebleven. Financiele analisten beschouwen de cijfers van de regering dan ook als het topje van een ijsberg. Zij houden er rekening mee dat de banken 25 a 30 biljoen yen (Nf 350 a 425 miljard) moeten afschrijven.

De Japanse bankenorganisatie kondigde vrijdag de oprichting aan van een instelling die begin volgend jaar alle dubieuze vorderingen en het daarbij betrokken onroerend goed zal overnemen om instorting van het Japanse financiële stelsel te voorkomen. De leningen worden over een periode van tien jaar geliquideerd. De banken moeten de instelling het geld voor overneming van de kredieten lenen, maar kunnen hun verliezen belastingtechnisch op een aantrekkelijke manier afschrijven. Minister van Financien Hata maakte vrijdag duidelijk dat de overheid zich afzijdig zal houden.

Brussel optimistisch gestemd over Uruguay-ronde

Zondag en maandag landbouwoverleg EG met Washington

BRUSSEL - De Europese landbouwcommissaris Ray MacSharry zal nog voor de Amerikaanse presidentsverkiezingen op 3 november dinsdag in de Verenigde Staten beginnen een ontmoeting met de Amerikaanse minister van Landbouw Ed Madigan hebben. Dat was vrijdagmiddag de stellige verwachting in kringen van de Europese commissie.

Madigan bevindt zich op dit moment in Chicago (Illinois). Vermoedelijk zal het Amerikaans-Europees overleg over de handel in landbouwprodukten in die stad worden gehouden. Als de beide heren elkaar ontmoeten betekent dit dat er een reële kans op succes is voor het bereiken van een bilateraal akkoord, dat de weg zou vrijmaken voor het afsluiten van een nieuw vrijhandelsakkoord op basis van het GATT-verdrag.

MENINGSVERSCHILLEN

De Amerikaans-Europese onenigheid over de landbouw staat een nieuw GATT-akkoord al geruime tijd in de weg. Het GATT-verdrag is door ruim honderd landen ondertekend. Een bilateraal akkoord tussen de VS en de EG over de landbouw betekent derhalve nog niet, dat het nieuwe vrijhandelsakkoord er ook daadwerkelijk tegen het einde van het jaar zal komen.

Woordvoerders in Brussel wezen erop dat een ontmoeting tussen MacSharry en Madigan niet is gegarandeerd dat zij tot een akkoord komen. Bovendien zijn er behalve over de landbouw nog enkele belangrijke meningsverschillen tussen de EG en de VS, zoals over de vrije toegang tot elkaars markten.

Niettemin is het optimisme over de kans op een GATT-akkoord dezer dagen in Brussel flink toegenomen. EG-commissaris Filippo Pandolfi zei vrijdag in het Europees parlement in Straatsburg te hopen dat de GATT-onderhandelingen in Geneve zeer binnenkort kunnen worden voortgezet en met succes worden afgesloten.

EG-Landbouwcommissaris MacSharry zal zondagavond en maandag in de Amerikaanse stad Chicago overleg voeren met de Amerikaanse minister van Landbouw Ed Madigan. Een woordvoerder van de Europese commissie heeft dit vrijdagavond bevestigd. De bedoeling van de bijeenkomst is overeenstemming te bereiken over de landbouw-paragraaf in een nieuw vrijhandelsakkoord.

ECO-NOTEN

De vastgoedmaatschappij RAVAST verwacht dit jaar aanzienlijk minder winst te behalen dan in 1991 (Nf 4,22 miljoen netto). Dit komt doordat Ravast vorig jaar een deel van de onroerendgoedportefeuille verkocht aan buitenlandse investeerders. Door de veranderde marktomstandigheden heeft de directie besloten deze investeerders via hoogrentende lange-termijnleningen te financieren tegen hypothecaire zekerheid. Deze verkooptransacties worden nu volledig door Ravast gefinancierd. Het directe beleggingsresultaat in het eerste halfjaar is gedaald van Nf 2,5 miljoen naar Nf 1,1 miljoen.

***

PHILIPS consumer electronics heeft een belang van ruim 40 procent verworven in TELENETWORK International holding te Rotterdam (Teleworld). Teleworld houdt zich bezig met ontwikkeling en aanbieding van telefoon- en teletekstdiensten en interactieve tv-programma's en is een van de grootste bedrijven op dit gebied in Europa. Teleworld heeft ongeveer 130 mensen in dienst. De omzet bedroeg vorig jaar Nf 26 miljoen.

***

Het DUITSE elektriciteitsconcern RWE wil in de komende vijf jaar 31 miljard mark uittrekken voor investeringen. In het eind juni afgesloten boekjaar behaalde RWE een winst van 877 miljoen mark tegen 863 miljoen mark in het boekjaar ervoor. De omzet nam toe met 3,7 procent tot 51,7 miljard mark.

***

ABN AMRO introduceert een nieuw beleggingsfonds, het ABN AMRO Rente Dividend fonds. Het fonds belegt in rentedragende guldenswaarden en keert de opbrengsten uit in de vorm van dividend. De uitgifteprijs van de aandelen bedraagt Nf 150. De inschrijving staat open tot en met donderdag 26 november. Voor het fonds wordt notering aangevraagd op de Amsterdamse effectenbeurs.

***

In de vier dichtstbevolkte WESTDUITSE deelstaten zijn de kosten voor het levensonderhoud in oktober met 0,4 procent gestegen. Daarmee kwam het inflatiepercentage over de afgelopen twaalf maanden uit op 3,8. In september bedroeg de stijging van de prijzen ten opzichte van een jaar daarvoor 3,6 procent.

***

Het VS-concern SARA LEE Corporation, eigenaar van de Nederlandse Sara Lee/DE (vroeger Douwe Egberts), heeft besloten tot een splitsing van de aandelen in een verhouding van twee op een. Het is de vierde aandelensplitsing sinds 1983.

***

Het DUITSE chemieconcern BASF heeft de Deense producent van vitamines Danochemo overgenomen. Het bedrijf heeft een jaaromzet van omgerekend Nf 74 miljoen en telt 107 werknemers.

***

De FRANSE begroting zal over dit jaar een tekort vertonen van 180 miljard frank (Nf 60 miljard), het dubbele van de oorspronkelijk geraamde 89,5 miljard frank. Dit heeft de Franse minister voor Begrotingszaken, Martin Malvy, donderdag verklaard. De stijging van het tekort is toe te schrijven aan de vermindering van de belastinginkomsten door de zwakte van de economie.

***

Het VS-computerconcern DIGITAL Equipment gaat twee fabrieken in de VS sluiten. De bedrijven staan in Springfield (Massachusetts) en Burlington (Vermont). Er zullen de komende zes maanden 670 banen verdwijnen.

***

De DUITSE autofabrikant Mercedes-Benz, onderdeel van het concern Daimler-Benz, heeft de produktiedoelstelling voor personenwagens voor dit jaar verder verlaagd tot minder dan 530.000 stuks. In juni was al besloten tot een verlaging naar 543.000 auto's. Vorig jaar werden 578.000 wagens gemaakt.

***

CHEMICAL Bank en drie VS-financiële instellingen richten samen met een groep Russische beleggers een investeringsbank op in Rusland. Het eigendom wordt gelijkelijk verdeeld over de Russische en VS-eigenaars. Vermoedelijk kan de nieuwe bank al eind dit jaar gaan draaien.

***

De FRANSE verzekeraar UAP, gecontroleerd door de Franse overheid, heeft zijn winst in de eerste helft van dit jaar zien dalen met 59 procent tot 948 miljoen frank (Nf 313 miljoen). De ongevallenverzekeringen en de voorzieningen voor de onroerend-goedsector zijn de voornaamste oorzaak van de winstval. Het concern verwacht over de tweede helft van dit jaar geen verbetering.

***

Het INDONESISCHE accountantskantoor Tanubrata, Hendrawinta + Rekan is toegetreden tot de internationale accountantsorganisatie BDO Binder. Tanubrata is met 175 medewerkers, en vestigingen in Jakarta, Bandoeng en Soerabaja de zevende accountantsgroep in Indonesie.

***

Het ITALIAANSE staatsstaalconcern Ilva heeft onder druk van de crisis in de staalbranche besloten zijn activiteiten te splitsen in twee onderdelen en voor de rendabele onderdelen samenwerking met derden te zoeken. De bedrijfsonderdelen krijgen een kapitaalinjectie van 2400 miljard lire (Nf 3,1 miljard). De helft van dit bedrag komt van het moederconcern Iri, een staatshoudstermaatschappij, de andere helft moeten partners meebrengen.

***

PHILIPS Lighting heeft het belang van 70 procent overgenomen dat GTE International had in de Japanse verlichtingsfabrikant Kondo Sylvania. De onderneming, die Kondo Philips Lighting gaat heten, heeft een omzet van 40 miljoen dollar en heeft circa driehonderd mensen in dienst.

***

De winst voor belastingen van Nippon Airways, de op een na grootste luchtvaartmaatschappij van Japan, is in de periode van april tot en met september met 39,7 procent gedaald tot 17,35 miljard yen (Nf 244 miljoen). De omzet nam 2,4 procent toe tot 424,9 miljard yen (Nf 5,98 miljard).

***

De BRITSE warenhuisketen Marks and Spencer, die vorig jaar een vestiging in Amsterdam opende, heeft in de eerste helft van het lopende boekjaar een winst voor belastingen geboekt van 257,1 miljoen pond sterling (tegen de huidige koers Nf 702 miljoen). In dezelfde periode van het vorige boekjaar was er sprake van een winst van 215,2 miljoen pond (Nf 706 miljoen). De omzet was met 2,63 miljard pond (Nf 7,18 miljard) vrijwel onveranderd.

Modellen tonen kleding van de Russische ontwerper Yegor Zaitsev tijdens een mode-show van winterkleding. Zaitsev werkt bij het modehuis van zijn vader. Voor het eerst zet hij alleen amateur-modellen in.

Sex en huidproblemen

In de hulpverlening aan patiënten met huidziekten moet ook aandacht komen voor de **beleving** van seksualiteit. Dat is vooral belangrijk bij vrouwelijke patiënten en bij jongeren die hun eerste seksuele relaties aangaan. Dat schrijven een dermatoloog, een psychiater en een co-assistent zaterdag in het Nederlands Tijdschrift voor Geneeskunde. Er zijn 77 mensen ondervraagd die eind 1990 de polikliniek dermatologie bezochten van het Academisch Ziekenhuis Leiden. Een derde van deze groep, vooral de psoriasispatiënten, zei zich geremd te voelen in het aangaan van een seksuele relatie en in een relatie met schaamtegevoelens kampte. Vrouwelijke patienten hadden over het algemeen meer problemen door hun huidziekte dan mannen. Hun seksuele tevredenheid was ook niet hoog, wat vooral verband hield met psychische factoren zoals gevoel van eigenwaarde of emotionele klachten. Bij de ondervraagde psoriasispatienten kwamen de afwijkingen vaker voor rond de geslachtsorganen en bij de patienten met ernstig eczeem vaker in het gelaat.

Rudner: poko, poko

Komediène **Rita Rudner** zal zich inhouden wanneer ze een voorstelling geeft voor de Britse koninklijke familie. Ze zal binnenkort een show geven te Buckingham Palace: "Grapjes over echtscheiding zullen tot het minimum worden beperkt", zegt Rudner.

Joan Mitchell (66) overleden

Amerikaanse schilderes Joan Mitchell is vrijdag op 66-jarige leeftijd in een Parijs' ziekenhuis overleden aan longkanker. Dat heeft Joaquim Vital, een bevriend uitgever, bekendgemaakt. De in Chicago geboren Mitchell leefde sinds 1959 in de Franse hoofdstad. Zij liet zich in haar werk sterk inspireren door **impressionisten** in het bijzonder Claude Monet. "Monet was haar god", aldus Vital. Haar eerste doeken waren landschapsschilderingen. Later kreeg Mitchells werk een duidelijk abstracter karakter met geometrische vormen. "Haar werk was oncompromisloos abstract. Het toonde een energie die ze leek te onttrekken aan de oorsprong van de natuur", oordeelde kunstcriticus Michel Waldberg in een boek over Mitchell dat drie dagen geleden is verschenen. Mitchell, voormalig partner van de Canadese schilder Jean-Paul Riopelle, leefde de laatste jaren teruggetrokken in Vetheil, ten noordwesten van Parijs.

Meedingen naar Oscar

De speelfilm *De Noorderlingen* van Alex van Warmerdam wordt namens Nederland voorgedragen voor de **Amerikaanse Oscar** voor de beste buitenlandse film. Holland Film Promotion heeft dat woensdag bekendgemaakt.

De Noorderlingen won onlangs op de Nederlandse Filmdagen in Utrecht twee gouden kalveren, voor de beste regie en de beste acteur (Rudolf Lucieer). De film is eveneens genomineerd voor de Felix '92, de Europese tegenhanger van de Oscar. De winnaar daarvan wordt in december bekendgemaakt.

Belgische onderscheiden met humanisten-prijs

Het Humanistisch Opleidings Instituut en de Universiteit voor Humanistiek hebben de mr. A.E. Ribbius Peletierprijs voor praktisch humanisme toegekend aan Patsy Sorensen uit Antwerpen. Zij krijgt de prijs voor haar "onverdroten" werk in haar eigen huis voor onder anderen **migranten**, druggebruikers, mishandelde vrouwen en spijbelende jongeren. De prijs, waaraan een geldbedrag van 5000 gulden en een keramiek van de kunstenares Jikke van de Waal is verbonden, wordt dit jaar voor het eerst uitgereikt. Hij is genoemd naar mr. A.E. Ribbius Peletier (1891-1989), die haar leven lang ijverde voor de emancipatie van de vrouw. Zij was onder meer jarenlang voorzitter van de Vrouwenbond van de SDAP, later de PvdA. Zij was bovendien de eerste vrouwelijke gedeputeerde van Noord-Holland en het eerste vrouwelijke lid van de Raad van State. Sorensen heeft in haar huis ook een opvangcentrum voor prostituees gevestigd en organiseert eenmaal per week 'opkrikmaaltijden', redelijk luxe diners voor mensen die tussen wal en schip zijn geraakt. Deze diners worden verzorgd en tegen kostprijs geleverd door een eersteklas restaurant.

■Eenfile-foto uit 1989 van Sir Kenneth MacMillan (links) die deze week op 62-jarige leeftijd aan een hartaanval overleden is. Hij was een van de beroemdste internationale choreografen van de laatste decennia. Hij is op deze foto te zien met dansers Darcey Bussell en Jonathan Cope tijdens een repetitie van het stuk The Prince and Pagodas.

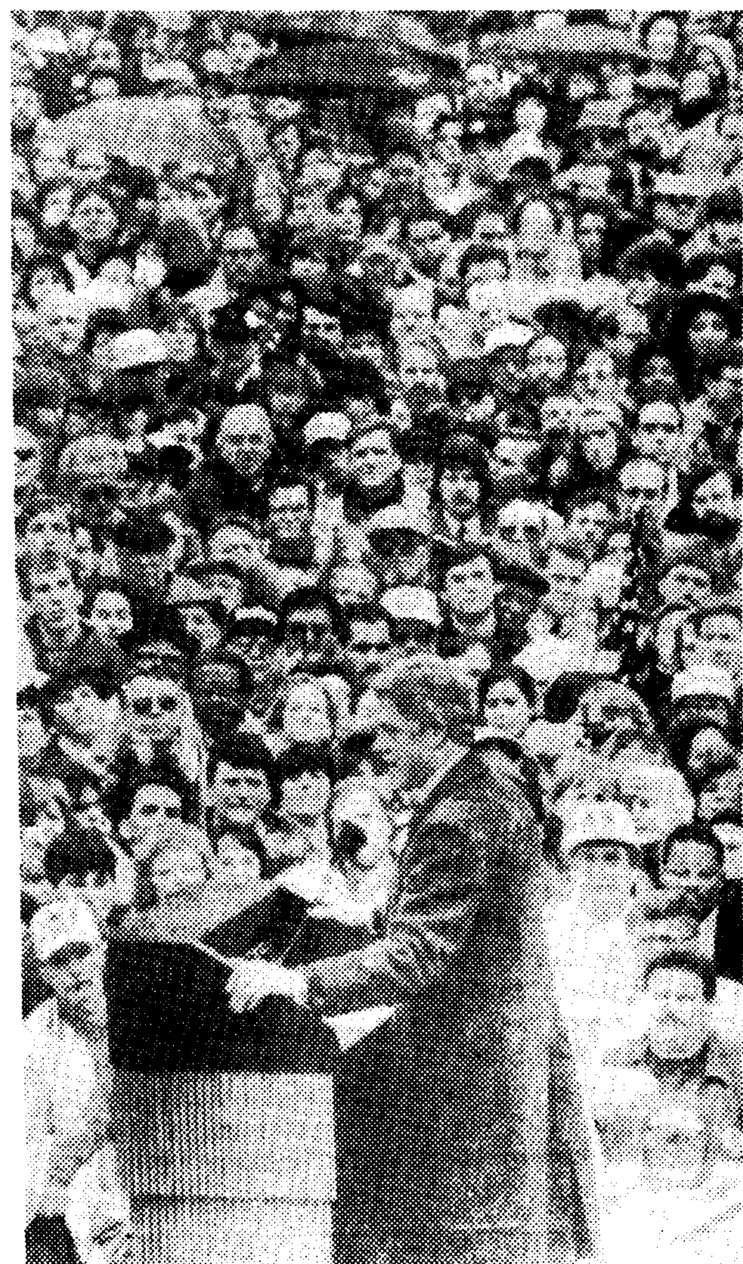
Zelfbestuur voor eskimo's in Canada

De Canadese regering heeft vrijdag een overeenkomst getekend waarmee eskimo's de politieke zeggenschap krijgen over een enorm gebied binnen de poolcirkel. Er wordt een nieuw gebied gecreëerd, Nunavut ("ons land" in de taal van de eskimo's), dat twee miljoen vierkante kilometer bevroren pool-toendra beslaat. Dat is eenvijfde van het totale Canadese grondgebied. De eskimo's krijgen een eigen parlement. De overgang naar volledig zelfbestuur zal naar verwachting zo'n zestien jaar duren. Een vestigingsprogramma, dat volgende week wordt goedgekeurd, geeft de 17.500 eskimo's die er wonen exclusieve eigendomsrechten op bijna een vijfde van Nunavut en recht op de mineralen onder de grond op 36.000 vierkante kilometer. "Zij worden de grootste particuliere landeigenaars ter wereld", verklaarde de Canadese minister van indiaanse en noordelijke zaken, Tom Siddon. "Mettertijd zal het nieuwe gebied de status van provincie krijgen". Over het gebied voor de eskimo's is vijftien jaar onderhandeld. Nunavut zal het zelfbeschikkingsrecht van de poolbewoners versterken, maar waarschijnlijk niet uitmonden in onafhankelijkheid. Volgens eskimo-leider John Amagoalik is het voor zijn gemeenschap van vitaal belang zelf besluiten te kunnen nemen over milieu, de jacht en werkgelegenheidsprogramma's. De eskimo's, of 'inuit' (mensen) zoals zij zichelf noemen, leven al meer dan 4.000 jaar boven de poolcirkel. De Algonquin indianen noemden hen eskimo's, dat betekent "rauwe vis eters".

Protest Surinaamse boeren

De Landbouwersbond Suriname, waarin een groot aantal groenteboeren is gebundeld, is het niet eens met het besluit van de regering om de export naar Nederland met 75 procent te verminderen. Zo schrijft de *Weekkrant Suriname*. De regering wil met deze regeling het tekort in eigen land wegwerken. Al maandenlang is groente voor de doorsnee Surinamer nauwelijks te betalen.

De belangrijkste oorzaak voor de crisis in de groentesector is, dat de overheid in de afgelopen anderhalf jaar geen gelden beschikbaar heeft gesteld voor zaken als kunstmest en bestrijdingsmiddelen. Door het tijdelijk verminderen van de export - tot 30 november - komt ongeveer 25 duizend kilo groente vrij voor lokale consumptie.

■*De Democratische presidentskandidaat Bill Clinton spreekt een grote menigte toe op de Market Square in de binnenstad van Pittsburgh. Hij bekritiseerde nogmaals de economische politiek van president Bush en stelde dat een groot deel van de economische activiteiten van de laatste tijd in de VS het gevolg waren van wapenverkoop.*

■*Tamara Kennerly, een Britse, is ooit tijdens zijn dagen bij de Oxford Univeristeit uit geweest met de Amerikaanse presidentskandidaat Bill Clinton. Zij publiceerde dezer dagen deel van een brief die hij haar in 1969 schreef en waarin hij meedeelt dat hij moest wennen aan het idee dat hij niet naar Vietnam zou hoeven gaan.*

Prijs voor La Liz

De actrice **Elizabeth Taylor** is aangewezen om de 21e prijs van het Noordamerikaanse Film Instituut in ontvangst te nemen voor haar hele werk, zo is bekendgemaakt door voorzitter Frederick Pierce in Los Angeles (Californië).

"Elizabeth Taylor is een van de personen die een belangrijke bijdrage leveren **aan de erfenis van de Noordamerikaanse film"**, aldus Pierce.

Taylor zal de prijs op 11 maart volgend jaar ontvangen. Grote namen onder de winnaars in het verleden zijn Henry Fonda, Bette Davis, Orson Welles, Gregory Peck, Kirk Douglas en Sidney Poitier.

Geboren 29 oktober 1992

Philip Christiaan Winkel

George en Patricia
Edward en Monica

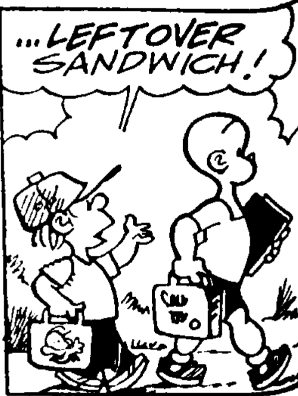
St. Elizabeth Hospitaal

HENRY ® **By Dick Hodgins**

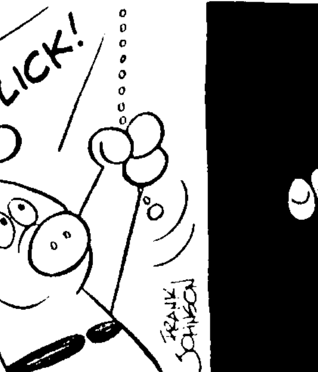

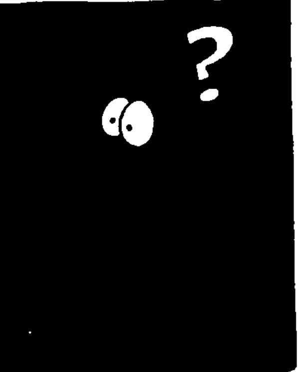

BONER'S ARK ® **By Addison & Frank Johnson**

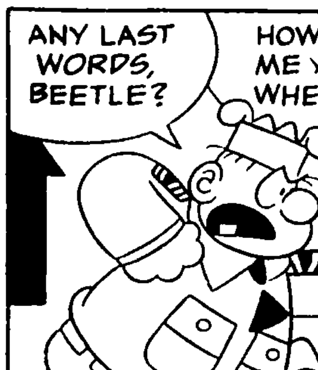

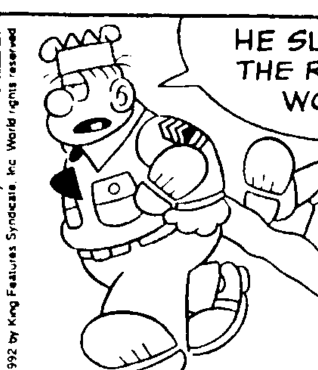

BEETLE BAILEY ® **By Mort Walker**

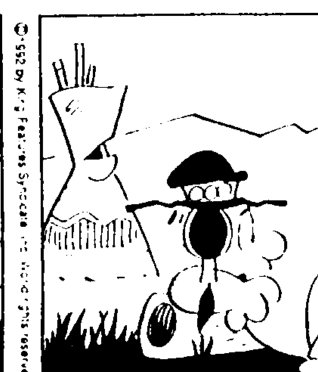

REDEYE ® **By Bill Yates & Mel Casson**

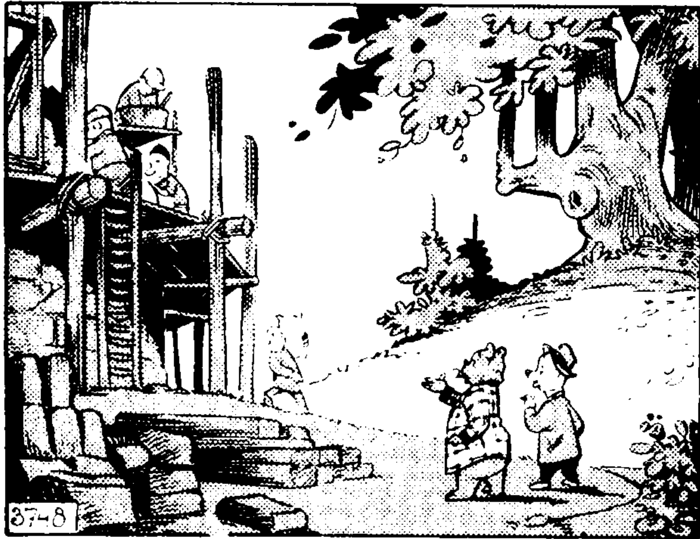

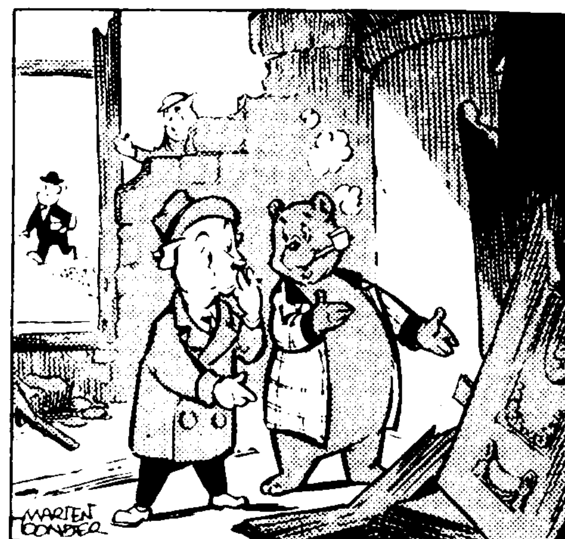

Tom Poes en de Feunix
door Marten Toonder

3748 — Heer Bommel had een lang gesprek met de zwager van Joost, die de sloper van de oude stadswijk was. En omdat geld geen rol speelde waren ze het spoedig eens.

De wakkere aannemer richtte enkele steigers op en begon aan de opbouw van Bommelstein met het oude materiaal, dat hij uit de sloop haalde.

"Allemaal goed eikenhout", sprak hij prijzend. "Zo vindt men het niet meer, vandaag de dag. Het is natuurlijk gebruikt en het zal niet meevallen wanneer u een moderne inrichting wilt hebben".

"Ik wil geen moderne inrichting hebben", zei heer Ollie kort. "Geen hupsafladder in Bommelstein, als u begrijpt, wat ik bedoel".

"O juist", hernam de bouwer, "meneer houdt meer van ouderwets; oolt fieniesj en zo".

"Ook niet", zei heer Bommel. "Ik houd gewoon van mijn eigen stijl. Er gaat niets boven een gothieke boekenkast, zei mijn vader altijd en daar houd ik mij aan".

De aannemer tikte vol begrip tegen zijn pet.

"Dat zal wel gaan", meende hij. "Maar wat wilt u met deze stukken hout? Die hebben we tussen de rommel gevonden — en ik denk, dat het een oude kast is geweest".

"Dat was een pracht kast", bevestigde heer Ollie. "Een phoenix-kast die een beetje in brand is geraakt. Zet hem maar weer in elkaar. Maar u moet hem wel uitbijten en gladschuren, hoor!"

Terwijl dit gesprek plaats vond, naderde over de weg de bezige gestalte van de ambtenaar Dorknoper...

AGENDA CURAÇAO

MEDISCHE DIENSTEN

ARTSEN

NACHTDIENST ARTSEN
Patiënten van de artsen van Bandabao (derde district) kunnen in spoedgevallen telefoon 641658 bellen en dan het antwoordapparaat afluisteren. De patiënten van de andere districten kunnen voor spoedgevallen de artsenpraktijk van hun eigen huisarts bellen en het antwoordapparaat zal dan mededelen wie de dienstdoende arts is.

KINDERARTS
(particuliere patiënten)
voor de dienstdoende arts belt U tel.: 624900/625100.

VERENIGING VAN TANDARTSEN
voor de dienstdoende arts gedurende het weekeinde en op feestdagen gelieve tel.: 682222 op te bellen.

CENTRO MEDICO STA ROSA
Sta Rosaweg 327, tel.: 672300/676666; openingstijden zaterdag en zondag van 08.00-24.00 uur.

WIJKVERPLEGING

WIT GELE KRUIS WIJKVERPLEGING
Santa Maria 17. Tel.: 682344, 682947, 682412 en 682574; geopend vanaf zeven uur 's morgens tot vijf uur 's middags; spreekuur wijkgebouw Bonam: iedere dinsdag van 09.00-11.00 uur. Tel.: 371865; Suffisant: tel.: 687707; Montagne Abao: tel.: 673711; Kaya Fensu: tel.: 618577; Mamayaweg: tel.: 657508; voor informatie omtrent zuigelingen- en peuterbureaus kan men terecht op consultatiebureau Brievengat. Tel.: 373584
Nachtdienst t/m 3 november: **zuster Alberto. Tel.: 374949.**

STICHTING VAN HET WIT GELE KRUIS VOOR GEZINSVERZORGING 'KWIDO PA FAMIA'
Sta Maria 17. Tel.: 680222; spreekuren maandag, woensdag en vrijdag van 08.00-10.00 uur; dinsdag en donderdag van 14.00-16.00 uur.

NEUTRALE WIJKVERPLEGING
kantoor Gosieweg 15. Tel.: 692231/692232; geopend van 07.00-17.00 uur; de wacht heeft **zuster Caupain. Tel.: 688614, pageboy 669-0368 b.g.g. 691838.**
kantoor Bandabao, Groot Sta Martha 141. Tel.: 642555; geopend van 14.00-17.00 uur; de wacht heeft **zuster Caupain. Tel.: 688614.**

KRAAMKLINIEK RIO CANARIO
Schottegatweg Noord 43, tel.: 44510, 691343, 691683 en 691838; voor informatie over prenatale zorg en zorg gedurende en na de bevalling.
Consultatiebureau zuigelingen: iedere donderdagmiddag van 13.30-16.00 uur.
Consultatiebureau peuters: iedere dinsdagmiddag van 12.30-14.45 uur

STICHTING WIJKVERPLEGING BANDABAO
Fontein 35, tel.: 648077/648387; open van maandag t/m vrijdag van 07.00-17.00 uur, na 17.00 uur bereikbaar: **zuster Van Herwijnen. Tel.: 642798.** b.g.g. 601760.
Consultatiebureau: iedere dinsdag van 09.00-11.00/18.00-20.00 uur

FUNDASHON LECHI DI MAMA KORSOU
Voor informatie tel.: 672289, 375023 of 375542.

GENEESK. DIENST

STADS- EN 2DE DISTRICT OOST
31 oktober 1992 vanaf 08.00 uur tot 2 november 1992 om 07.00 uur:
Dokter Elhage, Sentro Mediko Sta. Rosa. Tel.: 676666/601695; spreekuren: 11.00-12.00/17.00-18.00 uur; **spoedgevallen tel.: 371661 b.g.g. 689266/689337.**
(dit geldt voor patiënten van de volgende artsen: Wilsoe, Da Costa Gomez, Nassy-Tseng, Nassy, Tseng, Suiters, Braakman, Doran, Guerrero-Bakmeyer, Ayubi, De Vos en Braam)

STADS- EN 2DE DISTRICT WEST
30 oktober 1992 vanaf 17.00 uur tot 31 oktober 1992 om 24.00 uur:
Dokter Swart, Spreekkamer: Van Leeuwenhoekstraat. Tel.: 624443/624113; spreekuren: 11.00-12.00/17.00-18.00 uur; **spoedgevallen tel.: 682367 b.g.g. 689266/689337.**

1 november 1992 vanaf 00.00 uur tot 2 november 1992 om 07.00 uur:
Dokter Gollo, Spreekkamer: Van Leeuwenhoekstraat. Tel.: 624443/624113; spreekuren: 10.00-11.00/17.00-18.00 uur; **spoedgevallen tel.: 615958 b.g.g. 689266/689337.**
(dit geldt voor patiënten van de volgende artsen: Swart, Goilo, Roose, Braakman-Bonder, De Rouw-Picus, Davelaar, Elhage, Pablo, Heerenveen, Nivillac, Rosales-Concession en De Vos)

DERDE DISTRICT BANDABAO
30 oktober 1992 vanaf 17.00 uur tot 2 oktober 1992 om 07.00 uur:
Dokter Schellens, Sentro Mediko Barber. tel.: 641658/641605; spreekuren: 10.00-11.00/17.00-18.00 uur; **spoedgevallen tel.: 641784 b.g.g. 689266/689337.**
(dit geldt voor patiënten van de volgende artsen: Schellens, Sommer, Lucasius, Spong en Tweed).

■ **Patiënten van hier niet genoemde artsen wordt aangeraden in spoedgevallen de eigen arts te bellen en te informeren wie voor deze de dienst waarneemt. Het verdient te allen tijde aanbeveling een huisarts te kiezen die in avonden en weekeinden bereikbaarheid geregeld heeft. Vraag er naar bij uw eerstvolgend bezoek!**

HYGIËNISCHE DIENST
van 30 oktober t/m 1 november na kantooruren heeft de heer **G. Davelaar. Tel.: 625800, pagenummer 310-0713** dienst.

APOTHEKEN

WEEKEINDEDIENST ZATERDAG
Otrobanda
Paradeis, F.D. Rooseveltweg 46-B. Tel.: 689676/689808.
Punda
Banda Riba, Herst 31. Tel.: 676822/676828.

ZONDAG
Otrobanda
Gosie, Gosieweg 90-A. Tel.: 379744.
Punda
Dominguito, Caracasbaaiweg 155. Tel.: 617553.

DIVERSEN

VERLOF BEGRAFENIS

(van 10.00-14.00 uur)
31 oktober: E.F. Cannister, Schottegatweg Oost 25.

HEEFT U hulp nodig, bel SOS-lijn 127.

NOODGEVALLEN/VERMISSING OP ZEE
Telefoon: 637911 (RCC)
24 uur per dag verkrijgbaar.

LUCHTPOSTSLUITING
(Postkantoor Groot Kwartier)
Nederland: voor gewone stukken: maandag, dinsdag, donderdag en vrijdag om 11.30 uur; woensdag om 10.15 uur. Voor aangetekende stukken één uur van tevoren.
Suriname: voor gewone stukken: dinsdag en vrijdag om 17.30 uur en zaterdag om 10.45 en 17.00 uur.
De Verenigde Staten en Europa **(op zaterdag):** voor aangetekende en gewone poststukken om 14.45 en 15.45 uur.
Het zegelloket is **op zaterdag** van 07.00-15.00 uur open.

THORAX CENTRUM
(Jan Noorduynweg naast UNA. Tel.: 685544)
openingstijden van maandag t/m vrijdag van 08.00-17.00 uur; op zon- en feestdagen alsmede op werkdagen na 17.00 uur voor **spoedgevallen tel.: 685917.**

STICHTING DIERENBESCHERMING CURAÇAO
Het Dierenasiel is open van maandag t/m vrijdag 10.00-12.00/14.00-18.00 uur; zaterdag van 08.00-13.00/16.00-18.00 uur; zondag gesloten.

DIERENARTS
voor **spoedgevallen** gelieve te bellen: **614000** (Veterinaire Dienst) voor de dienstdoende arts.

MAANDAG

TOERISTENSCHIP
11.00-18.30 uur *SeawindCrown* (AUA).

KERKDIENSTEN

KLOOSTER ALVERNA (Gouv. van Lansbergeweg): zon.: 10.00 uur hoogmis (Ned) en 16.00 uur Papiamentu.
BARBER (H. Joseph): zat.: 19.00 uur; zon.: 06.00 en 09.00 uur.
BRIEVENGAT: zat.: 18.30 uur; zon.: 10.00 en 18.00 uur.
BUENA VISTA (Birgen Milagrosa): zat.: 18.30 uur; zon.: 09.00 en 11.30 uur.
CHARO (O.L. Vrouw van Coromoto): zat.: 19.00 uur; zon.: 08.00, 11.00, 17.00 (Spaans) en 19.00 uur.
GROOT KWARTIER (O.L. Vrouw van Berg Carmel): zat.: 19.30 uur; zon.: 09.00 (Ned) en 18.00 uur.
JANDORET (O.L. Vrouw van Goede Raad): zon.: 10.00 en 19.00 uur.
HULPKERK BOCA SAMI: zat.: 18.00 uur; zon.: 08.00 uur.
HULPKERK LAGOEN (H. Johannes); zon.: 10.00 uur.
JANWE (H. Hart van Jesus): zat.: 19.00 uur; zon.: 08.30, 12.00 en 19.00 uur (Ned).
KORAAL SPECHT (Goede Herder): zat.: 19.00 uur; zon.: 11.00 en 18.00 uur.
MONTAÑA (H. Dominicus): zon.: 05.15, 08.30 en 19.00 uur.
OTROBANDA:
Santa Ana: zon.: 08.00 en 19.00 uur.
Santa Famia: zon.: 06.00, 09.00, 11.00 (Engels) en 19.00 uur.
PIETERMAAI (kathedraal): zat.: 19.00 uur; zon.: 06.00, 09.00 en 19.00 uur.
SANTA MARIA: zat.: 18.30 uur; zon.: 07.00, 09.00 en 18.30 uur.
SANTA ROSA: zat.: 18.30 uur; zon.: 07.30, 09.00 en 18.30 uur.
SAN WILLIBRORDO: zat.: 19.00 uur; zon.: 10.00 uur.
SERU GRANDI (Fuik): zon.: 17.00 uur.
SOTO; zat.: 19.00 uur; zon.: 09.00 uur.
STEENRIJK (O.L. Vrouw van Altagracia): zat.: 07.00 en 19.00 uur; zon.: 08.00, 10.00 (charismatica) en 18.00 uur.
SUFFISANT (O.L. Vrouw van Fatima): zat.: 18.00 uur; zon.: 09.00 en 18.00 uur.
SERU FORTUNA: zat.: 18.30 uur; zon.: 10.00 uur.
TERA CORA: zon.: 18.00 UUR.
WESTPUNT (H. Petrus): zat.: 19.00 uur; zon.: 08.30 uur.
WISHI (H. Teresita): zat.: 18.30 uur; zon.: 08.00 en 18.00 uur.
ZUID BONAM (H. Judas Thadeus): zat.: 18.30 uur; zon.: 08.30 en 17.30 uur.

EVANGELISCHE BROEDERGEMEENTE

MORAVIAN CHURCH
(Goeroeboeroeweg, Mundo Nobo)
zaterdagavond 19.00 uur zangdienst.
zondagmorgen 09.30 uur preekdienst.
(Emmy Berthold kleuterschool, Suffisant)
zondagavond 18.00 uur Papiamentse dienst.

GEREFORMEERDE KERK

Groot Kwartier
08.30 uur dienst en HA.
16.30 uur dienst.
Muizenberg/Stenenkoraal
10.00 uur dienst en HA.
Buena Vista
08.30 uur dienst en HA.
19.00 uur samenkomst
Santa Rosa
10.00 uur dienst.
19.00 uur samenkomst.

VERENIGDE PROT. GEMEENTE VAN CURAÇAO

Ebenezer Church
(Oranjestraat 111)
31 oktober
19.00 uur *Reformation Day* Fortkerk.
1 november
09.30 uur ds O.G. Haasnoot (*collection food packets*)
Fortkerk
(Fort Amsterdam)
31 oktober
19.00 uur ds. H.B. van der Steen.
1 november
09.30 uur ds. J.W.B. Smit.
Emmakerk
(Rio Canario)
31 oktober
19.00 uur Hervormingsdag Fortkerk
1 november
09.30 uur ds. B. van Dijken en HA (collecte voedselpakketten).

****

TELECURAÇAO (kanaal 8/6)

ZATERDAG

17.30 Telefiesta met tante Irma
18.00 Studio Sport
18.57 Tempu pa Dios
19.00 Cocktail Turístiko met Captain Sterling
20.00 Telenotisia
20.30 Teatro Klasiko
22.00 Wega di Number Kòrsou
22.07 Estreno: *Body Business (part 2)*
23.30 Sluiting.

ZONDAG

16.00 Sena di Señor
17.00 Sala di Konsierto
17.30 Di bishita ku..... *ALM*
17.50 Wega di Number Kòrsou
18.00 vervolg Di bishita ku
18.30 Cocktail Special
19.30 Modísima (met Saida en Annemarie)
20.00 Telenotisia
20.30 Shete Dia
21.00 Baghdad Café (met o.a. Whoopi Goldberg)
21.30 Miniserie: Voice of the Heart
22.00 Superstars of Wrestling
23.00 Sluiting.
(wijzigingen voorbehouden!)

EURO-TV (kanaal 77)

ZATERDAG

19.00 Powerplay
19.30 Samen Thuis, Samen Uit
19.50 NOS Journaal
20.10 TROS TV Show
21.00 Sluiting.
(zondag van 09.00-11.00 uur herhaling)

ZONDAG (kanaal 97)

19.00 Alfred J. Kwak
19.25 NOS Journaal
19.45 Jeans
20.10 Crime Time
20.45 NOVA
21.00 Sluiting.
(maandag van 09.00-11.00 uur herhaling)

AE (kanaal 73)

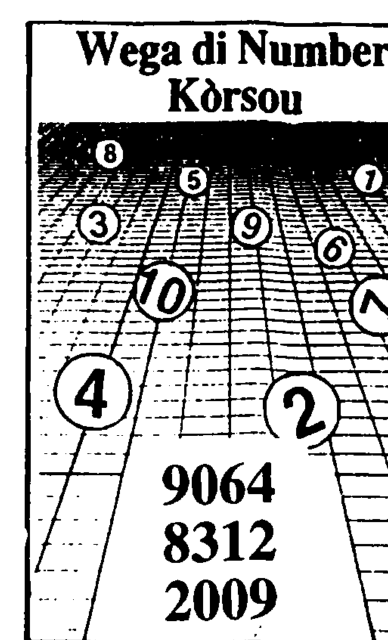
ZATERDAG

15.00 World at War
16.00 Movie: 'Nightmares' (1983; Cristina Raines)
18.00 Caroline's Comedy Hour
19.00 Real West
20.00 To Be Annouced
20.30 Bob Vila's Home Again
21.00 Movie: 'The Green Man' (1990; Albert Finney/Linda Marlowe)
24.00 Evening at the Improv
01.00 Movie: 'The Green Man' (1990; Albert Finney/Linda Marlowe)
04.00 Evening at the Improv

ZONDAG

13.00 Movie: 'Master Minds' (1949; Huntz Hall)
14.30 First Flights
15.00 Movie: 'INdict and Convict' (1973; George Grizzard)
17.00 Movie: 'Death Scream' (1975; Raul Julia)

19.00 In Search Of...
19.30 In Search Of...
20.00 Comedy on the Road
21.00 Movie: 'Chimera' (1990; John Lynch/Christine Kavanagh)
23.00 House of Eliott
24.00 Rave
01.00 Movie: 'Chimera' (1990; John Lynch/Christine Kavanagh)
03.00 House of Eliott
04.00 Rave
05.00 Movie: 'Master Minds' (1949; Huntz Hall)
06.30 First Flights.

HBO (kanaal 83)

ZATERDAG

15.00 Movie: 'Talent for the Game' (1991; Edward James Olmos/Lorraine Bracco)
16.30 Movie: 'Cadence' (1991; Charlie Sheen/Martin Sheen)
18.15 Movie: 'The Empire Strikes Back' (1980; Mark Hamill/Harrison Ford)
20.30 Boxing Meldrick Taylor vs Cristanto Espana; Donovan (Razor) Ruddock vs Lennox Lewis (L)
23.00 Dream On: To the Moon, Alex
23.30 Larry Sanders (Gary Shandling)
24.00 Tales From the Crypt
24.30 Movie: 'Friday the 13th Part 3' (1982; Tracie Savage/Dana Kimmel)
02.00 Boxing Donovan (Razor) Ruddock vs Lennox Lewis (R)
03.20 Russell Simmons' Def Domedy Jam (Host Martin Lawrence)
03.50 Movie: 'Far Out Man' (1990; Thomas Chong/Rae Dawn Chong)
05.20 Movie: 'Crackdown' (1991; Cliff De Young/Robert Beltran)
06.50 Road Warriors (Colin Quinn/Mario Joyner).

ZONDAG

13.45 Movie: 'The Philadelphia Experiment' (1984; Michael Pare/Nancy Allen)
15.30 Movie: 'Rhinestone' (1984; Sylvester Stallone/Dolly Parton)
17.30 Movie: 'Over the Top' (1987; Sylvester Stallone/Robert Loggia)
19.00 Movie: 'Necessary Roughness' (1991; Scott Bakula/Robert Loggia)
21.00 Movie: 'Strictly Business' (1991; Joseph C. Philips/tommy Davidson)
22.30 One-Night Stand
23.00 Kids in the Hall
23.30 Movie: 'The Punisher' (1991; Dolph Lundgren/Louis Gossett Jr.)
01.00 Movie: 'Delta Force Commando II' (1990; Fred Williamson/Van Johnson)
02.40 Larry Sanders (Gary Shandling)
03.10 Movie: 'History of the World, Part 1' (1981; Mel Brooks/Dom DeLuise)
04.45 Women in the Night III
05.45 Movie: 'Necessary Roughness' (1991; Scott Bakula/Robert Loggia).

ABC (kanaal 99)

ZATERDAG

21.00 Covington Cross
22.00 Crossroads
23.00 The Commish
24.00 ABC News.

ZONDAG

20.00 Life Goes On
21.00 Funniest Videos
21.30 America's Funniest People
22.00 ABC Sunday Night Movie
24.00 ABC News.

CBS (kanaal 75)

ZATERDAG

21.00 Frannie's Turn
21.30 Brooklyn Bridge
22.00 Raven
23.00 Angel Street.

ZONDAG

20.00 60 Minutes
21.00 Murder, She Wrote
22.00 Movie: 'Woman Without a Prayer: Betty Broderick Story
24.00 CBS News.

NBC (kanaal 85)

ZATERDAG

21.00 Here and Now
21.30 Out All Night
22.00 Empty Nest
22.30 Nurses
23.00 Sisters.

ZONDAG

20.00 Secret Service
21.00 I Witness Video
22.00 NBC SUnday Night at the Movies.

TBS (kanaal 89)

ZATERDAG

15.50 Movie: 'The Guns of Navarone' (1961; Gregory Peck)
19.05 WCW Saturday Night Wrestling
21.05 Movie: 'The Sons of Katie Elder' (1965; John Wayne/Dean Martin)
23.35 Movie: 'In Harm's Way' (1965; Jiohn Wayne/Kirk Douglas)
03.05 Movie: 'Halloween With the Addams Family' (1977; John Astin)
04.35 Movie: 'Robinson Crusoe on Mars' (1964; Paul Mantee)
06.50 Three Stooges.

ZONDAG

13.35 Movie: 'The African Queen' (1951; Humphrey Bogart)
15.30 Movie: 'Appointment With Death' (1988; Peter Ustinov)
17.50 Ton of Fun
18.05 Happy Days
16.35 Tom and Jerry's Funhouse
18.35 Captain Planet and the Planeteers
19.05 WCW Main Event Wrestling
20.00 Movie: 'Rio Lobo' (1970; John Wayne/Jorge Rivero)
22.00 National Geographic Explorer
23.00 Cousteau's Rediscovery of the World
24.00 Network Earth
24.30 Paid Program
01.30 World Tomorrow
02.00 Paid Program
05.00 WCW Main Event Wrestling
06.05 Gomer Pyle
06.35 CNN News.

***

Het VS-media- en amusementsconcern TIME WARNER heeft zijn exploitatiewinst in het derde kwartaal zien stijgen van 218 miljoen tot 303 miljoen dollar. Netto resteert een winst van zes miljoen dollar na een verlies van 62 miljoen dollar, maar door verplichte dividenduitkeringen op preferente aandelen ontstond een negatief saldo van 152 miljoen dollar.

Regering belooft maatregelen te treffen

Japanse premier:Excuses voor corruptieschandalen

TOKYO - De Japanse premier Kiichi Miyazawa heeft zijn landgenoten vrijdag excuses aangeboden voor het corruptieschandaal binnen zijn regering. In een rede voor het nieuwe parlement erkende hij de huidige problemen en stelde hij ingrijpende hervormingen voor.

"Ik ben mij scherp ervan bewust dat het publieke wantrouwen groter is dan ooit tevoren (..) Politici zijn beschuldigd van banden met de georganiseerde misdaad", zei hij naar aanleiding van het recente Sagawa-schandaal. De premier maakt zijn excuses op het moment dat hij het parlement nodig heeft voor de steun van zijn economisch programma. Miyazawa vroeg 28 miljard gulden om de stagnerende economie in Japan te stimuleren.

De kans bestaat dat Miyazawa's eenjarige regering zal moeten aftreden nu drie oppositie-partijen (de socialisten, de sociaal-democraten en de Japanse Buddisten) een pakt hebben gesloten. Gezamenlijk eisen zij het openbare verhoor van twee kopstukken uit de Democratische liberale regeringspartij (LPD), die samen met nog honderd politici betrokken waren bij het schandaal. Het gaat om oud-premier Noboru Takeshita en de vicevoorzitter van de partij Shin Kanemaru, die gedwongen was ontslag te nemen.

Om de oppositie de wind uit de zeilen te nemen heeft Miyazawa het voorstel gedaan de corruptie op korte termijn te pakken. Hij wil onder meer de politieke donaties van Sagawa laten confisqueren en een commissie aanstellen in het parlement, die de ethiek onder politici bewaakt. Tevens wil hij de zetels in de eerste kamer herverdelen, zodat een betere balans ontstaat tussen de volksvertegenwoordiging op het platteland en in de steden.

HET WEER

WEERSVERWACHTING geldig tot morgenmiddag 12:00 uur:
Licht tot half bewolkt, en geen neerslag van betekenis. Matige tot vrij krachtige, overdag af en toe krachtige oostelijke wind. (tussen 10 en 26 knopen).

WEEROVERZICHT:
In het Caribisch gebied bevinden zich momenteel geen storingen die voor het weer op de Benedenwindse Eilanden van betekenis zijn. In de komende 24 uur wordt weinig verandering in het huidige weerbeeld verwacht.

OKTOBER 1992: UITZONDERLIJK DROOG
De totale neerslaghoeveelheid voor de maand oktober 1992, gemeten op Hato Airport bedraagt slechts 10.9 millimeter; 87% minder dan de normale waarde (87.2 mm) voor de maand oktober. In de afgelopen 53 jaar is het slechts 2 maal voorgekomen (1985, 1991) dat de maand oktober nog droger was.
De totale neerslaghoeveelheid voor dit jaar (139.7 mm) die tot nog toe gemeten werd op Hato Airport, is eveneens een minimum-record. Sinds 1939 is de periode januari t/m oktober niet zo droog geweest. Bovendien was ook 1991 een vrij droog jaar, met een totaal van 396.1 mm neerslag (normaal jaartotaal 566 mm). Deze lange (22 maanden) periode van minder dan normale neerslag, (uitzondering: november 1991) heeft uiteraard de huidige warmte en droogte tot gevolg.

Colofon AMIGOE

Curaçao: tel. 672000, fax. 674524
Aruba: tel. 24333, fax. 22368

UITGEVERIJ AMIGOE N.V.
Scherpenheuvel z/n of P.O.B. 577
Curaçao N.A.
Giro 440.000
Bankrek. nr.: 11-07-313
Algemene Bank N.V.
Bankrek. nr.: 874.825.10
Maduro & Curiel's Bank N.V.

Directie:
Ingrid de Maayer-Hollander
Leeward News Holding

Hoofdredactie:
Peter Dicker (Hoofdredacteur)
A. van Leeuwen(adjunct-hoofdredactrice)
N. Hendrikse (eindredacteur ÑAPA)

Overige leden Redactie:
Toon van Dongen, Jacoline Debrot-Steegstra, Joël Labadie, Sheila Rhodes (secretaresse), Chris van Grol (sportmedewerker), Solange Isselt (opmaak) en Ken Wong (fotograaf)

ADVERTENTIE-AFDELING
Acquisitie: Viola Bernardus en Janny Naaldijk
Aanname advertenties:
Maandag t/m vrijdag van 07.30-15.30 uur Alle advertenties voor de komende dag moeten 1 dag van tevoren vóór 15.30 binnen zijn.

ZOEKERTJES verschijnen op dindag en vrijdag en kunnen iedere dag tussen 07.30-15.30 uur worden opgegeven, behalve op zaterdag.

Alleen zoekertjes die op maandag en donderdag vóór twaalf uur binnen zijn, kunnen de dag daarop (dus dinsdag en vrijdag) verschijnen.

UITGEVERIJ AMIGOE ARUBA
Caya G.F. Betico Croes 110

Eindredacteur/Directeur
Jos van der School
Redactie: Eef Hermers, Ramiro Tromp, Anna Tromp- Van der School, Djisbie Franken (fotograaf)
Advertentie-afdeling: Etleen Clemencia-Landsmark

BONAIRE
Correspondent:
Hubert Linkels, Kaya Gobernador N. Debrot 152 tel: 8627

SINT MAARTEN
Correspondent:
Eddie Williams

Abonnementen en advertenties:
The Chronicle, Grounddove Road, Pointe Blanche, tel: 23919.

ST. EUSTATIUS:
Vertegenwoordigster/Correspondente:
Mevrouw Peggy van de Horde, Whitewallweg 1

AMSTERDAM
correspondent:
Mike Willemse
Telefoon & Fax: 020-6137251

HILVERSUM
correspondenten:
B. Jos de Roo en Victor Hafkamp: Radio Nederland Wereldomroep (tel: 035-724300)

Persagentschappen: ANP en AFP
Samenwerkingsovereenkomst met The Miami Herald, De Haagsche Courant, De Brabant Pers

DRUKKERIJ: Rotaprint N.V.

DISTRIBUTIE (abonnementen):
Curaçao: Districo N.V. Tel: 370503, 370504 en 370304

Voor klachten gelieve deze nummers op te bellen. Het abonnementsgeld kan ook betaald worden via Giro rek. nr: 208.000, Maduro Bank rek. nr: 286.330.08 en ABN rek. nr: 11.15.626

Aruba: Caya G.F. Betico Croes 110, tel: 24333

Bonaire: Shon Ma Carolina, Blvd. J. Abraham 15, tel.: 8204 (na 18.00 uur, tel.: 8342)

Losse nummers 60 cent:
Abonnementsprijs op alle eilanden van de Nederlandse Antillen Naf 16.=, op Aruba Naf 17.=.

Buiten Antillen (Nederland):
NAf. 81.15 per maand (luchtpost) of NAf. 28.-- per maand (zeepost); jaarlijks vooruit te betalen

OPENBARE VERKOOP KONINKLIJKE MARINE

AANGEBODEN:
1 Personen auto Toyota Crown bj. 1986
1 Personen auto Toyota Corolla bj. 1984
1 Chevrolet vrachtwagen C-60 bj. 1983
1 Toyota Reachtruck bj. 1980
1 Toyota Pick-up Truck bj. 1984
5 Aanhangwagens 10KN bj. 1967
2 Aanhangwagens 2,5KN bj. 1979 en 1981
1 VW Motorbrandspuit bj 1980
1 Toyota Veldambulance bj. 1980
1 Hefbrug motorvoertuigen 70KN
1 Pallet accu's
4 Pallets autobanden

CONDITIE:
As is where is.

KIJKDAGEN:
Op vrijdag 06 en zaterdag 07 november 1992 van 08.00 uur tot 12.00 uur bij het garagecomplex van de Marinebasis Parera.

BIEDINGEN:
In gesloten enveloppe met in de linker bovenhoek de vermelding:
BOD MARINEGOEDEREN "VOERTUIGEN"
Hoofd Logistieke Ondersteuningsgroep
in het Caribisch Gebied
Marinebasis Parera
Alhier

Deze enveloppen dienen uiterlijk op maandag 16 november 1992 ten 10.00 uur A.M. bij de voornoemde functionaris aanwezig te zijn.

BIJZONDERHEDEN:
1. Kavellijsten, voorwaarde en inschrijfbiljetten zijn tijdens de kijkdagen ter plaatse verkrijgbaar.
2. Aan de Koninklijke Marine in rekening gebrachte invoerkosten zullen niet op de koper worden verhaald.
3. Binnen 7 dagen na de sluitingsdatum zal degene aan wie de koop is gegund schriftelijk worden ingelicht.

De Koninklijke Marine houdt zich het recht van gunning voor.

EILANDGEBIED CURACAO
Het Hoofd van de Dienst voor Arbeidszorg MAAKT BEKEND:

dat op zondag **1 november 1992** van **9 uur v.m. - 12 uur v.m.** op

Landhuis Groot Sta. Martha

PLANTEN en **ANDERE ARTIKELEN**

TE KOOP ZULLEN ZIJN

De lekkerste
ROTIE'S
pom, pastei, bamie, nassie, Chin. kip, ger. kip, ger. varken, moksie moksie, bruine bonen, bloedworst kunt U elke zondag tussen 12 en 4 bij ons krijgen.
Vraag naar het gerecht v/d week
Koraal Partir kav 87
Tel.: 674103.

schildersbedrijf
Perfect
De
huisschilder
van huis uit.
Tel.: 601766 - 369127
Fax.: 369127

Language Teachers
If you want to learn Dutch speak to language teachers first
Hours: 18.00 - 20.00
Date: starting half nov.
Location: Radulphus College
Information: 674017

Te koop
Hooggelegen Bouwterrein te Jan Sofat
Schitterend uitzicht op o.a. Spaanse Water,
kavel 147
Grootte: 1158 m2
Vraagprijs:
f 150,= per m2 k.k.
Te bevragen:
Tel: 684027
Fax: 694290

TE KOOP:
Plantage 7654 m²
Begroeid met mispel-mango, en Curacaose druif.
Vraagprijs: fls.50,00 per m².
Tel.: 373670/691527

SORRY
In verband met de Family-day op zondag 1 november te Koredor is
Salad Bar
Bar Restaurant
Meetpoint
GESLOTEN
Tot volgende week.

Wanted to buy
by American teacher
USED CAR
max. Nafl. 7,500
Tel. 373633
(office hours)

Verloren
op 29/10
PORTABLE TELEFOON
Omg. Amandelweg
Inl: 601777

Te koop
aangeboden:
[redacted]
wit
bouwjaar: nov. '91
Km-stand: 5500
Prijs: 8,500,=
Tel: 376663

Te koop:
[redacted]
6 Weken oud.
Ontwormd en ingeënt
Tel. 673430

Zondag 1 november vanaf 12 uur af te halen de echte
INDONESISCHE RIJSTTAFEL
Sajor kerrie djawa, sg telor, vlees, atjar, kip, frikadel, saté, pisang goreng, sg goreng kering, kroepoek, sambel badjak.
Ook hebben wij: BAMI en petjil met lontong en tjendol.
Familie Kerger
Canadaweg 9, telf.: 683459
SLAMAT DATANG DAN MAKAN

Open this Sunday
Tex-Mex
Cassandraweg # 27
Tel. 379386
Taco's, Fajitas, Chile con carne with Mexican Rice, Enchilladas, Pollo mole Pablano, Shrimps Veracruzana, Burritos etc. from 12.00 - 5.00 uur.

Te huur:
1 slaapkamer APARTEMENT
volledig gemeubileerd
Cas Grandi
Tel: 672644
Kavel Z-66

NIERSTICHTING CURAÇAO
De Nierstichting Curaçao
ZOEKT VRIJWILLIGERS
voor haar fundraising-activiteiten in de maand november.
Als U ons wilt helpen, bel dan naar Milja Sibilo (na 17.00 uur op 695048) of het Dialet (695088).

TE HUUR:
SATURNUSSTRAAT
2 sl.k. app. vol. gem. v/2 pers.
NAF. 350.00 p/week
1 sl.k. app. excl. licht v/2 pers.,
te Grote Berg,
NAF. 250.00 p/week
Inlichtingen: Tel. 683459

Happy Birthday Happy Birthday Happy Birthday Happy Birthday Happy Birthday Happy Birthday Happy Birthday Happy Birthday

6 Aña Jaar
Chahinda Fashion n.v.

50% REGALO.... CADEAU....

2 Dia só, Slechts 2 dagen

31 Okt. Speciaal voor onze trouwe klanten

2 Nov. voor iedereen!!

Speciale Uitverkoopdag
Kom en Profiteer!!!

Happy Birthday Happy Birthday Happy Birthday Happy Birthday Happy Birthday Happy Birthday

WE DO IT BETTER

THE TRUE DELL 386 ...
NAF. 5.300,=

DELL 333P
* 386 / 33MHz incl. 32k ... mem.
* 4 MB RAM
* 120 MB Harddi...
* Super VGA ... Monitor
* 3.5" & 5... ppy Drive Combo
* DOS ... dows pre-loaded
* ... ystem Mouse
* ... /FAX/Modem Card

Normal Price:
Naf. 6,215,=

SKYVIEW 486DX 33Mhz ISA/256K

Intel CPU
4MB High Speed m...
14" SVGA Color Mo... ...x768
Teac 5¼" and 3... ...ppy Drive's
120 ... ...ddrive
10... ...ced keyboard
16 Bit S... ...deo Card with 1 MB RAM
...EE & INSTALLED:
MS-DOS 5.0
MS WINDOWS 3.1
MOUSE

NAFL. 5450

WE SELL ONLY THE BEST

Tulip
CompuAdd
Hyundai

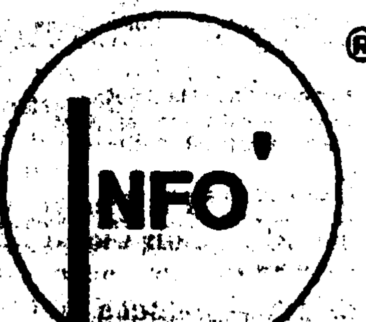
HYUNDAI
* 386 / 33MHz incl. 32k cache mem.
* 4 MB RAM
* 120 MB Harddisk
* Super VGA Color Monitor
* 3.5" & 5.25" Floppy Drive
* DOS 5.0 & Windows 3.1 pre-loaded
* Hi-rez. Mouse
* FAX / Modem Card

Naf. 4.600,-

HYUNDAI
* 486 / 33MHz ISA / 256K
* 4 MB RAM
* 120 MB Harddisk
* Super VGA Color Monitor
* 3.5" & 5.25" Floppy Drive
* DOS 5.0 & Windows 3.1 pre-loaded
* Hi-rez. Mouse

Naf. 4.900,-

Tulip
CompuAdd
Hyundai

Grebbelinieweg 84 - P.O. Box 306 - Tel: 611854 - Fax: 616714 - Modem: 615038 - Curaçao N.A.

ÑAPA
Zaterdag 31 oktober 1992
AMIGOE
Weekend Bijlage Amigoe

INTERVIEWS

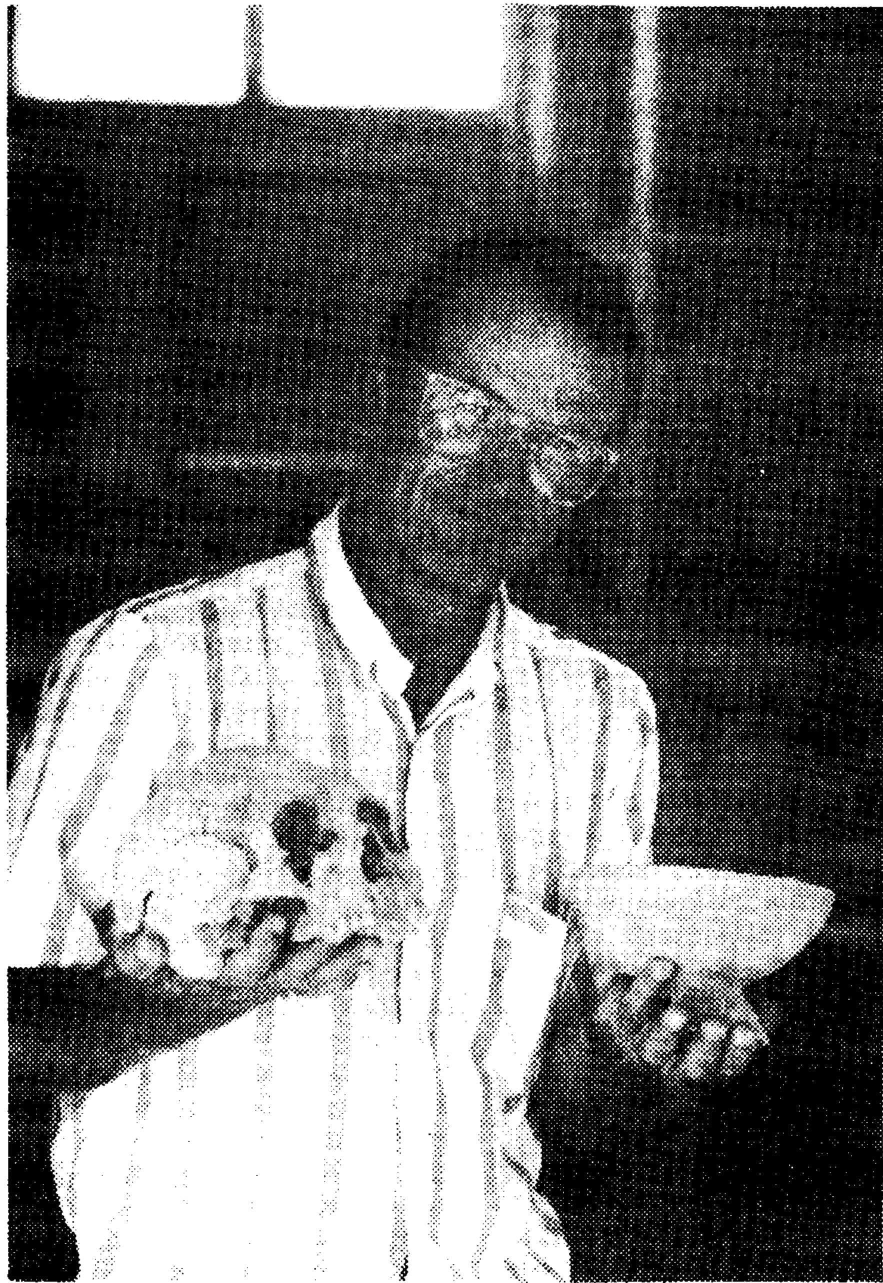

Jazz op Curaçao viert feest

REPORTAGES

Een zakenman die van alle markten thuis was

Dr. Aad Versteeg had de officiële wetenschappelijke leiding over de opgraving te Ceru Noka. Het opgegraven potje dat hij in zijn rechterhand heeft, lag net iets boven de schedel (in linkerhand). Versteeg: "Dit potje is waarschijnlijk aan de overledene als geschenk meegegeven, misschien met een speciaal soort voedsel of stukjes katoen maar dat is natuurlijk allemaal vergaan". In navolging van de opgraving bij Malmok, bleek ook bij het Seroe Noka-project dat het grafritueel van de Indianen heel complex en bijzonder was. "De Indianen hebben heel speciale methoden gehad met voor iedere dode een bepaald concept. Eigenlijk was het dodenbestel destijds veel gecompliceerder dan het nu is", aldus Versteeg. Hij is verbonden aan het Instituut voor Prehistorie van de Rijksuniversiteit Leiden en is adviseur van het Archeologisch Museum Aruba. Versteeg verrichtte eerder archeologisch onderzoek in Suriname (1976-1981), St. Eustatius (1984-1990) en Aruba (vanaf 1988).

Ideale samenwerking met Leidse studenten

Archeologisch team graaft oud indianendorp op Aruba op

ORANJESTAD — Op het terrein van Ceru Noka, dichtbij Santa Cruz, wordt de archeologisch medewerker van het Arubaanse museum door een zestal ijverige studenten naar de andere kant van het opgravingsveld geroepen, waar ze een grote urn hebben gevonden met daarin een skelet. "Fan, dit wordt echt te moeilijk, maak jij het af?" Met een engelengeduld verwijdert hij gedurende de daarop volgende uren met een piepklein borsteltje korreltje voor korreltje van het skelettenhoofd. Bij het uitgraven van de urn kijken fysisch antropoloog Dick Jacoma, de zes Nederlandse studenten uit Leiden en archeoloog dr. Aad Versteeg ademloos toe. Eén verkeerde beweging of het weghalen van een beetje te veel zand, kan het ineenstorten van de urn tot gevolg hebben. Maar Croes beheerst over een ogenschijnlijk vaste hand en zorgt er met zijn fenomenale precisiewerk voor dat een paar uur later een prachtig zij-aanzicht gefotografeerd kan worden. De urn, schedel en grafgiften blijven onbeschadigd. Versteeg: "Tijdens alle veldcampagnes heb ik nog nooit iemand aangetroffen met zoveel vaardigheden en onvermoeibare inzet. Fan is zijn gewicht in goud waard".

= door Eef Hermers =

Dat tijdens en na opgravingen ook het een en ander behoorlijk mis kan gaan, is te lezen in het boek *'Aruba, zoals het was, zoals het werd'* van Johan Hartog: "Steeds blijft men urnen vinden. Pastoor A. van Koolwijk vond ze omstreeks 1880. Toen op Aruba omstreeks 1875 in verband met de vestiging van de Island Gold Mining Company de eerste pier van Aruba's haven werd aangelegd, vond men op Forti Abau ook urnen. Helaas is het meeste van dit materiaal verloren geraakt bij gebrek aan zorg voor oudheidkundige vondsten in die tijd".

De Indiaanse cultuur op Aruba is dood, maar wat er van over is zit in de bodem: de afvalhopen, paalgaten van huizen en grafvelden. Bij elkaar zijn er 106 terreinen op Aruba waar stukjes informatie liggen. Die moet daar blijven tot het moment dat het nauwkeurig onderzocht kan worden door specialisten, die de vondsten kunnen vertalen in stukjes kennis over de Indiaanse tijd van Aruba. In de bodem ligt de sleutel van de geschiedenis. Een voorbeeld van de ontsluiting van zo'n oud stuk Aruba is het onderzoek bij Santa Cruz. De grafgiften, skeletten, aardewerk potten en gebruiksvoorwerpen die het archeologisch team binnen een tijdsbestek van zes weken opgraafde, worden keurig geregistreerd, ingepakt, tijdelijk opgeborgen en zeer nauwkeurig onderzocht.

Aad Versteeg: "Eigenlijk zouden deze historische vondsten in de grond moeten blijven liggen maar dit stuk terrein wordt bedreigd door moderne ontwikkelingen zoals de zandwinning en huizen- en hotelbouw. Een stuk bos dat vernietigd wordt, kun je eventueel later opnieuw aanplanten maar wat de Indianen in de bodem hebben achtergelaten, is éénmalig. Alles wat verdwijnt, is onherroepelijk weg en er komt nooit meer iets bij. Wat dat betreft heb ik er inderdaad moeite mee om al deze dingen uit de grond te halen. Ik zou dit alles het liefst nog tien jaar laten zitten maar de kans is groot dat het er dan niet meer is".

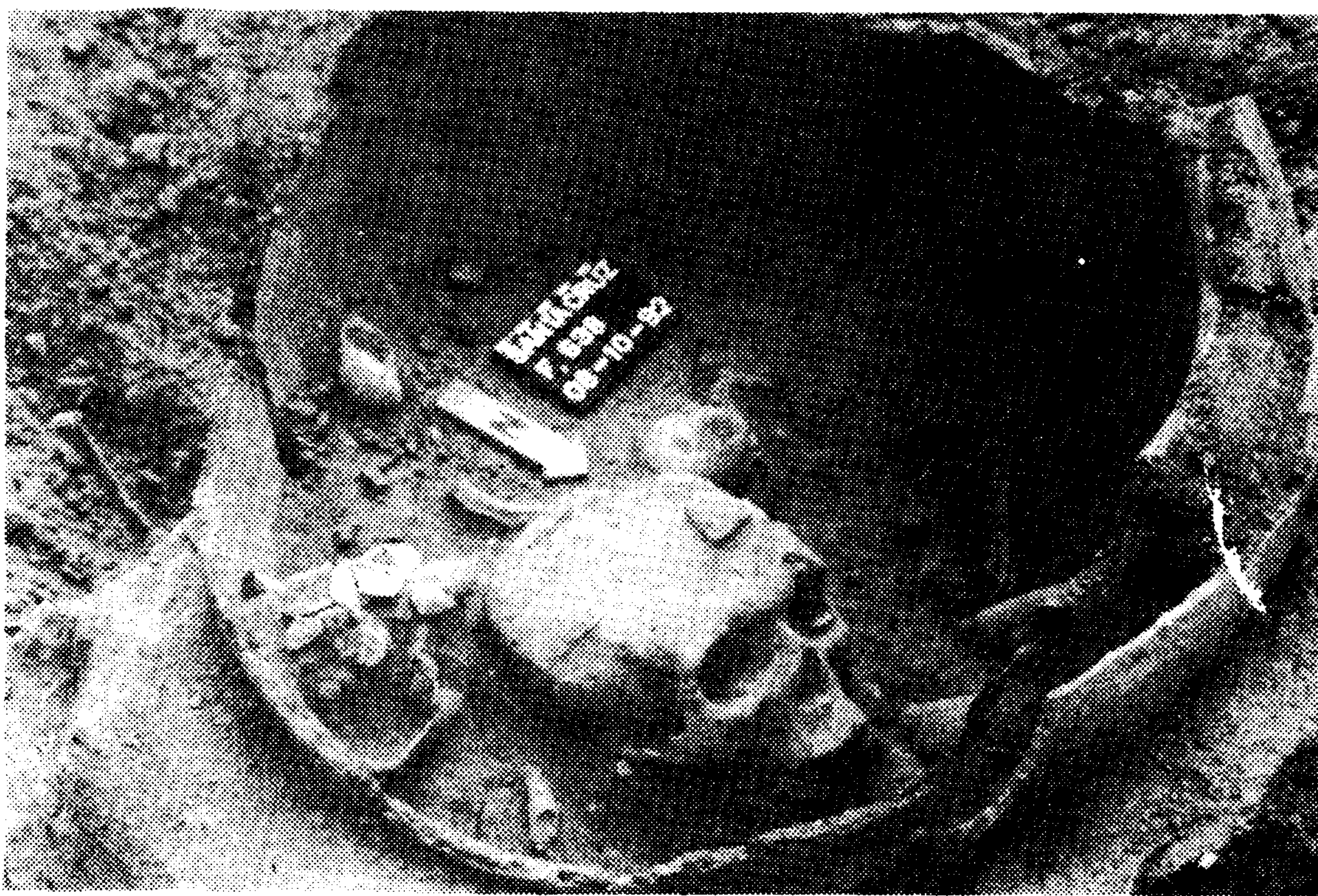
Het is de eerste keer op Aruba dat een opgraving zo grootschalig is aangepakt en dat er studenten zijn overgekomen uit Nederland om op Aruba onderzoek te doen. Gedurende zes weken tijd is 607 vierkante meter terrein nabij Santa Cruz blootgelegd. Hoofddoel van de opgraving was meer te weten te komen over de nederzettingen en het dodenbestel van de Indianengroepen, die tussen 1000 en 1500 na Chr. op Aruba woonden: de Dabajuroid-Indianen. Zij behoorden tot de ceramische periode en deden voornamelijk aan landbouw. Het onderzoek is een vervolg op het open leggen van Ceru Noka in 1991. In overleg met de counterpart van het onderzoek, directeur Evelino Fingal van het Archeologisch Museum, werd in augustus 1991 besloten het terrein te onderzoeken. Het bleek zeer succesvol: de archeologen, waaronder Versteeg, vonden enkele skeletten met en zonder urnen, aardewerkbakplaten, schalen en botòns. In totaal werd binnen één maand tijd 350 vierkante meter opgegraven en gedocumenteerd.

Op 1 september van dit jaar werd dit onderzoek te Ceru Noka voortgezet om meer te weten te komen over de intrigerende Indianen. Op dezelfde plek werden al in 1953 resten van urnen en gebruiksvoorwerpen gevonden, toen een terrein aldaar in bewerking werd genomen. Een en ander had destijds ten gevolge, dat professor J. Cruxent, hoogleraar in de oudheidkunde te Caracas, door Aruba werd uitgenodigd een onderzoek in te stellen. De afgelopen maand werd op dezelfde plek maar liefst 607 vierkante meter in een tijdsbestek van zes weken onderzocht. Maaike Sier, studente pre- en protohistorie te Leiden, kreeg de opdracht voor minimaal 3 weken een opgraving te leiden. Zij was verantwoordelijk voor de activiteiten in het veld en schrijft momenteel een verslag als Intern Rapport Archeologisch Museum Aruba.

Sier: "Tijdens het onderzoek stonden een paar vragen centraal. We wilden op de eerste plaats onderzoeken wat de relatie tussen de gravenonderling was en vervolgens de relatie tussen de (huis)structuren en de graven. Ook wilden we te weten komen hoe de variaties in de structuren van een Indianendorp er uit zouden 'zien". Uit beide onderzoeken is duidelijk geworden dat de doden in groepjes werden begraven. De doden lagen dicht bij elkaar, soms zelfs in een cirkel. De Dabajuroid-Indianen hadden verschillende manieren om hun doden te begraven: met of zonder voorwerpen in het graf, complete skeletten waarbij af en toe het hoofd ontbreekt, begraving van alleen de schedels, of in een grote of een kleine urn. Al deze wijzen van begraven kwam het team tegen: in totaal 12 graven.

VERKLEURINGEN

Naast de graven werden kleinere, ronde, symmetrische verkleuringen in de grond aangetroffen in de vorm van kuilen: de plaatsen waar vroeger palen hadden gestaan. Soms werden deze palen tot diep in de harde dioriet bodem geslagen.

Een voorbeeld van een volwassen lijk, begraven in een grote urn met een diameter van ongeveer 25 centimeter. Onder de schedel werd later de prachtige kom met hoge voet gevonden die dr. Aad Versteeg op de andere foto in zijn rechterhand heeft. Volgens getuigenissen zouden nog in het begin van de negentiende eeuw af en toe urnbijzettingen op Aruba zijn voorgekomen. Zo zou een bejaarde Arubaanse man rond 1886 aan pastoor A. van Koolwijk verteld hebben dat hij als klein kind een dergelijke begrafenis had bijgewoond.

Daaruit kan afgeleid worden dat de Indianen in de prehistorie op Aruba zeer zwaar gefundeerde huizen bouwden. Sier: "In deze wirwar van paalgaten is een mogelijk ovale structuur van ongeveer 12 meter lengte te ontdekken. Maar dat zullen we in Leiden nog nader onderzoeken". Andere opvallende vondsten: een benen priem of naald van 9.6 centimeter lengte, vervaardigd van schildpadden- of vogelbot. Met dit soort naalden naaiden de Indianen katoen of vis- en hangmatten. Bij de kinderskeletjes werden grafgiften gevonden van schelp en diabaassteen. Opvallend hierbij is dat in al deze giften gaatjes zitten; misschien waren het wel een soort hangers. Verder werd een roodkleurige kraal van dioriet gevonden, verschillende maalstenen van kwartsdioriet of koraal en cassave (meel) rasp splinters. Maaike Sier: "De Indianen aten onder meer maïs en cassave maar bovenal veel schelpdieren en vis want we hebben gedurende de opgraving tonnen schelpen en ontzettend veel visbot gevonden".

Hoe de Indianen hun dagen door kwamen heeft Johan Hartog op amusante wijze beschreven: "Tegen vier uur keerde men van de visserij terug. De vangst en hetgeen de anderen op het land hadden weten te vergaren, werd dan door het dorpshoofd verdeeld. De vrouwen en de kinderen moesten de vissen uit de kano's halen. Na dit alles te hebben klaargemaakt, aten ze het enige maal van de dag. Daarna baadden ze en familiegewijs trokken ze hierop naar de bosjes voor hun natuurlijke behoeften, die in holen werden gedeponeerd die te voren met stokken in de grond waren gemaakt. De avond werd altijd met dans doorgebracht, meestal tot middernacht. Uit agave bereidden ze een bedwelmende drank. Met een paar uur slaap kwamen ze toe".

IDEALE COMBINATIE

De samenwerking tussen de medewerkers van het Archeologisch Museum en de Leidse studenten is goed verlopen. Versteeg: "Wij hebben de praktische ervaring en de studenten hebben een grote portie technologie in huis. Samen vormden we de ideale combinatie omdat er nog nooit een groep archeologen naar Aruba is gekomen voor opgravingen van dit kaliber".

Michiel Kappers, derdejaars student, heeft genoten van de opgraving. "Het grote verschil met Nederland is dat de grond hier keihard is. Soms leek het alsof we met een stuk beton bezig waren. Een ander groot verschil is dat alles hier zonder machines gebeurde. In Nederland maken we regelmatig gebruik van machines die bij voorbeeld heel nauwkeurig een laag zand weg kunnen halen. Omdat we dat hier niet tot onze beschikking hadden, moesten we alles met de hand doen. En geloof me, dan is 607 vierkante meter een behoorlijke lap grond", lacht de student.

Hij vertelt dat de groep zich in Nederland heeft voorbereid door middel van literatuur en colleges over opgravingen. De studenten hebben een computerprogramma mee genomen dat het opgraafterrein tot in de details in beeld heeft gebracht en overzichten heeft gemaakt, compleet met de verkleuringen in de bodem, afstanden en het aantal graven, huizen en werkhutten. Kappers: "Dit is veel overzichtelijker dan tekeningen en schema's op papier. In het veld voerden we bij wijze van spreken de computer met gegevens en diezelfde middag stuurden we een floppy naar Leiden. Het is een super-efficiënte methode die het werkveld zelfs driedimensionaal kan weergeven". Geologe Vivi Ruiz is zeer te spreken over

Vervolg op pag. 4

Aruba is omstreeks 1500 ontdekt. Het verkeerde toen in een stenen tijdperk. Geen enkele geschreven geschiedbron bestaat van Aruba's ontdekking. Men weet alleen uit opgravingen dat het eiland voordien bewoond was. Het in kaart brengen van het dodenbestel van de landbouwende Indianengroep, de Dabajuroiden, die tussen 1000 en 1500 na Chr. Aruba bewoonden, neemt een steeds betere vorm aan. Tussen 1500 en 1800 is de kennis vaag: uit sommige perioden worden Indiaanse spullen gevonden, uit andere perioden niets wanneer de Indianen waren weggevoerd om op Santo Domingo te gaan werken. Om zich een idee te vormen hoe het 'vroeger' op Aruba was, worden opgravingen gedaan. Sinds pater van Koolwijk ruim 100 jaar geleden de schop in de grond zette, is met name het team van het Archeologisch Museum Aruba en de Rijksuniversiteit Leiden al heel wat te weten gekomen over de manieren waarop Indianen hun doden begraafden. Bij Malmok graafde het team in 1989 een compleet grafveld van een Indianengroep volledig op. In een grot te Budui, aan de noordkant van Aruba, werden de resten van minstens drie doden opgegraven en vond het archeologenteam honderden botòns (doorboorde kraaltjes van schelp). In 1991 werd aandacht besteed aan begravingen binnen een Indiaans prehistorisch dorp nabij Santa Cruz. Het tweede gedeelte van dit spectaculaire onderzoek werd de afgelopen week afgerond, dat via de gemengde commissie Aruba werd gefinancierd door het KABNA.

Cultuur zit in de bodem

De groep studenten rondom de urn (zie close-up andere foto) die Indianen ongeveer 800 jaar geleden begraafden. Van links af: medewerker Fan Croes van het Archeologisch Museum en de Leidse studenten Natascha Moses, Maf van Oorsouw, Michiel Kappers, Jeremy Large, Raymundo Dijkhoff en rechts de fysisch antropoloog Dick Tacoma. Sitesupervisor Maaike Sier ontbreekt op deze foto. Zij verdeelde de taken, verzorgde de documentatie en werkt momenteel aan een verslag van het project als Intern Rapport Archeologisch Museum Aruba.

Eindredactie: Norbert Hendrikse, opmaak: Solange Isselt

BEIJING - Opruiming in eijing! Een oud mannetje uwt zijn met vuil beladen arretje voort voor de 'Grote Hal' waar het Chinese volkscongres vergadert. Dit in het kader van het bezoek dat keizer Akihito van Japan vorige week bracht aan de Chinese hoofdstad

Nieuwe premier belooft 'vermisten' op te sporen

Met 'Engel' Chuan lijkt Thaise lente aan te breken

DEN HAAG - Met de benoeing van Chuan Leekpai 4) als premier van Thaind lijkt nu ook in dit door gercoups geplaagde land n 'Thaise lente' aan te eken. De democratische artij (DP) van Chuan hoort tot de democratische artijen die tot de 'Engelen' erden gerekend, omdat ze otesteerden tegen de cennia lange 'duivelse' milire overheersing van hun nd. De nieuwbakken eersteinister heeft niet zijn oren verdiend in het leger als zijn voorgangers, maar eft in de burgermaatchappij carrière gemaakt. jn studie rechten en schilrkunst bekostigde hij door werken als tapper op de lrijke Thaise rubberplanges en door zijn tekeningen verkopen.

DROOM

ls zoon van een plattendsonderwijzer en groentenkoopster heeft hij dan ook cht van spreken als hij gt dat de 'Amerikaanse oom' om vanaf onderaf de o te bereiken ook in Thaind werkelijkheid kan orden. Chuan werd de afgeen 23 jaar acht keer kozen tot volksvertegenordiger en leidde als regengslid diverse ministeries. nmaal was hij ook vieemier.

Desondanks heeft hij zijn nvoudige afkomst nooit verochend en is hij nooit voor verleiding bezweken zich n dure auto of huis aan te naffen, zoals zijn collega's litici plachten te doen. Nog eds woont Chuan in een nvoudig houten huis in n van de overbevolkte jken van Bangkok. Toen kend werd dat hij de euwe premier zou worden, zden arbeiders alvast de er uit door de straat arin Chuan woont nog snel en te asfalteren. "Dat is in geval mooi voor de ensen in deze straat die t al zolang met gaten en ote waterplassen hebben oeten doen", aldus Chuan evenals zijn buren een kje kwam nemen naar alle verwachte drukte in de aat.

Chuans DP won tijdens verkiezingen van 13 sepmber tegen de verwachg in 79 van de 350 zetels. DP moest het opnemen gen de Palang Dharma van amlong Srimuang. Deze ormalige gouverneur van ngkok gaf in maart met n hongerstaking de aanzet protesten tegen geneal Suchinda Krapravoon. e was na de verkiezingen n maart aan de macht komen door een verkapte ip van de militairen. Duinden mensen betoogden ertegen en eisten een demotisch gekozen premier. n protest werd vervolgens mei door het leger in bloed smoord, waarbij zeker 50 den vielen en 300 mensen rmist werden. Volgens oogtuigen zijn ze door het er doodgeschoten en in t geheim begraven of veriand.

huan beloofde plechtig zich te zullen zetten voor het opsporen van de 'vermisten'. Hij zei ook dat het parlement zal beslissen of een amnestiewet ongedaan kan worden gemaakt die nog snel door zijn voorganger Suchinda werd afgekondigd voor de generaals die verantwoordelijk waren voor het bloedbad. De DP was altijd gekant tegen amnestie. Hoewel de Palang Dharma (morele kracht) op veel sympathie mocht rekenen, haalde de partij bij de verkiezingen niet meer dan 47 zetels. Veel kiezers zijn boos op Chamlong omdat hij met zijn hongerstaking en starre houding de aanzet gaf tot de confrontatie tussen het volk en het leger. En terwijl zijn devote buddhistische levenswijze veel mensen aantrok, schrokken anderen die tuk zijn op pleziertjes juist terug voor de soberheid die Chamlong voorstaat. Chamlongs onverbloemde afkeer van alles wat naar prostitutie en alcohol riekte, schoot velen in het verkeerde keelgat en dreef hen in de armen van Chuan.

Veel kiezers gaven de voorkeur aan de meer pragmatische ingestelde en jong ogende Chuan. Chamlong en Chuan traden vaak samen op tijdens protestmanifestaties tegen de regering, maar net voordat de ex-gouverneur aan zijn hongerstaking begon en de protesten gewelddadig werden, distantieerde Chuan zich. "We hebben geleerd van de politieke ervaringen" (van de studentenopstand in 1973) en ik wil dat niet weer zien gebeuren. Niemand wint bij geweld", zei Chuan. Hij presenteerde zich nadrukkelijk als 'man van het midden', hetgeen hem uiteindelijk het premierschap in de schoot wierp. De Palang Dharma zit nu ook in de uit vijf partijen bestaande democratische regeringscoalitie van Chuan. Na zijn benoeming zei Chuan een 'eerlijk' beleid te zullen voeren in het door corruptie verziekte land, waarbij het algemeen welzijn voorop staat en 'niet de belangen van bepaalde individuen, politici of groepen'.

Hoewel hoge officieren belangen hebben in het politieke en bedrijfsleven, gebruikte het leger in het verleden herhaaldelijk de corruptie van de zittende politici als excuus om een staatsgreep uit te voeren. Nadat in 1932 een einde kwam aan de absolute monarchie, zijn er zeventien coups gepleegd of pogingen daartoe.

Het is nu de vraag of het leger zich veel gelegen laat liggen aan het duidelijke verlangen van het volk naar een democratische regering. Waarnemers menen dat de generaals niet verwachten veel problemen te hebben met de gematigde Chuan en dat de soep niet zo heet gegeten zal worden als die nu wordt opgediend.

CHUAN LEEKPAI, leider van de Democratische Partij van Thailand met partijgenoten in het hoofdkwartier van de DP.

Schrikbewind Boukassa ligt nog vers in geheugen

Democratisch proces verloopt traag in Centraal Afrika

DEN HAAG - Even buiten de centraalafrikaanse hoofdstad Bangui in een cel van acht vierkante meter in het gevangenkamp La Roux declameert een 71-jarige man met hoog stemgeluid dagelijks passages uit de bijbel, soms afgewisseld met wat oude artikelen uit de Paris Match. Mijmerend haalt hij herinneringen op uit een illuster bestaan, dat was geplaveid met uiteenlopende zaken als Franse kastelen, een keizerlijke kroon ter waarde van acht miljoen gulden en talloze andersoortige napoleoneske tafrelen. Zijn Franse bewakers schromen niet hem met een slokje wijn te belonen, wanneer hij ze onthaalt op herinneringen aan zijn Franse officiersopleiding in Frejus en aan zijn verblijf in Indochina.

De man die zich ooit onder het mom van 'Centraal Afrika dat ben ik' tot keizer voor het leven uitriep (1966-1979) en die met hetzelfde gemak tweehonderd schoolkinderen liet liquideren toen zij weigerden de door hem voorgeschreven schooluniformen aan te schaffen, heeft zijn extravagante, door kannibalisme gekenmerkte levenswijze moeten inruilen voor een levenslange gevangenisstraf, gespeend van nationaal nieuws, laat staan van wereldnieuws.

Jean Bedel Bokassa, het vleesgeworden schrikbewind van de Centraalafrikaanse republiek (CAR), die in 1979 met hulp van de Fransen werd afgezet en sinds 1986 zijn dagen in ledigheid doorbrengt, had er geen weet van dat 'zijn' land zich afgelopen zondag naar de stembus begaf voor de eerste verkiezingen waaraan meer partijen deelnemen. Evenmin was Bokassa ervan op de hoogte dat voor de presidentsverkiezingen vijf kandidaten zich verkiesbaar hebben gesteld. Niet dat er een sfeer van hooggespannen verwachtingen in de republiek hing. De meeste kiesgerechtigden onder de circa 2,9 miljoen Centraalafrikanen gingen ervan uit dat de electorale wedstrijd niet meer dan een schijnvertoning zou zijn, om zo de westerse donorlanden te paaien. Vreemd is die overtuiging geenszins, want het is nog steeds aan de orde van de dag dat opposanten voor jaren achter de tralies verdwijnen of, zoals in augustus jongstleden het geval was met oppositieleider Claude Conjugo, worden doodgeslagen door de regeringstroepen van president Andre Kolingba. De dood van oppositieleider Conjugo ontketende massale demonstraties in de straten van Bangui. Betogers riepen op tot oprichting van een onafhankelijke nationale conferentie over democratisering. Op hetzelfde moment had in de hoofdstad het door Kolingba geentameerde 'grote nationale debat' plaats, waar de politieke toekomst van het land op het programma stond. Begin 1992 was dit overleg tussen afgevaardigden van oppositiepartijen en de regeringspartij Democratische Centraalafrikaanse Vergadering (RDC) nogal abrupt geëindigd, toen de oppositie eensgezind de vergaderzaal verliet uit onvrede met het autoritaire optreden van de regeringspolitici. Volgens Abel Goumba, woordvoerder van de oppositionele coalitie CFD, was er behalve onenigheid over het voorzitterschap van Kolingba's stroman premier Edouard Frank ook ruzie ontstaan over de zetelverdeling en de eigengereidheid waarmee de regering punten als persvrijheid en een kiessysteem op de valreep van de agenda had afgevoerd. In augustus werd dit voorbereidende debat weliswaar hervat, maar zonder resultaat.

Inmiddels lijkt generaal Kolingba onder druk van de voormalige kolonisator Frankrijk en na reeksen stakingen van ambtenaren en linkse studenten zijn toezegging voor snelle politieke hervormingen mondjesmaat na te komen. Wees de regeringspartij in mei 1990 de invoering van een meerpartijenstelsel nog falikant van de hand, later in het jaar berichtte Radio Centrafricain dat Kolingba 'uit vastberadenheid om een democratisch proces na te streven' de voormalige minister Edouard Frank tot premier had benoemd. Algemeen werd dit gebaar beschouwd als een tegemoetkoming aan het adres van de Franse president Mitterrand, die tijdens de Frans-Afrikaanse conferentie van 1990 in het Bretonse La Baule op scherpe wijze tegen een partijstaten had gefulmineerd. Waren de franstalige Afrikaanse landen niet van zins snel over te gaan tot een meerpartijenstelsel, dan zou Frankrijk hen korten op de hulp, aldus het staatshoofd.

WONDER

In Parijs wordt met de verkiezingen in het verschiet nog niet gesproken van een Centraalafrikaans wonder. Daarvoor is het dossier van de voormalige kolonie te complex: de hypotheek van het verleden met schrikbewinden, loze beloften en een volk dat keer op keer is bedrogen door eigen leiders. Als voormalig heerser houdt Frankrijk het dossier niettemin nauwkeurig bij, omdat de republiek nog steeds een van zijn belangrijke uraniumleveranciers is. Wie de lijst van vijf presidentskandidaten in ogenschouw neemt, kan zich niet aan de indruk onttrekken dat het politieke intrigantenspel niet ten einde is, behalve generaal Kolingba zelf, algemeen beschouwd als de marionet van de Fransen, hebben de onafhankelijke David Dacko en Ange Patasse van de beweging voor de bevrijding van het Centraalafrikaanse volk zich kandidaat gesteld. Deze gewezen Bokassa-getrouwen behoorden ook al tot de belangrijkste kandidaten in 1981, het jaar waarin legergeneraal Kolingba met steun van de Fransen de macht naar zich toetrok. Dacko was al tweemaal eerder president (begin jaren zestig en in 1979), maar heeft in die functie weinig kunnen waarmaken van de beloften waarmee hij de kiezers had gepaaid. Integendeel, hij verbood alle oppositiepartijen en bracht het land op de rand van bankroet.

Als andere gegadigden hebben zich aangediend Abel Goumba, docent aan de universiteit in Bangui en leider van het oppositionele patriottisch front voor de vooruitgang (FPP), en Enock Derrand-Lakoue van de sociaaldemocratische partij (PSD). Ditmaal hebben de leiders van de oppositie, zoals Goumba en Patasse, niet opgeroepen tot een boycot van de parlementaire verkiezingen, waaraan in totaal achttien partijen deelnemen. In juli 1987, toen in Centraal-Afrika voor het eerst sinds 1964 parlementsverkiezingen werden gehouden, bleken zich voor de bezetting van de 52 zetels 142 kandidaten te hebben aangemeld, die allen tot de eenheidspartij RDC behoorden. De oppositie boycotte de verkiezingen toen vanuit Parijs. Dat de oppositie ditmaal niet afziet van deelname aan de verkiezingen, die in twee rondes op 25 oktober en 8 november worden gehouden, komt omdat zij ervan overtuigd is, dat zich niet snel een nieuwe kans zal voordoen.

Politieke waarnemers gaan ervan uit dat de electorale strijd zich zal afspelen tussen Kolingba's RDC en de CFD, de alliantie van democratische krachten waarin zich veertien partijen hebben verenigd. Veel ruimte voor verkiezingscampagnes was de oppositie niet gegund. President Kolingba kondigde de verkiezingen pas halverwege september per decreet af. Voor zover er al campagnes in het kleine en sterk verarmde land worden gehouden, zijn de hoofdthema's niet veel anders dan in vele Afrikaanse landen die zich een weg proberen te banen naar een meerpartijenstaat: de diepe economische en sociale crisis en de democratisering van de samenleving.

Mensenrechten-rapporteur Joegoslavië:

Dramatische oproep voor opvang van vluchtelingen

SARAJEVO - VN-rapporteur voor de mensenrechten in Joegoslavië, de voormalige Poolse premier Tadeusz Mazowiecki, heeft een dramatische oproep aan het Westen gedaan om meer vluchtelingen uit Bosnië-Hercegovina op te nemen.

In een interview met het Franse dagblad Le Monde zei Mazowiecki dat van de ruim dertigduizend vluchtelingen in Bosnië-Hercegovina een derde deel zich in levensgevaar bevindt. "En een ding is zeker. Het zijn de Moslims die de belangrijkste slachtoffers van deze oorlog zijn", zei de speciale VN-rapporteur die verklaarde dat hem woorden te kort schoten om te vertellen over de "onvoorstelbare" levensomstandigheden van de vluchtelingen.

Mazowiecki's pleidooi werd dinsdag ondersteund door het Hoge commissariaat voor vluchtelingen (UHNCR) en de beide internationale bemiddelaars die in Joegoslavië vrede proberen te bewerkstellingen, Lord Owen (EG) en Cyrus Vance (VN). Bij het UNHCR-hoofdkwartier toonde men zich teleurgesteld over de terughoudendheid van Westerse landen ex-gevangenen uit Servische kampen op te vangen. Het Rode Kruis heeft zich meerdere malen in soortgelijke bewoordingen uitgelaten.

Bastian en Kelly in gelukkiger tijden.

Kelly en Bastian waren symbolen voor 'groenen'

HAMBURG - De politici Petra Kelly (44) en Gert Bastian (69), die vorige week door de politie dood in hun woning in Bonn werden aangetroffen, waren in de jaren '80 symbolen van de vredesen milieubeweging in de Bondsrepubliek. Beiden waren zij lid van de Groenen, Petra Kelly was in 1979 een van de oprichters, en vertegenwoordigden zij de partij in het parlement (de Bondsdag). In de loop van de jaren '80 werden de interne verschillen in de partij echter steeds groter. Bastian, een voormalige generaalmajoor van de Bundeswehr, stapte uiteindelijk uit de fractie. De onvermoeibaar werkende Kelly, die in de Verenigde Staten studeerde en daar deelnam aan demonstraties tegen de Vietnamoorlog en de kernbewapening, werd in maart 1980 woordvoerster van het driekoppige bondsbestuur van de Groenen. Zij verdedigde haar doel met onstuitbare zendingsdrang. Tot op de rand van de lichamelijke uitputting kwam zij, naar het voorbeeld van Mahatma Gandhi, op voor geweldloosheid en de strijd aan de 'basis'.

De eens bij de EG in Brussel werkzame politica was ook buiten de politiek sociaal zeer betrokken. Zo richtte zij, nadat haar zus in 1970 aan kanker gestorven was, een vereniging op ter ondersteuning van kankeronderzoek bij kinderen. Bastian, een voormalig generaal-majoor in het leger en commandant van de 12e pantserdivisie in Veitshochheim, werd in brede kring bekend toen hij zich in 1980 in een memorandum aan de toenmalige minister van Defensie Hans Apel (SPD) uitsprak tegen het dubbelbesluit van de NAVO (over de plaatsing van kruisraketten) en om vroegtijdige pensioenering verzocht.

Nog in het hetzelfde jaar was hij een van de initiatiefnemers van het 'Krefelders Appèl' van de vredesbeweging. Na de verkiezingen in 1983 werd hij lid van het parlement waar hij een van de woordvoerders van de fractie werd en de Groenen vertegenwoordigde in de commissie van defensie. Hij nam samen met Petra Kelly deel aan blokkades bij de Amerikaanse rakettendepots en werd daarvoor verschillende keren tot boetes veroordeeld.

Sinds hij in 1987 uit de Bondsdag stapte werkte Bastian mee aan het door officieren uit verschillende NAVO-lidstaten opgerichte initiatief 'Generaals voor de vrede'. Samen met Petra Kelly, die enkele jaren geleden zijn levensgezel werd, maakte hij vele reizen naar het buitenland. Bastian, die zich op 18-jarige leeftijd vrijwillig voor het leger meldde en aan het eind van de oorlog compagniecommandant was, werd ook door zijn politieke tegenstanders als een integere persoonlijkheid beschreven.

Eerste Biënnale Caribisch Gebied in Sto. Domingo

Kunstenaars vieren Columbus-feest met kleurrijke expositie

VIJFHONDERD jaar is het geleden dat Christophorus Columbus voet aan wal zette in Santo Domingo. In de Verenigde Staten, in Europa, op Curaçao, overal zijn artikelen, boeken, kritieken en wat dies meer zij, aan deze gebeurtenis van vijf eeuwen geleden gewijd, maar de kroon spant de Dominicaanse Republiek zelf. Dit hele jaar staat daar in het teken van de *quincentenario* en het hoogtepunt van de festiviteiten, want het meest zijn toch de festiviteiten, is geconcentreerd in de maand oktober. Deze maand was het echt 500 jaar geleden dat Columbus er achter kwam dat Amerika bestond. Paus Johannes Paulus II bracht om dit te herdenken een bezoek aan de Dominicaanse Republiek, koning Juan Carlos en koningin Sophie lieten het afweten. Volgens de volksmond (i.c. mijn taxichauffeur) "omdat ze toch bang waren geworden toen ze merkten dat niet iedereen blij was met die 'ontdekking' van 500 jaar geleden". Maar wegen zijn vernieuwd, straatverlichting uitgebreid, muren gebouwd om wijken die beter niet gezien kunnen worden door bezoekers, enz.

= door Nel Casimiri =

Pez Papagayo, een kleurrijk schilderij van de Arubaanse kunstenaar Ludwig de L'Isle dat te zien was op de Biënnale in Sto.Domingo.

Een van de hoogtepunten in de feestelijkheden is de Eerste Biënnale, een tentoonstelling van schilderijen uit het gehele Caribisch Gebied, die gehouden wordt in de Galeria de Arte Moderno, het grote museum voor moderne kunst. Alle vier de étages van het museum hangen vol met schilderijen uit de 29 deelnemende landen. Het begrip Caribisch Gebied is daarbij ruim geïnterpreteerd. Alle landen die liggen aan of in de Caribische Zee zijn uitgenodigd, dus ook Mexico, alle Middenamerikaanse landen, Venezuela, Colombia, Suriname en Guyana nemen deel aan deze Biënnale. En van die 29 deelnemende landen behoren er vier tot het Koninkrijk der Nederlanden: Aruba, Saba, St. Maarten en Curaçao. Elk deelnemend land mocht ten hoogste drie werken van twaalf verschillende kunstenaars insturen. Alleen de Dominicaanse Republiek zelf schitterde met een inzending van 25 verschillende schilders. Hoe moet je zo'n uitgebreide en zeer afwisselende expositie nu beschrijven? Een van de eerste dingen die me opviel was het formaat van de tentoongestelde schilderijen. De een nog groter dan de ander. Nu leent het museum in Sto.Domingo zich uitstekend voor werk van grote omvang en ze komen er prachtig tot hun recht. Het werk zal echter na deze expositie of naar een museum of naar een groot kantoor moeten gaan om weer tot zijn recht te komen. Voor huiskamers zijn die doeken niet bestemd.

ARUBA

Het meest nieuwsgierig is iedereen natuurlijk naar de Arubaanse en Antilliaanse afvaardigingen, wie doen er mee en hoe kwam het werk naar voren? Dan staat de presentatie van Aruba voorop. Ludwig de L'Isle, Stan Kuiperi en Elvis Lopez vertegenwoordigen Aruba op deze Biënnale. Stan Kuiperi en Ludwig de L'Isle elk met drie schilderijen. Elvis Lopez heeft een sculptuur van vier zware ronde multiplex tafels tegen een blauwe muur. Op die vier tafels samen is op het blanke hout met goudkleur ingekleurd een omgekeerd liggende (hangende?) man ingekerfd. Of je het kunstwerk mooi vindt of niet, doet niet erg ter zake. Het ziet er zeer verzorgd uit en valt op, zeker tussen al die schilderijen. De achtergrond is op speciaal verzoek van Lopez door het museum blauw geschilderd. Ook het werk van Ludwig de L'Isle en Stan Kuiperi is goed verzorgd, netjes ingelijst en dat is lang niet bij al de schilderijen op de expositie het geval. Stan Kuiperi heeft drie schilderijen met veel kleuren gekozen, een groen, rood en blauw schilderij, althans wat de overheersende kleuren betreft. Luwig de L'Isle werkt altijd met veel kleur. Ook hier, mooi werk, een goede keus.

Aruba had nog een verrassing voor de genodigden van de plechtige opening van de Biënnale. Naast de grote catalogus die door de Galeria de Arte Moderno werd verzorgd, maakte het Instituto di Cultura van Aruba zelf, gesponsord door UNOCA een extra catalogus van en over de drie deelnemende Arubanen. In een donkerrode map zitten drie losse catalogi, van elke kunstenaar een curriculum vitae en beschrijvingen van zijn werk, verlucht met kleurenfoto's. De catalogi zijn uitgevoerd in *full colour* op glanzend papier, erg professioneel. De delegatie van Aruba is klein maar trekt, terecht, de aandacht van alle bezoekers.

Nog kleiner is de vertegenwoordiging van Sint Maarten. Van St. Maarten doet alleen Roland Richardson mee. Op Curaçao kent men zijn werk met de vrolijke, kleurige flamboyants van de Gala di Arte. Diezelfde rode flamboyants komen ook voor op zijn schilderijen in Santo Domingo. Het zijn landschappen en huizen van Sint Maarten, vol groen en bloemen. Roland Richardson is geboren in Marigot, aan de Franse kant van St. Maarten, maar hij heeft zowel deelgenomen aan de Antilliaanse kunsttentoonstelling in het Stedelijk Museum te Schiedam en de Gala di Arte in het ITC als aan diverse Franse exposities. Roland Richardson vertegenwoordigt St. Maarten: de rest is politiek.

Mij verraste de inzending van Saba, net zoals die ook andere bezoekers verraste. Het is zo'n klein eiland, maar Saba wordt vertegenwoordigd door drie schilders met elk drie schilderijen. Van Heleen Cornet hangen er drie aquarellen zoals ze ze ook heeft gemaakt voor het prachtige *coffeetablebook* over Saba. Veel groen, veel planten en bloemen: een paradijselijk eiland. Dat is de enige conclusie die je eruit kunt trekken. Van Joan Bourque hangen er drie schilderijen van zeeanemonen. Alledrie in een tere roze, lavendelzachte kleur, dansen de anemonen zachtjes op de golfstroom van het water, steeds hetzelfde en steeds anders. Ondanks de diepte toch gevangen in het licht. Patsy Johnson schildert meer in een naieve stijl. Zij geeft beelden van het eiland weer op haar eigen manier, kleurrijk en vrolijk. Saba is goed vertegenwoordigt op deze Biënnale.

CURAÇAO

En dan Curaçao. Curaçao wordt op de Biënnale door acht kunstenaars vertegenwoordigd. Van tevoren was ik gewaarschuwd: 'Curaçao is heel zwak en slecht vertegenwoordigd', en ook 'Curaçao is fantastisch vertegenwoordigd'. Ik kon kiezen. De waarheid ligt zoals gewoonlijk in het midden. Op de Biënnale in Santo Domingo hangt werk van Tony Monsanto, Annemiep Oltheten, Jean Girigorie, Ria Houwen, Asyla ten Holt, Philippe Zanolino, Babs den Brabander en Ras Elijah. Als je de hoek nadert waar het werk van Curaçao hangt, geen weggedrukt hoekje, maar een redelijke plaats, is het eerste wat opvalt het werk van Tony Monsanto. Hij heeft drie hele grote doeken ingestuurd, ik zou bijna zeggen in na het zien van deze expositie, doeken van Caribisch formaat. Misschien voelt Jean Girigorie wel het meest Caribisch, zij schilderde laatst een doek van twintig meter lang, wat ze op Curaçao niet kwijtraakte, maar in Santo Domingo onmiddellijk verkocht. Maar goed, de doeken van Tony Monsanto. Zijn stijl is goed bekend op Curaçao, het zijn doeken in rood/blauwcombinaties zoals hij ze ook hier geëxposeerd heeft. Maar deze doeken zijn opgerold opgestuurd naar Santo Domingo. De bedoeling was dat ze daar opnieuw opgespannen zouden worden en dat is niet gebeurd. De doeken zijn zo uitgerold tegen de muur gespijkerd. En als gevolg daarvan hangen ze in plooien en dat is zeer slordig om te zien. Bovendien zijn ze door het oprollen hier en daar beschadigd en dat doet ze ook geen goed. Met deze blikvanger wordt aan het werk van de andere kunstenaars van Curaçao beslist afbreuk gedaan. Het ene schilderij van Asyla ten Holt hangt in een hoekje en wordt gemakkelijk aan voorbij gelopen. De schilderijen van Jean Girigorie, die na haar succesvolle expositie in augustus in hetzelfde museum, ook een expositie heeft gehad in Santiago en nu bezig is met het beschilderen van twee muren in Jarabacoa, heeft zij uitgezocht in overleg met de directie van de Galeria de Arte Moderno. Zij hebben haar meest Caribische schilderijen uitgekozen, dat wil zeggen 'De kinderen van de straat' en nog twee werken waar kinderen en vooral veel bananen op voorkomen. Haar werk hangt prachtig en maakt een rechte hoek met de schilderijen van Philippe Zanolino, waardoor ook de tegenstelling tussen hun wijze van werken goed naar voren komt. Zanolino heeft drie speelse abstracte schilderijen ingestuurd, heel goed werk, waar Curaçao trots op kan zijn. Tegenover het werk van Tony Monsanto, Philippe Zanolino en Jean Girigorie staan panelen, zoals overal elders in het museum om meer plaats te krijgen voor alle schilderijen, en op die lossen panelen hangen de schilderijen van de overige Curaçaose vertegenwoordigers. Babs den Brabander doet het met haar *'Story of the birds'* en *'Escape'* helemaal niet slecht tussen zovele grootheden. Het werk van Ras Elijah vertoont nog een gebrek aan techniek. Er doen verschillende rastafari's mee aan deze Biënnale. 'Onze' Ras Elijah heeft nog meer vakmanschap nodig om zich met zijn collega's te meten, maar vooral de jeugd genoot van zijn geestenbezweringen. Het werk van Annemiep Oltheten komt niet genoeg tot zijn recht op deze expositie. Twee schilderijen hangen aan de ene kant van het paneel, het derde aan de andere kant. Annemiep Oltheten twijfelde welk werk het beste getoond kon worden op deze Biënnale, het grotere of juist de kleinere schilderijen? Zij besloot de kleinere te sturen, ook in verband met het vervoer. Ik denk dat als de grote olieverfschilderijen daar naar toe waren gegaan ze zeker meer aandacht van de internationale critici zou hebben gekregen. Nu was haar werk voor sommigen een prettige verrassing, als ze het opeens ontdekten. Dat was ook het geval met de aquarel van Ria Houwen. Veel mensen bleven daar verrast bij stilstaan en zochten daarna naar ander werk van haar. Maar dat was er niet. Toch is er een groot olieverfschilderij van de zee aan de noordkant van Curaçao door Ria Houwen uitgezocht voor de Biënnale in Santo Domingo. Waar is dat gebleven? Het hangt er in ieder geval niet bij.

CATALOGUS

Voor de Eerste Biënnale van schilderijen uit het Caribisch en Middenamerikaans Gebied heeft de Galeria de Arte Moderno een catalogus samengesteld waar alle deelnemende kunstenaars een plaats in hebben gekregen, met een foto van een van hun schilderijen. De kaft van de catalogus vertoont de afbeelding die ook overal op posters verspreid is en die een bloemenweelde van rode, gele, blauwe en groene *cayena's* te zien geeft als omlijsting van de letters. Voorin een kleurenportret(schilderij) van de president van de Dominicaanse republiek Dr. Joaquin Balaguer. Daarmee houdt de kleur op. Alle reproducties van de schilderijen zijn in zwart/wit afgedrukt. Het is een dik boek dat er nogal indrukwekkend uitziet, maar bij nader inzien blijkt dat indrukwekkende voor een groot deel uit lucht te bestaan. Na de diverse inleidingen komt elk land, op alfabetische volgorde aan de beurt: een eerste titelpagina met de landnaam en de schildersnamen, daarna een foto van een van de schilderijen en een geboortedatum van de kunstenaar met een lijst van zijn belangrijkste exposities en daarna de titels van de doeken die op de Biënnale hangen. Steeds twee kunstenaars op een pagina. Bij elk schilderij staan ook de afmetingen erbij. Dat is een warboel geworden, omdat elke kunstenaar zijn eigen meetlat gebruikt. Zo zijn er afmetingen in meters, in centimeters, in inches, in duim, in yards, en misschien nog wel meer standaardmaten. Daar is geen eenheid van gemaakt.

SLORDIG

Ook bij het afdrukken van de foto's van de kunstwerken is men nogal slordig te werk gegaan. Sommige foto's zijn bij de naam van een andere kunstnaar afgedrukt, verschillende zijn ondersteboven afgedrukt of een kwartslag gedraaid. Ook heeft men soms het negatief achterstevoren gehouden zodat links en rechts omgedraaid zijn.

Schilderij van José Perdomo, een van de prijswinnaars van de Biënnale in Sto.Domingo. Perdomo, afkomstig van de Dominicaanse Republiek, hoopt volgend jaar op Curaçao te kunnen exposeren.

Tussen al de verschillende landen is telkens een hele dubbele pagina wit opengelaten om een duidelijke afscheiding te houden. Daardoor is het boek 296 pagina's dik geworden. Er is mooi zwaar papier gebruikt zodat de mogelijkheid van een prachtige catalogus voorhanden was. Die kans is door slordigheid te niet gedaan en ook doordat de foto's in zwart/wit afgedrukt moesten worden. Al die kleurige schilderijen in het museum straalt echt van kleur, komen niet tot hun recht in zwart/wit afdrukken, althans veel van ze niet. Van veel schilderijen bleef niet meer dan een grijs of zwart geheel over. Misschien voelde Aruba dat, of misschien waren ze gewoon te laat met opsturen, maar van de vertegenwoordigers van Aruba zijn helemaal geen foto's opgenomen, net zo min als van enkele anderen. Trouwens vele kunstenaars zijn niet opgenomen. Die kwamen als verrassing extra mee. Zo bleek Luis Luna uit Colombia niet in de catalogus terug te vinden en van Cuba bleken er naast de dertien opgenomen kunstenaars nog van drie extra mensen werk te hangen.

CARIBISCH

Maar een catalogus met gebreken geeft niet aan dat ook de gehele Biënnale niet de moeite waard zou zijn. Integendeel. Het is heerlijk door al die zalen te dwalen en telkens weer verrast te worden door kunstwerken, door kleuren, door tekeningen, door figuratief of door abstract werk, en iedere nieuwe stap, geeft nieuwe beelden. Ik heb een hele dag door het museum gedwaald en als ik de kans kreeg, ging ik morgen weer. Er is zoveel te zien en vaak is wat je te zien krijgt ook zo verrrassend. Allereerst de verzameling van zoveel, zo verschillende Caribische kunstenaars. En meteen daarbij de gedachte, wat is Caribisch? Niet als een geografische vraag, maar juist een kunsthistorische vraag. De ene kunstenaar uit het Caribische in zijn tekening: figuratief en kleurrijk. Het kan niet missen, de voorstelling op dit schilderij moet van een Caribisch eiland zijn. Anderen schilderen abstract en van zo'n hoog internationaal niveau dat je het schilderij net zo goed op een expositie in Parijs had kunnen tegenkomen, het bewonderd had, maar waarbij geen moment het woord Caribisch bij je zou zijn opgekomen. Ook onderling verschillen de kunstenaars per land heel sterk. Heel goed hangt naast heel zwak werk, maar over het algemeen hebben de landen toch goede kunstenaars afgevaardigd. Rondlopend vielen landen als Barbados en ook Guatemala op om hun goede inzendingen. Trinidad stuurde maar werk op van twee kunstenaars, maar dan wel twee heel goede. Een schilder als Michel Rovelas uit Guadeloupe maakt prachtig werk, net als David Boxer uit Jamaica. Ook Jerry Graig is een van de vertegenwoordigers van Jamaica. Tijdens de Gala di Arte heeft hij verscheidene dia's getoond van zijn werk, maar het werk dat op deze Biënnale hangt is weer totaal anders. Hij heeft een abstract werk hangen vol cirkels en ronde lijnen in zijn oude stijl, maar er hangt ook een doek in allerlei goudkleuren *'Islands'*: heel speciaal. Als land in zijn geheel viel Mexico me tegen, ik had er meer van verwacht. Hetzelfde gebeurde me met Cuba. Iedereen is altijd vol lof over Cuba en bewondert de kunst uit Cuba bovenmatig. Het was goed werk, maar het stak naar mijn mening helemaal niet boven dat van andere landen uit.

HAITI

Het werk van Haïti valt op omdat het bijna nergens aan typisch 'Haitiaans' werk doet denken. Sacha Thebaud met zijn vliegers en zijn speciale techniek opent de rij kunstenaars uit Haïti, gevolgd door veertien anderen. Daarvan is alleen het werk van St. Jean St. Juste te rangschikken onder 'typisch' Haïtiaans. En dan goed. Een van de schilderijen van Anicet Victor uit Martinique hing ook in de kreukels net als de doeken van Tony Monsanto en Julio Micheli uit Puerto Rico stuurde ook object art in net als Elvis Lopez, en geen schilderij, maar zijn sculptuur is heel klein. Antonio Martorell, eveneens uit Puerto Rico, stuurde een groot kamerscherm in, met als centraal thema een naaimachine. Met dat werk won hij een van de twaalf prijzen die op deze Biënnale zijn uitgereikt. Bij een zo grote expositie en zoveel verschillende schilderijen valt het op hoe belangrijk de afwerking van het schilderij of kunstwerk is. Als een doek in plooien aan de wand hangt gaat er veel verloren, en aan de andere kant als een schilderij mooi ingelijst wordt, krijgt het ook een zekere meerwaarde. Dat valt bijvoorbeeld heel sterk op bij Noemie Ruiz, ook uit Puerto Rico. Haar werk is ingelijst in hele mooie perspex lijsten. Zij schildert heel glad en heel precies en die lijsten versterken de grote zorg die zij aan haar schilderwerk besteed. Puerto Rico is een van de best vertegenwoordigde landen van de hele Biënnale. Maar de grote winnaar en uitspringer voor mij was toch Venezuela. Venezuela wordt vertegenwoordigd door twaalf kunstenaars, zeer verscheiden van werk, maar allemaal topklasse. Een Giovanni Escala Cardozo, een Carlos Sosa, een Gladys Medina, het is goed verzorgd, mooi afgewerkt, goed ingelijst. Gladys Medina maakte twee keer een geheel van telkens zestien kleinere, vierkante schilderijen. Elk schilderij apart gevat in een hardhouten lijst. En of je nu de kleurige *cayena's* neemt van Onopfre Frias, of de aardetinten van Justo Osuno, het symbolisme van Ramses Antolinez of Ismael Mundaray, er spreekt vakmanschap uit.

Een van de prijzen die door de internationale jury werd toegekend, ging naar de Dominicaanse Republiek als land. De Dominicaanse Republiek is zeer goed vertegenwoordigd met twee keer zoveel kunstenaars als de andere landen. Verschillende van de kunstenaars die ik in augustus ontmoet heb doen nu mee met de Biënnale. Jose Perdomo was zelfs een van de prijswinnaars. Maar ook een Jose Rincon-Mora is daar te zien, net als dat van Pedro Terreiro en van Marianela Jimenez. Bij Pedro Terreiro slaat het blauw als vlammen uit zijn schilderijen, in tegenstelling tot het werk van een Ignacio Rincon Valverde waarbij het rose met het zwart geen enkel contrast teweeg brengt door de te pietepeuterig uitgewerkte symbolen. Amable Sterling maakt abstract werk met sterke contrasten. Af en toe schildert hij wat touwtjes mee om bepaalde effecten te bereiken. Ook het werk van Alberto Ulloa valt op door zijn kleurige rust.

Adenium obesum

Tuinieren in de Tropen
Jeannette van Ditzhuijzen

Planten op de beerput

MIJN ACHTERTUIN is roze. Er stond al een donkerroze trinitaria en om die reden heb ik besloten om er alleen nog maar roze bloemen neer te zetten: roze oleanders, roze - en witte, dat mag best - Magdaleentjes, een roze klimplant (*Mandevilla amabilis 'Alice du Pont'*) en een zalmroze cayena. Maar ja, toen was de tuin vol, want naast de enorme *lamunchi*-boom kon ik niets meer planten: veel te veel wortels onder de grond, die al het gietwater voor jonge planten zouden opslurpen. Aan de andere kant van de boom ligt de beerput, en dat plant ook wat moeilijk.

Wat nu? Zoals ik in de vorige aflevering al schreef is de oplossing simpel: bloempotten. Ook in mijn eerste tuin had ik zo'n conglomeratie van potten met bloemen in allerlei tinten roze bij elkaar staan. Een prachtig effect en eenvoudig te verwezenlijken.

Dankzij de *lamunchi*-boom krijgen de potten alleen 's middags respectievelijk 's ochtends de volle zon. Op die manier drogen de potten ook wat minder snel uit, zodat ik ze meestal om de dag water kan geven. Door de potten ten opzichte van elkaar goed neer te zetten, kan men ervoor zorgen dat de meest kwetsbare beschaduwd worden door hun buurman.

In de potten staan nu verschillende planten, zowel eenjarigen als heesters. Want ook trinitaria's en oleanders kunnen in ruime potten staan. Als er een laag zand op de beerput ligt, is het ook mogelijk om daar een bodemloze pot neer te zetten. Een heester zal eerst de pot met haar wortels vullen en zich vervolgens een weg banen buiten de bescherming van de pot, over de deksel van de beerput heen. Denk erom dat u wel tevoren goed aangeeft waar de opening van de put zich bevindt.

Een zeer geschikte potplant is de uit oost-Afrika afkomstige *Desert rose* (*Adenium obesum*). De naam zegt al dat zij met weinig water toe kan. De plant heeft aan haar basis een vlezige verdikking, waarin vocht wordt opgeslagen. Op die manier komt zij de droge tijden door. Verder heeft de plant om water te sparen opvallend weinig blad. Alleen aan het eind van de dikke stelen zitten de bladeren en de bloemen.

In mijn tuin krijgt ze eenmaal per week water, en daar doet ze het goed op. Ze heeft al verscheidene malen gebloeid met 5 centimeter grote roze bloemen. Ik heb de *Adenium* zo'n anderhalf jaar geleden bij een van de tuincentra op het eiland gekocht, maar haar daarna nooit meer gezien. Hopelijk wordt ze wat vaker aangeboden, want ze is zeer de moeite waard.

Onlangs kocht ik eindelijk maar eens de siertabak, oftewel de *Nicotiana*. Zij komt in allerlei schakeringen roze voor en is dus ideaal voor de roze hoek. De *Nicotiana* kan slecht tegen regen, maar dat lijkt me hier geen bezwaar. Tegen teveel zon kan ze beslist ook niet. Geef haar dus een halfbeschaduwd plekje, of zorg voor uitsluitend ochtendzon. Staat ze in de volle zon, dan heeft ze absoluut elke dag zon nodig. Ik heb de plant nog maar een paar weken, dus hoe ze zich op den duur houdt, kan ik nog niet zeggen. Ik hoop in elk geval dat ze zaad maakt, zodat ik haar daarna kan uitzaaien.

Wie in elk geval wel uitgebreid zaad maakt, is de *Petunia*. Ook deze plant wordt af en toe bij de tuincentra aangeboden. Wie echter aan zaad kan komen is een stuk voordeliger af. Ikzelf nam het zaad mee van planten uit Jamaica. Het voordeel is dat die planten in een tropisch klimaat opgegroeid zijn en dus beter bestand tegen hitte en droogte dan de zaden of planten uit koelere oorden.

De zaden komen snel op. In het begin zet ik de jonge plantjes altijd op een beschaduwde plaats, zodat ze niet te snel uitdrogen. Als ze enig formaat hebben gekregen, mogen ze meer zon. Ze doen het heel goed in de volle zon, maar hebben dan wel elke dag water nodig. Bij alleen ochtend- of middagzon kunnen ze met om de andere dag een plens water toe.

Het is nu bijna twee jaar geleden dat ik de zaden uit Jamaica meenam. Sindsdien hebben er talloze generaties *Petunia's* in mijn tuin gestaan, allemaal spontane zaailingen van eigen kweek. Ze komen soms op de gekste plaatsen op. Dan moet ik ze voorzichtig wegscheppen en in potjes stoppen. Die gaan weer naar de schaduwrijke kweekplaats, totdat ze sterk genoeg zijn om in de zon te mogen.

Een andere aardige roze plant die ik onlangs kocht is de *Society garlic* (*Tulbaghia violacea*). Het blad lijkt op dat van bieslook, maar heeft de smaak van knoflook. De plant is ook als kruid te gebruiken. De stervormige roze bloemetjes staan in een groepje bovenaan een lange steel. Ik laat de plant voorlopig maar in haar grote pot zitten, ze doet het immers goed in het scala van roze.

Behalve palmen, struiken en kleinere planten kunnen ook groenten goed in bakken gekweekt worden. Tomaten, paprika en berehein lenen zich hier uitstekend voor. Geef ze een ruime pot, want ze moeten lang mee, zeker de paprika en de berehein. Het beste staan ze uit de wind en in de zon, al hoeft die niet de hele dag op hun blad te schijnen. Al naar gelang hun standplaats hebben ze elke dag of om de dag water nodig.

De berehein met haar roze bloemen en haar purperkleurige vruchten past trouwens heel mooi in een roze groep potplanten.

Soms worden deze groenten als jonge plantjes te koop aangeboden. Koop ze dan meteen, want in de regentijd is de kans op vruchten het grootst.

Adenium Obesum (Foto: F.A. de Graaff)

Onderwijs anders bekeken

Leren omgaan met mensen

HET ZIET ER NAAR uit, dat er in de school maar één vorm van kennis weinig aan bod komt: mensenkennis. Toch zal ieder onderwijsmens met klem beweren dat de school 'mensen' vormt. Gesteld echter dat de school de vorming van de totale mens beoogt, waarom meet zij dan alleen zijn kennis? Waarom wordt er dan, een enkele uitzondering daar gelaten, op een diploma niet vermeld wat voor soort mens je bent en dat je hebt leren omgaan met anderen of dat je in staat bent zelfstandig een aantal situaties te beheersen?

Erger nog zijn die scholen die het systeem hanteren waarbij de leerlingen opgedeeld worden in een cognitief, een affectief en een motorisch domein, een soort *synthesizer* dus die bij het drukken op de juiste knopjes een mechanisch muziekje ten gehore brengt. Want van een echte *synthesizer* kan natuurlijk geen sprake zijn als we het jonge mensen onmogelijk maken enige samenhang te ontdekken tussen de verschillende vakken binnen het systeem van lestijden van 45 minuten.

Hoe zou dat kunnen als je
- om 07.30 uur begint met de 'intertropische convergentiezone';
- om 08.15 uur een overstapje maakt naar 'elasticiteiten'
- om 09.00 uur griezelt bij de gruwelen van de Tweede Wereldoorlog om daarna
- om 09.45 uur je volle aandacht te geven aan de *passé composé*

Bovendien maakt het het feit, dat de leraar zich ook aanhoudend voor die limiet van 45 minuten geplaatst ziet, het er ook niet beter op. Ook hij moet zijn stof opsplitsen in een groot aantal min of meer gelijke porties. Hierdoor raakt hij in de situatie verzeild, waarin hij omwille van zijn programma niet meer buiten zijn stof, en onwille van zijn lesvoorbereiding niet meer buiten zijn onderwerp kan. De verveling ligt dan al gauw op de loer: de stof boeit niet meer, alle lessen zijn voortdurend hetzelfde en er is niets nieuw meer onder de zon.

De lesvoorbereidingsformulieren volgens het DA-model die de PA aan haar studenten voorlegt, zijn daar typische voorbeelden van. Ze bieden weliswaar het voordeel dat de lesgever gedwongen wordt zich te bezinnen over de preciese doelstellingen die hij of zij met zijn les wenst na te streven en het is verheugend dat daarbij ook affectieve en motorische doelstellingen vermeld dienen te worden, maar de formulieren zijn dodelijk voor de spontaniëteit en, erger nog, voor de geestdrift die je van een leraar zou mogen verwachten.

IDIOTERIE

Is het eigenlijk te verwonderen dat het schoolse systeem zo gemakkelijk tot vakidioterie leidt als we bedenken dat leerkrachten niet alleen op hun eigen vak gedrukt worden, maar ook nog op een specifiek onderdeeltje van die stof en zich hierbij alleen mogen richten op een beperkt onderdeel van de persoonlijkheid van hun leerlingen. Deze idioterie beperkt zich helaas niet tot de school alleen.

Als we kennisverwerving als fundamenteel blijven zien bij het vormen van mensen dan zullen we wel een antwoord moeten zoeken op de vraag wat we dan moeten doen met de vele mensen die daar nooit aan toekomen en dit antwoord zal heel wat verder moeten gaan dan de meewarige geluiden die een functionaris onlangs voor de radio liet horen toen hij meedeelde dat ouders maar moesten accepteren dat niet alle kinderen goed kunnen leren. Het vervelende is namelijk dat deze meewarigheid geconcretiseerd wordt in financiële én statusverschillen. Kennis wil nog wel eens een grotere bron van inkomsten zijn dan handvaardigheden. Er is echter iets grondig mis met een samenleving waarin naast afkomst en kapitaal nu ook het intellectueel niveau een basis gaat vormen voor sociale ongelijkheid. En wat de zaak nog onredelijker maakt is, dat intelligentie in de regel louter gezien wordt als schoolse vorming met voorbijgaan aan de *sano huisio*, het gezond boerenverstand. Wellicht zouden we beter kunnen streven naar een intellectueel met gezond verstand en kunnen we 'de boer' een dosis intellectuele vorming meegeven. Wat we in elk geval niet langer kunnen doen, is één aspect van het menselijk kunnen zo sterk overaccentueren, dat het niet alleen oneerlijk wordt, maar ook weinig functioneel voor de samenleving.

Doordat we het beroepsonderwijs stelselmatig tot sluitpost van de onderwijsbegroting hebben gemaakt, zitten we nu met een enorm tekort aan vakmensen op vrijwel alle terreinen in de maatschappij en moeten hotelpersoneel, lassers, bakkers en verpleegsters van heinde en verre worden ingevlogen. Hoe lang gaan we dit proces nog doortrekken? Hopelijk niet tot de laatste loodgieter ons een fortuin vraagt om het verstopte toilet te ontstoppen en de vuilnisman, met zijn schaapjes op het droge, alleen nog maar het huisvuil ophaalt van de hoogste bieder.

Archeologisch team

Vervolg van pag. 1

de medewerking van de studenten. "Het onderzoek is zeer succesvol te noemen, hoewel er nog veel onderzocht moet worden. We hopen op goede resultaten. De historie van Aruba is nog altijd onderbelicht en we willen de bevolking beter informeren en voorlichten. Maar ook in toeristisch opzicht werkt het onderzoek positief. Aruba kan door onderzoek en kennis een nog aantrekkelijker bezoekobject worden".

Versteeg is meer dan tevreden met de resultaten van dit onderzoek. Dank zij de studenten en de medewerkers van het museum is ontzettend beduidende materie opgegraven. Versteeg: "Met name het vakmanschap van Fan Croes heeft deze opgraving tot een waar succes gemaakt. Botten van skeletten zijn vaak heel dun en fijn, daar moet je enorm voorzichtig mee zijn. Fan doet dat fantastisch en daarom is veel intact gebleven". De groep werd 14 september aangevuld door 'skelet-specialist' Dick Tacoma. De fysisch antropoloog werkte jarenlang aan de Universiteit Utrecht als anatoom en kent het menselijk skelet van haver tot gort. Versteeg noemt deze botdeskundige, met meer dan 35 jaar ervaring, een absolute specialist. "De resultaten hebben we ook mede aan Tacoma te danken vanwege zijn interpretatie van de skeletten". Daarnaast was de toelichting die drs. Boerstra op zijn documentatie-materiaal uit 1971 gaf, belangrijk. Speciale dank gaat uit naar Air Aruba omdat deze maatschappij het opgegraven materiaal gratis en onbeschadigd naar Nederland vervoert voor onderzoek in het laboratorium van de Rijksuniversiteit Leiden. Uiteraard komt het materiaal na bestudering zo snel mogelijk terug naar Aruba om deel uit te maken van de expositie van het Archeologisch Museum, waar alle belangstellenden de resultaten van de opgravingen kunnen bewonderen.

Na 55 jaar onderzoek is het 1.277 meter tellende archief van de **Verenigde Oostindische Compagnie** (VOC) in kaart gebracht. In een lijvig boekwerk zijn de 14.933 delen en dossiers van het archief beschreven.

De VOC, opgericht in 1602, was gedurende de bijna twee eeuwen van haar bestaan de grootste onderneming ter wereld.

Impressies van een huisarts
Irene Braakman

Een pil om dik te worden

WAAR HAD ik die ogen al eerder gezien? Ik tastte in m'n geheugen en kreeg een vage herinnering aan iemand, aan een plaats.

M'n gedachten werden onderbroken door de vraag van de jonge vrouw die voor me zat. Ze vroeg me een pil om eetlust van te krijgen. Ik keek haar eens goed aan en vermoedde meer achter de vraag. "Heb je geen eetlust?" Schouderophalend: "Weet ik niet". "Heb je misschien zorgen?"

Weer dat zwijgende schouder ophalen. Ze was erg afwerend en afhoudend. Wat een grappige lichtbruine ogen heeft ze. Ze ziet er leuk uit, knap gezichtje; zo'n jaar of vierentwintig. Peuter op schoot. Ze kijkt toch wel wat zorgelijk, betrokken. Het joch op schoot is iets te aandachtvragend. Ze is smaakvol gekleed, goed verzorgd. Ze heeft eigenlijk wel grote kringen onder haar ogen. "Echt geen zorgen? Slaap je goed 's nachts?" Ze schudt haar hoofd: niet dus.

Ik keek door haar heen en zag iemand opdoemen. Een jongeman, verwarde haren, dezelfde lichtbruine ogen. Een mond vol bruine schots en scheef staande tanden. Een kaki-kleurig pak. Een beetje rigide houding, houterige bewegingen. Sigaretten in de borstzak. "Wanneer gaat ik naar huis? Krijg ik sigaretten?". De gekste vragen. Ik wist het weer. Rustoord, het psychiatrisch ziekenhuis, lang geleden. De gelijkenis was nu helemaal duidelijk.

We zijn er eens op huisbezoek gegaan. Hij woonde in een heel klein knoekhuisje, twee of drie kamers, dat weet ik niet meer zo precies. Z'n moeder had twaalf kinderen. Er waren drie of vier vaders geweest, die daar hun bijdrage aan hadden geleverd. Maar nu was er geen meer. Moeder woonde er, oma en de twaalf kinderen; nee, elf, want één was in Rustoord. Die was sociaal te afwijkend, werd niet langer getolereerd. Het huis was schamel gemeubileerd. Er stonden een paar stoelen, een tafeltje en een paar matrassen. De meesten sliepen op een slaapmatje op de grond. Er zou ook niet voldoende vloerruimte geweest zijn voor bedden voor zoveel mensen.

Geen keuken in huis. Op het erf stonden een paar planken opgesteld, die als aanrecht dienst deden. Potten en pannen erop. Afdakje er boven. Geen water in huis, alleen een kraan op het erf. Een paar magere honden schuifelden er rond, de staart tussen de benen. Een w.c. was er niet. In die tijd hadden veel huizen nog geen toilet. Een emmer deed vaak dienst als zodanig. Of de mensen gooiden een duif in de wind. Een eufemistische uitdrukking die ik hoorde van een pater die al vele tientallen jaren op Curaçao woonde en die veel afwist van de gewoonten en gebruiken van de bevolking. De mensen zelf spreken niet graag over die duif. Ze voelen *berguensa*.

De man, die hij intussen is geworden, kom ik af en toe nog tegen. Steevast komt dezelfde vraag: "Wanneer gaat ik naar huis?" Hij krijgt onveranderlijk hetzelfde antwoord: dat hij dat met z'n huidige behandelaar moet bespreken. Hij vraagt een paar sigaretten. Maar tot mijn spijt moet ik hem steeds antwoorden dat ik niet rook. "Nou ja, geeft niet", zegt hij. Er ging een lichtje branden. "Vertel eens hoe je woont?"

Al snel werd de situatie duidelijk. Ze woonde met zevenentwintig mensen in een driekamerwoning. Zij en haar twee kinderen, het joch dat op haar schoot zat en nog een baby. Haar moeder, zussen met hun kinderen, broers, een enkele tante, een oom. Lieve hemel. Als het nog zo chaotisch is als toen is het heel begrijpelijk waarom de eetlust haar vergaat. Elke dag waren er woordenwisselingen, geruzie en getwist. Totaal geen *privacy*. Een broer aan de drank. Heel begrijpelijk dat je daar geen hap van door je keel kunt krijgen.

Op haar voorstel haar een brief mee te geven voor de volkswoningbouwvereniging klaarde haar gezicht op en begon ze te glunderen. "Als dat zou kunnen", bracht ze er stamelend uit.

Drie maanden later kwam het bericht dat haar een driekamerwoning was toegewezen voor haarzelf, haar moeder en haar twee kinderen. Jaren later kwam ik haar nog eens tegen. Ze zag er ontspannen en tevreden uit. Ze maakte het goed en dat was te zien.

Kook mee met May

Broccoli-soep

VOOR DE liefhebbers van soep hebben we vandaag iets aparts: een recept voor Broccoli soep. U heeft hiervoor nodig:
1 pond broccoli
1 eetlepel ongezouten roomboter
2 preien schoongemaakt en klein gesneden
1 teen knoflook, fijngesneden
1 stukje verse hete peper
3 middelgrote aardappelen, geschild en klein gesneden
3½ cup kippebouillon
¼ theelepel vers geraspte nootmuskaat
zout en vers gemalen zwarte peper.

Snijd de roosjes van de broccoli af, schil de stengels en snijd ze in stukjes (gebruik ongeveer 10 cm van de stengel van bovenaf gemeten). Smelt de boter in een flinke steelpan. Voeg de klein gesneden prei toe. Zachtjes bakken. Voeg de knoflook en peper toe. Nog even doorbakken. Voeg dan de broccoli roosjes, klein gesneden stengels en de aardappelen toe. Lichtig omscheppen. Voeg de kippebouillon toe en breng alles aan de kook. Het vuur temperen en de soep op een klein pitje, zonder deksel, laten pruttelen tot de aardappelen en de broccoli gaar zijn (ongeveer 25 minuten). Voeg de nootmuskaat toe en zout en peper naar smaak.

De dood en een leven vol verhalen

Maarten Toonder: een Heer van Stand maakt de balans op

HIJ HAD ze met rust willen laten. Op zolder, waar de herinneringen liggen, de brieven, de schriften, de zorgen de vergeten genoegens. Want daar horen ze volgens hem ook thuis. Wat opgeschreven is, ligt vast. Is dood. Maar na de dood van zijn vrouw Phiny kwam het grote donkere gat. Bijna verdronk hij in de doelloosheid van zijn bestaan. Op zolder vond hij de reddingsboei terug in zijn herinnering. Marten Toonder, de geestelijke vader van Oliver B.Bommel maakte de balans op van zijn leven en schreef een boek, waarvan het eerste deel uitkwam vlak voor zijn tachtigste verjaardag.

'Toen ik een walvis op het strand vond, was het erg mistig. Daardoor zag ik hem niet direct, maar de nevels die om me heen wolkten, hadden een vreemde geur. Het was de geur van de dood".

Het strand van vandaag is helder. Het ruikt fris. Ingebed tussen machtige Ierse bergen ligt de baai van Greystone er beschermd bij. Een oudere man laat twee honden uit en groet met een: "Very good morning". Zijn glimlach onderstreept dat het van harte gemeend is.

Het begin van een dag op het eiland waar de kleur van de grond groen is. Ierland. Marten Toonder heeft er wortel geschoten.

Het verhaal van de walvis speelt door mijn hoofd als ik over het strand wandel op weg naar zijn huis. Het walvisverhaal is het begin van zijn autobiografie: 'Vroeger was de aarde plat'. Straks in totaal duizend pagina's uit het leven van een bijzonder man.

Het waren donkere dagen in zijn leven toen Marten Toonder de walvis op het strand zag liggen. Een groot donker dier. En er was dat geluid. Alsof de wind over een graanveld streek. Het kwam van de dode walvis. Het leek alsof de huid bewoog.

In zijn verhaal dook een man met een hond op uit de mikst van die nevelige dag. Hij zag de walvis, zag ook het bewegen van de huid. "His skin moves", riep hij vrolijk en ging naar het dode dier, kwam terug en liet zijn handen zien: handen vol garnalen, die op de huid van de dode walvis hadden gezeten. "Yeah", zei de man nadenkend als hij de somberheid van zijn ontmoeting proeft. "Death is full of uncanny live". Met een brede glimlach komt hij de kamer van zijn prachtige huis in het Ierse Greystone binnen.

Marten Toonder. De man die de taal verrijkte met de onuitwisbare zinnen van Oliver B.Bommel en zijn vrienden. Die onvergetelijke verhalen schreef en beelden etste in miljoenen denkramen.

Een Heer van Stand. Vanuit het raam is de fraaie tuin te zien die hoog vanaf de buurman, als een reference naar het huis golft. Hij glimlacht: "Twintig jaar geleden was dat nog gewoon weiland". Er is die twintig jaar daarna heel veel liefde de grond ingegaan. In het dorp zeggen ze: "Zijn vrouw heeft kleur gebracht in Greystone". Maar zelfs die prachtige tuin verbleekte in de schaduw van de dood van zijn vrouw Phiny."Dat was de donkerste periode van mijn leven toen Phiny pas gestorven was en ik alleen in de kamer zat", schrijft Marten Toonder in zijn boek.

"Het was augustus. De bomen stonden onbeweeglijk om het huis heen, bloemen en struiken bloeiden zonder doel en de zon wierp licht en vreemde schaduwen door de ruimte".

LEEGTE

"Ja leeg", zegt hij nu als hij die kamer rondkijkt. Hij is lang, mager, aristocratisch, statig en een aangenaam aardig. Zijn wimpers zijn weerbarstig, zijn grijze haren stralen de rust van zijn leeftijd uit, maar geven ook kleur aan de zorgen die hem de afgelopen jaren hebben bevochten.

"Een grote leegte, de totale leegte. Leegte die ik moest vullen. Want wat was het leven zonder haar, zonder haar had niets meer enige zin. De tuin is mooi, twintig jaar hebben we er aan gewerkt, nu bloeit het, maar waarvoor en waarom? Dat is de grootste beproeving van je leven. Veel groter dan je denkt!"

Dagen heeft hij zo gezeten tot de dag dat de regen kwam en de wind en hij het niet langer meer uit kon houden naar het eindeloze donker te kijken. Daar zag hij weer die zwarte vorm opdoemen: de walvis. Herinnerde hij zich die ene zin: "Death is full of uncanny live".

"Uncanny live", herhaalt hij de woorden uit zijn boek. "Toen pas begreep ik wat het woord betekende. Niet: griezelig, onbekend of bovennatuurlijk". Hij is op de zolder van zijn herinnering gekropen. "Op zoek naar een soort 'vervreemd' leven, waar de dood zo vol van is. Want dat was het. Het vullen van het diepe gat met herinneringen, met momenten van 'Little Happiness'. Met momenten die het leven de moeite waard hebben gemaakt".

Het werd zijn levensverhaal. Ontspannen zit hij in de bank voor de open haard waar ook kolen de kamer warmte geven. De kamer van het landhuis midden in het golvende landschap van een Iers dorpje aan zee. Een lief huis. Rijp voor een sprookje. "Het ware Grote Geluk bestaat niet", zegt hij. "Je moet zuinig zijn op die momenten van 'Little Happiness', die bepalen de kwaliteit van het leven. Als je ouder wordt en je kijkt terug, merk je dat die momenten die je toen niet herkend hebt belangrijk zijn. Je ziet ze niet als ze gebeuren. Er gebeurt ogenschijnlijk ook niet bijzonders, maar het zit dieper dan je denkt. De gebeurtenissen hebben wortel geschoten. Pas later ontdek je dat, herinner je je dat. Dan komen ze naar boven. Dan bloeien ze op. Herinneringen zijn belangrijk, daar leef je van. Het leven bestaat uit herinneringen. De meeste heb je verzonnen, maar de momenten van 'Little Happiness' zie je helder, alsof het gisteren was. Je proeft ze, je voelt ze. Ik heb voor mij zelf die momenten als een rozenkrans aan elkaar geregen. Ik laat ze door mijn handen glijden en ik weet dat dáárom het leven de moeite waard was".

Op zoek naar de balans van het leven. "Eigenlijk zou iedereen dat moeten doen.

Marten Toonder: op zoek naar een soort vervreemd leven.

Wat heb ik gedaan in mijn leven, wat is er uitgekomen? Dingen ontdekken, die je niet meer wist, en die nu naar buiten komen. Een van de prettige dingen van ouder worden is - tenminste als je hersens nog normaal functioneren - dat je een soort balans kunt opmaken. Weten hoe alles was. het lijkt me naar om te sterven, voordat je dat gedaan hebt. Dan zijn alle herinneringen nog wel aanwezig, maar je hebt geen conclusie getrokken uit je eigen leven".

Marten Toonder zocht ze op in zijn leven. Schreef er een boek over dat drie delen nodig zal hebben om het allemaal te bevatten. Kijken in de intimiteit van de huiaskamer van een leven. Zijn jeugd, zijn vader en moeder.

"Ik realiseer me dat ik geen ouders heb gehad. het waren twee mensen, die in verschillende werelden leefden. waar kinderen geen rol in speelden. Ik heb het nooit als een gemis gevoeld, ik ben niet ongelukkig geweest. Ik heb daardoor mijn eigen wereld gemaakt".

De ontmoeting met zijn vrouw, de reis naar Zuid-Amerika, zijn werk als striptekenaar, de ontmoeting met bijzondere mensen. Zo als met Peregrinus, de vreemde grijsaard, die tegen hem zei: "De aarde is plat. De zon wielt onderdoor en bovenheen. Niet recht, maar kwart. En de onderkant? Afgrond en donkernis. En de aarde rust op skilpadde. Alles kan als je gelooft dat alles kan wat je gelooft".

Of de jezuïet Lambertus:

"Als je goed doet, dien je God, en als je slecht doet, dien je God. Maar je dient Hem beter wanneer je je bewust bent of je goed of slecht doet".

Over het zoeken naar het doel in het leven:

"Zestig jaar geleden was het vooral het doel van het leven dat me bezig hield. Als ik dat ken, weet ik ook wat ik straks ga doen, dacht ik, terwijl in naar de lange deiningen keek die naar het einde van de wereld lopen. Daar bevond zich de duistere afgrond, toen de aarde nog plat was".

Opmerkingen, ontmoetingen, ervaringen die tegen zijn tachtigste verjaardag uit zijn herinneringen opborrelen, die zijn leven bepaald hebben. Die invloed hebben gehad en nog hebben. "Zo'n gesprek als we nu hebben, dat is straks niet voorbij. Dat blijft".

ANGST

Hij klaagt over het moderne boze oog, dat alle creativiteit en fantasie doodt: de tv. Dat je niet eens meer met mensen een fatsoenlijk gesprek kunt voeren over dingen die belangrijk zijn. "Ze denken niet meer, het interesseert ze niet. Het is alleen het harde nieuws dat telt, niet de vraag daarna: het waarom stoppen ze diep weg". Maar als je oud wordt, krijgt die vraag een diepere betekenis. Waarom? Daarom herinnert hij zich zijn allereerste moment van zijn leven. De angst die door hem heen schoot toen hij als drie maanden oude baby plotseling vanaf een tafel naar de diepte een verdieping naar beneden keek. "Toen ontdekte ik dat ik leefde, dat er ineens een deur voor me open ging: daar ben ik. Waarom ik wist dat ik leefde? Omdat ik bang was voor de dood. Heerlijk om te weten dat ik nu op mijn tachtigste geen angst meer heb voor die dood. Ik heb het gevoel dat mij niets meer kan gebeuren. Dat geeft een gevoel van eigenwaarde".

De dood en het doel van het leven. "Ik ben niet religieus opgevoed. Maar ik wilde er wel altijd alles over weten. God, ja God. Al vroeg had ik een beeld zoals Michelangelo het schilderde. God, de man die niet van vrouwen houdt. Dat heeft me als kind altijd verbaasd, een merkwaardig gebrek aan vrouwen om Hem heen. Ik heb een verhaal van Shaw gelezen, daarin haalt hij het boek Job aan. God en de duivel die samen naar Jop op de vuilnishoop zitten te kijken en wedden. Als we nu dat met hem doen, dan weet ik dat hij zo reageert. Dat zet je aan het denken. Dan denk je aan die opmering over het goed en het kwaad van de jezuïet Lambertus in mijn boek. Godsdienstig gebazel, denk je op zo'n moment. Maar nee. Later realiseer je je pas wat hij gezegd heeft. Het zoeken naar het goed en kwaad in jezelf. Het een kan niet zonder het ander".

Het is vooral zijn kalmte die opvalt. Rustig, schier onbewogen zit hij op de bank. Vergeet de koffie, verontschuldigd hij zich uitgebreid en vergeet de koffie opnieuw. Hij geniet van het vertellen. Er schiet me een zin uit zijn boek te binnen: "Ik heb me zelf altijd als een verteller gezien, die zijn tekeningen gebruikte om zijn verhalen begrijpelijk te maken. Mijn leven bestaat uit verhalen".

DRUïDE

Dat maakt hem tot een Kelt, een Druïde, een moderne bard, die ook daarom in Ierland is gaan wonen. Daar is de bodem zo dun, dat de afstand tussen de werkelijkheid en de fantasie vervaagt. Het eiland waar je die andere wereld voelt, die onder je voeten door wielt. Daar voelt hij zicfh thuis. In de grensstreek van de magie. "Weet u dat ik in de Science Fiction een antwoord heb gevonden, troost heb gevonden dat ik niet de enige was die met de vraag rondliep waar God vandaan kwam. Het was in een brutaal verhaal van Clark. God was een geest, geen materie en het hebben van geen materie sluit uit dat je ervaring hebt. Een geest dringt overal doorheen, een geest kent geen begrenzing. Maar een geest kan niets pakken, niets neerzetten, heeft geen ervaring.

Daarom schept een geest di[e] ervaring, want scheppen kan hij wel. Dat is het scheppingsverhaal. Een verhaal dat altijd doorgaat. Niet in zeven dagen, maar heel langzaam gaat het. Wij zitten daar midden in. Daarom kun je vrede hebben met de dood. Omdat het een onderdeel is van iets dat nog steeds doorgaat".

"Maar ook dan ontstaat er een immense leegte bij de dood van je vrouw. Boeddha zegt: je moet je nergens aan hechten. Maar dat is zoiets. Je voelt je bekocht, maar het is alleen zelfmedelijden. Dan ruik je de walvis op het strand, zoek je naar de 'Little Happiness' van het leven. Dáár had het leven zin, en toen, en toen en op dat moment, zonder dat je het goen wist. Pas nu heeft het zin gekregen. Dat moet je oppikken. Daar moet je rijp voor zijn".

Ze zeggen in Greystone dat hij het opgepikt heeft. Dat na een donkere periode de tred van zijn dagelijkse wandelingen weer veerkrachtig is geworden.

VERZOEND

"Mijn vrouw had vrede met de dood. Ze had geen angst. Ze heeft in haar leven de dood al eerder leren kennen met een bijna dood ervaring. Ze vond het heel mooi".

"Ze is gestorven aan een hartverlamming. We hebben haar naar het ziekenhuis gebracht waar ze nog één keer is bijgekomen. Ze glimlachte. Ze keek mij aan, ze keek Nora onze huishoudster aan en zei tegen haar: 'Zorg dat hij goed werkt en op tijd naar bed gaat'. Ze glimlachte, voor mij was dat het bewijs dat ze volkomen met de dood verzoend was".

Jean Rhys op Dominica, 1936

Menselijk en zeer boeiend document

Jan Brokken op Dominica: Goedenavond Mrs. Rhys

TOEN DE Nederlandse schrijver Jan Brokken enkele maanden geleden in het kader van het door de Stichting Culturele Manifestatie N.A.N.A. georganiseerde filmvestival op Curaçao verbleef, lag het manuscript van zijn zoektocht op Dominica naar herinneringen aan de schrijfster Jean Rhys al bij zijn uitgever, die het in juli op de markt bracht.

Jean Rhys werd in 1890 als Ella Gwendoline Rees Williams op Dominica geboren als kind van een Engelse arts en een creoolse moeder, een zogenaamde béké, een op het eiland geboren blanke. Als meisje van zestien werd zij om niet helemaal duidelijke redenen naar school in Engeland gestuurd en zij zou (afgezien van een enkel bezoek aan haar geboorte-eiland) tot haar dood in 1979 in Europa blijven wonen.

= door Carel de Haseth =

In 1927 publiceerde Rhys haar eerste boek *The Left Bank*. Tussen dat jaar en 1939 zouden er nog verschillende andere volgen. Daarna verdween zij van het literaire toneel, tot zij aan het eind van de jaren vijftig als het ware werd herontdekt. In 1966 verscheen haar roman *Wide Sargasso Sea*, die (zeker vanuit Caribisch perspectief bezien) ontegenwijfeld als haar meest belangrijke werk kan worden beschouwd.

In *Wide Sargasso Sea* vertelt Jean Rhys het verhaal van Antoinette Cosway, de in een zolderkamer opgesloten krankzinnige, uit West-Indië afkomstige eerste vrouw van Mr. Rochester uit Charlotte Brontë's Jane Eyre. Veel komt men bij Brontë niet te weten over de achtergrond van Antoinette Cosway, iets waar Jean Rhys verandering in bracht.

Aart Broek wees er in zijn *Het zilt van de Passaten* al op, dat Jean Rhys niet alleen de figuur van Antoinette Cosway een verleden heeft gegegeven en haar krankzinnigheid heeft weten te verklaren, maar dat zij ook een bijzondere dimensie heeft toegevoegd aan de Caribische letterkunde door de manier waarop zij *'de onlosmakelijke band van de blanke creolen met hun eiland, de enorme afstand tussen hen en hun Engelse voorvaderen (en) de ongewenste afwijzing van de blanke creolen door de (afstammelingen van) vroegere slaven'* beschrijft.

Het is juist dit laatste gegeven, dat Jan Brokken heeft geboeid. Vooral omdat hij zich in zijn recente werk als Zaza en de president en De regenvogel, heeft verdiept in de Afrikaanse samenlevingen, die nauwe verwantschap vertonen met de Caribische. De wereld van Jean Rhys (al komt Antoinette Cosway uit Jamaïca, is het duidelijk dat Rhys haar eigen eiland Dominica als model heeft genomen) bood een nieuwe dimensie: De symbiose en onderlinge beïnvloeding van enerzijds afstammelingen van Afrikaanse slaven en anderzijds 'inheemse' nazaten van blanke kolonisten in een voor een buitenstaander toch vooral Afrikaans aandoende Caribische samenleving. Brokken vroeg zich *op grond van haar personage Antoinette af wie Jean Rhys was, wat haar vaderland was, waar ze thuishoorde en waarom ze eigenlijk geboren was*. Daarop is hij op zoek gegaan, niet alleen naar het Dominica en de persoon van Rhys, maar zeker ook naar hoe de geschiedenis zich verder ontwikkelde en het hedendaags Dominica. Hij heeft geprobeerd verleden en heden te begrijpen of op zijn minst met elkaar in verband te brengen. Uit zijn eerder werk is duidelijk dat Brokken geen schrijver is, die genoegen neemt met enkel het constateren van bepaalde feiten. Hij wil meer en is daarbij bereid zichzelf helemaal weg te cijferen, zich in te leven in de wereld van de ander. Wat hij ziet, probeert hij zoveel mogelijk te zien door de ogen van die ander. En dat is beslist geen eenvoudige opgave.

Maar het resultaat van deze aanpak is dan wel een zeer menselijk en uitermate boeiend document, waarin allerlei aspekten uit het werk van Rhys en het leven op Dominica aan de orde komen. *Goedenavond, mrs. Rhys* voert de lezer mee naar de huizen waar Jean Rhys gewoond heeft, de plantages die in *Wide Sargasso Sea* worden beschreven, de emoties die niet alleen de schrijfster moet hebben gekend, maar die ook leefden (en nog leven) bij de overige bewoners van Dominica. De liefde voor het eiland, de familiebanden (en natuurlijk ook de verzwegen familiegeheimen), de uitbarstingen van geweld, die van tijd tot tijd het onrecht ongedaan maakten, de frustraties nergens bij te horen. En niet in de laatste plaats de dwingende aanwezigheid van het oerwoud dat alles ongedaan kan maken, kan overwoekeren, kan doen verdwijnen. Brokken heeft een prettige manier van schrijven, hij gunt zijn lezer een eigen interpretatie en beperkt zich daarom vooral tot het aanleveren van gegevens en van beelden. Hij is er niet op uit om een vooraf geponeerde stelling bevestigd te zien, zoals andere schrijvers dat in hun arrogantie wel doen, maar ervaart bijna passief wat het eiland en zijn bewoners hem aandragen. Misschien is dit niet helemaal juist geformuleerd; Brokken zet natuurlijk ook door, wanneer hij merkt dat bepaalde gegevens hem onthouden worden. Als lezer ervaar je dat in ieder geval niet als hinderlijk, veeleer heb je het idee dat hij dieper moet spitten. Maar Brokken gaat nooit tot het uiterste. daarvoor respecteert hij zijn informanten waarsehijnlijk te zeer en beseft hij dat de werkelijkheid slechts een afspiegeling is van de fictie waar het allemaal om draait, en omgekeerd natuurlijk. Niet voor niets haalt hij vóór in zijn boek Rhys aan met het citaat: *Only through books sometimes I can get it*.

Goedenavond, mrs. Rhys biedt genoeg informatie over Rhys en het vroegere en tegenwoordige Dominica voor wie ooit gefascineerd is geraakt van *Wide Sargasso Sea*. Tegelijkertijd is het bijna ondenkbaar dat iemand, die geen kennis draagt van dat boek, Brokken kan lezen zonder daarna onmiddelijk ook Rhys' roman te willen lezen.

Jan Brokken Goedenavond, mrs. Rhys, Atlas, 1992. ISBN 90 254 0252 6.

WILLEMSTAD - Santo Domingo als vierde algemene vergadering van de Latijnsamerikaanse bisschoppenconferentie zit er op. Hopelijk zullen de positieve vruchten daarvan duidelijk worden.

Samen denkend heeft het regionale episcopaat van Latijns Amerika en het Caribisch gebied, tijdens de bisschoppenconferentie in Sto.Domingo de vorige week de lijnen uitgezet voor de pastorale aanpak in de komende jaren. Die aanpak zal, overeenkomstig het idee van paus Johannes Paulus II, een herevangelisatie zijn. Aan wat vijfhonderd jaar geleden in Amerika aanving moet een nieuw begin gemaakt worden. Op papier gaat dit alles sneller en gemakkelijker dan in de werkelijkheid van alledag.

De bisschoppen hebben zich een weg daartoe uitgezet in de slotverklaring van Santo Domingo. Deze was op het ogenblik dat deze aflevering van Kerk en wereld werd voorbereid nog niet in ons bezit. Op deze pagina treft men impressies aan van de voorbereiding naar deze slotverklaring.

Daarbij is geput uit de verslaggeving van de persbureaus AFP en ANP. Wij hebben daarbij niet de pretentie een volledig beeld te kunnen schetsen. In de toekomst hoopt Kerk en wereld nader terug te kunnen komen op dez belangrijke Rooms katholiek-kerkelijke gebeurtenis.

Openlijk schuld bekennen

...Onenigheid ontstond over een voorstel van 33 bisschoppen die aandrongen op een openlijke schuldbelijdenis voor het onrecht dat bij de kerstening van Amerika aan onder anderen de indianen is geschied. Dit voorstel werd afgewezen door de leiding van de conferentie.

De schuldbelijdenis zou gemakkelijk misbruikt kunnen worden, bijvoorbeeld door bepaalde "indianengroepen en sekten", zei conferentievoorzitter kardinaal Nicolas de Jesus Lopez, aartsbisschop van Santo Domingo, in een toelichting. De kerk heeft bij andere gelegenheden steeds de mishandelingen van de indianen veroordeeld. De kardinaal verklaarde dat de bisschoppen tijdens een misviering in besloten kring schuld zouden belijden.

'Indianenbisschop' Erwin Krautler van Brazilie was tegenover de pers ontdaan over de afwijzing. Hij eiste een "schuldbelijdenis voor het oog van de wereldopinie." De kerk hoeft volgens hem niet te zeer door het stof te kruipen, want er zijn talrijke profeten onder haar gelederen geweest die het hebben opgenomen voor de indianen. Maar de kerk moet durven erkennen dat ze medeschuldig is aan de negatieve gevolgen van de verovering van Amerika.

...HET VATICAAN zou invloed hebben willen uitoefenen op het programma en de besluiten in de Celam-commissies in Santo Domingo. De Braziliaanse bisschop Erwin Krautler hierover in een radio-uitzending: Daarop stond een groot aantal bisschoppen op en zei: "Zo niet.".

Met hun protesten hebben de Latijnsamerikaanse bisschoppen al tijdens de eerste dagen van de conferentie duidelijk gemaakt dat het systeem 'Rome beslist en de Latijnsamerikanen hebben te gehoorzamen' niet meer werkt. De Latijnsamerikaanse bisschoppen zijn geen "onmondige kinderen", maar leiders van soms zeer grote plaatselijke kerken.

Ze zijn verantwoordelijk voor de plaatselijke kerk en dragen ook collegiale verantwoordelijkheid voor de wereldkerk. Daarom kan men niet eenvoudig voorbijgaan aan hun opvattingen. Latijns-Amerika herbergt de helft van het aantal katholieken ter wereld. "Dat moet ook van invloed zijn op het Vaticaan", meent Krautler.

Paus: 'Met Rome parallel leergezag niet mogelijk'

In Santo Domingo botsten Vaticaan en progressieven

SANTO DOMINGO - Bij de inmiddels achter de rug zijnde CELAM-bijeenkomst in Santo Domingo is opmerkelijk veel tijd gewijd aan de discussie of er een slotverklaring zou komen en wat voor verklaring dat dan zou moeten zijn. Maar ook over het belang van het door de CELAM opgestelde werkdocument werd uitvoerig van gedachten gewisseld. Hierbij stonden in feite soms fel tegenover elkaar de dirigistische opstelling van Vaticaanse zijde en de groep bisschoppen welke men voor het gemak als progressief kan aanduiden. Het begon allemaal met de "voorspelling" van de Chileense bisschop, mgr Jorge Medina. Hij zei bij het begin van de vergadering dat de Vierde algemene vergadering van de Latijnsamerikaanse bisschoppenconferentie (CELAM) zonder verklaring zou eindigen omdat deze boodschap eerst moet worden goedgekeurd door de paus. Hij zei dit als adjunct-secretaris van de CELAM. Dit zou dan in tegenstelling zijn met de beroemd geworden verklaringen van de voorgaande CELAM-bijeenkomsten: die van Medellin en Puebla. En mocht er al een verklaring uit de bus komen dan zou dit geen stoutmoedige boodschap zijn zoals gebeurde in Medellin en Puebla. Dit laatste was te vernemen in kringen rond de vergaderende bisschoppen in de hoofdstad van de Dominicaanse republiek.

Een gezaghebbende stem die de voorspelling onderschreef was die van kardinaal Angel Sodano die staatssecretaris is van Vaticaanstad en die deel uitmaakte van het presidium van de vergadering. De kardinaal wees er op dat het hier niet ging om een vergadering van de verschillende bisschoppenconferenties als zodanig. Zij kunnen dus ook niet als zodanig spreken, meende kardinaal Sodano.

Deze beide uitspraken aan het begin van de conferentie werden met de nodige ongerustheid ontvangen in Latijnsamerikaanse geestelijke kringen. Daar toonde men zich bang dat het Vaticaan blijkbaar weinig ruimte wilde laten aan de Latijnsamerikaanse bisschoppen om hun eigen opvattingen op papier te zetten en uit te dragen. In het verleden was het wel zo dat de CELAM zijn overwegingen formuleerde en ook zijn doelstellingen uiteenzette in verklaringen welke de hele wereld rondgingen en die indertijd geschiedenis maakten als de verklaringen van Medellin en Puebla.

Paus Johannes Paulus II opende officieel de Celam-vergadering en woonde die ook even bij. Maar nog tijdens zijn aanwezigheid in de Dominicaanse Republiek deed zich een confrontatie voor binnen de vergadering van de Latijnsamerikaanse en Caribische bisschoppen met wat men voor het gemak kan aanduiden als de Vaticaanse curie. Degenen die in botsing kwamen met deze curie stonden onder leiding van Braziliaanse bisschoppen. Officieel kwam daarvan niets naar buiten omdat de bisschoppen achter gesloten deuren vergaderden. Maar het werd voor de buitenstaanders wel duidelijk toen kardinaal Sodano de volgende dag te verstaan gaf dat niemand zich tot spreekbuis van enige Latijnsamerikaanse bisschoppenconferentie kon maken omdat die formeel gezien niet aan het vergaderen waren.

Deze verklaringen van kardinaal Sodano en mgr Medina betekenden in feite dat drieeneenhalf jaar voorbereidend werk vanuit de Latijnsamerikaanse bisschoppenconferenties met één armgebaar van tafel werden geveegd. Die voorbereiding culmineerde in een uitgebreid "werkdocument".

Darin legden de bisschoppen hun opvattingen vast over de kerkelijke realiteit in dit deel van de wereld. Maar ook de sociale, economische en politieke situatie kwam daarin aan bod. Aan de hand van dit systematisch opgestelde document wilden de bisschoppen in de Dominicaanse hoofdstad aan de slag om de strategie te bepalen voor de Nieuwe evangelisatie waarvoor paus Johannes Paulus II al jarenlang een lans heeft gebroken.

De vorige CELAM-voorzitter, de Colombiaanse bisschop Dario Castrillon, maakte echter duidelijk na dit "Vaticaanse" ingrijpen dat men dit werkdocument niet in de prullenbak kan laten verdwijnen maar dat het zijn waarde en belang blijft behouden. Want hoe dan ook: bij alle besprekingen zou men uit dit document kunnen en moeten putten. Trouwens, aldus mgr Castrillon, de thema's welke in het werkdocument aan bod komen zijn precies die welke de paus heeft aangereikt voor deze conferentie.

De Braziliaanse secretaris generaal van de Celam, mgr Raimundo Damasceno, bevestigde dat het werk-document dat vanuit de op- en aanmerkingen vanuit de Latijnsamerikaanse episcopaten was samengesteld slechts zou dienen als leidraad voor de discussies tijdens de vergaderingen in Santo Domingo. Volgens de Braziliaanse bisschop was dit werkdocument een soort advies. Hiertegen kwam de ex-Celam-voorzitter mgr Castrillon in het geweer. Het moest hem van het hart dat het hem "heel moeilijk leek om van dit document af te wijken. Hierin hebben namelijk de Latijnsamerikaanse bisschoppenconferenties zich uitgesproken over de thema's welke de paus had aangedragen voor de conferentie: de nieuwe evangelisatie, de bevordering van de menselijke en christelijke cultuur".

De Venezolaanse bisschop mgr Perez gaf te verstaan dat de Venezolaanse bisschoppen het praesidium van de conferentie hadden gevraagd om meer waarde te hechten aan de discussies over het werkdocument dat vanuit dit episcopaat van hele Latijns Amerika was samengesteld. Daarin, aldus mgr Perez, klinkt namelijk de stem door van het continentale episcopaat. Daarvan was dit document de weerslag en een samenvatting. Daaraan was gedurende de afgelopen vier jaar gewerkt, aldus de voorzitter van de Venezolaanse bisschoppenconferentie.

Een zich als Latijnsamerikaans collectief voor speciale diensten op communicatief gebied presenterende groep in Santo Domingo had al eerder zijn bezorgdheid geuit over deze bisschoppen-vergadering en de geringe speelruimte welke deze kreeg van het Vaticaan. In tegenstelling tot de voorgaande conferenties in Medellin en Puebla had de paus ditmaal zelf het praesidium benoemd van de vergadering en daarin slechts geestverwanten benoemd. Bij het begin van de conferentie had de paus op niet mis te verstane wijze kritiek geuit op een magisterium dat parallel met dat van de paus zou willen functioneren. De Celam, dat was de boodschap, moest geheel in het gareel van de paus en het Vaticaan gaan lopen. Sectoren van de Latijnsamerikaanse geestelijkheid spraken in dit verband van de hegemonie van het Vaticaan.

VOLWASSEN

Mgr Castrillon telt niet zo zwaar aan dit directe ingrijpen van de paus in de Celam-zaken. "Onze kerk is volwassen en de Latijnsamerikaanse bisschoppen hebben geen enkel bezwaar ertegen dat de paus dergelijke benoemingen doet. Wij als bisschoppen zijn ook volwassen personen".

In gelijke zin uitte zich ook de voorzitter van de Venezolaanse bisschoppenconferentie, mgr Ovidio Perez. Deze zei zonder omwegen dat er in Santo Domingo geen kans zou zijn voor (Vaticaanse) manipulaties. Maar in kringen van de Bevrijdingstheologie wees men er wel op dat de benoeming van de Chileense bisschop als adjunct-secretaris afkwam nadat de Vaticaanse curie zijn vertrouwen had opgezegd in de Braziliaanse bisschop Raimundo Damasceno, die als secretaris generaal fungeert. In het Vaticaan vond men mgr Damasceno "veel te tolerant en pluralistisch" bij het verwerken ook van de talrijke voorstellen welke door de verschillende bisschoppenconferenties aan de orde waren gesteld naar aanleiding van het oorspronkelijke Vaticaanse werkstuk.

TEMMEN

Van verschillende kanten uit het Latijnsamerikaanse episcopaat kon men vernemen dat men toch wel zwaar tilde aan de manier waarop het Vaticaan zich van verschillende gedelegeerden voor de CELAM-conferentie had ontdaan. Deze waren door de bisschoppen als hun afgevaardigde aangewezen maar vonden geen genade in de ogen van het Vaticaan. In hun plaats benoemde men doodleuk zijn eigen mensen. Volgens deze kringen was op deze manier de Braziliaanse bisschop Dom Padim "gewipt". Deze was volgens het Vaticaan te oud: 84 jaar. Maar tezelfdertijd benoemde het Vaticaan wel de Ecuadoriaanse bisschop Bernardino Echeverría die al negentig jaar oud is. Deze was niet door de bisschoppen van Ecuador aangewezen.

Dat het Vaticaan de Braziliaanse bisschoppen wilde "temmen" bleek duidelijk ook in de openingstoespraak van Johannes Paulus II. De paus stapte op een bepaald ogenblik over van het Spaans in het Portugees: namelijk toen hij een passage ging voorlezen waarin hij de Bevrijdingstheologie heel hard aanpakte.

Er bestaan, zo las de paus voor, onacceptabele stellingnames over wat de waarheid is, over de vrijheid, het geweten, waarbij men het theologisch pluralisme rechtvaardigt. Daarbij gaat men zelfs soms zo ver dat men uitkomt bij een relativisme dat de integriteit van het geloof in gevaar brengt, zo zei de paus. In een direct en bijtend taalgebruik stelde de paus vast dat er zijn die denken dat over theologie gediscussieerd kan worden en dat er een met Rome parallellopend leergezag kan komen van theologen die een met Rome tegenstrijdige opvatting verkondigen.

STOUTMOEDIG

Al met al, zo werd er tijdens de vergaderingen voorspeld, hoefde men geen stoutmoedige verklaringen van deze Celam-bijeenkomst te verwachten ten aanzien van de economische en sociale problematiek van deze regio. Waarnemers zeiden te verwachten dat er een verklaring uit de bus komt welke strookt met de meer behoudende lijn in de huidige katholieke kerk.

De voorzitter van de Braziliaanse bisschoppenconferentie, mgr Luciano Almeyda liet echter weten dat de voorkeur voor de armen, zoals vastgelegd in Puebla goed tot zijn recht zou komen in de slot-resoluties van Santo Domingo. De armoede is de "grote uitdaging" voor de kerk van dit continent. Daartegenover moet men dan ook een duidelijke stellingname bepalen en zich vastleggen daarop. Mgr Almeyda had geen goed woord over voor de neo-liberale zienswijze welke overal opgeld doet. Daardoor wordt de armoede in dit deel van de wereld nog groter. En uiteindelijk heeft deze neo-liberale aanpak negatieve gevolgen voor de Latijnsamerikaanse landen.

...een jeugdige bewoonster van een der armoewijken vlakbij het monument dat moet herinneren aan de komst van Columbus vijfhonderd jaar geleden op het eiland Hispanola, waarop de Dominicaanse Republiek en Haïti liggen. Deze armoewijken zijn voor zover mogelijk onttrokken aan het gezicht van de toeristen. Met enig zoeken is op de vuilnisstortplaats best wel het een en ander te vinden om mee te spelen, dacht dit meisje. Dit had er geen weet van dat niet zo ver van haar vandaan de Latijnsamerikaanse bisschoppen vergaderden en tot de conclusie kwamen dat hun aandacht bij voorkeur moet uitgaan naar de armen. Dus ook naar haar...

Koppeling met zorg voor armen blijft probleem

Markteconomie komt aan de orde bij bisschoppen

SANTO DOMINGO - Tijdens de tweede week van de vierde Algemene vergadering van de Latijnsamerikaanse bisschoppenconferentie (CELAM) werd veelvuldig gesproken over de markteconomie, een thema dat tot voor kort nog gold als een taboe voor veel Latijnsamerikaanse kerkleiders. Weliswaar is 'solidariteit' ook nog steeds een centraal begrip, maar over een derde weg tussen markteconomie en socialisme, waarop tot voor kort nog vele gelovigen hun hoop hadden gevestigd, wordt niet meer gepraat.

Met deze koerswijziging hobbelt de kerk achter de politieke ontwikkelingen in het continent aan: Van Vuurland tot Rio Grande zijn momenteel praktisch alle regeringsleiders overtuigde markteconomen. Ze krimpen uit hun voegen gegroeide ambtenarenapparaten in, privatiseren overbezette staatsbedrijven en schaffen subsidies op levensmiddelen en benzine af. Aangezien ze daarbij meedogenloos te werk gaan, heeft de markteconomie vooral de laatste jaren een slechte reputatie gekregen onder Latijnsamerikaanse intellectuelen.

Een toenadering van de kerk tot dit economische systeem leek tot voor kort nog ondenkbaar. Ook nu nog spreekt een groot aantal van de tweehonderd verzamelde bisschoppen over het "gevaarlijke, mensonwaardige neo-liberalisme". Vanuit die achtergrond was het opvallend dat een vertegenwoordiger van dit "moordende kapitalistische systeem" (aldus een verontwaardigde Braziliaanse religieuze) als deskundige werd opgevoerd in Santo Domingo. De katholieke Enrique Iglesias, directeur van de Interamerikaanse Ontwikkelingsbank, riep de bisschoppenconferentie op de Mexicaanse ervaringen als voorbeeld te nemen. In dat land heeft men door privatisering en afschaffing van subsidies de weg naar meer welvaart gebaand.

De ondernemersorganisatie van het gastland, de Dominicaanse Republiek, hield de bisschoppen in een open brief eveneens voor dat alleen met een markteconomie armoede op de lange terwijn is te overwinnen. Ook de Argentijnse ondernemer Marcelo Zapiola, voorzitter van de politieke beweging 'Accion Catholica' in Buenos Aires, brak tegenover de bisschoppen een lans voor meer markteconomie, met evenveel aandacht voor de principes van solidariteit en gerechtigheid. Net als Iglesias was Zapiola door het Vaticaan als deskundige en volwaardig deelnemer uitgenodigd voor de conferentie.

Ook op het vlak van de buitenlandse schulden overheerst een gematigde instelling in Santo Domingo. De aanwezige journalisten krijgen nog eens de populaire opvatting te horen dat alle schulden al betaald zijn in de vorm van het zilver dat de Spanjaarden enkele eeuwen geleden met tonnen tegelijk onteigenden.

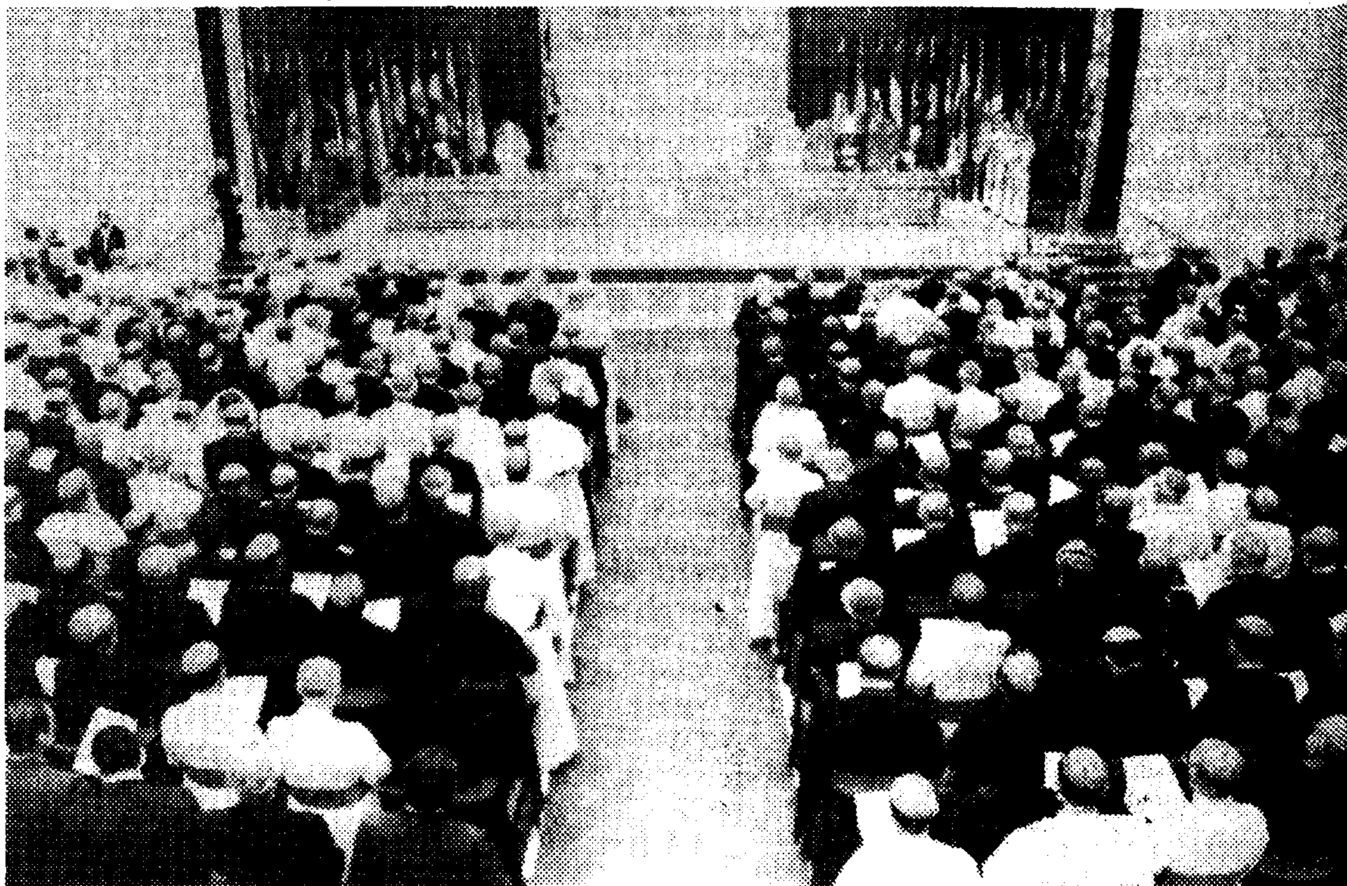
TERUGBETALEN

Maar als het om concrete politiek draait, zijn zelfs de Braziliaanse bisschoppen die kritiek hebben op het kapitalisme voorstander van een "realistische" houding. Zo zei bisschop Affonso Gregory van Imperatriz dat men de schulden moet terugbetalen, zelfs wanneer ze eigenlijk immoreel zijn. "Wie niet betaalt, krijgt geen nieuwe kredieten", reageerde hij op kritische vragen van journalisten.

Alle uitspraken van deelnemers over economische vragen duiden erop, dat de boodschap van de pauselijke encycliek 'Centesimus annus' een belangrijke richtlijn was op de bisschoppenconferentie. De gemoderniseerde sociale leer van de kerk, zoals die vorig jaar door paus Johannes Paulus II werd verkondigd, kan het ideologisch vacuum vullen, dat na de val van het communisme ook bij katholiek links in Latijns-Amerika is ontstaan.

De paus meent dat de kerk de markt in principe moet accepteren, maar tegelijkertijd voor de armen moet opkomen en zonder compromissen gerechtigheid moet nastreven.

...beeld van de openingsvergadering van de Latijnsamerikaanse bisschoppenconferentie in Santo Domingo. De opening was toevertrouwd aan paus Johannes Paulus II...
(AFP-satellietfoto)

JAN DE WIT, is technical manager van Antillean Telematics N.V. en is o.m. betrokken bij de Stichting EDI Curaçao met als doel van Curaçao een knooppunt in internationale informatienetwerken te maken.

Uitgebreid scala van mogelijkheden

Openbare netwerken en hun gebruikersgroepen

BAREND HOUTSMULLER is directeur van Carib Teleconsult n.v., dat adviezen geeft op het gebied van telecommunicatie, datacommunicatie, computernetwerken en telematica.

IN TEGENSTELLING tot de aankondiging in ons vorige Ñapa artikel, willen wij ditmaal in plaats van de beschrijving van toepassingen per sector u eerst de informatie geven met betrekking tot de benodigde middelen, diensten en leveranciers. Op deze wijze kan in de beschrijving van specifieke toepassingen gerefereerd worden naar de voorwaarden voor realisatie.

Om een en ander zo inzichtelijk mogelijk te houden zijn de volgende criteria gehanteerd om deze beschrijving te structureren:

* het netwerk is beschreven op verschillend agregatieniveau dat wil zeggen lokale bedrijfsnetwerken, koppelingen met openbare netwerken en de zgn. 'value added netwerken'. Dit correspondeert meestal ook met de rolverdeling van leveranciers;
* er is onderscheid gemaakt tussen het netwerk en de randapparatuur;
* er is onderscheid gemaakt tussen spraak en data waarbij echter ook nieuwe ontwikkelingen met betrekking tot de integratie hiervan aan de orde komen.

OPENBARE NETTEN en hun gebruikersgroepen fungeren in situaties die zeer uiteen kunnen lopen. Enerzijds bestaat de gewone telefoonabonnee die niet meer verlangt dan het voeren van een gesprek op het moment dat het hem past, anderzijds treffen we het wereldwijde net van een multinational aan waarin, naast andere transportmiddelen, openbare netten funktioneren. Gezien de verhoudingen in de telecommunicatiewereld zullen de transmissiewegen grotendeels van de openbare netwerkexploitant, zoals Setel en Landsradio Dienst worden betrokken. Daar waar dat effectief en efficient is zal de schakelfunktie van het openbare net worden ingezet. De toegevoegde diensten zullen in het algemeen echter door de eigen telecommunicatie- of computerapparatuur worden verzorgd.

= door Jan de Wit en Barend Houtsmuller =

Een net is een essentieel onderdeel om diensten te leveren in het telematicaveld. Het net als zodanig dient daarvoor gecompleteerd te worden met apparatuur en middelen die gezamenlijk de dienst leveren. In figuur 2 is dit schematisch weergegeven.

De infrastructuur op Curaçao bestaat uit vier verschillende netwerken :
* het telefoonnetwerk
* het telexnetwerk
* het datanetwerk
* het cellulair netwerk
* diverse mobiele netten

Huurlijnen vormen naast de taakgeorienteerde netwerken een aparte categorie. Behalve in die gevallen waar een speciale kwaliteit huurlijn wordt gevraagd, is een huurlijn niet meer dan een voor telefonie bestemd transportmiddel dat voor een ander doel wordt ingezet.

Exploitanten van openbare netwerken hebben internationale afspraken m.b.t. de tariefering van het verkeer. Exploitanten (Landen) welke veel verkeer genereren en afnemen kunnen hun abonnees vaak gunstigere tarieven aanbieden dan anderen. In dit kader wordt door IDT (International Discount Telecommunications) aan abonnees op Curaçao de mogelijkheid geboden om op basis van MCI/AT&T tarieven naar alle bestemmingen ter wereld te bellen (via de zgn. Gate-way faciliteit). Mede door dit soort concurrentie tussen exploitanten zullen binnen een aantal jaren slechts enkele grote 'telecommunicatie carriers' overblijven welke zich richten op het internationale verkeer. Vandaar dat vele nationale PTT's tegenwoordig samenwerkingsverbanden aangaan om straks te kunnen overleven.

Eigen / Openbaar
Gebruikers karakter | Relatief gebruik middelen
(zeer) grote bedrijven
midden/klein bedrijf kleine zelfstandige
particulier

Fig. 1. Relatieve inzet van eigen en openbare middelen voor telecommunicatie.

Dienst
RA — Infrastructuur — RA
RA=Randapparatuur

Fig. 2. Onderscheiding van telecommunicatie aspecten.

SATELLIET

Wij zullen in dit artikel niet uitweiden over de algemene schakel- en transmissiemiddelen in het openbare net. De schakel-en transmissiemiddelen welke vallen binnen de dedicated netwerken van de gebruikersorganisaties komen wel aan de orde.

De communicatiesatelliet vormt in dit kader een uitzonderingspositie. Door de technologische ontwikkelingen op dit gebied zijn namelijk de prijs en prestatie van dit medium zodanig verbeterd dat de aanschaf en het beheer binnen het bereik van vele organisaties is komen te liggen. Met name multinationals die een wereldwijd bedrijfsnetwerk opzetten gebruiken satellietverbindingen waardoor ze slechts met de operator van de satelliet te maken krijgen en niet met alle leveranciers van openbare netwerken in de landen van vestiging.

Tegenwoordig kan men ook door de aanschaf van kleine eenvoudig te verplaatsen of zelfs draagbare terminals met antenne (VSAT=Very Small Aperture Terminal) gekoppeld worden naar een groter, centraal gelegen grondstation of verkeersknooppunt ('hub'). Via deze hub wordt het verkeer dan verder gerouteerd naar diverse bestemmingen elders in de wereld.

De schotelantennes variëren van circa 30 cm tot 3,5 m in diameter. De VSAT technologie wordt, vooral in Noord- en Zuid-Amerika, al meer dan tien jaar toegepast. Door privatisering en deregulering en liberalisering van de communicatie in Europa, begonnen in het Verenigd Koninkrijk, gevolgd door Duitsland en nu op EG-niveau aanbevolen, zullen VSAT netwerken steeds meer worden toegepast. In de EG aanbeveling moeten VSAT's gezien worden als randapparatuur en niet als transmissiemiddel binnen de openbare netwerken. waardoor geen monopolie bestaat op satelliet-communicatie.

Op Curaçao heeft de VSAT reeds haar intrede gedaan in de financiële off-shore. De leverancier VITACOM heeft in samenwerking met Alpha Lyracom, de beheerder van de Panamsat satelliet, een VSAT geinstalleeerd ten behoeve van effecten-portfolio management.

Het niveau van de investeringen en operationele kosten liggen binnen het bereik van grote en middelgrote organisaties. Informatie kan worden verstrekt door, Caribbean Advanced Telematics Services NV., de lokale agent van Vitacom en Alpha Lyracom.

BEDRIJFSNETWERKEN

Voordat echter van de diensten van telecommunicatieleveranciers gebruik kan worden gemaakt dient eerst orde op zaken te worden gesteld binnen de gebruikersorganisatie zelf.

In eerste instantie wordt de 'voice' communicatie besproken. Hierna komt de electronische gegevens-verwerking aan de orde waarbij de digitalisering zorgt voor een integratie van beide gebieden.

'VOICE' NETWERKEN

De bedrijfstelefooncentrale (PABX=Private Automatic Branche Exchange) verzorgt het schakelen van het telefoonverkeer binnen het bedrijf en de koppeling met de openbare netten. Het interne leidingnet zorgt voor koppeling van de diverse aansluitpunten in het gebouw of het bedrijf met de centrale schakelapparatuur. Voor het leidingnet kan, naast de conventionele telefoonbekabeling, ook gebruik word[illegible] gemaakt van geïntegreerde bekabelingssystemen voor spraak en data.

PABX

In toenemende mate zijn bedrijven op een of andere wijze met elkaar gelieerd. Deze relaties zorgen vaak ook voor intensievere onderlinge communicatie. Hoewel deze communicatie via de openbare geschakelde netten kan worden afgewikkeld, kan een aantal overwegingen een rol spelen bij de aanschaf van eigen netten met PABX'en. De koppeling tussen de verschillende vestigingen vindt plaats via analoge of digitale huurlijnen van de leverancier van openbare netten. De geografische afstand vormt hierin geen beperking. Zo kunnen netwerken ontstaan tussen nationale en zelfs internationale vestigingen.

De PABX (of huisautomaat) kent tegenwoordig een aantal extra faciliteiten waaronder een automatische verdeling van verkeer, statistische informatie met betrekking tot het gebruik, paging, telex/fax verwerking, 'voice mail', modem-pool, kostenregistratie en vanwege de reeds genoemde digitalisering bestaat de mogelijkheid tot koppelen met data-netwerken.

'DATA' NETWERKEN

Werd in het begin van de jaren tachtig een configuratie van 'domme' terminals, gekoppeld aan een centrale host-computer, nog een lokaal netwerk genoemd, nu is een lokaal netwerk een stelsel van intelligente werkstations, waaronder pc's, multi-user-computers en netwerk-servers. Dit heeft tot doel te komen tot decentralisatie van gegevensverwerking, de uitwisseling van gegevens tussen pc's onderling en de optimalisatie van gegevensverwerking zoals bestandsopslag, electronic mail, host-gateways en printouts. Zie ook ons artikel van 12 september j.l. In de loop van slechts enkele jaren heeft informatieverwerking vanaf de gebruikerswerkplek een verandering ondergaan van een relatief eenvoudige (stervormige) terminal-host-configuratie tot hedendaagse PC-LAN-architecturen.

DE PC

De personal computer (pc) is van origine een stand-alone computer die de gebruiker lokale faciliteiten biedt, zoals een lokale tekstverwerker en lokale printvoorzieningen. Doelstellingen bij de introductie van de pc zijn :
* het ontlasten van de aanwezige centrale computer van CPU- belastende en rekenintensieve taken zoals tekstverwerking.
* daarenboven geeft de pc de 'personal touch'. Aspecten zoals centrale opslag, back up, structurering van data en standaardisatie zijn pas in een later stadium als bittere noodzaak gezien en vergt met name een goed georganiseerd systeembeheer.
* zonder meer een positieve kant van de introductie van de pc is het feit dat medewerkers nauwer bij het automatiserings- proces betrokken raken.

De noodzaak tot integratie is al snel door netwerkfabrikanten herkend als een *niche-market*. Hierdoor is naast het lokaal verwerken van tekst op de pc tevens een eerste aanzet gemaakt met het 'aan elkaar knopen' van pc's en een centrale computer (mini of mainframe).

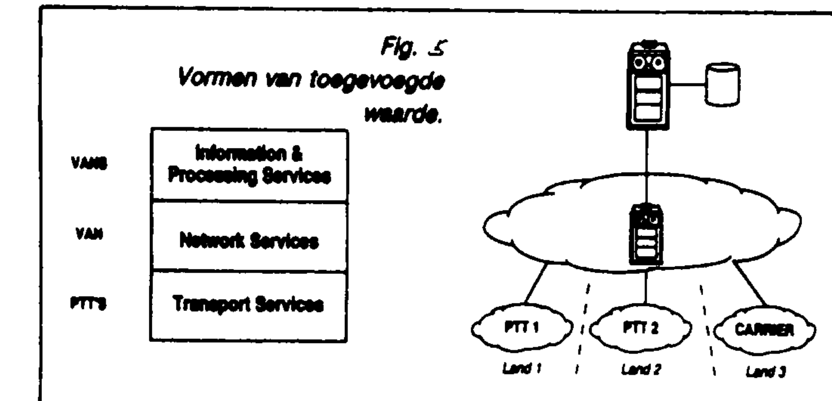
Een bedrijfs data-netwerk bestaat uit een aantal onderdelen:
* de bekabeling;
* de topologie van de bekabeling;
* de regels voor de communicatie over deze infrastructuur (het toegangsprotocol).
* het operating systeem welke de besturing van de communicatie van de netwerkcomponenten regelt (bv. Novell);

'VANS'

In de laatste tientallen jaren zijn als een soort bovenlaag op de openbare PTT-netten ten behoeve van vele gebruikersgroepen diverse datacommunicatienetten ontstaan. In eerste instantie waren deze netten slechts gericht op het transporteren van gegevens. Al deze netten vertonen onderling vaak grote verschillen, vooral omdat zij zijn ontstaan vanuit verschillende behoeften en vanuit verschillende organisaties. Deze netten maakten en maken gebruik van huurlijnen, al of niet samen met het geschakelde telefoonnet of datanet.

INTELLIGENTIE

Door de toepassing van computers werd het echter mogelijk een vorm van 'intelligentie' in de netten te introduceren en hiermee diensten te definiëren die werden toegevoegd aan het onderliggende net.

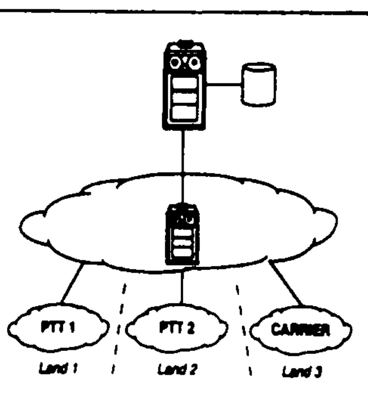

Fig. 5 Vormen van toegevoegde waarde.

Indien we meer-waarde toevoegen door middel van informatie of diensten die de informatie verwerken, komen we op het gebied van de *Value Added Network Services* (VANS). Voorbeelden van VANS zijn onder meer diensten die mogelijkheden bieden voor:
* het door meer gebruikers gelijktijdig raadplegen van informatie in bijvoorbeeld databases (information delivery) mbv. videotex, bulletinboards etc;
* het door meer gebruikers gelijktijdig invoeren van orders of reserveringen (information entry);
* het verwerken van gegevens, bijvoorbeeld ten behoeve van financiële consolidaties of statistieken (information processing);
* het van vorm veranderen van gegevens (in verband met presentatie aan eindgebruikers);
* het creëren of het ontzeggen van toegang tot bepaalde diensten, transacties of informatie in verband met veiligheid of privacy-aspecten.

N.B. Het lokale bedrijf Screen Info. Electronic Publishers NV biedt investeerders, m.b.v. rekenmodellen, de mogelijkheid investeringsscenario's door te rekenen. Op basis van historische en actuele koersinformatie kan men de resultaten toetsen. Hoewel dit artikel zich verder beperkt tot toegevoegde-waarde-diensten voor data en informatie bestaan er diensten als *'voice-mail'*, *'fax-mail'*, *'teleconferencing'* etc.

Bij video-conferencing kan de dienst ook gezien worden als het faciliteitscentrum waarin eindgebruikers vergaderingen met personen op afstand kunnen houden. Bij deze dienst spelen de integratie van beeld, spraak en facsimile vaak een sterke rol.

De rol en de toepassing van VANS is dan ook zeer uiteenlopend in bepaalde bedrijfskolommen. Te denken valt aan *just-in-time* bij produktiebedrijven ter vermindering van voorraden en ter verbetering van het produktieproces. Tevens zien we VANS als marketing-gereedschap toegepast in de zakelijke relatie, zogenaamde *customer support*, of voor verstrekking van informatie met betrekking tot produkten. In andere gevallen zien we de VANS als dienst rond het produkt 'informatie'. Daarbij valt te denken aan videotexdiensten/database-toegang tot informatie.

De VANS-aanbieders

De markt van aanbieders van VANS kan worden verdeeld in een aantal groepen:
* de gespecialiseerde VAN-aanbieders (netwerk met of zonder informatiediensten), zoals GE Information Services, IBM-IN, Tymnet;
* de particuliere of gespecialiseerde VAN-aanbieders voor besloten groepen, zoals SWIFT en SITA;
* de gespecialiseerde informatieleveranciers die de VANS als informatiedienst exploiteren, zoals Reuters
* facilitaire bedrijven zoals Antillean Telematics NV die op basis van *'economy of scales'* haar kennis en technologie ter beschikking stellen om via de *'value added* netwerken', informatiediensten op uniforme wijze toegangelijk te maken voor lokale afnemers;

Het overzicht geeft al aan dat het scala groot is en dat er eveneens en behoorlijke diversiteit bestaat.

Electronic Mail

Electronic Mail betreft het langs elektronische weg overdragen van berichten tussen verschillende personen.

Electronic mail is als snel groeiende toepassing ook te combineren met telex en facsimile. Zo kan bijvoorbeeld een elektronisch bericht worden geadresseerd aan een elektronische postbus, maar ook worden afgeleverd via telex of fax. Binnen organisaties zijn reeds veel electronic-mail- of filetransfertoepassingen in gebruik, vaak geimplementeerd op de LAN.

VIDEOTEXDIENSTEN

Videotexdiensten zijn in te delen in drie categorieën:

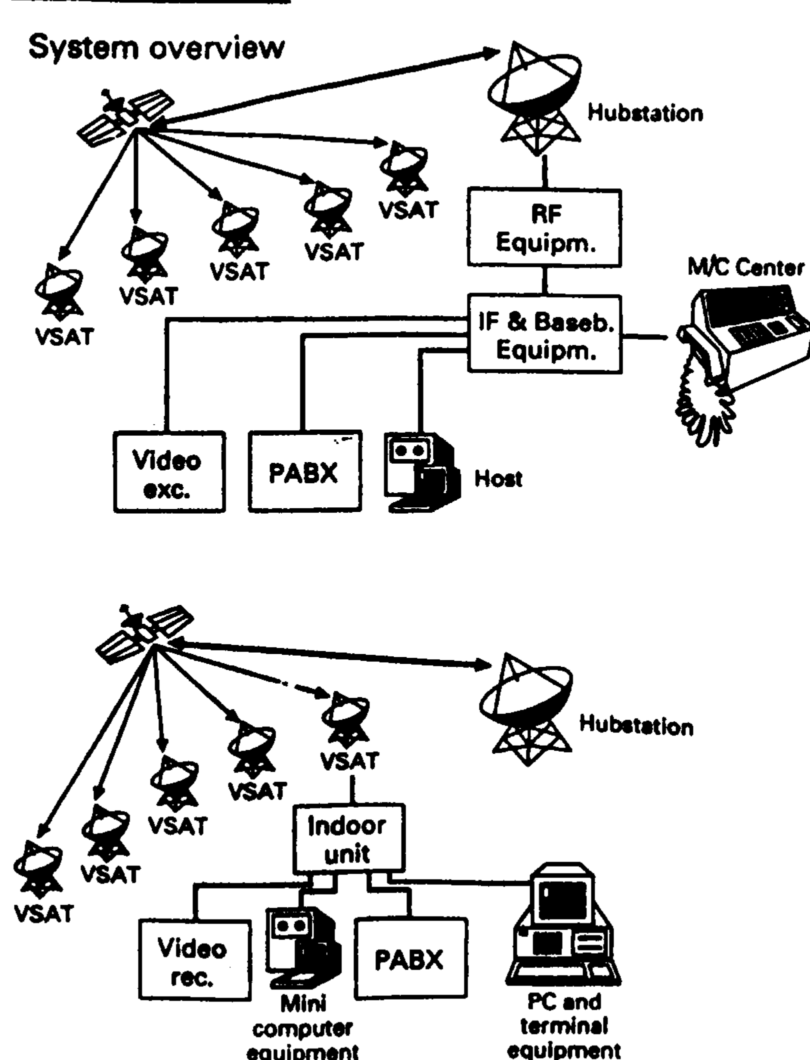
Informatiediensten
Dit zijn databanken die gebruikers als informatiebron gebruiken. Voorbeelden:
* het elektronische telefoonboek van de Setel;
* een dienst met real time-beurskoersen;
* een elektronisch handelsregister van de KvK.

Transactiediensten
Dit zijn diensten waarbij gebruikers een transactie kunnen verrichten. Voorbeelden:
* het elektronisch verrichten van een overboeking;
* het elektronisch bestellen van de dagelijkse boodschappen;
* het bestellen van een folder bij Sears;

Communicatiediensten
Dit zijn diensten die gebruikers de mogelijkheid bieden berichten te sturen aan andere gebruikers of zelfs

Vervolg op pag. 9

Fig. 3 Voorbeelden van systemen.

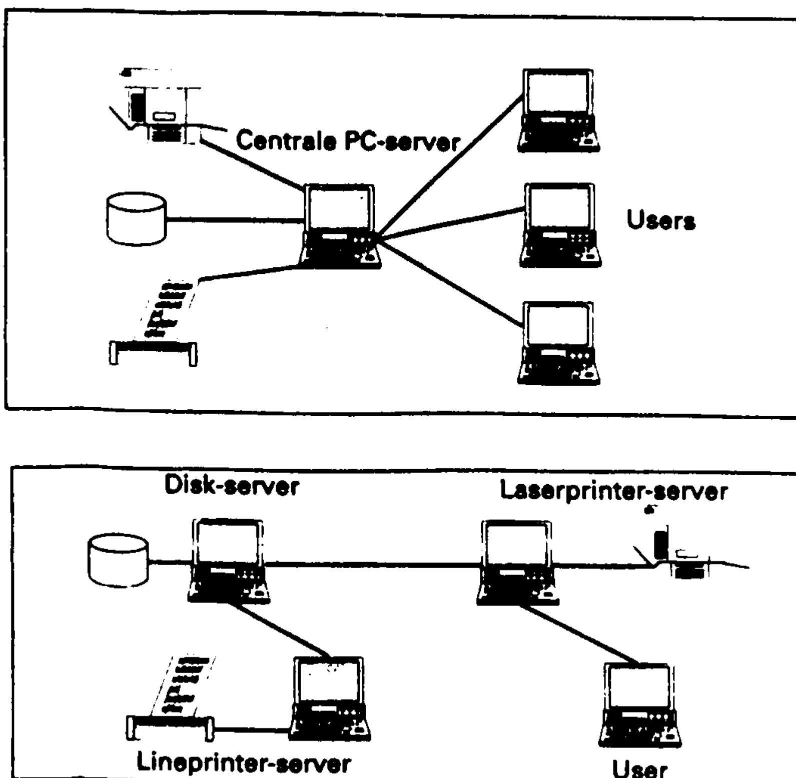

Fig. 4. Voorbeeld van een pc-server-concept, waarbij alle randapparatuur aan één pc (de server) is aangesloten en waarbij de gebruikers toegang kunnen krijgen tot deze apparatuur.

Voorbeeld van een point-to-point-LAN, waarbij aan verschillende pc's steeds verschillende randapparatuur is aangesloten die voor alle aangesloten gebruikers (mits geautoriseerd) beschikbaar is.

Van autobussen naar modeartikelen en medicijnen

Manrique Capriles:

Ondernemend zakenman legde basis voor nog steeds bloeiend bedrijf

MANRIQUE CAPRILES, in zijn dagen alom bekend als *Shon Kiki*, was een ondernemend mens. Kort na zijn huwelijk met Amu Gomes Casseres in 1903, opende hij een detailzaak met de ongewone naam van *La Mano Abierta*. Volgens familietraditie was het gelegen aan de Handelskade. Mogelijk dat de hand te open was geweest in het verlenen van krediet, want de zaak heeft niet lang bestaan. Kort daarna vinden wij hem terug in een vennootschap, Charlouis & Capriles, van een Fransman, André Charlouis, die met een meisje Capriles van Curaçao was getrouwd. Zij voerden een detailzaak die naast hoeden, schoenen en Franse mode-artikelen ook Hollandse kaas verkocht. De naam Capriles in de firmanaam was waarschijnlijk niet die van Manrique, maar van de schoonvader van Charlouis, een zekere Mordechay Capriles. Het was gevestigd in het fraaie gebouw, dat nog steeds bestaat in de Breedestraat naast de huidige Bank van de Nederlandse Antillen.

= door Charles Gomes Casseres =

Manrique Capriles
"Shon Kiki"

In 1925 richtte Shon Kiki een auto- en busbedrijf op genaamd *Europa* die het publiektransport tussen Scharloo en Breedestraat Punda verzorgde en wel langs de route van de inmiddels ter ziele gegane tramdienst. Het hoogtepunt van zijn auto- en busbedrijf bereikte hij toen een Italiaans passagiersschip aan de Noordkust van Curaçao strandde en verbinding met de stad voor personen, proviand en vracht vele malen per dag nodig werd. Shon Kiki verzorgde dat met zijn auto's en bussen. Tot enkele decennia terug was de smeerkuil in de betonnen vloer van de garage achter zijn woning op Scharloo 17 nog steeds te zien. Tussen de bedrijven door was Shon Kiki bijzonder actief op sociaal en cultureel gebied.

Zo was hij de mede-initiatiefnemer, mede-oprichter en bestuurslid van ettelijke organisaties, zoals de Curaçaose Voetbalbond, de Curaçaose Atletiek Bond, de Curaçaose Radio Vereniging, later bekend geworden als de Curom (Z-86) en niet te vergeten de Curaçaosche Vereniging ter Bevordering van Sport, waaruit de nog steeds populaire Curaçaose Sport Club oftewel de CSC ontstond. Hij was ook amateur acteur en trad op in vele van de toneelstukken in die tijd opgevoerd in Teatro Naar op Pietermaai/hoek Theaterstraat (ten behoeve van de lezers van de jongere generatie: Shon Kiki was een oudoom van Lionel (Paps) Capriles). In 1922 ging hij een vennootschap onder firma aan, onder de naam Manrique Capriles & Co., met de bijzonder capabele zakenman Mario de Marchena. Deze laatste had fortuin gemaakt in Cuba als de exclusieve agent voor dat eiland van Philco-radio's. Op 1 september 1922, de datum die door de firma steeds als haar geboortedatum werd aangehouden, opende deze vennootschap een winkel in herenmode-artikelen in een pand gehuurd van de overheid en gelegen in de Heerenstraat op nummer 17 (waar thans Palais Hindu is gevestigd). De huur was zestig gulden per maand, gelijk aan het beginsalaris van bij voorbeeld een bankemployé.

De handelsnaam van de zaak was *La Moda*. Omstreeks 1925 verliet Mario de Marchena de associatie om zich onafhankelijk te vestigen in de door hem overgenomen zaak *Au Bon Marché*, die hij omdoopte tot *Palais Royal* en die eveneens gelegen was op de Heerenstraat, waar nu de textielzaak van Ackerman is gehuisvest. In diezelfde periode voltrok zich een doorslaggevende ontwikkeling in de firma. Na eerst twee jaar te hebben gewerkt in de kassa-afdeling van de jonge Maduro's Bank en drie jaar als de manager van de zaak *Au Bon Marché*, toen toebehorende aan Atilio de Marchena, ging de oudste zoon van Manrique Capriles, Donald Capriles, beter bekend als Donny, in de zaak van zijn vader werken en werd als de wezenlijke leider van het bedrijf. Intussen werd ook de tweede zoon van Shon Kiki, Edwin Capriles, kortweg Din, in het familiebedrijf opgenomen zodat in 1930 de naam van de firma kon worden veranderd in Manrique Capriles & Sons, zoals de firma heden ten dage nog heet. Met de groei van de Shell-raffinaderij, toen genaamd de Curaçaosche Petroleum Industrie Maatschappij (CPIM), schoot de koopkracht van de bevolking omhoog en *La Moda* deed goede zaken met het sterk uitbreidende werknemersbestand van de Isla, zoals de raffinaderij in de volksmond werd genoemd.

BOOM

Deze *boom* duurde van 1927 tot 1931 en leidde er toe dat Manrique Capriles & Sons uit moest zien naar een grotere behuizing. De firma kocht in 1927 het pand Heerenstraat no. 9 van de heer Edward Jesurun en, een grondige verbouwing en modernisering, opende een tweede *La Moda*, die allengs, dankzij haar omvang en modern uiterlijk, bekend werd als *La Moda Grandi*, terwijl de oorspronkelijke vanzelfsprekend als *La Moda Chiki* werd aangeduid. De leiding van deze laatste werd toen toevertrouwd aan de uit Cuba teruggekeerde zwager van Shon Kiki, Benjamin Gomes Casseres Jr., die na achttien jaar op dat eiland met wisselend succes suikerrietplanter te zijn geweest, door het instorten in 1922 van de internationale suikermarkt, in 1929 eindelijk maar besloot naar zijn ouderlijk eiland terug te keren.

De *crash* van 1929 op de beurs van New York heeft pas een aantal jaren later zijn repercussies gehad op Curaçao. De Isla verlaagde zijn personeelsbestand van elfduizend tot drieduizend, alle buitenlandse werknemers werden gerepatriërd en de koopkracht van de bevolking bereikte een ongekend dieptepunt. Terwijl vele zaken op Curaçao failliet gingen of hun deuren moesten sluiten, wist Manrique Capriles & Sons onder de kundige leiding van Donny, die altijd het voeren van een conservatief financieel beheer had voorgestaan, zonder kleerscheuren door de depressie heen te komen. Integendeel, de firma had nog voldoende liquide middelen overgehouden om, toen de economie nog in een diep dal verkeerde, in 1932 de zaak *Europa* op de Breedestraat van de weduwe van Joseph Cardoze, en de apotheek *Botica Wilhelmina* aan het Wilhelminaplein van de heer F.W.P. (Shon Piet) Winkel tegen contante betaling te kopen. De kleine *La Moda* werd gesloten en Benjamin Gomes Casseres Jr. werd aangesteld als de manager van *Europa* en Edwin Capriles als die van *Botica Wilhelmina*.

GROEI

Ondanks de moeilijke jaren begin 1930 groeide de Manrique Capriles & Sons-groep onder de bekwame leiding van deze managersteam voorspoedig. Geen wonder dat toen in de jaren voorafgaande aan de Tweede Wereldoorlog de Isla wederom sterk begon uit te breiden, de Groep zich al verzekerd had van een belangrijk segment van de snelgroeiende markt.

La Moda beperkte zich niet uitsluitend tot herenmode, doch was ook agent/distributeur voor de populaire *Raleigh*-fietsen en *Dunlop*-fietsenbanden, en van *Black & White* whisky en *Buchanans* likeur. *Europa* deed niet alleen in woninginrichting, doch was alom bekend voor haar kwaliteitslevensmiddelen in blik en Hollandse jonge kaas. *Botica Wilhelmina* breidde naast haar apotheekbedrijf ook de handverkoop van niet-medicijnen en cosmetica, en evenals de zusterzaak *Europa* was een van de eerste, zo niet de eerste zaak die bestellingen aan huis kon bezorgen met behulp van een kleine vloot van jongens met bakfietsen. 'De stad, immers, eindigde in die tijd bij de voet van Berg Altena en in Otrobanda bij de Rooseweg. De bestellingen werden met geheel open bakfietsen bezorgd zonder begeleidende bon, zonder aftekenen voor ontvangst en uiteraard op maandkrediet, en niemand die er aan dacht iets uit de bakken te grissen. In onze dagen ongelooflijk, maar zo was Curaçao een vijftig jaar geleden!

De oude Manrique Capriles, die sinds hij de leiding aan Donny had toevertrouwd zich uitsluitend had bezig gehouden met de administratie kwam op 26 juli 1937 te overlijdehn, maar de firmanaam was toen al zo goed ingeburgerd dat niemand over peinsde om aan de naam Manrique Capriles & Sons te gaan tornen.

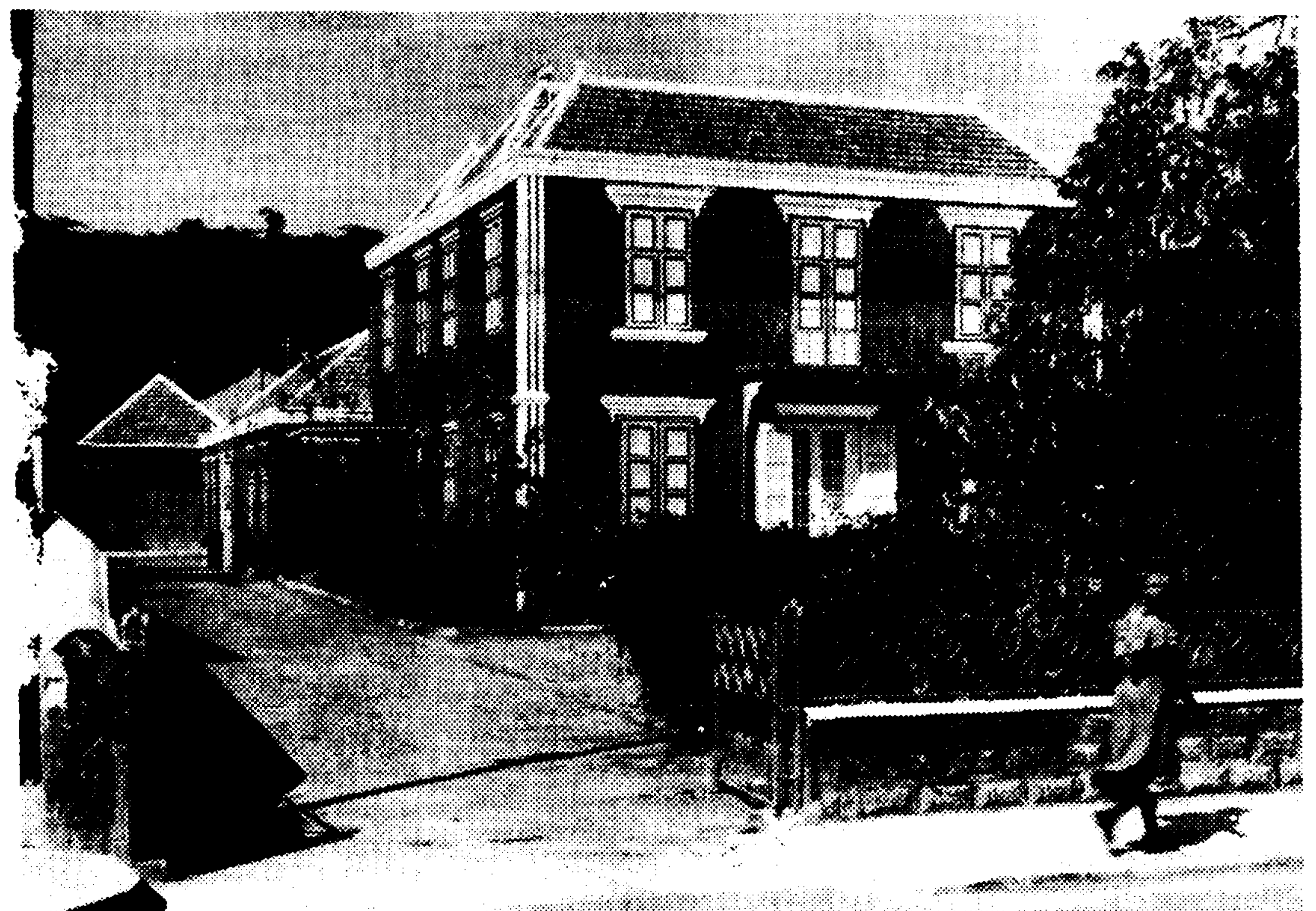
BAYER

Er deed zich nu een toevallige omstandigheid voor die het karakter van de firma in latere jaren ingrijpend zou veranderen. Toen de Verenigde Staten betrokken werd in de Tweede Wereldoorlog, nationaliseerde zij onmiddellijk alle Duitse belangen in Amerika, waaronder ook de grote *The Bayer Company* (dochter van *Bayer Leverkussen, Duitsland*). Din Capriles was persoonlijk bevriend met de president van de Amerikaanse *The Bayer Co.* die toen al alle produkten van de moedermaatschappij in Amerika fabriceerde. Zo kan gebeuren dat Manrique Capriles & Sons het agentschap en de exclusieve distributierechten van alle *Bayer*-produkten voor de Nederlandse Antillen kon verkrijgen. Om praktische redenen besloot de groep toen om deze medicijnenagentschap niet onder te brengen in *Botica Wilhelmina*, maar in een nieuwe afdeling van *La Moda* en direct onder het persoonlijk beheer van Donny te plaatsen. De magische naam *Bayer* werkte als een magneet en spoedig bezat de nieuwe afdeling van Manrique Capriles & Sons een keur van medische vertegenwoordigingen, waaronder bekende namen zoals *Park Davis, Johnson & Johnson* en *Sterling* en andere.

In 1947 kwam de jongste zoon van deze Capriles' familie, Fred Capriles, terug uit de Verenigde Staten waar hij de academische graad van *master of pharmacy* aan de Columbia University had behaald. Als gevolg van de toen geldende nogal kortzichtige houding van de autoriteiten en collegae apothekers, mocht Fred met zijn nieuw-Nederlandse apothekersdiploma niet als apotheker van *Botica Wilhelmina* optreden. Hij werd derhalve opgenomen in de nieuwe branche van groothandel in pharmaceutische artikelen, waar hij meer waardevol voor de groep bleek te zijn dan als mogelijke apotheker van de botica. Samen met Donny, en ook zijn twee schoonzonen Roger Marques en Frankie Krijt, wisten zij de branche zo te ontwikkelen dat na een tiental jaren de belangrijkheid van de pharmaceutische branche zich gerust kon meten met die van de overige belangen van de groep, die het toch goed deden. *Europa had zijn assortiment uitgebreid met fijne cadeau-artikelen, kristal en porcelein en Zweedse meubelen.*

CRUISETOERISME

Na het overlijden van Benny Gomes Casseres Jr. in 1955 had zijn zoon Charles Gomes Casseres de management van de zaak overgenomen en het was onder zijn leiding dat, toen het cruisetoerisme naar Curaçao begon te groeien *Europa* zich, mèt behoud van haar lokale clandizie, meer en meer ging richten op de verkoop aan toeristen in deze voor Curaçao nieuwe en veel belovende economische activiteit, *Botica Wilhelmina* met de zeer persoonlijke service van Din Capriles was uitgegroeid tot mogelijk de meest vooraanstaande apotheker van het eiland.

Het gebouw van de firma Manrique Capriles & Sons aan de Scharlooweg zoals dat er vroeger uitzag. (Foto: Centraal Historisch Archief)

De na-oorlogse jaren brachten een kentering in dit beeld van de Manrique Capriles & Sons Groep. In 1955 besloot Fred naar de toen snel uit haar voegen groeiende Caracas te verhuizen om aldaar een eigen industrie te beginnen. De groothandelsbranche werd toen door Donny voortgezet met de inzet van schoonzoon Frankie Krijt, die sinds 1951 bij de Groep was komen werken. Deze moest naast zijn management van de modezaak *La Moda*, ook als verkoper op de plaatselijke markt en reiziger naar Aruba en Bonaire, vaak ook als artsenbezoeker fungeren. In 1960 aanvaardde Charles Gomes Casseres een uitnodiging van de bancaire en commerciële firma *Edward Henriquez & Co.* om medevennoot van deze prestigieuze groep te worden,

De zaak *Europa* werd toen nog een aantal jaren voortgezet onder de leiding van de andere schoonzoon van Donny, Roger Marquez, maar werd in 1964 verkocht aan *Spritzer & Fuhrmann*, die niet alleen de zaak, de handelsnaam en de inventaris kocht, maar ook het pand Breedestraat nummer 3 dat persoonlijk eigendom was van Din Capriles. En in 1968 besloot Din Capriles zich uit zaken terug te trekken en het rustiger aan te gaan doen. De *Botica Wilhelmina* werd toen verkocht aan de Cooperativa di Consumo van de Ambtenaren Credit Union. De groothandel in pharmaceutica was 'inmiddels te groot geworden voor haar behuizing in de winkel van *La Moda* en aangezien tevens de Heerenstraat in 1960 tot promenade was omgebouwd, was het praktischer om het groothandelsgebeuren te verhuizen naar een aantal deposito's, die Donny enige jaren eerder achter het woonhuis Scharlooweg 17 had laten bouwen. De herenmodezaak *La Moda werd verkocht aan schoonzoon Frank C. Krijt Jr. die het nadien onder zijn eigen naam met succes voortzette. In 1983 verhuisde Frankie ook La Moda* uit het inmiddels te toeristisch geworden Punda naar het nieuwe winkelcentrum Bloempot om aldus de zeer snel groeiende lokale markt in de woonwijken buiten de stad te kunnen verzorgen. In 1986 besloot Frankie Krijt uit gezondheids- en persoonlijke redenen zich uit het actieve zakenleven terug te trekken en in 1987 werd *La Moda* geliquideerd.

Van de oorspronkelijk groep van Manrique Capriles & Sons was dus alleen de groothandel in pharmaceutica overgebleven, die zich intussen zo sterk had ontwikkeld dat het afstoten van de andere vestigingen en het zich uitsluitend concentreren op deze branche de firma zelfs ten goede was.

Met het oog op zijn vorderende leeftijd en de noodzaak voor zijn opvolging te zorgen, zette Donny de vennootschap onder firma Manrique Capriles & Sons in 1968 om in een naamloze vennootschap onder de naam van *Manrique Capriles & Sons (Wholesale & Agencies) n.v.* en in 1966 trok hij een jonge assistent aan in de persoon van Bart Moulijn, een landskind van Nederlandse ouders. Tegelijkertijd begon hij zijn dochter Carol Capriles op te leiden in het medebeheer van het bedrijf. Bart Moulijn werd de duivelstoejager van Donny. Deze nam hem regelmatig mee op zijn zakenreizen, liet hem een tijdlang als magazijnmeester optreden en ook als artsenbezoeker, en gaf hem daarnaast een wezenlijke praktijkopleiding in het zakendoen.

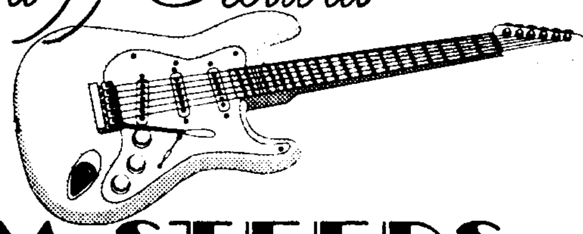
Donny was geen gemakkelijke leermeester, hij eiste perfectie, hard werken en volledige inzet. Passend bij deze instelling kon hij soms ook nogal ongeduldig zijn. Zelf was Donny zijn gehele leven lang een zeer harde werker, een *workalholic* zouden we tegenwoordig zeggen. Vaak werkte hij door in zijn eentje op zon- en feestdagen en het was bij hem traditie om al in de morgen van de 1e januari met de inventarisatie van zijn voorraad te beginnen. Hij was een kundig en bijzonder accurate zakenman en zeer behoudend in het financieel beheer van de groep. Met slechts een enkele tijdelijke uitzondering heeft hij het altijd klaargespeeld om alle zaken en uitbreidingen steeds met het eigen vermogen van de groep te financieren.

Vanzelfsprekend dat het daarvoor regel was om jaarlijks alle winsten in het bedrijf te laten. Lenen bij de bank was voor hem dan ook taboe.

In 1981 kwam deze energieke voortstuwende kracht en de werkelijke dynamo van Manrique Capriles & Sons op de leeftijd van 76 jaar te overlijden. Intussen was Bart Moulijn volledig in staat de zaken voort te zetten en op grond van een overeenkomst die Donny in zijn laatste levensjaren met hem had gesloten, werd Bart de directeur van de vennootschap en uiteindelijk vijftig procent aandeelhouder. Hij werd in zijn beheer altijd trouw en capabel bijgestaan door de mededirectrice Carol Capriles, die blijk had gegeven vele van de kwaliteiten van haar vader te hebben geërfd. De combinatie Bart Moulijn/Carol Capriles bleek een gelukkige en bijzonder succesvolle te zijn. De zaken breidden zich fors uit en spoedig was het kantoortje in de deposito achter het herenhuis te klein voor de uitdijende bedrijvigheid. Zij besloten in 1984 het herenhuis Scharlooweg 17 te huren en grondig te renoveren en alle zaken van de firma daarin te huisvesten. Een stuk Scharloo werd daarmee gered en tegelijk kon het personeel zich in de nieuwe en comfortabele werksfeer veel beter ontplooien.

Onder bekwame leiding is de vennootschap Manrique Capriles & Sons Inc. sterk gegroeid en is de omvang van het aantal vertegenwoordigingen en de omzet in vergelijking met de voorgaande periode meer dan verdriedubbeld.

Eerste lustrum Curaçao Caribbean Jazz Festival

ROB DE LANNOY: 'HET LEUKSTE IS OM STEEDS NIEUWE DINGEN TE VERZINNEN'

ER IS OP Curaçao relatief veel aandacht voor jazzmuziek, maar echt populair is het genre toch nog niet. Zo hebben verschillende radiostations een of meerdere jazzprogramma's er week, in de regel verzorgd door jazzmuziekliefebbers van buiten het bedrijf, die op veelal onmogeke - want commercieel toch niet goed verkoopbare en - hun eigen plaatjes en CD's voor de luisteraars spelen. Hobby. Ook Rob de Lannoy verzorgt al acht ar wekelijks een dergelijk programma.

In 1987 richtte hij, samen met Jacques Rojer en John Willekes, de Curaçao Jazz Foundation op. Vrijwel gelijkertijd werd door anderen ook een tweede tichting opgericht met het doel jazzmuziek te prooten. Die tweede stichting kwam met het grootse an om de North Sea Jazz Festival-organisator Paul ckett aan te trekken voor de organisatie van een arlijks groot festival op Curaçao. Maar die stichting ng roemloos ten onder, ondanks de overheidssubdie die zij kreeg.

= door Marjo Nederlof =

OOIT, een paar jaar geleden, kocht hij een saxofoon en nam les. Jazzmuziek wilde hij spelen. Maar van oefenen kwam niet veel terecht en bovendien: zijn hele leven draait al om de jazz. Man van het eerste uur van de Curaçao Jazz Foundation, internist/geriater Rob de Lannoy, vult bijna ieder vrij moment op de een of andere manier met jazzmuziek. "Je staat ermee op en gaat ermee naar bed." Van de oude garde is hij de enige die nog in het bestuur van de stichting zit. Hij is daar gemiddeld toch wel enige uren per week mee bezig. "We zijn eigenlijk een soort *freaks*, he. Maar volgend jaar stap ik er waarschijnlijk uit. Je moet toch een keer ophouden...".

De Curaçao Jazz Foundaon daarentegen begon in et klein op eigen kracht, erde vallen en opstaan, eef, en viert dit jaar op 6 en november alweer het erste lustrum van het uraçao Caribbean Jazz Fesval. Met op de eerste avond he Caribbean Jazz Explo- ons, bestaande uit lokale ucisi Uti Gregorio (bas), uni Balentin (drums), 'Chief' ercussie), Konki Halmeyer teeldrums) en Dave Matews (piano), gevolgd door et Cubaanse latin jazzkest Irakere onder leiding an Jesus 'Chucho' Valdes, dé Portorikeinse salsand La Sonora Ponceña der leiding van Enrique Papo' Lucca. Wanneer 'Papo' hter de piano plaats neemt 'echte' jazz speelt, is goed horen dat hij geinspireerd door Oscar Peterson.

Op de tweede avond pelen Charlie Sepulveda rompet) met zijn band The urnabout. Sepulveda maakt ok deel uit van de United ations All Star Orchestra an de onlangs 75 jaar geworen Dizzy Gillespie. Vervolens treedt de Braziliaanse angeres/componiste/keyoardspeelster Tania Maria p. Het festival wordt afgeloten met een tweede optren van Irakere.

LIMOUSINE

De kaarten voor het komende festival kosten per avond 35 gulden. Te weinig om de kosten van te kunnen betaen, zelfs als het festival heel goed bezocht wordt. Sponsors zijn onontbeerlijk. Maar zelfs met sponsors blijft het moeilijk.

"We kunnen min of meer kostendekkend draaien, ook omdat we Fra Fra Sound vorige jaar hebben kunnen brengen, want die levert meer op dan een puur jazzestival. Als je je telefoonkosten, je fax, je postzegels, je benzine, je tijd gaat meerekenen - wat eigenlijk wel zou moeten - draaien we nog niet kostendekkend. Vooral de telefoonkosten lopen nogal op". Dat zijn dan vooral de telefoonkosten van de secretaris, die alle contacten met potentiële artiesten en hun managers onderhoudt. Dat gaat overigens niet zonder de nodige problemen gepaard.

"Wat betreft de gage zoek je natuurlijk naar artiesten die voor ons betaalbaar zijn en toch iets bijzonders brengen. Vervelend is wel, dat er vaak additionele eisen bijkomen. Zoals een Tania Maria, die dit jaar op de tweede avond optreedt. Die wilde een limousine tot haar beschikking hebben. Nou, die krijgt ze niet".

Door schade en schande wijs geworden, en gesterkt door een uitspraak van de onlangs overleden Paul Acket tot jazzfestivalorganisatoren ('Hou je poot stijf'), heeft de Curaçao Jazz Foundation zich voorgenomen wat harder van opstelling te worden. "Acket zei: 'als ze willen, komen ze toch wel. Als ze het er niet voor doen, nou, dan niet.' Daar gaan we ons proberen aan te houden".

In dat verband uit De Lannoy ook de nodige kritiek op Aruba en het jaarlijkse jazzfestival dat daar wordt gehouden, met subsidie van de overheid. "Eigenlijk bederven die de markt voor de rest van het Caribisch gebied, door in te gaan op veel te hoge financiële eisen. Ze betalen veel meer dan nodig zou zijn. Er blijft bij de organisator waarschijnlijk ook het nodige aan de strijkstok hangen". Volgens De Lannoy wordt het zo voor andere landen in het Caribisch gebied moeilijk tot onmogelijk jazzevenementen te organiseren. Het wordt dan ook het tijd dat organisatoren van Caribische jazzfestivals om de tafel gaan zitten om prijsafspraken te maken, zoals dat vorig jaar ook in Europa gebeurde om de steeds hogere eisen van jazzmusici aan banden te leggen.

Foto Ken Wong

ROB DE LANNOY
...steeds nieuwe ideeën...

De grote vraag is, of Aruba daaraan zal willen meewerken. De doelstelling van Aruba met het jazzfestival, is ondermeer meer toeristen aan te trekken en daar desnoods dan maar een aantal jaren in te investeren. Een vreemd uitgangspunt is dat niet, want ook het Caribbean Jazz Festival op Curaçao trekt bewust toeristen aan. "Van buiten het eiland komt er steeds meer belangstelling, vooral de Verenigde Staten, ondermeer doordat wij groepen brengen die daar niet te zien zijn. Bijvoorbeeld de Cubaanse band Irakere, die in de V.S. om politieke redenen niet optreedt, terwijl veel Cubanen in de omgeving van Miami daarvoor wel interesse hebben," aldus De Lannoy.

Ook *whole-salers* in de V.S. hebben voor het festival op Curaçao belangstelling getoond. Via de Curaçaose toeristenbureaus in Miami en New York werd met hen contact gelegd. Zo is er een duikorganisatie die volgend jaar een 'Jazz & Dive'-pakket wil brengen. Ook werd het congres van zo'n zeventig zwarte Amerikaanse psychiaters, die gepland stond voor een bijeenkomst op Curaçao, vanwege het Caribbean Festival bewust begin november georganiseerd.

Veel Curaçaose hotels hebben dit jaar ook speciale *packages* aangeboden. De hotelassociatie CHATA is enthousiast. "Maar al te enthousiast hebben we het jazzfestival in Amerika niet gepromoot, want dan hebben we hotelkamers tekort. We moeten ons toch al afvragen of november een goede tijd is. Officieel is het hoogseizoen nog niet begonnen, maar veel hotels zitten in november al behoorlijk vol. We zullen in de toekomst misschien een stillere periode moeten uitkiezen", aldus De Lannoy. Dat zou dan de tweede 'verhuizing' zijn, want het eerste festival werd in mei gehouden, dicht tegen het Aruba Jazz Festival aan en verschoof om die reden het jaar daarop naar november.

VERANDERING

Niet alleen qua datum, maar ook wat betreft de duur van het festival is in de afgelopen vijf jaar wel wat veranderd. Het eerste festival duurde nog vier dagen. "Veel te lang," zegt De Lannoy nu, "Je krijgt in die vier dagen dezelfde hoeveelheid publiek als in twee dagen, alleen verspreid over vier dagen. Door twee avonden te houden zijn de kosten beter te dekken, hetgeen weer betekent dat je duurdere artiesten kunt aantrekken." Wat dat betreft heeft de stichting het nodige geleerd in de afgelopen vijf jaar. "Vier avonden achtereen Red Rodney brengen, dat zouden we nu niet meer doen. Maar we waren zo enthousiast dat we hem konden krijgen! Zo van: 'Goh, Red Rodney... die heeft nog met Charlie Parker samengespeeld...' Lacht, vertelt dan hoe leuk hij het contact met de musici zelf vindt. "Het zijn vaak aparte mensen."

Inmiddels is ook afgestapt van Centro Pro Arte als lokatie. Een prachtige ruimte, maar commercieel bezwaarlijk omdat er te weinig mensen in kunnen. Dit jaar wordt het festival, net als vorig jaar, gehouden in Coney Island en de aankleding wordt gezelliger. "We gaan de opzet dit jaar wat uitbreiden. Er komen allerlei stands te staan waar je niet alleen eten en drinken kunt krijgen, maar ook CD's en platen met jazzmuziek".

AKTIVITEITEN

Elk jaar organiseert de stichting meer aktiviteiten."Het leukste is het om nieuwe dingen te verzinnen", zegt De Lannoy en laat het goedgekeurde poststempel zien, dat enkele dagen voorafgaand aan het Caribbean Festival door de posterijen gebruikt zal worden bij afstempeling van post. Ontworpen door Hans Hagen, de grafisch ontwerper die ook de poster van dit jaar ontwierp. Voorafgaand aan het festival worden in de UNA ook lezingen gehouden, van onder anderen Lee Mergner, criticus van het Amerikaanse jazzblad JazzTimes. Over het op 6 en 7 november te houden vijfde Curaçao Caribbean Jazz Festival zal in maart volgend jaar in dat blad een recensie verschijnen. Overigens kreeg het festival afgelopen jaar een positieve recensie in het eveneens gerenommeerde jazzblad Down Beat.

Aan nieuwe ideeën heeft het tot nu toe niet ontbroken. In 1989 ontstond het idee om een televisieprogramma te maken, Jazz-time, dat nog steeds eenmaal per maand wordt uitgezonden tussen zeven en acht uur 's avonds. In dat programma vooral veel aandacht voor lokale jazzmusici.

In 1989 werd ook het eerste concert met pianist Chick Correa georganiseerd en vond in samenwerking met de Alliance Francaise een 'Semaine de jazz' plaats in het Plaza Hotel. Een jaar later werd, behalve de maandelijkse televisieuitzendingen en het Caribbean Festival, de John Novello Jazzshow georganiseerd, waarbij ook de van Curaçao afkomstige basgitarist Roy Lewis meespeelde. Tevens werden de eerste schoolconcerten gehouden, met een optreden van *steel pan*-bespeler Andy Narell.

In 1991 werd het standaardpakket uitgebreid met een optreden van de uit Nederland afkomstige Fra Fra Sound, kwam er een History Jazzshow en een tweede optreden van Chick Correa, alsmede het zeer succesvolle eerste Holland Jazz Festival, in samenwerking met de KLM. Dit jaar werd het KLM Holland Festival voor de tweede maal gehouden. De eerste afspraken voor volgend jaar lopen al. "Candy Dulffer was het eerste jaar een enorm succes en zij heeft gezegd dat ze volgend jaar graag weer wil komen".

JAZZ-CRUISES

Dit jaar werd voor het eerst begonnen met het organiseren van jazz-cruises. Ze bleken een groot succes, zowel qua belangstelling van het publiek, als qua sfeer. Bij de herinnering wordt hij weer enthousiast. "We hebben dit jaar tweemaal zo'n cruise gehouden: in de avonduren met een gezelschap van zo'n zeventig mensen aan boord van de 'Mermaid' gaan, eten en drinken en een klein jazzbandje mee, en dan varen op het Spaanse Water en daarbuiten. Op het moment dat de trossen losgaan, ontstaat er een heel gezellige sfeer..."

Als nieuwe aktiviteit voor volgend jaar denkt De Lannoy aan het houden van Jazz Song Festival. "Muziekfestivals zijn hier populair, songfestivals ook. Waarom dan geen Jazz Song Festival? Het lijkt me een leuke manier om het publiek met jazzmuziek kennis te laten maken." Of het er van zal komen is nog niet duidelijk, want er blijken in de stichting twee stromingen te zijn: zij die eigenlijk alleen een jaarlijks Caribbean Jazz Festival willen organiseren en zij die juist een heleboel aktiviteiten met de stichting willen ontplooien.

Maar het zijn juist vaak de andere aktiviteiten die het Caribbean Jazz Festival wat beter kostendekkend maken. Nu al heeft men daarvoor meer te besteden dan vorig jaar, zodat ook steeds betere groepen kunnen worden aangetrokken. Over de vraag welke musicus de stichting naar Curaçao zou willen halen als geld geen probleem is, hoeft hij niet lang na te denken. "George Benson. Maar die is onbetaalbaar. En zijn manager bedingt niet alleen een hoge gage, maar ook allerlei andere voorzieningen. Een limousine, dat soort drankjes, die maaltijden, die kleur handdoeken op zijn hotelkamer..."

Zijn manager? Maar dan toch in opdracht van Benson zelf? Rob de Lannoy kijkt verbaasd. Jazzmusici kunnen bij hem geen kwaad doen...

Openbare netwerken vervolg van pag. 7

aan niet-videotexgebruikers. Voorbeelden:
* een elektronisch postbussysteem waarbij abonnees elkaar berichten kunnen sturen;
* een babbelbox waarbij gelijktijdig *ingelogde* gebruikers berichten aan elkaar kunnen sturen (*chatten*);
* een dienst waarbij gebruikers een bericht kunnen versturen dat bij de geadresseerde op de telefax wordt afgeleverd.

(De lokale leverancier van Videotex diensten is Antillean Telematics NV.)

Electronic Data Interchange (EDI)

Het op gestandaardiseerde wijze overzenden van gestructureerde berichten van computer naar computer heet EDI. Het gaat hierbij om de uitwisseling van handelsberichten, zoals orders, facturen en transportgegevens, financiele transacties (bv. Swift) etc. Kenmerkend hierbij is dat het in eerste instantie meestal gaat om min of meer homogene groepen (per sector) gebruikers, zoals:
* producenten en afnemers of distributeurs;
* maatschappijen en tussenpersonen;
* verladers en vervoerders.

Al snel worden andere partijen hierbij betrokken (banken, douane, enzovoort), waardoor de zogenaamde community-systemen ontstaan.

VAN's spelen bij EDI een belangrijke rol, omdat zij de problemen ondervangen die zouden ontstaan bij het rechtstreeks koppelen van de verschillende computers bij de betrokken partijen. Iedere computer stuurt zijn berichten naar de VAN, waarna de VAN ze doorstuurt naar de computer van bestemming (*store-and-forward*). Ook kan de ontvangende partij zelf de berichten bij de VAN ophalen (store and retrieve). Diverse net-dienst-leveranciers zijn op dit gebied actief, op zowel nationale (Antillean Telematics NV.) als internationale schaal (Tymnet, IN van IBM).

Met de introductie van EDI treedt de automatisering over de grenzen van het eigen bedrijf heen! Er zijn meerdere koppelingsvormen denkbaar tussen de computersystemen van verschillende bedrijven. Bij EDI is sprake van een betrekkelijk losse koppeling. De bedrijven en hun toepassingsprogramma's behouden elk hun autonomie. De gegevensuitwisseling vindt bij EDI plaats in de vorm van gestructureerde elektronische berichten.

Bij het opzetten van computercommunicatie doen zich in de regel de nodige problemen voor. De problemen zijn van tweeërlei aard:
* Communicatietechnisch. De computersystemen moeten technisch in staat zijn met elkaar te communiceren.
* Applicatietechnisch. De programma's, de applicaties, in de computersystemen moeten elkaar verstaan.

Het communicatietechnische probleem bij EDI kan worden opgelost door het gebruiken van een netwerkdienst. Het applicatietechnische probleem vereist standaardisatie.

EDI SOFTWARE

Voor het aanmaken (en verwerken) van EDI-berichten is software nodig, die de volgende functies verricht:
* aanmaken/verwerken van een in house (fixed format) file in een geschikte structuur;
* conversie van/naar de in house file naar/van een bericht in de EDIfact syntax;
* verzenden/ontvangen van EDIfact berichten van/naar een netwerkdienst.

Een gerenommeerde leverancier op dit gebied is 'Walvis Computersystems' uit Delft, vertegenwoordigd door het eerder genoemde bedrijf 'Caribbean Advanced Telematics Services'.

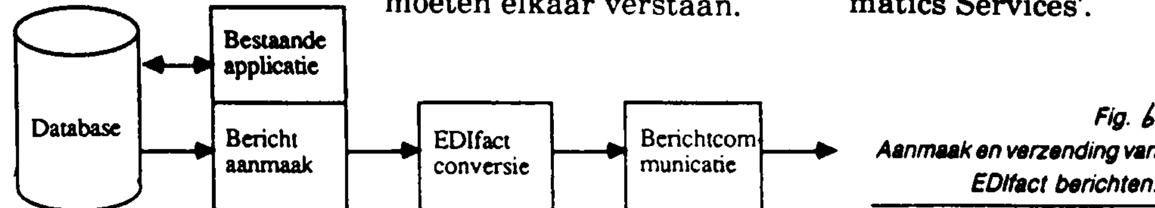

Fig. 6
Aanmaak en verzending van EDIfact berichten.

De implementatie van EDI is niet in de eerste plaats een technisch probleem. Om de echte strategische voordelen van EDI te behalen zal het nodig zijn de samenwerkingvorm met toeleveranciers en klanten kritisch te herzien. Als de implementatie van EDI wordt aangepakt op operationeel niveau of door het automatiseringsmanagment, zal in de regel worden uitgegaan van de huidige werkwijze en zal de bestaande papierstroom worden vervangen door EDI. De dan te behalen voordelen kunnen aanzienlijk zijn, maar het zullen alleen maar efficiency voordelen zijn.

Hoe te beginnen ? Uit het voorgaande mag blijken hoe uitgebreid de mogelijkheden tegenwoordig zijn om voor spraak en data een effectieve en efficiente communicatie op te zetten binnen uw organisatie en met business partners. Zeker op een eiland als Curaçao is de communicatie op internationaal niveau van levensbelang.

Wat echter ook blijkt is dat de opzet van een goede communicatie-structuur veel deskundigheid vereist. Deskundigheid op het gebied van uw bedrijfsprocessen en - gegevens en op het gebied van de technologie ter verwerking en transport van betreffende gegevens.

In het woud van consultants en leveranciers van producten en diensten, welke meestal slechts een gedeelte van de behoefte ondersteunen, zal een goede keuze gemaakt moeten worden door het topmanagement van bedrijven zodat de realisatie van deze toepassingen wordt gebaseerd op de bedrijfsdoelstellingen van de komende jaren en *state of the art technology*.

Buiten de directe invoer van specifieke stand-alone toepassingen welke snel hun vruchten af kunnen afwerpen, moet goed worden nagedacht over de toekomstige communicatie-structuur van uw organisatie.

Afhankelijk van uw concrete behoeften zal, ons inziens allereerst een leverancier-onafhankelijke deskundige een goede analyse van de behoeften moeten uitvoeren. Hierbij kan een organisatie als de Stichting EDI Curacao een rol spelen. Deze entiteit begeleidt de invoering van telematica op Curaçao sectorgewijs waarbij naast deskundigheid en financiële ondersteuning, sturing wordt gegeven aan de implementatie van toepassingen en het handhaven van internationale standaarden. Dit laatste is belangrijk wil Curaçao zich in de toekomst niet isoleren, maar als knooppunt fungeren in een mondiaal informatienetwerk. Het onafhankelijke consultancy bedrijf Carib Teleconsult NV. beschikt over de deskundigheid en geeft u een goed beeld van de communicatiemiddelen welke nu en in de toekomst voor uw organisatie wenselijk en haalbaar zijn. Hierbij wordt aangegeven welke leveranciers in te zetten zijn op welk deelgebied. Het management moet te allen tijde de invoering van genoemde diensten kunnen blijven besturen.

In het volgende artikel zullen specifieke toepassingen voor de financiële sector worden behandeld.

Natuurlijk beter worden

door Rudolf de Wit

Voeding in natuurgeneeswijze

IN DE NATUURGENEESWIJZE speelt voeding een belangrijke rol. Vooral als we het hebben over de behandelingen met acupunctuur. Elke behandeling bij de acupuncturist zal vooral gegaan worden met een doorlichting van de voeding. Bepaald voedsel kan namelijk specifieke klachten veroorzaken. Zonder deze schadelijke stoffen uit het voedsel te halen kan een acupuncturist eigenlijk niet veel doen. Soms klinkt het voor de patiënt als Chinees in de oren als deze met klachten van bij voorbeeld het gehoor komt en dan van de acupuncturist moet horen dat hij helemaal met varkensvlees moet stoppen. Indien men alle voorgaande artikelen in deze rubriek gelezen heeft, dan kan men zich misschien herinneren dat varkensvlees op de nierenergie werkt en de nierenergie de oren en het gehoor verzorgt.

Als acupuncturist heb ik zelf veel bezwaar tegen bepaalde produkten die men in de moderne maatschappij te veel gebruikt. Standaard is voor mij dat produkten, zoals koffie, chocolade en limonade gestopt moeten worden bij gewrichtsklachten. Bij botpijnen, gehoor-, potentie-, blaas- en urinewegenklachten is het aangeradfen te stoppen met varkensvlees. Bij darmklachten stoppen met suiker, melk, mosterd en peper.

Goed, nu weet ik dat het moeilijk is om te stoppen met een (slechte) gewoonte en vooral als het zo lekker is. De keuze is dan aan u. Of u gaat door en blijft uw ziekte voeden met de schadelijke stoffen of u kiest voor gezondheid en schakelt dan ocer naar natuurlijke produkten. Vaak beseft men eerder dat een auto een bepaalde soort benzine en olie gebruikt en men weet dat andere produkten en zelfs andere merknamen van dezelfde produkt schadelijk zijn voor de motor van de auto, maar dat bepaald voedsel schadelijk is voor het lichaam..... ho maar! Daar praten we liever niet over.

Het klinkt misschien vreemd als ik dit zeg, maar ziekte is eigenlijk een natuurlijke en gezonde manier van het lichaam om te zeggen: nu is het genoeg! Kanker is ook een 'natuurlijke manier' of beter gezegd een natuurlijk gevolg van slechte voeding. Dag in dag uit, jaar in jaar uit. Voor de acupuncturist is het heel logisch dat na het eten van slechte voeding gedurende een lange tijd, bepaalde acupunctuurpunten pijnlijk worden. Het inkapselen van cellen na jarenlange getreiter met schadelijke stoffen is uiteindelijk de enige manier van het lichaam om zich te beschermen.

Niet gek dat het punt, dat aan de zijkant van de borst ligt, en dat de acupuncturisten 'galblaas 23' noemen

pijnlijk wordt, daarna gaat verharden en het zelf kwaadaardige cellen gaat vertonen na het gebruik van produkten zoals koffie. Gelukkig wijzen onderzoeken, die in de Verenigde Staten zijn gedaan, uit dat koffie inderdaad borstkanker kan veroorzaken. Maar men weet hoe het gaat. Hoewel men weet dat sigaretten een duidelijke bijdrage leveren bij het ontstaan van longkanker, blijft men toch driftig doorgaan met roken. Zelfs is het zo dat er af en toe weer eens een onderzoek uitwijst dat het helemaal niet erg is om te roken.

Vaak worden we verblind door de tegenstrijdige informatie en men weet dan hoe gemakkelijk het is om datgene te kiezen dat voor u het voordeligste voorkomt.

Voedingsmiddelen die bescherming bieden tegen kanker.

Er is tot nog toe van geen enkele alledaagse, eetbare groente of vrucht vastgesteld dat deze kanker zou veroorzaken. Integendeel, onderzoek heeft uitgewezen dat bepaalde plantaardige voedingsmiddelen absoluut een beschermende werking hebben tegen kanker. Men heeft dat zowel bij proefdieren als bij onderzoeken, waarbij men keek naar het voedingspatroon van kankerpatiënten, kunnen constateren. Kruisbloemige groenten, zoals spruitjes, broccoli, bloemkool, kool en rapen bevatten bepaalde stoffen die beschermende enzymactiviteit op gang brengen en 'vrije radicalen' bestrijden.

Een aantal onderzoekers heeft ontdekt dat het regelmatig eten van kruisbloemige groenten de kans op het krijgen van kanker kleiner maakt. Het risico zou zelfs minder groot worden naarmate men meer van deze groenten eet. Spinazie, selderie, kropsla en dille activeren ook enzymen die kanker kunnen bestrijden. Ook vruchten en groenten die vezelrijk zijn of die veel vitamine A bevatten, hebben een beschermende werking.

Bepaalde voedingsmiddelen die voorkomen op het traditionele menu van sommige volkeren hebben ook zulke kankerbestrijdende eigenschappen. Dat verklaart misschien waarom kanker bij sommige volkeren minder voorkomt dan bij andere. Men heeft ontdekt dat aftreksel van zes soorten eetbare paddestoelen die in een bepaald land als traditioneel voedsel gegeten worden, remmend werken op de groei van tumoren bij muizen. Het schijnt dat *laminaria*, een zeewiersoort die in Japan veel gegeten wordt, bij Japanse vrouwen preventief werkt tegen het krijgen van borstkanker. Misschien komt dat doordat deze plant zo vezelrijk is.

WEERSTAND

Bij kanker schiet de lichaamsweerstand vaak ernstig tekort en het spreekt dan ook vanzelf dat een gezonde voeding heel belangrijk is als verdediging tegen deze ziekte. Afweerprocessen die beïnvloed worden door voeding, kunnen een rol spelen bij het onschadelijk maken van kankercellen en voorstadia daarvan. Een verstandig dieet kan zelfs van cruciale betekenis zijn, wanneer er eenmaal sprake is van kanker. Dat wordt helaas nog wel eens over het hoofd gezien, wanneer men debehandelingsmethoden bepaalt. In de voedingstoestand van kankerpatiënten zitten specifieke onevenwichtigheden. Als men deze corrigeert, kan het afweersysteem weer goed gaan functioneren en dat kan de kans op herstel of op een langer leven aanmerkelijk vergroten.

Hou op met bekritiseren

Louise Hay, een van mijn favoriete schrijfsters, heeft een unieke kijk op het leven. Haar bestseller *Je kunt je leven helenn 120.000 verkocht zijn, is voor eenieder een openbaring. Zij heeft een nieuw boek, Gebruik je innerlijke kracht*, dat niet onder doet voor de eerste. Hier volgt een klein gedeelte om over na te denken:

Wanneer we een patroon van bekritiseren hebben, bekritiseren we onszelf steeds weer voor dezelfde dingen.' Wanneer worden we eindelijk wakker en zien we in dat kritiek niet helpt? Laten we een andere strategie proberen. Laten we onszelf eens goedkeuren zoals we nu zijn. Kritische mensen oogsten vaak veel afkeuring omdat afkeuring geven hun patroon is. Wat we uitzenden, komt naar ons terug. Deze mensen willen altijd perfect zijn. Welk mens is perfect? Heb je ooit een perfecte mens ontmoet? Ik niet. Als we over iemand klagen, klagen we over een aspect van onszelf. Anderen zijn voor ons een spiegel en wat we in de ander zien, zien we in onszelf. Vaak willen we bepaalde delen van onszelf niet accepteren. We misbruiken onszelf door middel van alcohol, drugs, sigaretten, te veel eten enz. Dit zijn manieren om onszelf te straffen, omdat we niet perfect zijn. Maar perfect volgens wiens normen? Aan wiens eisen en verwachtingen proberen we nog steeds te voldoen? Wees bereid om dit los te laten. Wees gewoon jezelf. Je zult merken dat je prachtig bent, zoals je op dit moment bent.

Als je kritisch bent geweest en een zeer negatieve kijk op het leven hebt, zal het wat tijd kosten om een andere richting in te slaan, liefdevoller te worden en een houding van acceptatie te ontwikkelen. Je zult leren om geduld voor jezelf op te brengen naarmate je leert je kritische houding los te laten, die feitelijk niet meer dan een gewoonte is en niet de waarheid van je wezen. Kun je je voorstellen hoe heerlijk het zou zijn als we konden leven zonder ooit door iemand bekritiseerd te worden? We zouden ons helemaal ontspannen en op ons gemak voelen. Elke morgen zou het begin betekenen van een heerlijk nieuwe dag, want iedereen zou van je houden en accepteren en niemand zou je bekritiseren of afkeuren. Dit geluk kun je jezelf geven door ook die aspecten van jezelf, die je uniek maken, meer te accepteren. Leven met jezelf kan de heerlijkste ervaring zijn die je je maar kunt voorstellen. Dan word je 's morgens wakker met het blije gevoel dat je weer een dag met jezelf mag doorbrengen.

Schaken

door Jules Welling

Interpolis nieuwe stijl

'INTERPOLIS' MAG zich beroepen op een prachtige reputatie in de schaakwereld. Vijftien jaar op een rij organiseerde het Tilburgse verzekeringsconcern toptoernooien volgens de *round robin*-formule, eerst enkelrondig met twaalf spelers en daarna dubbelzinnig met acht spelers. Deze toernooien zetten een nieuwe trend in de schaakwereld en vonden navolging in onder meer Linares (Spanje) en Reggio Emilia (Ita). De absolute wereldtop kon er een dikbelegde boterham verdienen. Daarmee was tevens het enige denkbare bezwaar tegen het systeem genoemd. Omdat alleen de absolute wereldtop werd uitgenodigd, was er nauwelijks verandering in het deelnemersveld. Steeds dezelfde spelers waren van de partij, waardoor de krachtmeting een enigszins élitair karakter kreeg. De organisatoren besloten daarom het roer drastisch om te gooien, hetgeen dit jaar resulteerde in een massatoernooi volgens de knock out-formule.

GROTE DEELNAME

De inschrijving werd opengesteld voor buitenlanders met een *rating* van 2500 of meer en voor Nederlanders met een *rating van 2400 of meer. Het liep storm. Meer dan tweehonderd spelers leverden een inschrijvingsformulier in en dat was zelfs Interpolis te veel. Er werd een selectie naar land van herkomst gemaakt, waarbij zestien toppers vrijgesteld waren. Uiteindelijk werden 96 spelers toegelaten die in de eerste ronde tegen elkaar uitkwamen, zowel met wit als zwart. Het tempo werd vastgesteld op veertig zetten in twee uur en daarna nog één uur voor de rest van de partij. Bij een gelijke stand (1-1) volgde op de derde dag een barrage* met eerst twee partijen met een half uur bedenktijd, eventueel gevolgd door twee partijen met een kwartier bedenktijd. Mocht de stand dan nog gelijk zijn (3-), dan werd een beslissing geforceerd volgens het zogenaamde *sudden death*-systeem, waarbij de eerste beslissing de doorslag gaf. De 48 winnaars werden in de tweede ronde aangevuld met de zestien 'geplaatste' toppers, zodat er een veld van 64 deelnemers ontstond. Hiermee werd een volledige knock out-competitie afgewerkt volgens het van de tennissers bekende Wimbledon-systeem, waarbij het deelnemersveld per ronde gehalveerd wordt.

Voor de nieuwe formule moest Interpolis diep in de buidel tasten, te meer daar toppers niet voor een appel en een ei hun komsten vertonen. Als lokker fungeerde een eerste prijs van één ton, de hoogste prijs ooit in een privaat toernooi uitgeloofd. Degenen, die in de eerste ronde geëlimineerd werden, konden altijd nog duizend gulden tegemoet zien, plus vijfhonderd gulden als tegemoetkoming in de reiskosten. Wie de eerste ronde overleefde, was verzekerd van het dubbele. Uitschakeling in de derde ronde leverde al vierduizend gulden op en vervolgens liep het tarief per ronde op via 7500, 12.500 en twintigduizend gulden naar een halve ton voor de verliezend finalist; ongekend hoge bedragen voor de schaakwereld.

Daar stond tegenover dat de spelers ook iets moesten inleveren. De startgelden werden afgeschaft, de reiskosten beperkt tot vijfhonderd gulden en de deelnemers moesten zelf hun hotelaccomodatie regelen. Zoals te verwachten viel van een verzekeringsconcern waren de risico's dus enigszins verspreid. De aantrekkingskracht van het grote geld miste zijn uitwerking echter niet. Nooit eerder kwam een zo sterk veld bijeen, de Olympiades even daargelaten.

Bij de opening bleken de meningen onder de spelers nogal uiteen te lopen. 'De een kon zich moeiteloos vinden in de nieuwe opzet, de andere had er moeite mee. De Amerikaan Yasser Seirawan: "De organisatoren nemen een groot risico door een zo succesvolle formule te verlaten, maar ik geef de nieuwe opzet een goede kans van slagen. Vooral voor het publiek lijkt me de nieuwe opzet een aanwinst". De Engels Tony Miles hield een mooie slag om de arm: "'Als ik het toernooi win, is het een fantastische formule..." 'Oud-wereldkampioen Anatoli Karpov vond het maar niets: "Er gaat niets boven het klassieke rondentoernooi. Dit is leuk voor het publiek, maar met het echte schaken heeft het natuurlijk niets te maken".

SLACHTOFFERS

Op het moment konden Miles noch Karpov weten dat zij de eerste slachtoffers van het systeem zouden worden. De oud-wereldkampioen speelde in de twee reguliere partijen gelijk tegen zijn naar Hongarije uitgeweken voormalige landgenoot Alexander Tsjernin en werd vervolgens in de half uur-partijtjes op een bepaald niet alledaagse manier uitgeteld. In hoge tijdnood deed Karpov een illegale zet door schaak te geven, terwijl hij zelf schaak stond. Volgens het reglement moest hij een zet doen met het laatst aangeraakte stuk en dat was zijn dame, die onmiddellijk in de doos verdween. Een gewonnen stelling veranderde in één zet in een verloren stelling: winst voor Tsjernin, die in de gelijkmakende beurt een aangeslagen Karpov gemakkelijk op remise wist te houden. De oud-wereldkampioen kon na drie dagen naar huis met een voor zijn doen wel zeer matige gage van tweeduizend gulden. Karpov kon de tegenslag niet naar behoren verwerken. Voor de televisiecamera noemde hij het gedrag van Tsjernin 'immoreel', terwijl hij beter de hand in eigen boezem had kunnen steken. Tsjernin viel immers niets te verwijten. Karpov had zichzelf de das om gedaan. Voor het publiek was het vanzelfsprekend smullen geblazen: een favoriet, die de eerste ronde niet eens overleeft. Dat zie je niet iedere dag.

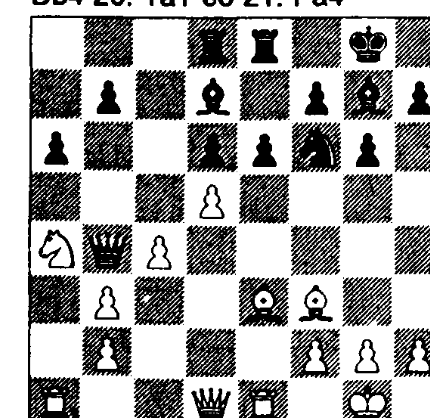
Op het moment dat ik dit schrijf — tijdens de eerste partij van de derde ronde —is al een heel regiment toppers uitgeschakeld. Het deelnemersveld bestaat nog uit 32 spelers. Tachtig toppers zijn al naar huis of hebben althans in de toenooizaal niets meer te zoeken. Wel zijn er velen — op eigen kosten — blijven hangen om met eigen ogen te aanschouwen hoe hun collega's stuk voor stuk opgebracht worden. Uitgeschakeld zijn al zulke coryfeeën als Ehlvest, Dolmatov, Sax, Ribli, Portisch, Vaganian, Geller, Poloegajevski, Speelman, Beljavski en Hjartartson en dan noem ik alleen nog maar die spelers die ooit in het Kandidatentoernooi uitgekomen zijn. Iedere dag vallen er koppen, iedere dag worden er reputaties aan diggelen gespeeld. Voor het publiek — en de pers — is er niets mooiers te bedenken, voor de spelers is de realiteit keihard.

De IJslandse grootmeester Mageir Petrusson, die overi-

Hier een eerste selectie van de tientallen partijen die inmiddels gespeeld zijn:

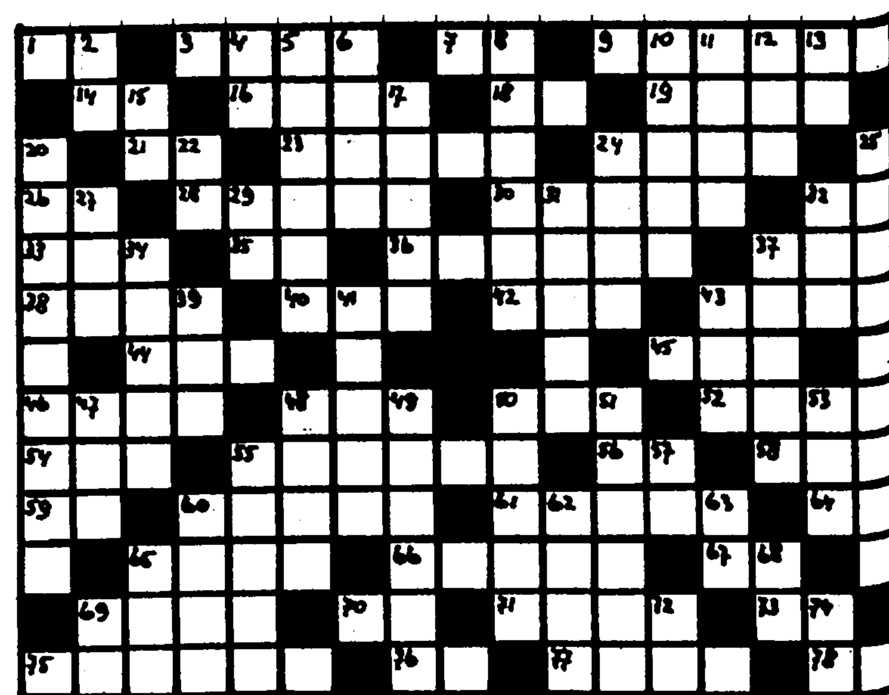
Korchnoi - Christiansen

1. d4 d6 2. Pf3 Pf6 3. c4 g6 4. Pc3 Lf5 5. d5 Lg7 6. Pd4 Ld7 7. e4 c6 8. Le2 Pa6 9. 0-0 Pc5 10. Lf3 0-0 11. Pb3 Pxb3 12. axb3 a6 13. Le3 Dc7 14. Te1 Tfe8 15. Tc1 Tad8 16. Lf4 cxd5 17. exd5 Da5 18. Ld2 Db6 19. Le3 Db4 20. Ta1 e6 21. Pa4

21... Dxe1+ 22. Dxe1 exd5 23. Dd1 dxc4 24. bxc4 b5 25. Pc3 b4 26. Pd5 Pxd5 27. Lxd5 Lxb2 28. Txa6 Le6 29. Ta7 Lc3 30. Lxe6 Txe6 31. c5 b3 32. Dxb3 dxc5 33. g3 Ld4 34. Db7 Tf6 35. De7
1-0

Kruiswoordpuzzel

HORIZONTAAL: 1. bevel; 3. vrucht; 7. persoonlijk voornaamwoord; 9. vermaak; 14. onmeetbaar getal; 16. hap; 18. bijwoord; 19. in orde; 21. nummer; 23. loop; 2. plaats in Frankrijk; 26. waterpeil; 28. damp; 30. veldwacht; 32. muzieknoot; 33. ligplaats voor schepen; 35. scheikundig symbool; 36. janken; 37. verbinding; 38. peulvrucht; 40. herkauwer; 42. loop; 43. woonplaats; 44. bloeiwijze; 45. mannelijk dier; 46. knaagdier; 48. mannelijk dier; 50. Sociaal Economische Raad; 52. schuur; 54. vis; 55. bestuurder; 56. Anno Domini; 58. open plek in het bos; 59. nummer; 60. nu; 61. noodsignaal; 64. water in Noord-Brabant; 65. ethische norm; 66. vlak; 67. voertuig; 69. Europese hoofdstad; 70. persoonlijk voornaamwoord; 71. soldatenkost; 73. spil; 75. met puntige uitsteeksels; 76. rondhout; 77. proef; 78. voorzetsel.

VERTICAAL: 2. waterpeil; 4. getijde; 5. terug; 6. Indische vaste fuik; 8. beroep; 10. landbouwer; 11. afzetsel door verbranding; 12. onpersoonlijk voornaamwoord; 13. hetzelfde; 15. voorzetsel; 17. graf; 20. later; 22. rund; 24. Duitse stad; 25. ziekenhuis; 27. duw; 29. neonlamp; 31. meisjesnaam; 32. mannetjesdier; 34. ziekte; 37. luikje; 39. hoop; 41. verdieping; 43. laad- en losbassin; 47. bloeiwijze; 48. toespraak; 49. man; 50. ziekte; 51. plaats in Overijssel; 53. tijdperk; 55. drijfveer; 57. titel; 60. bekend Nederlands warenhuis; 62. in tijd gevorderd; 63. familielid; 65. dwaas; 68. deel van een mast; 69. muzieknoot; 72. vaartuig; 74. muzieknoot.

Winnaar vorige week

UIT HET GROTE aantal inzendingen van de Amigoe Puzzel van verleden week is uiteindelijk als gelukkige winnaar van de weekprijs van 25 gulden getrokken:

Sidarma Donker
Saliña Harbour View B5
Alhier

De winnaar kan zijn/haar prijs na identificatie afhalen op het kantoor van de Amigoe: Curaçao - Scharpenheuvel z/n, tot drie uur n.m.; Aruba - Kaya G.F. Betico Croes 110 tijdens kantooruren.
Oplossingen moeten ingediend zijn op Curaçao vóór donderdagmorgen tien uur en op Aruba vóór woensdag middag vijf uur.
Gelieve duidelijk op de enveloppe te vermelden:
AMIGOE PUZZEL
Curaçao: POB 577, Aruba: Caya G.F. Betico Croes 110 en Bonaire: Kaya Gobernador Debrot 152 t.n.v. Hubert Linkels.

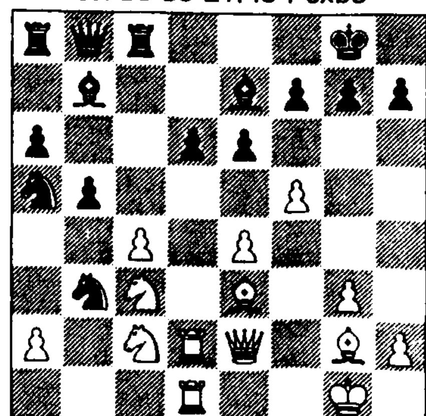
Oplossing vorige week

HORIZONTAAL: 1. panter; 6. kampen; 11. vos; 13. Odeon; 14. polio; 15. uur; 17. list; 18. kolos; 20. dank; 22. set; 24. pom; 25. k.o.; 26. ego; 27. dom; 29. log; 30. Nero; 33. teder; 35. lunet; 37. nek; 38. ik; 40. reëel; 42. wijzer; 44. ne; 45. Lev; 47. order; 48. Nepal; 49. over; 51. vee; 53. nes; 55. Eli; 56. ar; 57. ara; 59. pen; 61. erve; 62. traag; 63. dame; 64. ets; 66. trias; 67. puree; 68. set; 69. metaan; 70. manier.

VERTICAAL: 1. pols; 2. adieu; 3. nest; 4. tot; 5. en; 6. kolom; 7. alom; 8. mis; 9. po; 10. nu; 11. vragen; 12. sok; 14. pop; 16. Uden; 19. Vogezen; 21. Noren; 23. rodeo; 25. konijn; 27. der; 28. meerval; 29. luw; 31. oker; 32. pilo; 34. reder; 36. tepel; 39. kever; 41. Lee; 43. ras; 46. velvet; 50. riet; 52. kraan; 54. temee; 57. Aria; 58. aas; 59. pari; 60. neer; 61. Ems; 62. tra; 63. dun; 65. sm.; 66. T.T.; 67. pa.

Nikolic - Van der Wiel

1. d4 Pf6 2. Pf3 e6 3. g3 c5 4. Lg2 Pc6 5. 0-0 cxd4 6. Pxd4 Lc5 7. Pb3 'Le7 8. c4 0-0 9. Pc3 d6 10. Lf4 Pg4 11. e4 Pge5 12. De2 b6 13. Tfd1 Lb7 14. Le3 Db8 15. Td2 Pd7 16. Tad1 a6 17. f4 Pc5 18. Pd4 Tc8 19. Pc2 Pa5 20. b3 b5 21. f5 Pcxb3

22. axb3 Pxb3 23. fxe6 Pxd2 24. exf7+ Kh8 25. Lxd2 Txc4 26. Pe3 Tc5 27. Pcd5 Lf8 28. Pb6 Ta7 29. Pd7
1-0

